

Lagrådsremiss

Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig

---

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 2 juli 2026

Carl-Oskar Bohlin

Samuel Rudvall
(Försvarsdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Kommuner och regioner har ett mycket omfattande samhällsansvar inför och under fredstida kriser och höjd beredskap. Det regelverk som i dag styr kommuners och regioners ansvar i detta avseende är dock inte anpassat till det nuvarande allvarliga säkerhetsläget. Regeringen föreslår därför en ny lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap, som innehåller nya och skärpta krav på kommuners och regioners beredskapsåtgärder. Syftet är att samtliga kommuner och regioner ska ha förmåga att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2027.

Innehållsförteckning

1	Beslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap	5
2.2	Förslag till lag om ändring i begravningslagen (1990:1144)	13
2.3	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	14
2.4	Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)	17
2.5	Förslag till lag om ändring i kommunallagen (2017:725)	18
3	Ärendet och dess beredning	20
4	Det nuvarande regelverket behöver anpassas till det säkerhetspolitiska läget	20
4.1	Det säkerhetspolitiska läget är allvarligt	20
4.2	Kommuners och regioners ansvar för krisberedskap och civilt försvar	21
4.2.1	Centrala begrepp inom krisberedskapen och det civila försvaret	22
4.2.2	Grundläggande principer och ansvarsfördelning inom krisberedskapen och det civila försvaret	22
4.2.3	Lagen om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap	23
5	En ny lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap	27
5.1	Det bör införas en ny lag	27
5.2	Definition av fredstida krissituation	34
5.3	En grundläggande verksamhetsförmåga	38
5.4	Ett fortlöpande och systematiskt arbete	45
5.5	Risk- och sårbarhetsanalys	45
5.6	Planer och förberedande åtgärder	48
5.7	Målsättning vid omfattande bristsituationer	54
5.8	Samordningsfunktion	58
5.9	Utbildning och övning	60
5.10	Geografiskt områdesansvar	62
5.11	Samverkan och samordning	66
5.12	Informationsskyldighet gentemot statliga myndigheter	69
5.13	Informationsskyldighet gentemot allmänheten	72
5.14	Det bör inte införas ett kapitel om särskilda verksamhetskrav	76
5.15	Särskilda samlingsplatser	81

5.16	Kommuners och regioners ledning under fredstida krissituationer och höjd beredskap	84
5.16.1	Olika ledningsformer under fredstida krissituationer respektive höjd beredskap	84
5.16.2	Ledning under fredstida krissituationer	87
5.16.3	Ledning under höjd beredskap.....	89
5.16.4	Kommunstyrelsen och regionstyrelsen ska ansvara för en robust och uthållig ledning	91
5.17	Kommuners och regioners stöd till varandra och till enskilda.....	93
5.18	Kommuners uppgifter i fråga om landets försörjning	96
5.19	Skyldighet för kommuner och regioner att lämna upplysningar om krigsfångar och andra skyddade personer	98
5.20	Tillsyn.....	100
5.20.1	En myndighet ska ha tillsyn över att kommunerna och regionerna följer lagen	100
5.20.2	Tillsynsmyndigheten ska kunna förelägga kommunerna och regionerna att åtgärda brister	103
5.21	Tystnadsplikt	105
5.22	Övrigt bemyndigande	108
5.23	Överklagande.....	109
5.24	Ändringar i andra lagar.....	111
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	112
7	Konsekvenser av förslagen	113
7.1	Ekonomiska konsekvenser	113
7.2	Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen	117
7.3	Övriga konsekvenser	120
8	Författningskommentar	122
8.1	Förslaget till lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap	122
8.2	Övriga lagförslag	141
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65).....	142
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag.....	155
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	171

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap,
2. lag om ändring i begravningslagen (1990:1144),
3. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
4. lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30),
5. lag om ändring i kommunallagen (2017:725).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om kommuners och regioners grundläggande uppgifter inför och under fredstida krissituationer och höjd beredskap och om kommuners och regioners ledning under sådana förhållanden.

Lagen innehåller också bestämmelser om kommuners och regioners stöd till varandra och till enskilda under fredstida krissituationer och höjd beredskap. I lagen finns även bestämmelser om vissa uppgifter för kommuner och regioner i fråga om landets försörjning och i fråga om krigsfångar och andra skyddade personer.

2 § Det som sägs i denna lag om regioner gäller också kommuner som inte ingår i en region.

Ord och uttryck i lagen

3 § Med en fredstida krissituation avses i denna lag en situation som

- avviker från det normala,
- drabbar många människor, stora delar av samhället eller hotar grundläggande värden,
- innebär en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning av viktiga samhällsfunktioner, och
- kräver samordnade och skyndsamma insatser från flera aktörer.

4 § Med samhällsviktig verksamhet avses i denna lag verksamhet, tjänst eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet.

2 kap. Kommuners och regioners uppgifter inför och under fredstida krissituationer och höjd beredskap

Grundläggande verksamhetsförmåga

1 § Kommuner och regioner ska under fredstida krissituationer och höjd beredskap ha en robust och likvärdig förmåga att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter (grundläggande verksamhetsförmåga).

Den grundläggande verksamhetsförmågan ska anpassas efter de lokala och regionala förhållandena samt kommunens eller regionens strategiska betydelse för totalförsvaret och dess utsatthet vid ett väpnat angrepp mot Sverige.

Ett fortlöpande och systematiskt arbete

2 § Kommuner och regioner ska bedriva ett fortlöpande och systematiskt arbete för att uppnå och upprätthålla en grundläggande verksamhetsförmåga.

Risk- och sårbarhetsanalyser

3 § Kommuner och regioner ska analysera i vilken omfattning det finns sårbarheter, hot eller risker som allvarligt kan begränsa eller förhindra deras möjligheter att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Resultatet av analysarbetet ska sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad en risk- och sårbarhetsanalys ska innehålla, med vilken regelbundenhet den ska tas fram samt hur den ska rapporteras och följas upp.

En övergripande plan för beredskapsarbetet

4 § Kommuner och regioner ska varje mandatperiod anta en övergripande plan för arbetet med beredskap för fredstida krissituationer och höjd beredskap. Planen ska innehålla de mål och verksamhetsinriktningar som behövs för att kommunen eller regionen ska uppnå och upprätthålla en grundläggande verksamhetsförmåga.

Planen ska ändras när det behövs på grund av väsentligt förändrade förhållanden.

Planer och andra förberedande åtgärder

5 § Kommuner och regioner ska med utgångspunkt i den övergripande planen utarbeta de närmare planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att uppnå och upprätthålla en grundläggande verksamhetsförmåga.

Planerna och de förberedande åtgärderna ska särskilt vara inriktade på förmågan att upprätthålla sådan samhällsviktig verksamhet som är grundläggande betydelse för människors liv och hälsa.

Av planerna ska det framgå i vilken omfattning det behöver tillföras resurser i form av personal eller materiel till kommunens eller regionens verksamheter under en fredstida krissituation eller höjd beredskap.

6 § Kommunstyrelsen och regionstyrelsen ska utarbeta de närmare planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att säkerställa en robust och uthållig ledning av kommunens respektive regionens verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

7 § Kommuner och regioner ska beakta de krav som ställs på det civila försvaret när de utarbetar planer och vidtar förberedande åtgärder inför höjd beredskap. Planerna ska innehålla uppgifter om krigsorganisationen och den personal som ska tjänstgöra i denna.

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om kommunernas och regionernas planer och andra förberedande åtgärder enligt 4, 5 och 7 §§.

Utbildning och övning

9 § Kommuner och regioner ska tillse att förtroendevalda och anställda får den utbildning och övning som behövs för att kunna utföra sina uppgifter på ett ändamålsenligt och effektivt sätt under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om sådan utbildning och övning som avses i första stycket.

Samordningsfunktion

10 § Kommuner och regioner ska ha tillgång till en funktion för samordning av sitt arbete med beredskap för fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Geografiskt områdesansvar

11 § En kommun ska inom sitt geografiska område verka för att relevanta aktörer samverkar och samordnar sig i fråga om åtgärder inför och under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Samverkan med statliga myndigheter

12 § Kommuners och regioners planer och förberedande åtgärder enligt denna lag ska tas fram och genomföras i samverkan med berörda statliga myndigheter.

Informationsskyldighet gentemot statliga myndigheter

13 § Kommuner och regioner ska hålla den myndighet som regeringen bestämmer informerad om de planer och förberedande åtgärder som de har vidtagit inför fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad informationen ska avse samt på vilket sätt och med vilken regelbundenhet den ska lämnas.

14 § Kommuner och regioner ska under fredstida krissituationer och höjd beredskap hålla den myndighet som regeringen bestämmer informerad om händelseutvecklingen, den aktuella situationen, den förväntade utvecklingen, tillgängliga resurser samt vidtagna och planerade åtgärder. Sådan information ska även lämnas på begäran av den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad informationen ska avse och på vilket sätt den ska lämnas.

Informationsskyldighet gentemot allmänheten

15 § Kommuner och regioner ska under fredstida krissituationer och höjd beredskap informera allmänheten inom kommunen respektive regionen om sådana omständigheter som bedöms vara av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa eller för att förhindra eller begränsa omfattande skador på egendom eller miljön.

16 § En kommun ska under fredstida krissituationer och höjd beredskap inom sitt geografiska område verka för samordning mellan relevanta aktörer av den information som behöver förmedlas till allmänheten.

Särskilda samlingsplatser

17 § En kommun ska ha tillgång till en eller flera särskilda samlingsplatser för de som bor eller annars vistas i kommunen, som vid behov ska kunna användas under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om särskilda samlingsplatser.

3 kap. Kommuners och regioners ledning under fredstida krissituationer och höjd beredskap

Ledning under fredstida krissituationer

1 § I varje kommun och region ska det finnas en nämnd för att fullgöra uppgifter under fredstida krissituationer (krisledningsnämnd).

2 § Ordföranden i krisledningsnämnden ska besluta att nämnden ska träda i funktion, om det behövs för att hantera en fredstida krissituation.

3 § Ordföranden får besluta på krisledningsnämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas. Sådana beslut ska snarast anmälas till nämnden.

Vid förhinder för ordföranden i krisledningsnämnden träder vice ordföranden i nämnden i hans eller hennes ställe.

4 § Krisledningsnämnden får fatta beslut om att överta hela eller delar av verksamhetsområden från övriga nämnder i kommunen eller regionen i den utsträckning som är nödvändig med hänsyn till den fredstida krissituationens art och omfattning.

När förhållandena medger det ska krisledningsnämnden besluta att de uppgifter som nämnden har övertagit från ordinarie nämnder ska återgå till dessa nämnder.

5 § Krisledningsnämndens beslut ska anmälas vid närmast följande fullmäktigesammanträde. Fullmäktige beslutar om redovisningens omfattning och form.

6 § Kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen får besluta att krisledningsnämndens verksamhet med anledning av en fredstida krissituation ska upphöra om nämndens verksamhet inte längre behövs. Om styrelsen fattar ett sådant beslut återgår de verksamhetsområden som krisledningsnämnden har övertagit till de ordinarie nämnderna.

Fullmäktige får också fatta ett sådant beslut som avses i första stycket.

Ledning under höjd beredskap

7 § Kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen ska under höjd beredskap särskilt inrikta sitt ledningsarbete på att samordna och följa de verksamheter av betydelse för det civila försvaret som kommunen respektive regionen bedriver.

8 § I lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. finns ytterligare bestämmelser om kommunstyrelsens och regionstyrelsens befogenheter under höjd beredskap.

4 kap. Kommuners och regioners stöd till varandra och till enskilda under fredstida krissituationer och höjd beredskap

Stöd mellan kommuner och regioner

1 § Kommuners och regioner får på begäran lämna stöd till den kommun eller region som drabbats av en fredstida krissituation eller som har behov av stöd under höjd beredskap. En kommun eller region som har lämnat stöd har rätt till skälig ersättning av den kommun eller region som har fått stödet.

När en enskild persons vistelse i en kommun beror på en fredstida krissituation, har vistelsekommunen rätt till ersättning från den kommun som drabbats av den fredstida krissituationen.

2 § Kommuners och regioner ska lämna stöd till den kommun eller region som har en för totalförsvaret viktig uppgift, om denna uppgift blivit

oskäligt betungande till följd av krigsskada eller andra extraordinära förhållanden som orsakats av krig eller krigsfara.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i ett enskilt fall besluta om stödets omfattning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om stödet.

Stöd till enskilda

3 § Kommuner och regioner får under en fredstida krissituation lämna begränsat ekonomiskt stöd till en enskild som drabbats av situationen.

5 kap. Kommuners uppgifter i fråga om landets försörjning

1 § Kommuner ska under höjd beredskap eller när ransoneringslagen (1978:268) i annat fall tillämpas, i den omfattning som regeringen i särskilda fall beslutar,

1. vidta de åtgärder som behövs för försörjningen med nödvändiga varor,
2. medverka vid allmän prisreglering och ransonerings, och
3. medverka i övrigt vid genomförandet av åtgärder som är viktiga för landets försörjning.

6 kap. Kommuners och regioners uppgifter i fråga om krigsfångar och andra skyddade personer

1 § Uppgifter om identitet, vistelseort, hälsotillstånd och liknande förhållanden som avser krigsfångar och andra skyddade personer som är i Sveriges våld ska lämnas till en officiell nationell upplysningsbyrå enligt Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter och tilläggsprotokollen till konventionerna. Varje kommun och region som har sådana uppgifter ska, under den tid som den nationella upplysningsbyrån är upprättad, lämna dessa uppgifter i fråga om krigsfångar till Totalförsvarets plikt- och provningsverk och i fråga om andra skyddade personer till Migrationsverket.

2 § Varje kommun och region ska till Totalförsvarets plikt- och provningsverk respektive Migrationsverket lämna uppsamlade värdeföremål och handlingar, som kvarlämnats av krigsfångar eller andra skyddade personer eller som efterlämnats av avlidna krigsfångar eller andra skyddade personer, om värdeföremålen eller handlingarna är av vikt för de närmast anhöriga.

Uppgift ska även lämnas om var avlidna krigsfångars och andra skyddade personers gravar är belägna.

3 § På begäran av Svenska Röda Korset ska varje kommun och region, som i krig eller under neutralitet kan få sådan information som avses i 1 §, i fredstid bistå Svenska Röda Korset med att förbereda den nationella upplysningsbyråns verksamhet.

7 kap. Tystnadsplikt

1 § Den som deltar eller har deltagit i en kommuns eller en regions verksamhet med beredskap inför eller åtgärder under en fredstida krissituation eller höjd beredskap får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon har fått veta om

1. förhållanden av betydelse för att förebygga och hantera fredstida krissituationer,

2. förhållanden av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt,

3. en enskild persons ekonomiska förhållanden, eller

4. ett företags affärs- eller driftförhållanden.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

2 § Den som deltar eller har deltagit i verksamhet hos den nationella upplysningsbyrå som avses i 6 kap. 1 § får inte obehörigen röja vad han eller hon har fått veta om en krigsfånge eller annan skyddad person som avses i Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter och tilläggsprotokollen till konventionerna, i fråga om vistelseort, hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden.

Trots tystnadsplikten får den som deltar i verksamhet hos den nationella upplysningsbyrån till Internationella rödakorskommitténs efterforskningsbyrå (Central Tracing Agency) vidarebefordra sådana uppgifter som avses i 6 kap. 1 § och motsvarande uppgifter som lämnats till den nationella upplysningsbyrån av statliga myndigheter.

8 kap. Tillsyn

1 § Den myndighet som regeringen bestämmer (tillsynsmyndigheten) ska ha tillsyn över att kommunerna och regionerna följer denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

2 § Tillsynsmyndigheten har rätt att av den kommun eller region som tillsynen avser få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

3 § Om en kommun eller region i betydande omfattning inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, får tillsynsmyndigheten förelägga kommunen eller regionen att åtgärda bristerna.

9 kap. Övrigt bemyndigande

1 § Om Sverige är i krig eller krigsfara eller det råder sådana extraordinära förhållanden som är orsakade av krig eller av krigsfara som landet har befunnit sig i, får regeringen meddela föreskrifter om kommuners eller regioners uppgifter att skydda och hjälpa civilbefolkningen.

10 kap. Överklagande av beslut

1 § Ett beslut som meddelats av tillsynsmyndigheten enligt 8 kap. 3 § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Om en kommun eller region överklagar ett sådant beslut som avses i första stycket är tillsynsmyndigheten motpart. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

2 § Andra beslut enligt lagen än de som avses i 1 § får överklagas bara om överklagande får ske enligt 13 kap. kommunallagen (2017:725).

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2029 i fråga om 8 kap. 1–3 §§ och 10 kap. 1 § och i övrigt den 1 januari 2027.

2. Genom lagen upphävs lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

2.2 Förslag till lag om ändring i begravningslagen (1990:1144)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 3 och 4 §§ begravningslagen (1990:1144) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2025/26:302   *Föreslagen lydelse*

8 kap.

3 §

En församling som är huvudman för begravningsverksamheten ska vidta de beredskapsförberedelser som behövs för denna verksamhet under höjd beredskap. Förberedelserna ska omfatta att ha en planerad och bemannad krigsorganisation.

Bestämmelser om vilket ansvar kommuner i detta sammanhang har inom det civila försvaret finns i *lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.*

Bestämmelser om vilket ansvar kommuner i detta sammanhang har inom det civila försvaret finns i *lagen (2026:000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap.*

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Skyldigheten att lämna upplysningar m.m. enligt *6 kap. 1 § andra stycket och 2 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap* gäller för huvudman och annan församling som innehar en eller flera allmänna begravningsplatser.

Skyldigheten att lämna upplysningar m.m. enligt *6 kap. 2 och 3 §§ lagen (2026:000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap* gäller för huvudman och annan församling som innehar en eller flera allmänna begravningsplatser.

Denna lag träder i kraft den 2 januari 2027.

¹ Senaste lydelse 2019:867.

2.3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 3 §, 21 kap. 6 §, 37 kap. 5 §, 38 kap. 7 § och 44 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap.

3 §¹

Sekretessen enligt 1, 1 a, 1 b och 2 §§ hindrar inte att uppgifter som avses i 37 kap. 4 § lämnas till den nationella upplysningsbyrån enligt *det som föreskrivs i 6 kap. 1 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap* och förordningen (1996:1475) om skyldighet att lämna upplysningar m.m. rörande krigsfångar och andra skyddade personer.

Sekretessen enligt 1, 1 a, 1 b och 2 §§ hindrar inte att uppgifter som avses i 37 kap. 4 § lämnas till den nationella upplysningsbyrån enligt *6 kap. 1 § lagen (2026:000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap* och förordningen (1996:1475) om skyldighet att lämna upplysningar m.m. rörande krigsfångar och andra skyddade personer.

21 kap.

6 §²

Sekretessen enligt 5 § hindrar inte att uppgifter som avses i 37 kap. 4 § lämnas till den nationella upplysningsbyrån enligt *det som föreskrivs i 6 kap. 1 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap* och förordningen (1996:1475) om skyldighet att lämna upplysningar m.m. om krigsfångar och andra skyddade personer.

Sekretessen enligt 5 § hindrar inte att uppgifter som avses i 37 kap. 4 § lämnas till den nationella upplysningsbyrån enligt *6 kap. 1 § lagen (2026:000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap* och förordningen (1996:1475) om skyldighet att lämna upplysningar m.m. om krigsfångar och andra skyddade personer.

¹ Senaste lydelse 2025:1181.

² Senaste lydelse 2019:937.

37 kap.

5 §³

Sekretess enligt 4 § hindrar inte att uppgifter som avses i den paragrafen lämnas till den nationella upplysningsbyrån enligt *det som föreskrivs i 6 kap. 1 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap* och förordningen (1996:1475) om skyldighet att lämna upplysningar m.m. om krigsfångar och andra skyddade personer.

Sekretess enligt 4 § hindrar inte att uppgifter som avses i den paragrafen lämnas till den nationella upplysningsbyrån enligt *6 kap. 1 § lagen (2026:000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap* och förordningen (1996:1475) om skyldighet att lämna upplysningar m.m. om krigsfångar och andra skyddade personer.

38 kap.

7 §⁴

Sekretess gäller hos kommuner och regioner i verksamhet som avser beredskap för *extraordinära händelser i fredstid* och höjd beredskap enligt *lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap* eller planering enligt förfogandelagen (1978:262)

Sekretess gäller hos kommuner och regioner i verksamhet som avser beredskap för *fredstida kris-situationer* och höjd beredskap enligt *lagen (2026:000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap* eller planering enligt förfogandelagen (1978:262)

1. för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs, och

2. för uppgift om andra ekonomiska eller personliga förhållanden än som avses i 1 för den som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som är föremål för verksamheten.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

44 kap.

5 §⁵

Rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter inskränks av den tystnadsplikt som följer

1. av beslut som har meddelats med stöd av 7 § lagen (1999:988) om förhör m.m. hos kommissionen för granskning av de svenska säkerhetstjänsternas författningsskyddande verksamhet,

³ Senaste lydelse 2019:937.

⁴ Senaste lydelse 2019:937.

⁵ Senaste lydelse 2026:838.

2. av 7 kap. 1 § 1 lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 2. av 7 kap. 1 § första stycket 1 lagen (2026:000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap,

3. av 4 kap. 16 § försäkringsrörelselagen (2010:2043),

4. av 5 kap. 15 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige,

5. av 32 § lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning,

6. av 4 § lagen (2020:914) om tystnadsplikt vid utkontraktering av teknisk bearbetning eller lagring av uppgifter,

7. av 3 kap. 7 § lagen (2024:1146) om vissa forskningsdatabaser, och

8. av 14 § lagen (2026:837) om beredskapslager av varor i livsmedelskedjan, när det är fråga om uppgift om förhållanden av betydelse för att hantera fredstida krissituationer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

2.4 Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 3 § och rubriken närmast före 18 kap. 3 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

**Hälso- och sjukvård vid
extraordinära händelser i fredstid**   **Hälso- och sjukvård vid *fredstida*
krissituationer och höjd beredskap**

3 §¹

Personer som tas emot från en annan kommun eller en annan region enligt 4 kap. 1 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap omfattas av mottagande kommuns och regions skyldigheter enligt denna lag.

Personer som tas emot från en annan kommun eller en annan region enligt 4 kap. 1 § lagen (2026:000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap omfattas av den mottagande kommunens och regionens skyldigheter enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

¹ Senaste lydelse 2019:973.

2.5 Förslag till lag om ändring i kommunallagen (2017:725)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 13 §, 9 kap. 21 § och rubriken närmast före 3 kap. 13 § kommunallagen (2017:725) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

Bestämmelser om krig eller krigsfara och extraordinära händelser i fredstid

Bestämmelser om organisation och befogenheter under fredstida krissituationer och under krig eller krigsfara

13 §¹

Bestämmelser om den kommunala organisationen under krig eller krigsfara finns i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.

I lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. finns bestämmelser om kommuners och regioners organisation och befogenheter under krig eller krigsfara.

Bestämmelser om kommuners och regioners organisation och befogenheter vid extraordinära händelser i fredstid finns i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

I lagen (2026:000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap finns bestämmelser om kommuners och regioners organisation och befogenheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

9 kap.

21 §²

Kommuner och regioner får genom en gemensam nämnd fullgöra uppgifter enligt 3 kap. 4 §.

En gemensam nämnd får fullgöra uppgifter för vilka det enligt lag eller annan författning ska finnas en eller flera nämnder i varje kommun eller region. Uppgifter som kommun- eller regionstyrelsen har vid höjd beredskap enligt *lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid*

En gemensam nämnd får fullgöra uppgifter för vilka det enligt lag eller annan författning ska finnas en eller flera nämnder i varje kommun eller region. Uppgifter som kommun- eller regionstyrelsen har vid höjd beredskap enligt *lagen (2026:000) om kommuners och regioners grundläggande*

¹ Senaste lydelse 2019:835.

² Senaste lydelse 2019:835.

extraordinära händelser i fredstid   *beredskap* får dock inte fullgöras av
och höjd beredskap får dock inte   en gemensam nämnd.
fullgöras av en gemensam nämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 30 mars 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. kartlägga och analysera vilket grundläggande ansvar och vilka huvudsakliga uppgifter som kommuner och regioner bör ha i fråga om förberedelser för och verksamhet under fredstida kriser och höjd beredskap, och på grundval av det föreslå en mera ändamålsenlig och utförlig reglering än den som gäller i dag (dir. 2023:51).

Utredningen överlämnade den 30 september 2024 betänkandet *Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig* (SOU 2024:65).

En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1* och betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Försvarsdepartementet (Fö2024/01668). I denna lagrådsremiss behandlas lagförslagen i betänkandet.

4 Det nuvarande regelverket behöver anpassas till det säkerhetspolitiska läget

4.1 Det säkerhetspolitiska läget är allvarligt

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina 2022 har för lång tid framåt och i grunden förändrat säkerhetsläget i vår del av världen. Maktutövning med militärt våld är återigen en realitet i Europa och vårt närområde. Kinas fördjupade partnerskap med Ryssland och möjliggörande av Rysslands anfällskrig mot Ukraina bidrar till det allvarliga säkerhetsläget i Europa. Som en följd av detta genomgår svensk säkerhetspolitik den största förändringen i modern tid. Sverige är sedan den 7 mars 2024 medlem i Nato.

Bedömningen av det säkerhetspolitiska läget är behäftad med ett antal osäkerhetsfaktorer. Detta gäller inte minst i fråga om den fortsatta utvecklingen av Rysslands krig i Ukraina, Rysslands konfrontatoriska hållning till EU, Nato och dess medlemsstater, utvecklingen i Mellanöstern och spänningarna i den indopacifiska regionen. Dessa osäkerhetsfaktorer, enskilda eller samlade, innebär en förhöjd risk för att det säkerhetspolitiska läget snabbt kan försämrats ytterligare med allvarliga konsekvenser för Europas och Sveriges säkerhet.

Regeringen konstaterar i propositionen *Totalförsvaret 2025–2030* att världen befinner sig i en brytningstid och att säkerhetsläget i såväl Sveriges närområde som globalt präglas av instabilitet och oförutsägbarhet. Ett väpnat angrepp mot Sverige eller våra allierade kan inte uteslutas. Det finns en bred och alltmer komplex hotbild mot Sverige och svenska intressen (prop. 2024/25:34 s. 15).

I samma proposition bedömer regeringen att utgångspunkten för planeringen av det civila försvaret fortsatt ska vara att under minst tre månader kunna möta och hantera ett krig i Europa som leder till allvarliga konsekvenser för samhällets funktionalitet. De tre månaderna ger aktörerna inom det civila försvaret och andra organisationer tid för omställning till krigstida förhållanden med t.ex. förändrade produktionsförutsättningar och varuflöden. På så sätt skapas förutsättningar att kunna hantera en längre period av allvarlig säkerhetspolitisk kris eller krig (prop. 2024/25:34 s. 109). När det gäller kommuner och regioner bedömer regeringen att kommuner och regioner har en avgörande roll för att säkerställa att samhällets funktionalitet kan säkerställas genom hela hotskalan. Resurser och verksamhet i kommuner och regioner utgör därför grundläggande delar av det civila försvaret (prop. 2024/25:34 s. 113).

4.2 Kommuners och regioners ansvar för krisberedskap och civilt försvar

Kommuner och regioner har ett betydande ansvar inom den offentliga förvaltningen, som omfattar en rad samhällsviktiga verksamheter. Kommunerna ansvarar bl.a. för skola, socialtjänst, räddningstjänst, omsorg om äldre personer och personer med funktionsnedsättning, viss hälso- och sjukvård, miljö- och hälsoskydd, insamling och behandling av avfall, vattenförsörjning och avlopp, plan- och byggfrågor och, i förekommande fall, allmännyttiga bostäder. Regionerna har ett ansvar för bl.a. hälso- och sjukvård, regional kollektivtrafik och regional utveckling. Kommuners och regioners respektive ansvarsområden rymmer alltså ett stort antal uppgifter som sammantaget har grundläggande betydelse för människors liv och hälsa och för egendom och miljö.

De samhällsviktiga verksamheter som kommuner och regioner ansvarar för måste kunna bedrivas även under sådana svåra förhållanden som kan råda under krissituationer som inträffar i fredstid och under höjd beredskap och ytterst krig. Kommuner och regioner har därmed en central roll för samhällets krisberedskap och för det civila försvaret.

För kommuner och regioner regleras ansvaret för krisberedskapen, dvs. förmågan att förebygga, motstå och hantera krissituationer, och ansvaret för förberedelser för och verksamhet under höjd beredskap i bl.a. lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006 års lag) och i förordningen (2006:637) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Bestämmelserna i lagen och förordningen syftar till att kommuner och regioner ska minska sårbarheten i sin verksamhet och ha en god förmåga att hantera krissituationer i fred och under höjd beredskap.

Vid sidan av 2006 års lag finns det i annan lagstiftning särskilda krav på kommuner och regioner som på olika sätt, direkt eller indirekt, är kopplat till krisberedskap och civilt försvar. Sådana bestämmelser finns t.ex. i elberedskapslagen (1997:288), lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, lagen (2006:546) om

utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap, lagen (2010:1065) om kollektivtrafik, hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), socialtjänstlagen (2025:400) och lagen (2026:440) om skyddsrum och skyddade utrymnen.

I det följande redogörs för vissa grundläggande begrepp och principer inom krisberedskap och det civila försvaret samt för regleringen av kommuners och regioners beredskapsansvar enligt 2006 års lag.

4.2.1 Centrala begrepp inom krisberedskapen och det civila försvaret

Civilt försvar är en del av totalförsvaret, som är den verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig, se 1 § lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap. I totalförsvaret ingår militär verksamhet (militärt försvar) och civil verksamhet (civilt försvar).

Krisberedskap kan beskrivas som förmågan att förebygga, motstå och hantera krissituationer. Syftet med svensk krisberedskap är att värna befolkningens liv och hälsa, samhällets funktionalitet och förmågan att upprätthålla grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter. Av budgetpropositionen för 2025 framgår att krisberedskapen inte är dimensionerad för att hantera krig men utgör en utgångspunkt för det civila försvaret (prop. 2024/25:1 utg. omr. 6 s. 75). En ökad förmåga i det civila försvaret bidrar i stor utsträckning till att stärka krisberedskapen. Arbetet med krisberedskapen bör även bidra till att minska lidande och konsekvenser av allvarliga olyckor och katastrofer i andra länder.

Fredstida krissituationer definieras i 6 § förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap som situationer som avviker från det normala, drabbar många människor, stora delar av samhället eller hotar grundläggande värden, innebär en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning av viktiga samhällsfunktioner, och kräver samordnade och skyndsamma åtgärder från flera aktörer.

Höjd beredskap definieras i 1 och 3 §§ lagen om totalförsvaret och höjd beredskap. Enligt lagen är höjd beredskap antingen skärpt eller högsta beredskap. De situationer som avses är att Sverige är i krigsfara, krig eller att det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av att det är krig utanför Sveriges gränser eller av att Sverige har varit i krig eller krigsfara. Är Sverige i krig råder högsta beredskap. Vid höjd beredskap ska kommuner och regioner vidta de särskilda åtgärder i fråga om planering och inriktning av verksamheten, tjänstgöring och ledighet för personal samt användning av tillgängliga resurser som är nödvändiga för att de under de rådande förhållandena ska kunna fullgöra sina uppgifter inom totalförsvaret (7 §).

4.2.2 Grundläggande principer och ansvarsfördelning inom krisberedskapen och det civila försvaret

Fördelningen av ansvar och roller inom krisberedskapen och det civila försvaret bygger bl.a. på de grundläggande principerna om ansvar, närhet och likhet samt det geografiska områdesansvaret.

- *Ansvarsprincipen* innebär att den som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden också har motsvarande ansvar vid kriser eller samhällsstörningar eller höjd beredskap och ytterst krig. Aktörerna har ett ansvar att agera även i osäkra lägen samt att vidta de åtgärder som krävs för att skapa både robusthet och krishanteringsförmåga. Den utökade ansvarsprincipen innebär att aktörerna ska stödja och samverka med varandra.
- *Närhetsprincipen* innebär att kriser och/eller samhällsstörningar ska hanteras där de inträffar och av dem som är närmast berörda och ansvariga.
- *Likhetsprincipen* innebär att aktörer inte ska göra större förändringar i organisationen än vad situationen kräver. Verksamheten under kriser och/eller samhällsstörningar ska fungera som vid normala förhållanden, så långt det är möjligt.
- *Det geografiska områdesansvaret* finns på flera nivåer. Regeringen har ansvaret på den nationella nivån, där myndigheter stöder regeringen i hanteringen. De civilområdesansvariga länsstyrelserna har ett geografiskt områdesansvar inom det civila försvaret för den högre regionala nivån som civilområdena utgör. Länsstyrelsen är geografiskt områdesansvarig på den regionala nivån och har därför en sammanhållande och stödjande roll inom krisberedskap och civilt försvar i länet, medan kommunerna har det geografiska områdesansvaret på lokal nivå.

4.2.3 Lagen om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap

Lagens syfte och utgångspunkten för regleringen

I lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006 års lag) finns bestämmelser som syftar till att kommuner och regioner ska minska sårbarheten i sin verksamhet och ha en god förmåga att hantera krissituationer i fred. Kommuner och regioner ska därigenom också uppnå en grundläggande förmåga till civilt försvar (1 kap. 1 §). Bestämmelserna i 2006 års lag tar sikte på de uppgifter som kommuner och regioner ska utföra enligt gällande författningar (propositionen Samverkan vid kris - för ett säkrare samhälle, prop. 2005/06:133 s. 104).

Utgångspunkten för regleringen i 2006 års lag är att förmågan att hantera en extraordinär händelse i fredstid i stort ska utgöra grunden för förmågan att hantera en situation vid en svår påfrestning på samhället i fred och under höjd beredskap (prop. 2005/06:133 s. 104). I fråga om kommuners och regioners ansvar inför och vid höjd beredskap bedömdes att det var tillräckligt att dessa aktörer vidtog de beredskapsförberedelser som behövdes för att de skulle kunna anpassa sin verksamhet inför en förändrad säkerhetspolitisk situation (prop. 2005/06:133 s. 107).

Med en extraordinär händelse avses i lagen en sådan händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande

risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma åtgärder av en kommun eller en region (1 kap. 4 §).

Verksamhet inför och under extraordinära händelser i fredstid

I 2 kap. finns bestämmelser om kommuners och regioners förberedelser för och verksamhet under extraordinära händelser i fredstid. Kommuner och regioner ska analysera vilka extraordinära händelser i fredstid som kan inträffa i kommunen respektive regionen och resultatet av det arbetet ska värderas och sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys. För varje ny mandatperiod ska kommunerna och regionerna, med beaktande av analysen, fastställa en plan för hur de ska hantera extraordinära händelser. Närmare föreskrifter om risk- och sårbarhetsanalyser samt planer för hanteringen av extraordinära händelser får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (2 kap. 1 §).

I 2 kap. finns vidare bestämmelser om s.k. krisledningsnämnd under extraordinära händelser i fredstid (2 kap 3–6 §§ i 2006 års lag). I korthet innebär bestämmelserna att en krisledningsnämnd kan aktiveras vid en extraordinär händelse och kan då tillfälligt ta över verksamhetsområden från andra nämnder, i den utsträckning som är nödvändig. När förhållandena medger det ska uppgifterna återgå till ordinarie nämnder.

I kapitlet finns också bestämmelser om kommuners geografiska områdesansvar i fråga om extraordinära händelser i fredstid. Bestämmelserna innebär att en kommun inom sitt geografiska område ska verka för att olika aktörer i kommunen samverkar och uppnår samordning i planerings- och förberedelsearbetet, att de krishanteringsåtgärder som vidtas av olika aktörer under en sådan händelse samordnas, samt att informationen till allmänheten under sådana förhållanden samordnas (2 kap. 7 § i 2006 års lag).

Kommuner och regioner ska vidare ansvara för att förtroendevalda och anställd personal får den utbildning och övning som behövs för att de ska kunna lösa sina uppgifter vid extraordinära händelser i fredstid (2 kap. 8 § i 2006 års lag).

Därtill har kommuner och regioner en skyldighet att hålla den myndighet som regeringen bestämmer informerad om vilka åtgärder som vidtagits och hur åtgärderna påverkat krisberedskapsläget. Vid en extraordinär händelse i fredstid ska kommunerna och regionerna även ge den myndighet som regeringen bestämmer lägesrapporter och information om händelseutvecklingen, tillståndet och den förväntade utvecklingen samt vidtagna och planerade åtgärder. Kompletterande bestämmelser om underrättelse- och informationsskyldighet finns i förordningen om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

Verksamhet inför och under höjd beredskap

I 3 kap. finns bestämmelser om kommuners och regioners förberedelser för och verksamhet under höjd beredskap. Bestämmelserna innebär att kommuner och regioner ska vidta de förberedelser som behövs för verksamheten under höjd beredskap, s.k. beredskapsförberedelser (3 kap. 1 §). Under höjd beredskap ansvarar kommunstyrelsen för ledningen av

den del av det civila försvaret som kommunen ska bedriva, och regionstyrelsen för ledningen av den civila hälso- och sjukvården samt för det civila försvaret som regionen ska bedriva (3 kap. 2 §).

Kommunen ska under höjd beredskap eller när ransoneringslagen (1978:268) tillämpas, i den omfattning som regeringen i särskilda fall beslutar, vidta de åtgärder som behövs för försörjningen av nödvändiga varor, medverka vid allmän prisreglering och ransonerings, samt medverka i övrigt vid genomförandet av åtgärder som är viktiga för landets försörjning, s.k. lokal kristidsverksamhet (3 kap. 3 §).

I 3 kap finns också bestämmelser om kommuners geografiska områdesansvar under höjd beredskap. Kommunstyrelsen ska under sådana förhållanden verka för att den verksamhet som bedrivs i kommunen av olika aktörer samordnas och för att samverkan kommer till stånd mellan dem som bedriver verksamheten (3 kap. 4 §).

I fråga om informationsskyldighet gäller att kommuner och regioner är skyldiga att under höjd beredskap hålla den myndighet som regeringen bestämmer informerad om beredskapsläget och de övriga förhållanden som har betydelse för det civila försvaret i kommunen respektive regionen (3 kap. 5 §). Kompletterande bestämmelser om kommuners och regioners underrättelse- och informationsskyldighet under höjd beredskap finns i förordningen om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

Bistånd mellan kommuner och regioner och stöd till enskilda

I 4 kap. finns bestämmelser om bistånd och stöd. Kommuner och regioner får på begäran lämna hjälp till andra kommuner och regioner som drabbats av en extraordinär händelse i fredstid. Om hjälp har lämnats har kommunen eller regionen rätt till skälig ersättning från den andra kommunen eller regionen. När en enskild persons vistelse i en kommun är föranledd av en extraordinär händelse i fredstid, har vistelsekommunen rätt till ersättning från den kommun som drabbats av den extraordinära händelsen (4 kap. 1 §). Kommuner och regioner får under en extraordinär händelse i fredstid lämna begränsat ekonomiskt stöd till en enskild som drabbats av händelsen (4 kap. 3 §).

Om en kommun eller region har en för totalförsvaret viktig uppgift och den uppgiften blir oskäligt betungande till följd av krigsskada eller andra utomordentliga förhållanden som orsakats av krig eller krigsfara, är andra kommuner och regioner skyldiga att lämna hjälp. Det är regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer som beslutar om omfattningen av hjälpen (4 kap. 2 §).

Statlig ersättning till kommuner och regioner

I 5 kap. finns bestämmelser om statlig ersättning till kommuner och regioner. Bestämmelserna innebär att kommuner och regioner ska få ersättning av staten för kostnader för förberedande uppgifter som de utför enligt 2 och 3 kap. Uppgifter som rör extraordinära händelser i fredstid berättigar dock till ersättning endast i den mån verksamheten är till nytta för hanteringen av sådana mycket omfattande och svåra extraordinära händelser som allvarligt kan påverka kommunens respektive regionens

verksamhet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättningens storlek.

I förarbetena anges att med ”mycket omfattande och svåra extraordinära händelser som allvarligt kan påverka kommunens respektive regionens verksamhet” avses vad som i diskussioner om finansiering brukar beskrivas som svåra påfrestningar på samhället i fred. Vad som närmare avses med det preciseras dock inte. I förarbetena anges vidare att arbetet med beredskapen inför hot – från extraordinära händelser av mindre allvarligt slag upp till svåra påfrestningar på samhället i fred – givetvis kan vara till ömsesidig nytta i mycket stor utsträckning, samt att genom att skapa en förmåga att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred får kommunerna och landstingen i praktiken också en förmåga att hantera övriga extraordinära händelser (prop. 2005/06:133, s. 162).

Särskilda bestämmelser om upplysningskyldighet och tystnadsplikt

Kommuner och regioner är skyldiga att – i enlighet med Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skyddet för offren i internationella väpnade konflikter och tilläggsprotokollen till konventionerna – lämna vissa uppgifter om krigsfångar och andra skyddade personer, och skyldighet att lämna in vissa föremål och handlingar som sådana personer lämnat efter sig (6 kap. 1 §). Kommuner och regioner är också skyldiga att under vissa förutsättningar hjälpa Svenska Röda Korset med att förbereda den nationella upplysningsbyråns verksamhet (6 kap. 2 §). Det är regeringen som bestämmer från vilken tidpunkt som upplysningsbyrån kommer att vara upprättad under krig eller under en annan väpnad konflikt, se 2 § förordningen (1996:1475) om skyldigheten att lämna upplysningar m.m. rörande krigsfångar och andra skyddade personer.

I 7 kap. finns bestämmelser om tystnadsplikt. Den som deltar eller har deltagit i en kommuns eller regions verksamhet med beredskap för eller åtgärder under extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon därigenom har fått veta om förhållanden av betydelse för att förebygga och hantera fredstida kriser eller för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt, en enskild persons ekonomiska förhållanden, eller ett företags affärs- eller driftsförhållanden (7 kap. 1 §). Den som deltar eller har deltagit i verksamhet hos den nationella upplysningsbyrån får inte obehörigen röja vad han eller hon har fått veta om en krigsfånge eller annan skyddad person, såvitt gäller vistelseort, hälsotillstånd och andra personliga förhållanden (7 kap. 2 §).

I 8 kap. finns bestämmelser om att beslut av en statlig myndighet om ersättning får överklagas hos regeringen, samt att beslut i frågor om lokal kristidsverksamhet inte får överklagas.

5 En ny lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap

5.1 Det bör införas en ny lag

Regeringens förslag

En ny lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap ska införas. Lagen om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ska upphävas.

Det som föreskrivs i lagen om regioner ska också gälla kommuner som inte ingår i en region.

Regeringens bedömning

Lagen bör inte innehålla en bestämmelse som anger lagens syfte. Lagen bör inte heller innehålla en upplysning om att det finns ytterligare bestämmelser om kommuner och regioner i regeringsformen och kommunallagen.

Utredningens förslag

Utredningens förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår ett annat namn på lagen. Utredningen föreslår också att lagen ska innehålla en inledande bestämmelse som anger lagens syfte och en hänvisning till regeringsformen och kommunallagen (2017:725).

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller har inga synpunkter på förslaget att införa en ny lag. Bland annat *Gagnefs kommun*, *Region Jönköpings län* och *Stockholms kommun* instämmer i att det finns ett behov av en mer ändamålsenlig och utförlig reglering än den nu gällande, särskilt med beaktande av den säkerhetspolitiska utvecklingen. Vissa remissinstanser, t.ex. *Borgholms kommun*, *Finansinspektionen*, *Karlskrona kommun* och *Mullsjö kommun*, för fram att förslagen i stort bidrar till tydliggöranden av kommuners och regioners roll och ansvar i kris och ytterst krig. *Region Stockholm* anför att flertalet av utredningens förslag och bedömningar bedöms bidra till ökad förmåga att upprätthålla den grundläggande verksamhetsförmågan i regionens samhällsviktiga verksamheter.

Några remissinstanser, däribland *Enköpings kommun*, *Linköpings kommun*, och *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap*, numera *Myndigheten för civilt försvar (MCF)* delar visserligen uppfattningen att det finns behov av en ny reglering men menar att den föreslagna lagen riskerar att få begränsad effekt, eftersom de krav som ställs upp på kommuner och regioner är alltför otydliga. MCF efterfrågar en lagstiftning med tydligare och mer konkret innehåll. Liknande synpunkter framförs av ett stort antal av landets länsstyrelser, däribland *Länsstyrelsen i Blekinge*

län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Skåne län och Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Flera länsstyrelser, bl.a. *Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län och Länsstyrelsen i Stockholms län*, för fram att lagen bör harmoniseras med övrig reglering inom civilt försvar och föreslår att ett tillägg om folkrätt införs i lagens inledning. Även *Svenska Röda Korset* framhåller att frågor om kommuner och regioners beredskap tydligt bör förhållas till internationell humanitär rätt för att Sverige ska uppfylla sina folkrättsliga åtaganden.

Vissa remissinstanser, däribland *Försvarsmakten, Livsmedelsverket, MCF och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* framhåller att det är en allvarlig brist att frågor som rör totalförsvarsperspektivet, Sveriges medlemskap i Nato och värdlandsstöd inte beaktas inom ramen för utredningen. Försvarsmakten avstyrker mot den bakgrunden författningsförslaget i sin helhet. *Försvarshögskolan* delar utredningens bedömning att frågan om värdlandsstöd sannolikt behöver regleras i författning i syfte att skapa tydlighet för berörda parter. Stockholms kommun anser att utredningen, genom den avgränsning som görs i fråga om Sveriges medlemskap i Nato, stöd till Försvarsmakten och värdlandsstöd, implicit får anses ha tagit ställning till att sådana åtgärder inte utgör en del av kommuners och regioners grundläggande beredskap vid fredstida krisituationer och höjd beredskap, och inte heller generellt är att betrakta som förenliga med det allmänna intresset på lokal eller regional nivå.

Försvarsmakten anser vidare att det är en brist att privata aktörers medverkan i planeringen för det civila försvaret inte har beaktats i utredningen. Även flera andra remissinstanser, bl.a. *Karlskrona kommun, Region Halland, Region Norrbotten, Region Uppsala, SKR, Socialstyrelsen, Statskontoret och Västerås kommun*, framhåller vikten av privata aktörers roll i beredskapsarbetet och anser att det finns ett behov av att se över dessa aktörers ansvar. *Bodens kommun* framför att det bör ställas samma krav på beredskapsplanering och robusthet i verksamheten för både offentliga och privata aktörer som bedriver samhällsviktig verksamhet. Även *Malmö kommun* framför att privata aktörers ansvar för att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter under fredstida krisituationer och höjd beredskap behöver regleras tydligare.

MCF, *Upphandlingsmyndigheten* och flera kommuner, däribland *Enköpings kommun, Linköpings kommun, Malmö kommun, Stockholms kommun och Västerås kommun*, framför synpunkter på det föreslagna namnet på lagen.

Flera remissinstanser har synpunkter på utformningen av den föreslagna bestämmelsen om lagens syfte. MCF anser att syftesbestämmelsen blandar målen för krisberedskap och målen för civilt försvar och anför även att kommunernas roll i totalförsvaret inte framgår tillräckligt tydligt av syftesbestämmelsen. *Bodens kommun, Enköpings kommun, Malmö kommun* och *Stockholms kommun* anser att det inte bör anges att syftet med lagen är att *säkerställa* en viss förmåga hos kommunerna och regionerna, i huvudsak med hänvisning till att det inte är en rimlig målsättning i förhållande till de åtgärder som följer av lagen. Flera länsstyrelser, bl.a. *Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings*

län, Länsstyrelsen i Kronobergs län och Länsstyrelsen i Norrbottens län, anser att begreppet förberedande åtgärder är olämpligt och riskerar att sammanblandas med förberedande planering som används i annan beredskapsterminologi. Några remissinstanser, däribland Region Uppsala och Stockholms kommun, anser att uttrycken *ändamålsenlig* och *likvärdig* förmåga bör utgå från syftesbestämmelsen.

SKR anser att det behöver klargöras när en bestämmelse i den nya lagen tar sikte på både kommuner och regioner och när den enbart tar sikte på primärkommuner. Västerås kommun har liknande synpunkter.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Det bör införas en ny lag

Lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006 års lag) trädde i kraft den 1 juni 2006. Ett lugnare omvärldsläge hade då präglat Sverige under flera decennier och lagen fick en tydlig inriktning mot fredstida kriser. Detta formade både kravens omfattning och inriktning. Exempelvis saknar dagens lagstiftning i princip bestämmelser om kommuners och regioners förberedelser inför höjd beredskap och ytterst krig.

Som utvecklas i avsnitt 4.1 har det säkerhetspolitiska läget i Sveriges geografiska närområde och i övriga Europa under senare år försämrats väsentligt. Världen befinner sig i en brytningstid och säkerhetsläget i såväl Sveriges närområde som globalt präglas av instabilitet och oförutsägbarhet. Det finns en bred och alltmer komplex hotbild mot Sverige och svenska intressen samt ökade risker för svensk säkerhet. Ett väpnat angrepp mot Sverige eller våra allierade kan inte uteslutas (prop. 2024/25:34 s. 15). Ett sådant angrepp skulle i värsta fall drabba många människor hårt och på ett omedelbart sätt. Det skulle också medföra mycket stora påfrestningar på landets kommuner och regioner.

Regeringen bedömer att det mot bakgrund av den förändrade säkerhetspolitiska situationen behöver ställas andra och ökade krav på kommuners och regioners beredskap. Det civila försvaret ska dimensioneras utifrån krigets krav. Det innebär bl.a. att kommuner och regioner behöver ha förmåga att snabbt kunna ställa om till krigsförhållanden för att hantera de initiala konsekvenserna av ett krig och ge stöd till det militära försvaret inklusive allierade militära styrkor. Vidare behöver de ha förmåga att stödja en omställning av samhället som skapar förutsättningar för uthållighet i händelse av en utdragen konflikt.

Även för mindre allvarliga situationer behöver det finnas en robust beredskap. Inte minst de omfattande fredstida krissituationer som drabbat Sverige på senare tid – exempelvis skogsbränderna 2014 och 2018, migrationskrisen 2015 och covid-19-pandemin 2020–2022 – har visat på behovet av att kommuner och regioner i förväg har utarbetat planer och vidtagit åtgärder för att hantera sådana situationer.

Kraven som ställs på kommuner och regioner behöver alltså vara utformade för att stå sig väl under skiftande omvärldsförhållanden och måste omfatta hela hotskalan – från kriser under fredstid ända upp till höjd beredskap och ytterst krig. Det finns behov av en mer detaljerad och tydlig reglering och delvis en annan rättslig struktur för att utforma en

ändamålsenlig reglering. För det fall ändringar skulle göras i nu gällande lag riskerar den lagen att framstå som helt omarbetad. Den nuvarande lagen bör därför upphävas och ersättas av en ny lag.

Den nya lagen bör ställa upp ett övergripande krav på att kommuner och regioner bygger upp och upprätthåller en förmåga att fortsätta bedriva de verksamheter som är samhällsviktiga även under en krissituation eller under höjd beredskap. Det övergripande målet bör kompletteras med specifika krav på kommunerna och regionerna att vidta vissa åtgärder. Det handlar både om uppgifter som redan följer av den nuvarande regleringen och som behöver utökas och förtydligas, t.ex. krav på att utarbeta risk- och sårbarhetsanalyser och genomföra utbildningar och övningar, men även nya uppgifter i förhållande till den nuvarande regleringen, t.ex. krav på att inrätta eller ha tillgång till en samordningsfunktion och särskilda samlingsplatser. Däremot bör den nya lagen inte innebära att kommuner och regioner tillförs utökade eller nya uppgifter inom områden som är reglerade i specialförfattningar. Vissa uppgifter och andra bestämmelser som följer av den nuvarande lagen bör också överföras i huvudsak oförändrade.

Regeringen anser, i likhet med bl.a. *MCF*, att det är viktigt att lagstiftningen utformas på ett sätt som innebär att de krav som ställs på kommuner och regioner är tydliga och konkreta. Samtidigt är det viktigt att även beakta att behovet av och förutsättningarna för olika typer av förberedelser och åtgärder varierar mellan olika kommuner och regioner, bl.a. beroende på geografiskt läge, befolkningsmängd och lokala och regionala förhållanden. Lagstiftningen får därför inte utformas på ett sätt som innebär att åtgärderna inte kan anpassas efter kommunernas och regionernas olika behov och förutsättningar. Regeringen delar dock uppfattningen om att förslagen i vissa avseenden behöver förtydligas och återkommer till det i följande avsnitt.

Lagen bör benämnas lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap

Utredningen föreslår att lagen ska benämnas lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. I likhet med exempelvis *Enköpings kommun* och *Stockholms kommun* anser regeringen att den nya lagens namn bör vara kortare och i stället betecknas lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap. Genom att ordet grundläggande ingår i namnet tydliggörs att lagen handlar om det ansvar som kommuner och regioner har i vissa grundläggande avseenden, och att lagen inte täcker in all beredskap som kommunerna och regionerna ansvarar för inom olika områden.

Det behövs inte någon inledande bestämmelse om lagens syfte

Utredningen föreslår att lagen ska innehålla en inledande bestämmelse som anger att bestämmelserna i lagen syftar till att säkerställa att kommuner och regioner under fredstida krissituationer och höjd beredskap har en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att fullgöra sina författningsenliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter, och att kommuner och regioner därigenom under sådana förhållanden ska ha en förmåga att värna människors liv och hälsa,

upprätthålla grundläggande värden i samhället samt skydda och rädda egendom eller miljön.

Flera remissinstanser framför synpunkter på hur den föreslagna syftesbestämmelsen formuleras, bl.a. MCF som pekar på att målen för det civila försvaret blandas ihop med målen för krisberedskap under fredstid, vilket enligt myndigheten är olyckligt. Regeringen konstaterar att den föreslagna syftesbestämmelsen i stor utsträckning är likalydande med förslaget om vilken grundläggande verksamhetsförmåga som kommuner och regioner ska ha vid fredstida krissituationer och höjd beredskap, se avsnitt 5.3. Förslaget om krav på grundläggande verksamhetsförmåga sätter en ram för vilken förmåga som kommuner och regioner ska ha i beredskapshänseende och tydliggör därigenom vad syftet är med de krav som ställs i övrigt genom bestämmelserna i lagen, t.ex. i fråga om risk- och sårbarhetsanalyser, planering, samordning och utbildning. Med hänsyn till det bedömer regeringen att en särskild bestämmelse om lagens syfte inte behövs. Regeringen anser att det inte heller finns anledning att i lagen upplysa om att det finns bestämmelser om kommuner och regioner i regeringsformen och kommunallagen, som utredningen föreslår. Däremot bör det, av tydlighetsskäl, införas en inledande paragraf som kort anger lagens innehåll.

Flera länsstyrelser föreslår att lagen även ska innehålla en inledande bestämmelse om att kommuner och regioner i sin planering inför och under höjd beredskap ska beakta och ta hänsyn till folkrättsliga regler och principer. Även *Svenska Röda Korset* framhåller Sveriges folkrättsliga åtaganden. Regeringen delar i och för sig uppfattningen att sådana principer bör beaktas inom ramen för kommuners och regioners arbete inför och under höjd beredskap. Det behöver dock inte införas en särskild bestämmelse i lagen om det.

Det som föreskrivs i lagen om regioner ska också gälla kommuner som inte ingår i en region

SKR anser att det behöver klargöras när en bestämmelse i den nya lagen tar sikte på både kommuner och regioner och när den enbart tar sikte på primärkommuner. I Sverige finns kommuner på såväl lokal som regional nivå (1 kap. 7 § och 14 kap. regeringsformen). Dessa benämns som kommuner respektive regioner (1 kap. 1 § kommunallagen). Den nya lagen föreslås innehålla både begreppet kommun och region. I de olika bestämmelserna föreslås det uttryckligen anges om de avser både kommuner och regioner eller endast kommuner respektive regioner. Lagen bör, i likhet med den nuvarande lagen, även innehålla en bestämmelse som tydliggör att det som föreskrivs i lagen om regioner också gäller kommuner som inte ingår i en region. Regeringen anser att det därmed är tillräckligt tydligt vilka bestämmelser i lagen som enbart tar sikte på kommuner på lokal nivå och inte på regioner.

Lagens förhållande till annan lagstiftning

Utöver de bestämmelser som finns i den nuvarande lagen om kommuners och regioners beredskapsåtgärder ställs det i stor omfattning särskilda och detaljerade krav på kommuner och regioner i annan lagstiftning med direkt eller indirekt koppling till beredskap, exempelvis i lagen (2003:778) om

skydd mot olyckor, lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, lagen (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Dessa författningar har stor betydelse för att tillförsäkra människor skydd och hjälp under olika typer av krissituationer och höjd beredskap. Ytterligare bestämmelser som är av betydelse för att tillförsäkra människor skydd och hjälp finns t.ex. i socialtjänstlagen (2025:400).

Den nya lagen kommer, liksom den hittillsvarande, att innehålla en generell författningsreglering av kommuners och regioners grundläggande beredskap. I de fall bestämmelserna i annan lagstiftning är tillämpliga har de, i enlighet med principen om *lex specialis*, företräde framför bestämmelserna i den nya lagen. Det behövs ingen särskild reglering för det. Det bör framhållas att bestämmelserna i den nya lagen inte minskar det ansvar som kommunerna och regionerna har till följd av annan lagstiftning på beredskapsområdet.

Kommuners och regioners ansvar i frågor som rör totalförsvarsperspektivet, Sveriges medlemskap i Nato och värdlandsstöd

Utredningen redogör för att det från kommunalt håll under utredningstiden kommit frågor om kommuners och regioners ansvar avseende värdlandsstöd, framför allt kopplat till Sveriges medlemskap i Nato, och hur kommuner och regioner ska förhålla sig till uttalade förväntningar från Försvarmaktens sida i fråga om åtgärder inom totalförsvaret. Utredningen har dock bedömt att dessa frågor legat utanför utredningens uppdrag.

Flera remissinstanser, bl.a. *Försvarmakten*, ser det som en allvarlig brist att frågor som rör totalförsvarsperspektivet, Sveriges medlemskap i Nato och värdlandsstöd inte beaktas inom ramen för utredningen. Stockholms kommun anser att den avgränsning som görs i detta avseende implicit får anses innebära ett ställningstagande om att sådana åtgärder inte utgör en del av kommuners och regioners grundläggande beredskap, och inte heller generellt är att betrakta som förenliga med det allmänna intresset på lokal eller regional nivå.

Regeringen delar inte uppfattningen att avgränsningen ska ses som ett sådant ställningstagande och vill i det sammanhanget särskilt framhålla att det i avsnitt 5.6 föreslås att kommunerna och regionerna inom ramen för sina planer och åtgärder inför höjd beredskap ska beakta de krav som ställs på det civila försvaret. Som utvecklas i det avsnittet är en del av målen för det civila försvaret att inom ramen för Natos kollektiva försvar och uppgifter i övrigt, bidra till det militära försvarets förmåga. Att bidra till det militära försvarets förmåga är alltså en integrerad del av det civila försvaret och det kommer därmed – enligt förslaget – att ingå i kommunernas och regionernas lagreglerade skyldigheter att beakta detta inom ramen för sin beredskapsplanering.

När det gäller kommuners och regioners ansvar i frågor som rör Sveriges medlemskap i Nato, bl.a. värdlandsstöd, bedömer utredningen att dessa frågor kräver omfattande och ingående överväganden och sannolikt en ny författningsreglering, en bedömning som delas av bl.a. *Försvarshögskolan*. Eftersom utredningen har ansett att dessa frågor ligger utanför ramen för uppdraget lämnas inga förslag kring detta.

Regeringen har ingen annan uppfattning än Försvarsmakten om att det handlar om angelägna frågor. Det finns dock inte möjlighet att inom ramen för denna lagrådsremiss göra en översyn av detta område. Till skillnad från Försvarsmakten anser regeringen att det i sig inte utgör skäl för att inte gå vidare med de förslag som lämnas av utredningen och som syftar till att stärka kommunernas och regionernas beredskap i grundläggande avseenden. Förslagen utgör en viktig del i uppbyggnaden av det civila försvaret, som är inne i en intensiv fas. Det pågår även ett flertal andra lagstiftningsprojekt och regeringsuppdrag vad gäller svensk krisberedskap och civilt försvar som kommer att påverka den samlade effekten för kommuners och regioners ansvar. Regeringen utesluter inte att det kan finnas anledning att återkomma till frågan om kommuners och regioners åtgärder med anledning av medlemskapet i Nato framöver.

Privata aktörer som utför uppgifter inom kommuners och regioners verksamhet

I vissa kommuner och regioner utförs en betydande andel av samhällsservicen inom t.ex. skola, omsorg samt hälso- och sjukvård av enskilda fysiska eller juridiska personer (privata aktörer). Flera remissinstanser, däribland SKR, *Statskontoret* och *Socialstyrelsen*, efterfrågar en översyn av de privata aktörernas ansvar att upprätthålla sin verksamhet under krissituationer i fredstid och under höjd beredskap. Det har dock inte ingått i utredningens uppdrag att se över och lämna förslag i det avseendet. En sådan översyn ligger alltså utanför ramen för förslagen i denna lagrådsremiss.

Det kan dock nämnas att det är en given utgångspunkt att t.ex. barn och elever som går i fristående förskolor och skolor, äldre personer och personer med funktionsnedsättning som bor i särskilda boendeformer som drivs av privata aktörer, eller patienter som ges vård enligt hälso- och sjukvårdslagen av privata aktörer, ska tillförsäkras samma omsorg eller hjälp som personer inom motsvarande offentligt bedrivna verksamheter om det skulle bli krig i Sverige. Regeringen anser, i likhet med utredningen och flera remissinstanser, att det är angeläget att även de aktörer som driver sådan verksamhet planerar och vidtar förberedande åtgärder inför både krissituationer i fredstid och för höjd beredskap.

Som utredningen redogör för närmare så kan kommuner och regioner i viss utsträckning säkerställa beredskapen hos privata aktörer genom att i sina uppdragsavtal med dessa aktörer inkludera krav på att de ska ha förmåga att upprätthålla sina verksamheter under fredstida krissituationer eller höjd beredskap. En näringsidkare som har avtalat om att fortsätta sin verksamhet vid höjd beredskap är skyldig att vidta de särskilda åtgärder i fråga om planering och inriktning av verksamheten som är nödvändig för att under rådande förhållande kunna fortsätta sin verksamhet, se 7 § andra stycket lagen (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap.

Som utredningen pekar på så finns det för de flesta skolformer inom skolväsendet inte en motsvarande möjlighet att reglera beredskap genom uppdragsavtal. I vissa fall, framför allt inom kommunal vuxenutbildning, är det dock möjligt att ingå avtal med enskilda utbildningsanordnare. När det gäller verksamheter på skolområdet så har en utredare bistått Utbildningsdepartementet med att göra en översyn av författnings-

regleringen för verksamheten inom skolväsendet vid extraordinära händelser i fredstid, krigsfara och krig. I promemorian En modern krisreglering för verksamheter på skolområdet (U2024/02201) föreslås att enskilda huvudmän för fristående förskolor och skolor så långt det är möjligt ska omfattas av samma bestämmelser som huvudmän för offentligt drivna förskolor och skolor vid fredstida krissituationer och höjd beredskap. Promemorian har remitterats och förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Kommuner och regioner har inte möjlighet i övrigt att på egen hand kräva att näringsidkare medverkar vid beredskapsplanering. Däremot finns det möjlighet för vissa utpekade myndigheter att begära att näringsidkare medverkar i totalförsvarsplaneringen, se lagen (1982:1004) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen, och förordningen (1982:1005) om skyldighet för näringsidkare, arbetsmarknadsorganisationer m.fl. att delta i totalförsvarsplaneringen. Bland de myndigheter som har rätt att begära medverkan av näringsidkare finns bland annat MCF och länsstyrelserna. De utpekade myndigheterna ska vid tillämpning av lagen klargöra vad slags medverkan som önskas från exempelvis en näringsidkare (proposition om administrativ beredskap på arbetsrättens område, m.m., prop. 1981/82:179 s. 11 och 14). Den begränsning som finns är att näringsidkarens upplysningar eller medverkan i övrigt behövs för planeringsarbetet i stort eller för totalförsvarsplaneringen av det aktuella företaget eller myndigheten (prop. 1981/82:179 s. 12). En näringsidkare som har fått utföra sådant arbete kan få ersättning för detta av allmänna medel om arbetet har medfört betydande kostnader (2 § andra stycket). Det är alltså möjligt för t.ex. länsstyrelserna att begära att en enskild näringsidkare som bedriver exempelvis skolverksamhet eller hälso- och sjukvård ska medverka vid planeringen av de egna uppgifterna inom totalförsvaret. En kommun eller region som identifierar ett behov av att rikta krav mot en aktör kan vända sig till behörig myndighet i syfte att få till stånd ett agerande med stöd av lagen.

5.2 Definition av fredstida krissituation

Regeringens förslag

Med en fredstida krissituation ska i lagen avses en sådan situation som

- avviker från det normala,
- drabbar många människor, stora delar av samhället eller hotar grundläggande värden,
- innebär en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning av viktiga samhällsfunktioner, och
- kräver samordnade och skyndsamma åtgärder från flera aktörer.

Regeringens bedömning

Uttrycket kvalificerad fredstida krissituation bör inte användas i den nya lagen.

Utredningens förslag

Utredningens förslag stämmer delvis överens med regeringens förslag och bedömning. I betänkandet föreslås att även uttrycket kvalificerad fredstida krissituation ska användas i lagen.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller har inga synpunkter på att uttrycket fredstida krissituation används i den nya lagen. Bland dessa finns *Burlövs kommun*, *Gävle kommun*, *Jordbruksverket*, *Länsstyrelsen i Hallands län*, *Myndigheten för civilt försvar (MCF)*, *Region Jönköpings län*, *Region Västerbotten*, *Socialstyrelsen*, *Solna kommun*, *Storstockholms brandförsvaret*, *Uppsala kommun* och *Västerås kommun*. Flera remissinstanser, bl.a. *Finansinspektionen*, *Jordbruksverket*, *Livsmedelsverket* och *Polismyndigheten*, framför att det är viktigt att beredskapsbegreppen i olika författningar är enhetliga och är positiva till att det nya uttrycket stämmer överens med regleringen för statliga myndigheter i förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap.

Enköpings kommun menar att uttrycket fredstida krissituationer varken skapar tydlighet eller nytta, och anser att uttrycket extraordinär situation skulle vara ett bättre alternativ. *Länsstyrelsen i Gotlands län* och *Länsstyrelsen i Kalmar län* anser att uttrycket samhällsstörning hade varit ett bättre alternativ då det redan är ett etablerat begrepp inom området. *Bodens kommun* och *Norrbottnens kommuner* anser att definitionen av fredstida krissituation tydligare bör kopplas till kommunalt beslutsfattande genom tillägg av rekvisitet ”behov av skyndsamma insatser av en kommun”, motsvarande vad som anges i definitionen av extraordinär händelse i den nuvarande lagen. Enligt *Bodens kommun* innebär det rekvisitet ett viktigt stöd för kommunledningens bedömning av huruvida ordinarie nämndstruktur är tillräcklig för att hantera en händelse eller om situationen föranleder behov av att aktivera krisledningsnämnden. *Region Uppsala* framför att rekvisitet ”avviker från det normala” lämnar utrymme för tolkning och kan förändras över tid.

Ett stort antal remissinstanser, däribland *Försvårshögskolan*, *Försvarmakten*, *Jordbruksverket*, *MCF*, *Polismyndigheten*, flera länsstyrelser, bl.a. *Länsstyrelsen i Norrbottens län*, många av kommunerna, bl.a. *Bodens kommun*, *Enköpings kommun*, *Gävle kommun*, *Göteborgs kommun*, *Malmö kommun* och *Stockholms kommun*, och regionerna, bl.a. *Region Uppsala*, *Region Västerbotten* och *Region Östergötland* avstyrker eller är negativa till förslaget att uttrycket kvalificerad fredstida krissituation ska användas i den nya lagen. Till exempel *Bodens kommun* och *Göteborgs kommun* påpekar att uttrycket förefaller sakna praktisk funktion och att användning av uttrycket i lagen inte innebär någon förändring i uppgifter, mandat eller organisering för kommuner och regioner. Flera remissinstanser, däribland *Försvårshögskolan* och *Polismyndigheten*, framför att förslaget riskerar att bidra till otydlighet och begreppsförvirring som kan försvåra hanteringen av en krissituation. *Försvarmakten* menar att det finns en risk att uttrycket kan komma att bli dimensionerande i krisplaneringen i stället för höjd beredskap.

En del remissinstanser, bl.a. Storstockholms brandförsvaret och Västerås kommun, menar att det finns ett behov av ett uttryck som tydliggör nivåskillnader men anser att uttrycket kvalificerad fredstida krissituation bör ersättas med något annat uttryck, exempelvis allvarlig fredstida krissituation. Samma synpunkt framförs även av ett flertal länsstyrelser, däribland *Länsstyrelsen i Dalarnas län*, *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* och *Länsstyrelsen i Stockholms län*.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Uttrycket fredstida krissituation ska användas i lagen

I 1 kap. 4 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 2006 års lag, anges att med en extraordinär händelse avses en sådan händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser av en kommun eller en region. I förarbetena till 2006 års lag anges att med en extraordinär händelse avses en händelse av mindre geografisk omfattning, där en kommun eller ett landsting – numera region – eller ett par grannkommuner drabbats av en kris, att det är fråga om händelser som ligger mellan ett normaltillstånd och höjd beredskap, samt att en extraordinär händelse undantagsvis kan utgöra en svår påfrestning på samhället i fred (propositionen *Extraordinära händelser i kommuner och landsting*, prop. 2001/02:184 s. 15).

I likhet med utredningen bedömer regeringen att ordet händelse kan förknippas med t.ex. en olycka eller en annars väl avgränsad skadehändelse, exempelvis bränder i byggnader eller lokala översvämningar. Uttrycket extraordinär händelse riskerar därmed att uppfattas som en krissituation som är begränsad till ett mindre geografiskt område. De exempel som anges i förarbetena kan också sägas ge stöd för en sådan tolkning. Det kan nämnas att bestämmelserna i den nuvarande lagen inte tillämpades av en del kommuner under covid-19-pandemin på grund av att de bedömde att pandemin inte utgjorde en extraordinär händelse i den mening som avses i lagen. En användning av det uttrycket riskerar alltså att inskränka kommuners och regioners ansvar under en krissituation på ett sätt som bör undvikas. Mot den bakgrunden anser regeringen att den nya lagen till skillnad från 2006 års lag inte bör innehålla uttrycket extraordinär händelse i fredstid.

Utredningen föreslår att uttrycket fredstida krissituation i stället ska användas i den nya lagen, med samma definition som det uttrycket har i 6 § förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. En fredstida krissituation definieras där som en situation som

- avviker från det normala,
- drabbar många människor, stora delar av samhället eller hotar grundläggande värden,
- innebär en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning av viktiga samhällsfunktioner, och
- kräver samordnade och skyndsamma åtgärder från flera aktörer.

I likhet med utredningen anser regeringen att den föreslagna definitionen av vad som ska anses utgöra en fredstida krissituation är tydlig och kan antas utgöra en användbar vägledning för ansvariga beslutsfattare. Flera remissinstanser framför att det kan antas vara positivt för samordningen av samhällets krisberedskap att kommuner, regioner och statliga myndigheter i sitt arbete med beredskap kan utgå från samma definition av uttrycket fredstida krissituation. Regeringen delar den uppfattningen. De alternativa formuleringar som föreslås av bl.a. *Enköpings kommun* har inte den tydliga fördelen.

De kriterier som ställs upp för att en fredstida krissituation ska föreligga är kumulativa. Regeringen anser därför inte, till skillnad från *Region Uppsala*, att kriteriet ”avviker från det normala” medför en risk för att händelser som i nuläget inträffar sällan kan övergå till mer vanligt förekommande händelser och därmed inte längre utgöra en fredstida krissituation.

Bodens kommun och *Norrbottnens kommuner* menar att kriteriet ”kräver skyndsamma åtgärder av en kommun”, som finns i den nuvarande bestämmelsen, är ett viktigt stöd för kommunledningen vid bedömning av om det finns behov av att aktivera krisledningsnämnden. Det föreslagna uttrycket fredstida krissituation är i flera avseenden tydligare definierat än det uttryck som används i dag och kan antas utgöra ett bättre stöd för kommuner och regioner vid tillämpning av lagen, t.ex. vid bedömningen av om en krisledningsnämnd ska inrättas (se mer om det i avsnitt 5.16.2). Det kan också framhållas att en av förutsättningarna för att en fredstida krissituation ska anses föreligga är att situationen kräver samordnade och skyndsamma åtgärder från flera aktörer, t.ex. flera kommunala aktörer. Det rekvisit som *Bodens kommun* efterfrågar återfinns alltså i bestämmelsen, även om det uttrycks något annorlunda.

Sammantaget anser regeringen, i likhet med bl.a. *MCF* men till skillnad från *Länsstyrelsen i Gotlands län* och *Länsstyrelsen i Kalmar län*, att det bör införas en definition av uttrycket fredstida krissituation i den nya lagen, i enlighet med utredningens förslag.

Uttrycket kvalificerad fredstida krissituation bör inte användas i den nya lagen

Utredningen föreslår att även uttrycket kvalificerad fredstida krissituation ska införas i den nya lagen, definierat som en mycket omfattande och svårartad fredstida krissituation som innebär en hög risk för många människors liv och hälsa eller för mycket omfattande skador på egendom eller miljön. Enligt utredningen ska det utgöra en kvalificering av uttrycket fredstida krissituation, och inte ses som ett fristående begrepp. Syftet anges vara att uttrycket ska vara styrande för arten och omfattningen på kommuners och regioners planering och förberedande åtgärder inför fredstida krissituationer som antingen drabbar hela eller stora delar av landet eller endast en eller ett fåtal kommuner eller regioner på ett mycket svårartat sätt.

Ett stort antal remissinstanser motsätter sig att uttrycket kvalificerad fredstida krissituation används i den nya lagen. Även regeringen anser att det finns skäl som talar emot det. Till en början finns det en risk för att två nivåer av krissituationer kan leda till en mer svårtillämpad lagstiftning.

Som flera remissinstanser framför kan det uppstå tolkningssvårigheter, inte minst i fråga om gränsdragningen mellan de två olika nivåerna av fredstida krissituationer. Uttrycket kvalificerad fredstida krissituation kan vidare förväxlas med ”allvarlig fredstida kris” eller ”allvarlig kris” som används i andra beredskapssammanhang men som inte rör kommuners och regioners beslutsfattande. I likhet med bl.a. *Finansinspektionen* anser regeringen att de uttryck som används så långt som möjligt bör vara gemensamma, eftersom det förenklar en enhetlig tillämpning.

En krissituation kan naturligtvis se olika ut och variera i omfattning eller allvarlighetsgrad. Att uttrycket fredstida krissituation även innefattar omfattande och svårartade situationer, som innebär en hög risk för många människors liv och hälsa eller för mycket omfattande skador på egendom eller miljön, framgår redan av definitionen av det uttrycket. Som MCF påpekar är ju fredstida krissituation tänkt att fungera både som ett eget uttryck och som ett samlingsbegrepp för de båda nivåerna. Som några kommuner påpekar innebär uttrycket kvalificerad fredstida krissituation inte heller någon tydlig skillnad i fråga om kommunernas och regionernas uppgifter eller mandat och inte heller att kommuner och regioner under sådana förhållanden t.ex. får ytterligare verktyg i hanteringen av en krissituation. Det är därmed svårt att se att det finns ett tydligt mervärde med att använda det uttrycket i lagen. Regeringen bedömer sammantaget att uttrycket kvalificerad krissituation inte bör användas i den nya lagen.

5.3 En grundläggande verksamhetsförmåga

Regeringens förslag

Kommuner och regioner ska ha en robust och likvärdig förmåga att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap (grundläggande verksamhetsförmåga). Förmågan ska anpassas efter de lokala och regionala förhållandena samt kommunens eller regionens strategiska betydelse för totalförsvaret och dess utsatthet vid ett väpnat angrepp mot Sverige.

Med samhällsviktig verksamhet ska i lagen avses verksamhet, tjänst eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet.

Utredningens förslag

Utredningens förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår att vad som ska utgöra grundläggande verksamhetsförmåga ska utformas så att kommuner och regioner under fredstida krissituationer och höjd beredskap ska ha en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att fullgöra sina författningsenliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter. Utredningen föreslår inte att uttrycket samhällsviktig verksamhet ska definieras i lagen.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller har inga synpunkter på förslaget. Bland de instanser som är uttryckligen positiva till utredningens förslag finns *Gagnefs kommun*, *Kramfors kommun*, *Solna kommun* och *Uppsala kommun*.

Flera remissinstanser framför att förslaget bör utformas på ett annat sätt eller att vissa definitioner och begrepp behöver förtydligas. Exempelvis anser *Försvarshögskolan* och *Länsstyrelsen i Dalarnas län*, *Länsstyrelsen i Hallands län* och *Länsstyrelsen i Norrbottens län*, att kraven på verksamhetsförmåga bör baseras på samtliga mål för krisberedskap, civilt försvar och totalförsvar samt att kraven i lagtexten behöver tydliggöras för att kunna tillämpas och följas upp. Även *Myndigheten för civilt försvar (MCF)* framför att de generella verksamhetskraven är vagt formulerade.

MCF pekar särskilt på att uttrycket ändamålsenlig och likvärdig förmåga är otydligt och föreslår att kravet i stället uttrycks så att kommuner och regioner ska ha en tillfredsställande, robust och likvärdig förmåga. *Länsstyrelsen i Dalarnas län* och *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* pekar på att kriterierna ändamålsenlig och likvärdig är nya i beredskapssammanhang och framför att det borde räcka med begreppet god förmåga. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* framhåller att vad som ska bedömas som ändamålsenligt och likvärdigt ytterst måste få präglas av den faktiska situationen och att det bör framgå i förarbetena.

Ett stort antal av länsstyrelserna, däribland *Länsstyrelsen i Blekinge län*, *Länsstyrelsen i Gävleborgs län*, *Länsstyrelsen i Södermanlands län*, och *Länsstyrelsen i Östergötlands län*, anser att uttrycket ”grundläggande verksamhetsförmåga” bör ersättas med ”förmåga”, och hänvisar till att det uttrycket används i förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap.

Statens veterinärmedicinska anstalt anser att uttrycket samhällsviktig verksamhet bör motsvara definitionen i förordningen om statliga myndigheters beredskap. *Svensk handel* efterfrågar ett förtydligande av vilka verksamheter som innefattas i uttrycket samhällsviktig verksamhet, för att näringslivet ska kunna göra en adekvat bedömning av huruvida de påverkas. Även *Västerås kommun* anser att det är en brist att det inte anges vilka verksamheter som ska anses vara samhällsviktiga. *Svenska stadsnätetsföreningen* för fram att elektronisk kommunikation bör inkluderas i uttrycket samhällsviktig verksamhet, och pekar på att andra samhällsviktiga verksamheter, såsom hälso- och sjukvård, energiförsörjning och vattenförsörjning, är direkt beroende av fungerande elektronisk kommunikation. *Naturvårdsverket* framhåller att avfallshantering samt bortledning och rening av avloppsvatten är att anse som samhällsviktiga verksamheter.

Flera kommuner, t.ex. *Mörbylånga kommun* och *Norrbottens kommuner*, är positiva till att verksamhetsförmågan ska utgå ifrån lokala och regionala förhållanden samt från strategisk betydelse eller utsatthet vid väpnat angrepp. *Skellefteå kommun* efterfrågar ett förtydligande av vem som ska göra bedömningen av en kommuns strategiska betydelse och utsatthet. *Enköpings kommun* ifrågasätter om kommunerna själva har förmåga att bedöma sin strategiska betydelse. *Gävle kommun* anser att det är viktigt att kommunerna får information från nationella

expertmyndigheter som t.ex. Försvarsmakten avseende den strategiska betydelse eller utsatthet som en kommun eller region har. Flera länsstyrelser, bl.a. Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Hallands län, *Länsstyrelsen i Jämtlands län*, *Länsstyrelsen i Kronobergs län*, Länsstyrelsen i Södermanlands län och *Länsstyrelsen i Värmlands län*, anser att de föreslagna rekvisiten ”om Sverige blir utsatt för väpnat angrepp” bör ersättas med ”under höjd beredskap”.

Bodens kommun och *Malmö kommun* invänder mot att uttrycket ”författningensliga uppgifter” används i lagtexten och pekar på att författningensliga uppgifter ska genomföras oavsett om det föreligger en krissituation.

Flera remissinstanser framhåller att det kommer att finnas behov av nationell vägledning för hur vissa begrepp, t.ex. ”ändamålsenligt” och ”likvärdigt” ska förstås. Bland dessa finns *Burlövs kommun*, *Fagersta kommun*, Gävle kommun, Uppsala kommun, Västerås kommun och *Region Östergötland*. Några kommuner, däribland Gagnefs kommun, Mörbylånga kommun, *Sunne kommun* och Norrbottens kommuner, anser att en ny reglering behöver ta hänsyn till skillnader i bl.a. geografiska förhållanden.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) menar att kravet på att kommuner och regioner ska ha en grundläggande verksamhetsförmåga inte är förenligt med de specialförfattningar som gäller för hälso- och sjukvård och socialtjänst, och pekar på att hälso- och sjukvårdslagstiftningen inte medger att en kommun eller region ens vid krig frångår skyldigheterna om att tillgodose befolkningens behov av god vård eller andra rättsliga krav som gäller för hälso- och sjukvård.

Skälen för regeringens förslag

Det bör införas ett krav på kommuners och regioners förmåga i den nya lagen

Utredningen föreslår att den nya lagen ska innehålla en bestämmelse som på ett övergripande plan tydliggör vilken förmåga som kommuner och regioner ska ha under en fredstida krissituation eller höjd beredskap, benämnd grundläggande verksamhetsförmåga. Utredningen föreslår att bestämmelsen utformas så att kommuner och regioner under sådana förhållanden ska ha en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att fullgöra sina författningensliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter, utifrån lokala och regionala förhållanden samt kommunens eller regionens strategiska betydelse eller utsatthet vid ett väpnat angrepp.

I den nuvarande lagen finns det inte någon motsvarande bestämmelse som sätter en ram för vilken förmåga kommuner och regioner ska ha. En fördel med en sådan bestämmelse är att det tydliggörs vad de uppgifter som följer av lagen – t.ex. kraven på att ta fram risk- och sårbarhetsanalyser, utarbeta planer, vidta förberedande åtgärder och att ansvara för utbildning, övning och samordning – syftar till att medföra i form av förmåga hos kommunerna och regionerna. Ett återkommande önskemål från kommunernas håll är just ökad tydlighet på vilka förväntningar som finns i fråga om beredskap. Eftersom de

beredskapsåtgärder som regleras i lagen är förhållandevis övergripande kan en sådan bestämmelse antas bidra till enhetlighet mellan olika kommuner och regioner vid den praktiska tillämpningen av lagen. Som utredningen resonerar om kan det också ses som en förutsättning för att kommuner och regioner ska kunna uppnå de krav som förutsätts för ansvarsprincipens tillämpning på nationell systemnivå. De kommuner och regioner som yttrar sig i denna del är också i stort positiva till att det införs ett sådant krav på förmåga, även om det framförs synpunkter på den närmare utformningen.

IVO menar att förslaget om krav på grundläggande verksamhetsförmåga inte är förenligt med de specialförfattningar som gäller för hälso- och sjukvård och socialtjänst, och pekar på att hälso- och sjukvårdslagstiftningen inte medger att en kommun eller region ens vid krig frångår skyldigheterna om att tillgodose befolkningens behov av god vård. Som anges i avsnitt 4.2 finns det ett antal specialförfattningar med krav på kommuner och regioner inom olika verksamhetsområden. Syftet med att införa ett övergripande krav på grundläggande förmåga i den nya lagen är inte att begränsa det beredskapsansvar som kommunerna och regionerna har till följd av specialförfattningar, t.ex. hälso- och sjukvårdslagen. Avsikten är i stället att sätta en ram för vilken förmåga kommunerna och regionerna ska uppnå genom de uppgifter som följer av lagen. Regeringen anser inte att ett krav på grundläggande verksamhetsförmåga är oförenligt med specialförfattningarna inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Det kan nämnas att sedan den 1 januari 2026 är vårdskyldigheten för kommuner och regioner begränsad till vård som är nödvändig för liv och hälsa vid fredstida krissituationer och höjd beredskap, 16 a kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

Sammantaget bedömer därför regeringen att det bör införas ett krav på kommuners och regioners förmåga under fredstida krissituationer och höjd beredskap i den nya lagen. I motsats till flera länsstyrelser anser regeringen att det finns skäl att tydliggöra att det handlar just om grundläggande förmåga att utföra verksamhet under sådana förhållanden och att kravet därför bör uttryckas som krav på grundläggande verksamhetsförmåga. När det gäller den närmare utformningen gör regeringen följande överväganden.

Förmåga att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter

Utredningen föreslår att förmågekravet ska avse förmåga hos kommunerna och regionerna att fullgöra sina författningssenliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter. Med samhällsviktig verksamhet avses allmänt sett verksamhet som är nödvändig att upprätthålla även under fredstida krissituationer och höjd beredskap. I förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap definieras samhällsviktig verksamhet som verksamhet, tjänst eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet (6 §). Samma definition finns i 5 § lagen (2023:560) om granskning av utländska direktinvesteringar. Enligt utredningen bör denna allmänt utformade definition även kunna ge kommuner och regioner viss övergripande vägledning i fråga om uttrycket.

De flesta verksamheter som kommuner eller regioner bedriver är på olika sätt samhällsviktiga. Det gäller både för sådana verksamheter som följer av författning, exempelvis räddningstjänst enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), utbildning enligt skollagen (2010:800) och vattentjänster enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster. Det gäller även för vissa verksamheter som inte följer av direkta åligganden i lag. Som exempel kan nämnas produktion av el och handel med el och fjärrvärmeverksamhet. Det är inte typen av verksamhet i sig, utan konsekvenserna av avbrott, som är det avgörande för vad som utgör samhällsviktig verksamhet. Som *Svenska stadsnätetsföreningen* påpekar skulle t.ex. elektronisk kommunikation i vissa fall kunna utgöra samhällsviktig verksamhet eftersom andra verksamheter i stor utsträckning är direkt beroende av fungerande elektronisk kommunikation. Detsamma gäller för avfallshantering samt bortledning och rening av avloppsvatten, som *Naturvårdsverket* pekar på. Beroende på förhållandena och tidsutdräkten under höjd beredskap eller ett eventuellt krig i Sverige kan även andra kommunala verksamheter såsom olika idrotts- och kulturevenemang och andra offentliga tillställningar eller allmänna sammankomster komma att bedömas som samhällsviktiga.

Vilken verksamhet som är samhällsviktig kan alltså skilja sig åt beroende på situation och förutsättningar. Det är därför inte möjligt, som bl.a. *Svensk Handel* efterfrågar, att i den nya lagen närmare precisera vilka verksamheter som ska anses vara samhällsviktiga. Att ta ställning till vilka verksamheter som är att anse som samhällsviktiga är i stället en uppgift som bör ankomma på kommunerna och regionerna. Däremot anser regeringen, till skillnad från utredningen men i likhet med *Statens veterinärmedicinska anstalt*, att det finns skäl att i lagtexten införa den övergripande definitionen av vad som utgör en samhällsviktig verksamhet, dvs. verksamhet, tjänst eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet. På så sätt överensstämmer uttrycket tydligt med vad som gäller för statliga myndigheters beredskapsarbete, vilket kan antas vara positivt för samordningen av samhällets krisberedskap.

Utredningen föreslår att det i lagen även ska anges att kommuner och regioner ska ha förmåga att fullgöra sina författningsenliga uppgifter. Med författningsenliga uppgifter avses, enligt utredningen, sådana uppgifter som kommuner och regioner är skyldiga att utföra enligt författning men även uppgifter som de utför frivilligt i enlighet med författningar. *Malmö kommun* invänder att det är så stor överlappning mellan uttrycket författningsenliga uppgifter, så som det definieras av utredningen, och uttrycket samhällsviktig verksamhet att det är svårt att se syftet med att använda båda begreppen i lagen. Regeringen delar den uppfattningen. Det finns också en risk att ett krav på förmåga att fullgöra författningsenliga uppgifter – som alltså är tänkt att träffa både uppgifter som följer av lag eller annan författning och uppgifter som utförs frivilligt i enlighet med författning – kan uppfattas som ett krav på att kommuner och regioner ska kunna fullgöra i princip alla sina uppgifter under fredstida krissituationer och höjd beredskap, även sådana som inte är att anse som samhällsviktiga.

Det är inte syftet. Bestämmelsen bör därför inte innehålla uttrycket fullgöra sina författningssenliga uppgifter.

En robust och likvärdig förmåga

Det finns betydande skillnader mellan olika kommuner och regioner avseende geografiska förhållanden, befolkningsmängd, befolkningsstruktur och andra verksamhetsmässiga förutsättningar. Även risken att drabbas av omfattande och komplexa konsekvenser till följd av olika former av krissituationer skiljer sig åt mellan olika kommuner och regioner. Som flera remissinstanser framför är det nödvändigt att ta hänsyn till dessa olika förhållanden vid utformningen av de nya kraven på kommuners och regioners beredskap. En given utgångspunkt är dock att den hjälp och det stöd som enskilda kan förvänta sig under en fredstida krissituation eller höjd beredskap och ytterst krig inte påtagligt ska skilja sig åt beroende på vilken kommun de är bosatt i eller vilken region de tillhör.

Som utredningen föreslår bör denna utgångspunkt tydliggöras genom att det i lagen anges att kommuners och regioners grundläggande verksamhetsförmåga ska vara "likvärdig". Med detta avses att det inte ska finnas mer betydande skillnader i den grundläggande verksamhetsförmågan mellan olika kommuner och regioner utan att enskilda ska kunna förvänta sig i huvudsak samma förutsättningar att få stöd och hjälp under fredstida krissituationer och höjd beredskap, oberoende var i landet de befinner sig. Det innebär däremot inte att de åtgärder som vidtas för att uppnå förmågan behöver se ut på samma sätt eller vara lika långtgående i samtliga kommuner och regioner. Som ett exempel behöver en kommun som endast har ett fåtal dricksvattentäkter vidta andra och mera omfattande åtgärder för att säkerställa vattenförsörjningen än en kommun som har god tillgång till dricksvattentäkter.

Utredningen föreslår vidare att förmågan ska vara "ändamålsenlig". Att förmågan ska vara ändamålsenlig – dvs. anpassad till syftet – får anses vara en given utgångspunkt och behöver enligt regeringens bedömning inte anges särskilt i lagtexten. Som MCF föreslår bör det i stället framgå av lagtexten att förmågan att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter ska vara "robust", dvs. stabil och bestående även vid påfrestningar, störningar eller angrepp.

Kravet på grundläggande verksamhetsförmåga sätter alltså en ram för den kapacitet som kommunerna och regionerna ska uppnå och upprätthålla genom de skyldigheter som följer av lagen, t.ex. skyldigheten att vidta förberedande åtgärder. Det är en uppgift för kommunerna och regionerna att avgöra vad som närmare krävs i olika avseenden för att ha en robust och likvärdig förmåga att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter. Några konkreta exempel på förberedande åtgärder som kan antas bidra till en sådan förmåga är införskaffande av reservsystem för försörjning av vatten, el och värme samt reservdelar och reparationsutrustning. Det kan också handla om lagerhållande av nödvändiga livsmedel och drivmedel om det skulle uppstå omfattande bristsituationer eller störningar. Ett annat exempel är tillgång till robusta och säkra ledningsplatser. Ytterligare exempel är säkerställande av personal och utrustning för att kunna värna

befolkningen i olika situationer, t.ex. förmåga att samla och ta hand om befolkningen på särskilda samlingsplatser.

Förmågan ska anpassas efter lokala och regionala förhållanden samt strategisk betydelse och utsatthet vid ett väpnat angrepp

Befolkningen i Sverige bor i betydande omfattning i storstadsområden och andra större städer. Befolkningskoncentration till vissa geografiska områden i förening med att det i sådana kommuner och regioner bedrivs omfattande samhällsviktig verksamhet innebär att sådana områden har en ökad sårbarhet och större utsatthet under ett väpnat angrepp mot Sverige. Även andra geografiska områden kan ha en ökad sårbarhet och utsatthet vid ett väpnat angrepp eller vara av strategisk betydelse för totalförsvaret. Det kan t.ex. handla om baserings- och koncentrationsområden för Försvarsmaktens krigsförband eller områden som är viktiga för samhällets försörjning och funktionalitet. Sådana förhållanden behöver tillmätas särskild vikt inom ramen för kommunernas och regionernas beredskapsarbete.

Att hänsyn ska tas till sådana särskilda förhållanden bör komma till uttryck i lagen på det sättet att den grundläggande verksamhetsförmågan ska anpassas efter lokala och regionala förhållanden samt efter kommunens eller regionens strategiska betydelse för totalförsvaret och dess utsatthet om Sverige blir utsatt för ett väpnat angrepp.

Flera länsstyrelser framför att uttrycket väpnat angrepp bör ersättas av höjd beredskap. Regeringen delar inte den uppfattningen. Med hänsyn till den säkerhetspolitiska utvecklingen är det tvärtom av stor betydelse att kommuners och regioners förmåga att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter anpassas till just ett väpnat angrepp, särskilt för de kommuner och regioner som bedöms ha ökad utsatthet i det avseendet. Enligt regeringen bör det anges i lagtexten.

Med strategisk betydelse avses de bedömningar och ställningstaganden som görs över tid i fråga om vilka geografiska områden i Sverige som är strategiskt viktiga i totalförvarshänseende. *Enköping kommun*, *Gävle kommun* och *Skellefteå kommun* efterfrågar förtydligande av hur kommuners och regioners strategiska betydelse för totalförsvaret och utsatthet vid ett väpnat angrepp ska bedömas. Det kan konstateras att det kommer att krävas att kommunerna och regionerna får stöd och vägledning från berörda statliga myndigheter när det gäller den frågan. Som utredningen pekar på kan det även finnas behov av att ta fram en modell som kan ligga till grund för de bedömningar och ställningstaganden som behöver göras avseende kommuners och regioners strategiska betydelse för totalförsvaret eller dess utsatthet om Sverige blir utsatt för ett väpnat angrepp.

5.4 Ett fortlöpande och systematiskt arbete

Regeringens förslag

Kommuner och regioner ska bedriva ett fortlöpande och systematiskt arbete för att uppnå och upprätthålla en grundläggande verksamhetsförmåga.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att bestämmelsen ska utformas på så sätt att kommuner och regioner ska bedriva ett fortlöpande och systematiskt arbete för att säkerställa en grundläggande verksamhetsförmåga.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller har inga synpunkter på förslaget. *Malmö kommun* invänder mot att ordet säkerställa används i lagtexten och menar att det inte är ett lämpligt krav att ställa upp i det aktuella sammanhanget.

Skälen för regeringens förslag

För att kommuner och regioner ska uppnå och upprätthålla en robust och likvärdig förmåga att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap är det nödvändigt att arbetet bedrivs fortlöpande och systematiskt. Regeringen delar utredningens uppfattning att detta bör anges särskilt i den nya lagen. I linje med vad *Malmö kommun* anför bör dock bestämmelsen utformas något annorlunda jämfört med vad utredningen föreslår.

Att beredskapsarbetet ska bedrivas systematiskt innebär bl.a. att det ska finnas planering för alternativ om en normal drift av en samhällsviktig verksamhet inte kan upprätthållas, t.ex. om personalen inte kan komma till arbetet, lokaler inte går att använda, det uppstår strömavbrott eller leveranser av viktiga varor och tjänster inte når fram, s.k. kontinuitetshandling. I ett sådant läge ska upprätthållandet av verksamheten följa redan utarbetade planer och i möjligaste mån undvika behov av ad hoc lösningar. Att arbetet ska vara fortlöpande innebär att det ska utgöra ett ordinarie arbetssätt inom samtliga kommunala förvaltningsmyndigheter som ansvarar för samhällsviktiga verksamheter, och att rutiner, arbetsmetoder och arbetsformer för detta utarbetas och hålls uppdaterade.

5.5 Risk- och sårbarhetsanalys

Regeringens förslag

Kommuner och regioner ska kontinuerligt analysera om det finns sårbarheter, hot eller risker som allvarligt kan begränsa eller förhindra deras möjligheter att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter

under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Resultatet av analysarbetet ska sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om vad en risk- och sårbarhetsanalys ska innehålla, med vilken regelbundenhet den ska tas fram samt hur den ska rapporteras och följas upp.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att kommuner och regioner ska analysera i vilken omfattning det finns sårbarheter inom deras verksamhetsområden. Utredningen föreslår inte att analys ska ske kontinuerligt.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller har inga synpunkter på förslaget. *Myndigheten för civilt försvar (MCF)* invänder att den föreslagna bestämmelsen innebär en begränsning jämfört med nuvarande reglering genom att hot och risker som inte direkt kan hänföras till en kommunal uppgift eller verksamhet inte uttryckligen behöver inkluderas i analysen. MCF föreslår att bestämmelsen i stället utformas i linje med vad som gäller för statliga myndigheter enligt förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. Även *Länsstyrelsen i Hallands län* och *Länsstyrelsen i Skåne län* anser att kommunernas risk- och sårbarhetsanalyser inte bara ska omfatta den egna organisationen utan så långt möjligt också inkludera andra samhällsviktiga verksamheter och sårbarheter i sitt geografiska område.

Några kommuner, bl.a. *Bodens kommun*, *Enköpings kommun*, *Malmö kommun* och *Uppsala kommun* framhåller att det finns svårigheter för kommunerna att göra bedömningar av t.ex. militära hotbilder eller nationella konsekvenser och efterfrågar nationellt underlag samt samordning genom länsstyrelserna. Även *Energiföretagen* pekar på behovet av samordning med länsstyrelsernas arbete med risk- och sårbarhetsanalyser. *Svenska Röda Korset* framhåller vikten av att inkludera ett tydligt socialt och humanitärt perspektiv i genomförandet av risk- och sårbarhetsanalyser. *Rädda Barnen* anser att föreskrifter om vad risk- och sårbarhetsanalysen ska innehålla bör ha ett tydligt barnrättsperspektiv.

Bodens kommun tillstyrker förslaget om bemyndigande men framhåller, när det gäller regelbundenheten, att det är viktigt att frekvens och rapportering samordnas med framtagande av övergripande plan och med kommunfullmäktiges mandatperiod.

Skälen för regeringens förslag

Risk- och sårbarhetsanalyser är ett verktyg för att systematiskt identifiera och bedöma risker, hot, konsekvenser och sårbarheter inom en verksamhet, för att stärka krisberedskap och motståndskraft. Sådana analyser bidrar bl.a. till ökad medvetenhet och kunskap hos beslutsfattare och verksamhetsansvariga om vilka hot och risker som finns inom det egna

verksamhetsområdet. De utgör också ett underlag för planering och genomförande av åtgärder som minskar riskerna och sårbarheten inom verksamhetsområdet.

Skyldigheten för kommuner och regioner att utarbeta risk- och sårbarhetsanalyser regleras i dag i 2 kap. 1 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 2006 års lag. Bestämmelserna innebär att kommuner och regioner ska analysera vilka extraordinära händelser i fredstid som kan inträffa i kommunen respektive regionen och hur dessa händelser kan påverka den egna verksamheten. Resultatet av det arbetet ska värderas och sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys. Den nuvarande lagen ställer inte något krav på att risk- och sårbarhetsanalysen även ska omfatta en analys av risker och sårbarheter i händelse av höjd beredskap eller ytterst krig.

Med hänsyn till det säkerhetspolitiska läget är det nödvändigt att kommuners och regioners arbete med risk- och sårbarhetsanalyser stärks och att analyserna även omfattar perspektivet höjd beredskap och ytterst krig. Ett sådant kunskapsunderlag är nödvändigt för att kommunerna och regionerna ska ha möjlighet att bedöma vilka förberedelser som behövs för att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter under höjd beredskap.

Regeringen instämmer i *MCF:s* bedömning att regleringen om kommuners och regioners risk- och sårbarhetsanalyser bör utformas på ett sätt som ligger i linje med vad som gäller för statliga myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser. Analysen bör ringa in vilka sårbarheter, hot eller risker som finns eller som kan uppstå och som kan påverka möjligheterna för kommunerna och regionerna att upprätthålla samhällsviktig verksamhet. Som bl.a. *Länsstyrelsen i Skåne län* framhåller bör analyserna även innefatta hot och risker som inte direkt kan hänföras till kommunens eller regionens egen uppgift eller verksamhet, dvs. så långt möjligt omfatta de samhällsviktiga verksamheter och sårbarheter som finns i det geografiska området. Bestämmelsen bör därför utformas så att kommuner och regioner kontinuerligt ska analysera om det finns sårbarheter, hot eller risker som allvarligt kan begränsa eller förhindra deras möjligheter att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Resultatet av analysarbetet ska sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys.

Flera kommuner för fram att det finns ett behov av nationell vägledning och samordning i fråga om framtagandet av risk- och sårbarhetsanalyser, särskilt när det gäller perspektivet höjd beredskap och t.ex. militära hotbilder. Regeringen delar den uppfattningen. Kunskap om hotbilder finns hos Försvarsmakten och andra expertmyndigheter. För att kommunerna och regionerna ska kunna ta fram användbara risk- och sårbarhetsanalyser krävs att sådana myndigheter ger stöd och underlag i det arbetet. Även riktlinjer och vägledningar från myndigheter är ett betydelsefullt hjälpmedel i sammanhanget (se även propositionen Samverkan vid kris – för ett säkrare samhälle, prop. 2005/06:133 s. 106). Att kommunerna ska få stöd och hjälp med detta behöver dock inte regleras särskilt.

Några remissinstanser, däribland *Svenska Röda Korset*, framför synpunkter om att vissa frågor och perspektiv bör tas upp och beaktas i risk- och sårbarhetsanalyserna. *Bodens kommun* pekar på att frekvens och

rapportering behöver samordnas med bl.a. kommunfullmäktiges mandatperiod. Det närmare innehållet och processen kring risk- och sårbarhetsanalyserna bör inte detaljregleras i lag. Däremot bör regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, även i fortsättningen, ges möjlighet att meddela föreskrifter om kommuners och regioners risk- och sårbarhetsanalyser. Rätten att meddela föreskrifter bör avse innehållet i en risk- och sårbarhetsanalys, med vilken regelbundenhet den ska tas fram samt rapportering och uppföljning.

5.6 Planer och förberedande åtgärder

Regeringens förslag

Kommuner och regioner ska varje mandatperiod anta en övergripande plan för arbetet med beredskap för fredstida krissituationer och höjd beredskap. Planen ska ändras när det behövs på grund av väsentligt förändrade förhållanden.

Kommuner och regioner ska utarbeta de närmare planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att uppnå och upprätthålla en grundläggande verksamhetsförmåga. Planerna och åtgärderna ska särskilt vara inriktade på förmågan att upprätthålla sådan samhällsviktig verksamhet som är av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa.

Av planerna ska det framgå i vilken omfattning det behöver tillföras resurser i form av personal eller materiel under en fredstida krissituation eller höjd beredskap.

Kommuner och regioner ska beakta de krav som ställs på det civila försvaret när de utarbetar planer och vidtar förberedande åtgärder inför höjd beredskap. Planerna ska innehålla uppgifter om krigsorganisationen och den personal som ska tjänstgöra i denna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om kommunernas och regionernas övergripande plan för beredskapsarbetet och om kommunernas och regionernas närmare planer och andra förberedande åtgärder.

Utredningens förslag

Utredningens förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen lämnar inget förslag om ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om kommunernas och regionernas övergripande plan för beredskapsarbetet, eller om kommunernas och regionernas närmare planer och andra förberedande åtgärder.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna är positiva till eller har inte några synpunkter på förslagen.

Myndigheten för civilt försvar (MCF) anser att den föreslagna regleringen om planer och åtgärder är för allmänt hållen och att det är svårt att se vad som är minimivån för när en kommun eller region kan anses uppfylla kraven på planer och åtgärder. MCF föreslår att bestämmelserna preciseras, exempelvis genom ett bemyndigande för myndigheten att meddela närmare föreskrifter. MCF anser även att det bör framgå av lagtexten att den övergripande planen ska baseras på risk- och sårbarhetsanalysen.

Malmö kommun framhåller att det finns behov av att kommuner och regioner ges statligt stöd och underlag. Även *Stenungsunds kommun* bedömer att det är nödvändigt med stöd från MCF eller annan myndighet för vägledning i planeringen och genomförandet av de krav som följer av lagen.

I fråga om när den övergripande planen ska ändras menar *Norrbottns Kommuner*, *Malmö kommun*, *Region Norrbotten* och *Region Östergötland* i likhet med utredningen, att en uppdatering av planen bör ske varje mandatperiod medan *Stockholms kommun* förespråkar att en uppdatering av planen bör ske när kommunen ser ett behov. MCF anser att det är tillräckligt att planen uppdateras varje mandatperiod men menar att det bör regleras i förordning eller föreskrifter när under mandatperioden planen ska vara antagen. Även *Länsstyrelsen i Hallands län* anser att det bör anges i föreskrifter när planen bör vara fastställd.

Rädda Barnen framför att ett barnrättsperspektiv behöver genomsyra kommunernas och regionernas planering och förberedande åtgärder. *Rädda Barnen* pekar vidare på att en beredskapsplan kan vara allmän, men att åtgärderna utifrån planen behöver kunna justeras efter den specifika situation som råder och vilka grupper av barn det är som har drabbats. Även *Barnombudsmannen* framför att riktlinjer för barns deltagande i beredskapsarbetet behöver utvecklas och menar att detta kan integreras i kommunernas planeringsprocesser. *Funktionsrätt Sverige* och *Sveriges Dövas Riksförbud* framhåller vikten av att inkludera funktionsrättsperspektivet och tillgänglighetsperspektivet i planeringsarbetet.

Almega utbildning betonar att fristående skolor måste inkluderas i planering och övningar.

Några remissinstanser, däribland *Försvarsmakten* och MCF, anser att förslaget bör formuleras så att kopplingen till totalförsvarets krav framgår tydligare. Länsstyrelsen i Hallands län motsätter sig att förslaget utformas så att kommuner och regioner ska beakta de krav som ställs på det civila försvaret, och föreslår att kraven i stället ska vara en utgångspunkt i kommuners och regioners arbete.

Bland annat *Länsstyrelsen i Blekinge län* anser att uttrycket ”förberedande åtgärder” bör ersättas med åtgärder i lagtexten, och menar att det är oklart vad ordet förberedande tillför.

Region Jönköping efterfrågar ett förtydligande av skillnaden mellan samhällsviktig verksamhet och samhällsviktig verksamhet av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa. *Malmö kommun* anser att det inte bör anges i lagtexten att kommunernas och regionernas planer ska avse i vilken omfattning det behöver tillföras personella eller materiella resurser. Enligt *Malmö kommun* bör det behovet i stället beaktas i risk- och sårbarhetsanalysarbetet.

Skälen för regeringens förslag

Övergripande plan för arbetet med beredskap för fredstida krissituationer och höjd beredskap

Enligt den nuvarande lagen ska kommuner och regioner, med beaktande av risk- och sårbarhetsanalysen, för varje ny mandatperiod fastställa en plan för hur de ska hantera extraordinära händelser, 2 kap. 1 § andra stycket lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 2006 års lag. Regeringen bedömer att det är av central betydelse att kommuner och regioner även fortsättningsvis har en övergripande plan för sitt beredskapsarbete. Planen bör täcka hela hotskalan, dvs. från fredstida krissituationer – som i sig kan vara av olika omfattning eller svårighetsgrader – till höjd beredskap och ytterst krig. Regeringen delar utredningens uppfattning att planen bör ta sikte på den grundläggande verksamhetsförmåga som, enligt förslaget i avsnitt 5.3, ska ställas på kommuner och regioner under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Planen bör därför innehålla de mål och verksamhetsinriktningar – dvs. vad som ska uppnås och hur verksamheterna övergripande ska arbeta för att nå dit – som behövs för att kommunen eller regionen ska ha en grundläggande verksamhetsförmåga, alltså en robust och likvärdig förmåga att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Den risk- och sårbarhetsanalys som kommuner och regioner ska ta fram bör utgöra en del av det samlade underlag som behövs för utarbetandet och antagandet av en övergripande plan. Till skillnad från MCF anser regeringen att det inte behöver framgå uttryckligen av lagtexten.

Den övergripande planen bör fungera som det centrala styrdokumentet för det beredskapsarbete som ska utföras i en kommun eller en region. Att planen ska antas av fullmäktige i kommunen eller regionen följer av 5 kap. 1 § första punkten kommunallagen (2017:725). På samma sätt som i dag bör planen fastställas varje mandatperiod. I likhet med utredningen bedömer regeringen att det inte är lämpligt att i lag reglera när planen senast ska antas under mandatperioden. Som MCF och *Länsstyrelsen i Hallands län* pekar på kan det däremot finnas skäl att reglera det närmare genom förordning eller föreskrifter, se vidare nedan.

Regeringen anser även, till skillnad från MCF, att det bör införas en skyldighet för kommuner och regioner att ändra planen, om det på grund av väsentligt förändrade förhållanden skulle uppstå ett sådant behov. Det skulle exempelvis kunna vara fallet vid större förändringar av den fysiska samhällsstrukturen inom kommunen eller regionen eller med anledning av ett oförutsett och påtagligt förändrat säkerhetspolitiskt läge i Sveriges närområde.

Kommunerna och regionerna ska utarbeta de planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs

För att kommunerna och regionerna ska kunna uppnå och upprätthålla en grundläggande verksamhetsförmåga krävs inte bara en övergripande plan utan även – och framför allt – att det både tas fram detaljerade planer och att det vidtas konkreta åtgärder för det syftet. Det bör därför införas en

bestämmelse som tydliggör att kommunerna och regionerna ska utarbeta de närmare planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att de ska ha en grundläggande verksamhetsförmåga. Till skillnad från *Länsstyrelsen i Blekinge län* anser regeringen att det bör anges att det rör sig om just *förberedande* åtgärder, dvs. åtgärder som syftar till att bygga upp förmågan innan t.ex. en fredstida krissituation inträffat. I praktiken kan det antas bli upp till de förvaltningsmyndigheter inom kommunerna och regionerna som har ansvar för samhällsviktiga verksamheter att vidta sådana åtgärder. För att arbetet ska bli sammanhållet och inriktat kommer det dock att vara av stor betydelse med tydlig ledning och samordning. Den samordningsfunktion som föreslås i avsnitt 5.8 kan vara till nytta i det avseendet.

Planerna och de förberedande åtgärderna i detta avseende handlar alltså om att kunna upprätthålla de samhällsviktiga verksamheterna även under svåra förhållanden. Ett konkret exempel kan vara lagerhållning av livsmedel, bränsle, reservdelar och reparationsutrustning. Ett annat exempel är stärkta distributionskedjor. Det kan också vara att tillse att det finns tillgång till reservsystem för el, värme och elektronisk kommunikation eller säkerställd vattenförsörjning samt olika organisatoriska och administrativa förberedelser, såsom krislednings- och kontinuitetsplaner, besluts- och delegationsordningar, dokument med rutiner och riktlinjer och planer för samverkan. Som *Almega utbildning* är inne på kan t.ex. fristående skolor vid behov involveras i arbetet. Som påpekas av flera remissinstanser, bl.a. *Rädda barnen* och *Funktionsrätt Sverige*, är det av särskild vikt att planerna och åtgärderna innefattar ställningstaganden för hur sårbara eller särskilt utsatta grupper tas om hand under olika scenarier, exempelvis om det behöver ske en storskalig utrymning.

Bestämmelser om planer och olika typer av åtgärder inför fredstida krissituationer eller höjd beredskap finns också i specialförfattningar, t.ex. i hälso- och sjukvårdslagen. Bestämmelser med krav på att ta fram planer finns även t.ex. i lagen (1977:439) om kommunal energiplanering, lagen (2003:778) om skydd mot olyckor och lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor. Som anges i avsnitt 5.1 har bestämmelser i specialförfattningar företrädelse framför bestämmelser i generell författningsreglering, såsom det är fråga om här. En allmän skyldighet för kommuner och regioner att ta fram planer och vidta åtgärder inför fredstida krissituationer och höjd beredskap påverkar alltså inte det ansvar som t.ex. åligger regionerna enligt hälso- och sjukvårdslagen eller andra författningar. Däremot finns det givetvis anledning att samordna arbetet med den grundläggande beredskapen och beredskapen enligt specialförfattningar för att undvika dubbelarbete. Exempelvis bör den energiplanering som kommuner gör kunna vara användbar även i arbetet med planer inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. Även i detta avseende kan samordningsfunktionen som föreslås i avsnitt 5.8 vara till nytta. Som bl.a. *Stenungsunds kommun* för fram kan det finnas behov av stöd och vägledning från MCF eller annan myndighet när det gäller kommuners och regioners planer och förberedande åtgärder. Det gäller inte minst i fråga om den praktiska tillämpningen i förhållande till krav på planer och åtgärder som finns i annan reglering.

MCF påpekar att den föreslagna bestämmelsen om planer och åtgärder är allmänt hållen och att det är svårt att se vad som är en miniminivå för när en kommun eller region kan anses uppfylla kraven. Regeringen har förståelse för den synpunkten. Det är samtidigt inte möjligt eller lämpligt att i lagtext precisera mer i detalj vilka beredskapsåtgärder som ska vidtas i kommunerna och regionerna, inte minst eftersom behovet av och förutsättningarna för olika typer av åtgärder skiljer sig åt mellan landets kommuner och regioner. Däremot kan det finnas skäl att fylla ut och förtydliga regleringen i förordning eller myndighetsföreskrifter, se mer om det nedan.

En viktig del i planeringen bör vara att ta ställning till vilket behov det finns av ytterligare resurser i form av personal och utrustning, för att kommunerna och regionerna ska kunna vidta nödvändiga åtgärder under en fredstida krissituation eller höjd beredskap. Ett led i detta är att ta ställning till vilka prioriteringar och vilka omfördelningar av tillgänglig personal och av materiella resurser som kan behöva göras under sådana förhållanden. Som utredningen resonerar om kan det visserligen inte antas att varje fredstida krissituation kräver ytterligare eller omfördelning av resurser. Däremot kan ett sådant behov uppstå om krissituationen är av mer allvarligt och långvarigt slag och även – med stor sannolikhet – under höjd beredskap. Att klarlägga arten och omfattningen på dessa behov möjliggör för både kommunerna, regionerna och staten att bedöma vilka resurser som kan komma att behövas för att förstärka och utveckla främst det civila försvaret på lokal och regional nivå över tid. Det kan t.ex. handla om totalförsvarspliktig personal eller frivilliga personer från frivilliga försvarsorganisationer eller andra ideella organisationer. Det bör därför framgå av lagtexten att planerna särskilt ska avse i vilken omfattning resurser i form av personal eller materiel behöver tillföras verksamheterna under fredstida krissituationer eller höjd beredskap. Som *Malmö kommun* för fram är frågan om tillgång till personal även något som aktualiseras i arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser. Det innebär dock inte att frågan faller utanför arbetet med planering.

Planerna ska särskilt ta sikte på verksamheter som är av grundläggande betydelse för liv och hälsa

Som utredningen redogör för är det rimligt att utgå från att kommuners och regioners verksamhetsförmåga kommer att minska påtagligt om det blir krig i Sverige. I ett sådant allvarligt läge behöver kommunerna och regionerna i första hand fokusera på att upprätthålla de samhällsviktiga verksamheter som är av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa. Andra typer av samhällsviktiga verksamheter kan då behöva stå tillbaka. Även under fredstida krissituationer av mer allvarligt eller långvarigt slag kan det finnas behov av denna typ av prioritering, t.ex. vid omfattande naturkatastrofer. Det bör därför anges i lagen att planerna och åtgärderna särskilt ska ta sikte på förmågan att upprätthålla de samhällsviktiga verksamheter som är av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Region Östergötland efterfrågar ett förtydligande av vad skillnaden är mellan samhällsviktig verksamhet och samhällsviktig verksamhet som är

av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa. Med det senare avses exempelvis hälso- och sjukvård, vattenförsörjning, räddningstjänst och social omsorgsverksamhet, dvs. verksamhet som på ett direkt och konkret sätt är av betydelse för människors liv och hälsa.

Kraven på det civila försvaret ska beaktas

Utredningen föreslår att kommuner och regioner vid sin planering och sina förberedande åtgärder inför höjd beredskap ska beakta de krav som ställs på det civila försvaret. Civilt försvar är, tillsammans med militärt försvar, en del av totalförsvaret – dvs. den verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig, se 1 § lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap. Civilt försvar kan beskrivas som den verksamhet som statliga myndigheter, kommuner och regioner, näringsliv, frivilligorganisationer, arbetsmarknadens parter, trossamfund, enskilda individer, förenings- och kulturliv och andra vidtar för att förbereda Sverige för krig. Styrningen av Sveriges militära försvar och civila försvar sker genom totalförsvarspropositioner, inriktningsbeslut, planeringsanvisningar och den närmare planeringen för totalförsvaret.

Den nuvarande närmare totalförsvarsplaneringen utgår från de ställningstaganden som görs i propositionen Totalförsvaret 2025–2030 (prop. 2024/25:34). Målen för det civila försvaret ska enligt totalförsvarspropositionen (samma prop. s. 62) vara att ha förmåga att

- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna,
- inom ramen för Natos kollektiva försvar och uppgifter i övrigt, bidra till det militära försvarets förmåga,
- skydda civilbefolkningen,
- upprätthålla försvarsviljan och samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar (prop. 2024/25:34 s. 62).

Regeringen anser, till skillnad från Länsstyrelsen i Hallands län, att det är en given utgångspunkt att kommuner och regioner – som är en viktig del av det civila försvaret – ska beakta kraven på det civila försvaret. Det bör uttryckligen framgå av lagen att dessa krav ska beaktas när kommunerna och regionerna utarbetar planer och vidtar åtgärder inför höjd beredskap. Det innebär att de närmare kraven på det civila försvaret, såsom de kommer till uttryck i bl.a. totalförsvarspropositionerna, över tid ska vara en utgångspunkt för kommunernas och regionernas planer och förberedande åtgärder i det avseendet. Försvarsmaktens råd och information till kommuner och regioner bör vara av stor betydelse för planer och åtgärder i fråga om civilt försvar.

Försvarsmakten och MCF föreslår att det i lagtexten ska läggas till att även totalförsvarets behov ska beaktas. Försvarsmakten pekar bl.a. på att totalförsvarets behov behöver tydliggöras på ett sådant sätt att det i praktiken integreras och omhändertas av kommuner och regioner redan i den ordinarie verksamhetsplaneringen.

Som anges ovan är en del av målen för det civila försvaret att inom ramen för Natos kollektiva försvar och uppgifter i övrigt, bidra till det militära försvarets förmåga. Att kommuner och regioner ska bidra till det militära försvarets förmåga är alltså en redan integrerad del av det civila försvaret. Regeringen delar utredningens uppfattning att uttrycket civilt

försvar, av tydlighetsskäl, bör användas i lagtexten i stället för totalförsvar. Kommuner och regioner är en del av just det civila försvaret. De mål som gäller för totalförsvaret i övrigt, dvs. för det militära försvaret, tar inte sikte på kommuners och regioners verksamhet (jfr målen för det militära försvaret, prop. 2024/25:34 s. 60).

Planerna inför höjd beredskap ska innehålla uppgift om krigsorganisation

I den nya lagen bör det även föreskrivas att kommuners och regioners planering inför höjd beredskap ska innehålla uppgifter om deras respektive krigsorganisationer och den personal som ska tjänstgöra i dessa organisationer. En sådan skyldighet regleras i dag i 4 § förordningen (2006:637) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

Krav på en planerad och bemannad krigsorganisation är väsentligt för att säkerställa kommuners och regioners förmåga under höjd beredskap. Därigenom kan brister i bemanningen av krigsorganisationen upptäckas redan i fredstid, så att åtgärder kan vidtas för att säkerställa en tillräcklig bemanning vid höjd beredskap.

Kravet innebär att kommunerna och regionerna behöver kartlägga och analysera vilka delar av verksamheterna som är totalförsvarsviktiga och behöver bemannas samt hur bemanningen kan ordnas. Kravet innebär också att planeringen behöver revideras vid förändringar, t.ex. om viss personal inte längre är tillgänglig för den planerade krigsuppgiften.

Rätt att meddela föreskrifter

I den nuvarande lagen finns det ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om planer för hanteringen av extraordinära händelser. Något motsvarande bemyndigande föreslås dock inte av utredningen.

Som anges ovan är det inte lämpligt att i lagtext precisera mer i detalj vilka beredskapsåtgärder som ska vidtas i kommunerna och regionerna. Däremot kan det finnas skäl att fylla ut regleringen med mer detaljerade bestämmelser i förordning- eller myndighetsföreskrifter. Det bör därför, som MCF föreslår, införas ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om de planer och åtgärder som kommunerna och regionerna ska utarbeta och vidta för att uppnå och upprätthålla en grundläggande verksamhetsförmåga.

5.7 Målsättning vid omfattande bristsituationer

Regeringens bedömning

Kommunerna och regionerna bör ha som målsättning att på sikt kunna upprätthålla verksamheter av grundläggande vikt för människors liv och hälsa under minst två veckor, med användning av främst egna tillgängliga resurser.

Under den närmaste femårsperioden bör kommunerna och regionerna ha som målsättning att – under minst två veckor – kunna upprätthålla måltidsverksamhet i förskolor, skolor och fritidshem, särskilda boendeformer för äldre personer och personer med funktionsnedsättning samt sjukvårdsverksamheter som innefattar att patienter är intagna på vårdinrättningar, med användning av endast egna tillgängliga resurser.

Utredningens bedömning

Utredningens bedömning stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Ett antal kommuner och regioner är positiva till bedömningen att kommunerna och regionerna bör ha som ambitionsnivå att kunna upprätthålla samhällsviktiga verksamheter av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa, inklusive måltidsverksamhet, i två veckor. Remissinstanser som är positiva till målsättningen är bl.a. *Enköpings kommun*, *Region Gotland*, *Region Halland* och *Region Västerbotten*. Några remissinstanser, bl.a. *Fagersta kommun*, *Gävle kommun*, *Markaryds kommun*, *Region Jönköping*, *Region Västerbotten*, *Solna kommun*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* och *Uppsala kommun*, framför att målsättningen innebär stora ekonomiska konsekvenser. *Myndigheten för civilt försvar (MCF)* framhåller att tre månader är den omställningsperiod som regeringen ger uttryck för i sin inriktning av totalförsvaret och att två veckors beredskap bör vara en miniminivå. *Region Norrbotten* och *Region Stockholm* menar att två veckors uthållighet kan uppfattas som en sänkning av ambitionsnivån i förhållande till regeringens inriktning för totalförsvaret om tre månaders uthållighet. *Region Halland* menar att de två olika tidsaspekterna medför en otydlighet. *Linköpings kommun*, *Region Gotland* och *Region Östergötland* anser att det är oklart varför målsättningen bör vara just två veckor och påpekar även att den saknar grund i författningsförslaget. *Region Östergötland* menar att detta öppnar för tolkningar och försvårar arbetet med gemensamma målbilder, prioriteringar och finansiering. *Linköpings kommun* framför att det även saknas en beskrivning av vad som gäller om påfrestningen kvarstår efter dessa fjorton dagar. *Livsmedelsverket* anser att målsättningen är konkret och rimlig men anser att kravet uttryckligen bör regleras i lagen och att beredskapsarbetet samtidigt bör dimensioneras för en längre period med störda förhållanden. Synpunkter på att kravet inte regleras uttryckligen framförs även av *MCF*, *Norrbottens kommuner*, *Region Gotland* och *Region Halland*. *Västerås kommun* menar att kravet, för att vara bindande, behöver framgå av lagtexten eftersom det utgör ett åliggande för kommunerna. Även *Norrbottens kommuner* uppfattar målsättningen som en ambition och menar att om det ska vara ett krav behöver det framgå av lag och förordning. *MCF* menar att det inte är troligt att kommuner och regioner kommer att vidta åtgärder som inte uttrycks i författning eller om det inte tillförs riktade statsbidrag för ändamålet.

Några remissinstanser, däribland *Bodens kommun*, *Malmö kommun* och *Stockholms kommun*, invänder mot bedömningen att kommuners ansvar

för måltidsverksamheter även avser måltidsverksamhet som utförs av privata aktörer.

Skälen för regeringens bedömning

Regeringen har i propositionen Totalförsvaret 2025–2030 bedömt att utgångspunkten för planeringen av det civila försvaret fortsatt ska vara att under minst tre månader kunna möta och hantera ett krig i Europa som leder till allvarliga konsekvenser för samhällets funktionalitet. De tre månaderna ger aktörerna inom det civila försvaret och andra organisationer tid för omställning till krigstida förhållanden med t.ex. förändrade produktionsförutsättningar och varuflöden (prop. 2024/25:34 s. 109).

Företrädare för kommuner och regioner har till utredningen framhållit att det är av stor betydelse för planeringen av beredskapsåtgärder att det tydliggörs i vilken omfattning och under hur lång tid de bör ha förmåga att med användning av främst egna tillgängliga resurser kunna upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter, om det skulle uppstå en situation med omfattande eller extrem brist på varor och tjänster. Utredningen har mot bakgrund av regeringens utgångspunkt om tre månader gjort en bedömning av vad som är en rimlig målsättning i det avseendet för kommuner och regioner.

Utredningen har vid bedömningen utgått ifrån följande antaganden. Ett väpnat angrepp, en omfattande naturkatastrof eller annan allvarlig kris kommer sannolikt inte att drabba hela landet lika hårt. Det innebär att nödvändiga varutransporter i viss utsträckning bör kunna upprätthållas även under en svår omställningstid. Befintlig lagstiftning om ransonering, beredskapslager och elberedskap kommer sannolikt att tillämpas och då bidra till nödvändig tillgång till livsmedel, drivmedel och el. Vidare har de större näringslivsaktörerna tillgång till stora centrallager med bl.a. livsmedel och andra förnödenheter. Import och inhemsk produktion kan också förväntas fortsätta i viss utsträckning även under svåra förhållanden, bl.a. tack vare Sveriges internationella handelsrelationer. Därtill bör samverkan och ömsesidig hjälp mellan kommuner och regioner kunna bidra till att hantera omfattande bristsituationer.

Utifrån dessa utgångspunkter bedömer utredningen att det är rimligt att kommunerna och regionerna har som mål att på sikt upparbeta en förmåga att försörja samhällsviktiga verksamheter som är av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa under cirka två veckor, med användning av främst egna tillgängliga resurser – dvs. utan att vara beroende av långväga transporter av varor och tjänster utifrån, och med begränsad yttre energitillförsel.

Några remissinstanser pekar på att en målsättning för kommuner och regioner att upprätthålla de mest grundläggande verksamheterna i två veckor skulle kunna uppfattas som en ambitionssänkning i förhållande till regeringens inriktning att det civila försvaret ska kunna hantera ett krig i Europa under minst tre månader. Regeringen vill framhålla att de olika tidsangivelserna inte konkurrerar med varandra, utan beskriver två olika planeringshorisonter som kommunerna och regionerna behöver ta hänsyn till i sin planering. Att upprätthålla verksamheter av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa i två veckor med främst egna

tillgängliga resurser innebär – vilket flera kommuner framhåller – en omfattande och resurskrävande uppgift för landets kommuner och regioner. Regeringens uppfattning är därför, i likhet med *SKR*, att en sådan målsättning innebär en kraftig ambitionshöjning jämfört med i dag. Förutsättningarna att uppnå en sådan uthållighet varierar mellan olika kommuner och regioner, exempelvis i fråga om tillgången till dricksvattentäkter och fjärrvärmesystem eller möjligheterna att kunna producera och överföra el inom ett lokalnät utanför transmissionsnätet. Som utredningen redogör för krävs det därför att det genomförs kartläggningar och analyser på ett antal olika verksamhetsområden, bl.a. när det gäller olika kommuners och regioners behov av materielförvärv och investeringar och vilka kostnader som kan förväntas uppstå. En utgångspunkt för arbetet är att det kan förekomma betydande störningar i energiförsörjningen under tidsperioden om två veckor, men att den inte är helt avbruten och att geografiska skillnader förekommer.

Flera kommuner och regioner, t.ex. *Region Norrbotten* och *Uppsala kommun*, stödjer ambitionen. Med hänsyn till det säkerhetspolitiska läget anser även regeringen att det är en rimlig målsättning på sikt. Syftet är att kommuner och regioner i viss utsträckning ska minska sina beroenden och ha tillgång till vissa reservlösningar för att kunna hantera störningar i försörjningskedjor, men det är inte rimligt att bygga en beredskap utifrån antagandet att de ska vara självförsörjande.

En målsättning på *minst två veckor* bör vara en ambition för kommunerna och regionerna när det gäller planering och åtgärder i detta avseende. Det bör däremot inte vara ett lagstadgat krav.

Upprätthållande av måltidsverksamhet

Enligt utredningen bör kommuner och regioner vid omfattande bristsituationer kunna upprätthålla måltidsverksamheten på skolor och särskilda boenden under två veckor, med användning av endast egna tillgängliga resurser. Utredningen bedömer att det finns förutsättningar för samtliga kommuner och regioner att inom en femårsperiod bygga upp en sådan förmåga. Utredningen pekar bl.a. på att förutsättningarna att upprätthålla måltidsverksamhet är mycket mindre komplexa än de varierande förutsättningarna för kommunerna och regionerna att upprätthålla övriga verksamheter som är av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa, exempelvis att försörja ett antal skolbyggnader, särskilda boendeformer eller sjukhus och andra vårdinrättningar med el och värme vid omfattande bristsituationer.

Regeringen delar utredningens bedömning att måltidsverksamhet är ett område som bör prioriteras i kommunerna och regionernas beredskapsarbete (jfr prop. 2024/25:34 s. 136). Det handlar om en verksamhet som kan vara av avgörande betydelse för hjälpbehövande personers livsuppehälle och för att samhällsviktiga verksamheter såsom skolor, särskilda boendeformer eller hälso- och sjukvårdsverksamhet vid vårdinrättningar ska kunna upprätthållas. Om kommunerna och regionerna inte har en sådan förmåga är det uppenbart att det kan uppstå en mycket svår situation, t.ex. om förhållandena omöjliggör eller försvårar livsmedelstransporter inom hela eller stora delar av landet. Flera remissinstanser, bl.a. *Länsstyrelsen i Dalarnas län*, *Länsstyrelsen i*

Gävleborgs län och Länsstyrelsen i Hallands län, framför också att det är precis en sådan planeringsinriktning som efterfrågas bland kommuner och regioner.

Bland annat *Mullsjö kommun* och SKR menar att måltidsverksamhet är svårt att ta ansvar för utan att även säkerställa tillgång till el, värme och vatten, och ifrågasätter om det är möjligt att avgränsa uppbyggnaden av förmågan till viss verksamhet som måltidsverksamhet. Det kan konstateras att det givetvis kan finnas utmaningar med att upprätthålla måltidsverksamhet i två veckors tid endast med egna tillgängliga resurser. Som utredningen konstaterar bör det dock vara betydligt mindre komplext än vissa andra verksamheter. Utvecklingen av kommunernas och regionernas beredskap kommer att behöva ske stegvis och åtgärder som ger en konkret förmågehöjning, såsom måltidsverksamhet, bör då prioriteras.

Flera remissinstanser efterfrågar en tydligare reglering av målsättningen på två veckor. Regeringen anser, i likhet med utredningen, att minst två veckors upprätthållande av måltidsverksamhet bör vara en målsättning för kommunerna och regionerna men att det inte är lämpligt att ange som ett lagstadgat krav. Som anges i avsnitt 7.1 har medel avsatts i statsbudgeten särskilt för dessa ändamål (prop. 2025/26:1 utg.omr. 6, bet. 2025/26:FöU1, rskr. 2025/26:111).

Flera kommuner, bl.a. *Bodens kommun*, *Malmö kommun* och *Stockholms kommun*, menar att de endast kan ansvara för måltidsverksamheten i de verksamheter som de själva driver, och inte för de verksamheter som utförs av privata aktörer. Som utredningen resonerar om bör det anses följa av kommunernas och regionernas huvudmannaskap för verksamheter inom de aktuella områdena, liksom av kommunernas grundläggande och yttersta ansvar för barn och ungdomar enligt skollagen (2010:800), att planeringen och åtgärderna ska ta sikte på samtliga angivna målgrupper, oavsett drifts- eller utförandeform. Det är upp till kommunerna och regionerna att avgöra den närmare omfattningen av måltidsverksamheten och vilka konkreta åtgärder som ska vidtas. Samverkan med och vägledning från berörda expertmyndigheter bör dock utgöra viktiga verktyg för kommunernas och regionernas planering och förberedande åtgärder i fråga om måltidsverksamheten.

5.8 Samordningsfunktion

Regeringens förslag

Kommuner och regioner ska ha tillgång till en samordningsfunktion för sitt arbete med beredskap för framtida krisituationer och höjd beredskap.

Utredningens förslag

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga synpunkter på det. *Region Uppsala* framför att ett krav på en funktion för samordning kommer att underlätta kontaktvägar mellan kommuner, regioner och länsstyrelser, och bidra till att frågorna får en tydlig och prioriterad position i det fortsatta arbetet. Några remissinstanser, däribland *Bodens kommun*, *Kramfors kommun*, *Markaryds kommun* och *Norrbottnens kommuner* efterfrågar förtydliganden om samordningsfunktionens innehåll och hur uppdraget ska finansieras. *Naturvårdsverket* anser att den kommunala miljötillsynens roll ska inkluderas i den föreslagna funktionen. *Gävle kommun* är positiv till förslaget men vill att det utformas så att ansvarig chef ska vara direkt underställd organisationens högsta chef, i syfte att möjliggöra kommunövergripande samordning av beredskapsarbetet.

Malmö kommun och *Stockholms kommun* motsätter sig förslaget och menar att den föreslagna regleringen skulle inskränka den kommunala självstyrelsen. *Malmö kommun* framför även att det saknas behov av ett krav i lagen på en samordningsfunktion eftersom kommunerna redan har sådana funktioner i praktiken. *Stockholms kommun* anser att ett samordningsansvar redan följer av regleringen i kommunallagen (2017:725).

Skälen för regeringens förslag

Kommunernas och regionernas verksamhetsansvar omfattar ett stort antal sektorer med skiftande förutsättningar och behov. Det innebär att beredskapsarbetet präglas av en betydande komplexitet. Arbetet förutsätter både sakkunskap om olika verksamheters innehåll och ansvar samt kunskap om hur verksamhetsförmågan ska upprätthållas vid fredstida kriser och höjd beredskap. Vissa verksamheter, såsom hälso- och sjukvården, är särskilt känsliga för störningar och har länge haft etablerade planer för att upprätthålla kontinuitet under fredstida krissituationer. För andra verksamheter är det betydligt mindre tydligt t.ex. i vilken omfattning planer behöver utarbetas och vilka åtgärder som bör vidtas. Vidare är det civila försvaret under uppbyggnad och det pågår flera lagstiftningsprojekt och regeringsuppdrag kring svensk beredskap som kommer att påverka den samlade effekten för kommuners och regioners ansvar. Allt detta gör det övergripande beredskapsarbetet avsevärt svårare att överblicka.

För att kommuner och regioner effektivt ska kunna stärka sin beredskap krävs därför samordning av arbetet. Samordning underlättar utarbetande och implementering av gemensamma lösningar och arbetssätt kan bidra till att säkerställa att åtgärder som vidtas i olika verksamheter blir förenliga med varandra. Samordning kan även bidra till att rätt åtgärder prioriteras och vidtas i den ordning som ger bäst resultat. Sammantaget bör samordning leda till att beredskapshöjande åtgärder kan vidtas snabbare och mer träffsäkert i verksamheterna. Regeringen bedömer därför att det bör finnas en organisation i varje kommun och region som ansvarar för den övergripande samordningen som behöver utföras i beredskaps-hänseende.

Det bör därför i den nya lagen föras in en bestämmelse om att kommuner och regioner ska ha tillgång till en samordningsfunktion. Det skulle t.ex.

kunna handla om en särskild befattning eller tjänst eller en särskild organisation inom kommunen eller regionen. Som *Malmö kommun* framför finns det visserligen möjligheter för kommuner och regioner att ha en samordnande funktion utan att detta regleras i lag och en sådan funktion förekommer redan i flera kommuner. Regeringen anser dock att ett lagfäst krav bidrar till att skapa kontinuitet och långsiktighet i arbetet med nödvändig samordning av de åtgärder som kommer att behöva vidtas i beredskapshänseende. I likhet med *Region Uppsala* bedömer regeringen att ett lagstadgat krav på samordningsfunktion också innebär att kontaktvägar underlättas och bidrar till att frågorna tydligare får en prioriterad position i kommuners och regioners arbete. Som *Naturvårdsverket* pekar på kan t.ex. den kommunala tillsynsmyndigheten för miljöbalken ha värdefull kunskap – t.ex. i fråga om utformning av särskilda samlingsplatser eller hantering av nya typer av avfall som kan uppstå under ett krig – som genom en samordningsfunktion enklare kan tillvaratas i beredskapsarbetet. Vidare kan konstateras att kommunerna och regionerna kommer att behöva arbeta med bl.a. civilt försvar under lång tid framöver. Framför allt i de mindre kommunerna saknas det i dag nödvändiga personella resurser för att bedriva ett sådant beredskapsarbete och samordna detta på ett ändamålsenligt sätt.

Regeringens bedömning är, till skillnad från *Gävle kommun*, att det bör vara upp till kommunerna och regionerna att avgöra hur funktionen närmare ska utformas och hur organisationen ska se ut. Några bestämmelser om det föreslås därför inte. Förslaget innebär inte att varje kommun eller region behöver ha en egen funktion utan det som krävs är att de *har tillgång* till en samordningsfunktion. Det möjliggör t.ex. för mindre kommuner att samverka kring en sådan funktion. Till skillnad från *Stockholms kommun* anser regeringen att den inskränkning i den kommunala självstyrelsen som förslaget innebär är både nödvändigt och proportionerligt i förhållande till syftet (se även avsnitt 7.2).

5.9 Utbildning och övning

Regeringens förslag

Kommuner och regioner ska tillse att förtroendevalda och anställda får den utbildning och övning som behövs för att kunna utföra sina uppgifter på ett ändamålsenligt och effektivt sätt under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om utbildningar och övningar.

Utredningens förslag

Utredningens förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen lämnar inget förslag om ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om utbildningar och övningar.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller har inte några synpunkter på förslaget. Några kommuner, bl.a. *Askersunds kommun*, *Kramfors kommun* och *Uppsala kommun*, efterfrågar nationellt stöd i form av utbildningsplaner, vägledning och övningsmaterial. *Myndigheten för civilt försvar (MCF)*, som tillstyrker förslaget, framför att utformningen medför att tolkningsutrymmet blir väldigt stort och föreslår att lagtexten kompletteras med krav på att utbildnings- och övningsverksamheten ska vara regelbunden och systematisk. MCF framför även att det kan övervägas att ge MCF bemyndigande att meddela föreskrifter. *Svenska Röda Korset* framhåller vikten av utbildning i internationell humanitär rätt för berörd personal så att de kan utföra sina uppgifter vid extraordinära händelser, höjd beredskap och väpnad konflikt.

Skälen för regeringens förslag

Kommuner och regioner ansvarar i dag för att förtroendevalda och anställd personal får den utbildning och övning som behövs för att de ska kunna lösa sina uppgifter vid extraordinära händelser i fredstid, 2 kap. 8 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 2006 års lag. Det finns dock inte någon reglering om utbildnings- och övningsverksamhet inför höjd beredskap.

För att förtroendevalda och anställda ska kunna agera på ett effektivt sätt under fredstida krissituationer och höjd beredskap är det av stor betydelse att de får både den utbildning och den övning som behövs. Det kan t.ex. bidra till att klargöra roller och ansvar, både inom den egna verksamheten och mellan övriga aktörer som involveras, öka förmågan att fatta snabba och korrekta beslut samt testa och utveckla befintliga rutiner. Kommunerna och regionerna bör därför även fortsättningsvis ansvara för utbildning och övning för anställda och förtroendevalda. Mot bakgrund av det säkerhetspolitiska läget är det viktigt att utbildningar och övningar även tar sikte på de uppgifter som kan förekomma under höjd beredskap och ytterst krig. Det bör därför i den nya lagen införas en bestämmelse om att kommuner och regioner ska tillse att förtroendevalda och anställda ges den utbildning och övning som behövs för att de ska kunna utföra sina uppgifter under fredstida krissituationer och höjd beredskap. I likhet med *MCF* anser regeringen att utbildningar och övningar behöver genomföras kontinuerligt för att säkerställa att kompetensen upprätthålls. Detta behöver dock inte framgå uttryckligen i lagtexten.

Som bl.a. *Askersunds kommun*, *Kramfors kommun* och *Uppsala kommun* framhåller kan det antas finnas ett behov av vägledning och stöd för kommunerna och regionerna vid framtagandet och genomförandet av utbildningar och övningar, t.ex. från länsstyrelserna, *MCF*, Socialstyrelsen, Försvarsmakten och andra berörda statliga myndigheter. Det gäller inte minst i fråga om utbildningar och övningar inför höjd beredskap. Att sådant stöd och underlag ska lämnas i fråga om utbildningar och övningar behöver inte regleras i lagen.

Rätt att meddela föreskrifter

MCF har i dag rätt att meddela föreskrifter när det gäller den utbildning och övning som statliga myndigheter ansvarar för i fråga om personal som är krigsplacerad vid myndigheten, se 27 § förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. MCF pekar på att det kan finnas ett behov av mer detaljerade bestämmelser även när det gäller de utbildningar och övningar som kommunerna och regionerna ska ansvara för. Regeringen delar den uppfattningen. Det bör därför införas ett bemyndigande som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får rätt att meddela ytterligare föreskrifter om utbildningar och övningar. Sådana föreskrifter kan exempelvis avse innehållet i en utbildning eller övning eller med vilken regelbundenhet den ska genomföras.

5.10 Geografiskt områdesansvar

Regeringens förslag

En kommun ska inom sitt geografiska område verka för att relevanta aktörer samverkar och samordnar sig i fråga om åtgärder inför och under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till förslaget eller har inga synpunkter på det. Några instanser, bl.a. *Finansinspektionen*, *Livsmedelsverket* och *Myndigheten för civilt försvar (MCF)*, är i stort positiva till att kommunerna fortsatt ska ha ett geografiskt områdesansvar men menar att det är otydligt hur det ansvaret förhåller sig till ansvaret hos sektorsansvariga myndigheter och civilområdesansvariga länsstyrelser. MCF anser att gränsen bör tydliggöras genom att ansvaret kopplas till vad som är kommunens angelägenheter enligt kommunallagen (2017:725). Även Finansinspektionen anser att uttrycket geografiskt områdesansvar bör definieras tydligare i lagtexten, och pekar särskilt på att det i dag är oklart vem som ska ansvara för samverkan med lokala bankkontor som tillhandahåller sina tjänster till kunder i kommunens geografiska område.

Burlövs kommun menar att förslaget förutsätter att kommunerna har god kännedom om den verksamhet som bedrivs av privata aktörer inom det geografiska ansvarsområdet, och för fram att kommunerna behöver få upplysningar från privata aktörer eller sektorsmyndigheter för att kunna fullgöra ansvaret. *Försvarshögskolan* efterfrågar en lagstadgad skyldighet för kommunerna att ta fram en samlad lokal lägesbild. *Svensk dagligvaruhandel* pekar på att stora logistikanläggningar kan servera flera hundratals livsmedelsbutiker i flera olika kommuner, och framhåller att en robust och uthållig livsmedelsförsörjning kräver att samverkan och

samordning inte enbart sker på kommunal nivå utan även kopplas samman med ett nationellt perspektiv.

Energiföretagen Sverige framför bl.a. att elförsörjningen är ett nationellt system och att det behöver beaktas vid planering och hantering för att systemet även ska fungera under kriser och vid höjd beredskap. *Energiföretagen Sverige* anser vidare att det bör klargöras vad som menas med relevanta aktörer, och pekar på att privata aktörer hanterar betydande delar av samhällsviktiga funktioner inom el- och värmeförsörjningen.

Pensionärernas riksorganisation (PRO) framhåller att Svenska kyrkan och frivilliga försvarsorganisationer som Röda Korset bör vara aktuella för samverkan. *PRO* framför även att pensionärsrörelsens organisationer på de flesta håll har etablerade samarbetsformer med kommuner och regioner genom pensionärsråd, och anser att det bör införas en skyldighet i lag för kommuner och regioner att inrätta sådana råd. *Myndigheten för delaktighet (MFD)* framhåller att funktionshindersorganisationer kan vara en relevant aktör för kommunal samverkan då de besitter kunskap om vilka åtgärder som kan behöva genomföras för att stärka krisberedskapen för personer med funktionsnedsättning.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) understryker att kommunernas samordningsroll är viktig men inte bör bli för omfattande. *Länsstyrelsen i Stockholms län* pekar på att länsstyrelsen, kommunerna och ett antal andra aktörer i Stockholms län har skapat ett för länet särskilt samverkanskoncept för hantering av störningar och framtida kriser – Samverkan Stockholmsregionen (SSR) – och framhåller att regelbunden samverkan, inte bara vid händelser utan även i planeringsarbete och övning, skapar goda förutsättningar för samverkan i krissituationer och höjd beredskap.

Enköpings kommun menar att uttrycket geografiskt områdesansvar ofta har missuppfattats i praktiken och föreslår att benämningen geografiskt samordningsansvar används i stället.

Skälen för regeringens förslag

Det geografiska områdesansvaret har sitt ursprung i totalförsvarets struktur under det kalla kriget och syftar till att säkerställa samordning mellan civila och militära aktörer på lokal, regional och nationell nivå. Ansvaret är i dag fördelat mellan kommuner, länsstyrelser och civilområdesansvariga länsstyrelser, med olika roller på respektive nivå.

Behovet av ett samordningsansvar på lokal nivå följer av att flera aktörer behöver agera samtidigt vid framtida krissituationer och vid höjd beredskap. Både kommunen och en rad andra aktörer som verkar inom kommunens geografiska område kan vara berörda av en uppkommen situation och behöva vidta olika typer av åtgärder. Det kan röra sig om statliga myndigheter, regioner, trossamfund, företag och olika ideella organisationer. Dessa, dvs. de lokala krisaktörerna, har sinsemellan olika uppgifter, agerar självständigt och leder sina egna verksamheter. Samtidigt finns det ett ömsesidigt beroende mellan aktörerna eftersom de hanterar samma kris – de behöver t.ex. ha samma uppfattning om vad som hänt, hur krisen kommer att utvecklas, vilken inriktning åtgärderna bör ha och vilka prioriteringar som bör göras. Aktörerna är också beroende av information från varandra. För att situationen som helhet ska hanteras på

ett effektivt sätt krävs alltså att aktörerna samverkar med varandra och samordnar sitt arbete.

Kommunernas geografiska områdesansvar regleras i 2 kap. 7 § och 3 kap. 4 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 2006 års lag. Bestämmelserna innebär att kommunerna inom sitt geografiska område i fråga om extraordinära händelser i fredstid ska verka för att olika aktörer i kommunen samverkar och uppnår samordning i planerings- och förberedelsearbetet, att de krishanteringsåtgärder som vidtas av olika aktörer under en sådan händelse samordnas, och att informationen till allmänheten under sådana förhållanden samordnas (2 kap. 7 §). Under höjd beredskap ska kommunstyrelsen verka för att den verksamhet som bedrivs i kommunen av olika aktörer samordnas och för att samverkan kommer till stånd mellan dem som bedriver verksamheten (3 kap. 4 §).

Regionerna omfattas inte av ett geografiskt områdesansvar. Däremot har länsstyrelsen ett regionalt geografiskt områdesansvar och utgör länken mellan kommunerna och den nationella nivån. Länsstyrelsen ska stödja och samordna kommuner i deras geografiska områdesansvar, särskilt när flera kommuner berörs samtidigt. Ansvaret gäller både under fredstida krissituationer och under höjd beredskap, se i 7 § förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion och förordningen (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap. Sex länsstyrelser är s.k. civilområdesansvariga länsstyrelser. Dessa har geografiskt områdesansvar för sitt område när det gäller civilt försvar och ansvaret avser uppgifter inför och vid höjd beredskap, se 7 § förordningen (2022:525) om civilområdesansvariga länsstyrelser.

I betänkandet redogörs utförligt för den historiska utvecklingen av det geografiska områdesansvaret och för behovet av att kommunerna även fortsättningsvis har ett sådant ansvar. Regeringen har ingen annan uppfattning i det avseendet. Som utredningen är inne på bör regleringen av det geografiska områdesansvaret för kommunerna utformas något annorlunda än i dag, inte minst för att samverkansansvaret inför och under höjd beredskap på ett tydligt sätt ska ingå i det geografiska områdesansvaret. Den nya bestämmelsen bör utformas så att en kommun inom sitt geografiska område ska verka för att relevanta aktörer i kommunen samverkar och samordnar sig i fråga om åtgärder inför och under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Till skillnad från *Finansinspektionen* anser regeringen att utformningen av ansvaret får anses tillräckligt tydlig. Att ansvaret för kommunerna ska gälla kommunala angelägenheter – och inte nationella eller regionala – behöver inte anges uttryckligen i lagtexten, som *MCF* föreslår, med hänsyn till att bestämmelsen handlar om samverkan och samordning inom kommunens geografiska område.

Det bör framhållas att det geografiska områdesansvaret inte innebär någon utvidgning av kommunens verksamhetsansvar. Däremot tillför ansvaret ett moment i utförandet av kommunal verksamhet, nämligen ett krav på att initiera samverkan mellan relevanta aktörer i syfte att, i den mån det är möjligt, anpassa och samordna åtgärder mellan aktörerna. Som utredningen framhåller saknar kommunen rättsliga befogenheter gentemot andra aktörer, och ansvaret sträcker sig alltså inte längre än till att verka för att aktörerna samverkar med varandra och samordnar sig sinsemellan.

Att kommunerna ska verka för detta innebär att de aktivt och kontinuerligt ska identifiera vilka aktörer som behöver omfattas av samverkan. Kretsen av aktörer kan variera beroende på om samverkan avser fredstida krissituationer eller höjd beredskap samt om samverkan sker i ett förberedande skede eller under pågående händelser. Bland relevanta aktörer kan t.ex. ingå statliga myndigheter, regionen, enskilda fysiska eller juridiska personer samt organisationer och trossamfund som är verksamma inom kommunen. *Energiföretagen Sverige* anser att det behöver klargöras vilka aktörer som omfattas av samverkansansvaret. Enligt regeringens bedömning är det emellertid varken lämpligt eller möjligt att närmare precisera eller avgränsa kretsen aktörer som kommunen bör samverka med. Regeringen anser inte heller, till skillnad från *PRO*, att det bör införas ett krav i lag på att inrätta pensionärsråd. Det bör i stället ankomma på kommunen att, utifrån lokala förutsättningar och ändamålet med samverkan, avgöra vilka aktörer som ska omfattas.

Samverkan behöver etableras redan under normala fredstida förhållanden för att kunna fungera effektivt vid fredstida krissituationer eller vid höjd beredskap. Samverkansformerna behöver vidare anpassas till de lokala förutsättningarna. Som *Burlövs kommun* framhåller kan det finnas ett behov av stöd för kommunerna för att fullgöra ansvaret. Ansvar kan t.ex. konkretiseras genom vägledningar från MCF och länsstyrelsernas sammanhållande arbete på krisberedskapsområdet. Det finns inte heller något hinder för att kommuner samarbetar med varandra i frågor som rör samverkan. Som *Länsstyrelsen i Stockholms län* lyfter fram finns det ett exempel på en etablerad form för samverkan i Stockholms län, Samverkan Stockholmsregionen. I utvärderingen av migrationskrisen år 2015 lyftes just denna samverkan fram som ett exempel på en invand form som skapade goda förutsättningar för samverkan i de frågor som situationen krävde.

Svensk dagligvaruhandel framhåller att en robust och uthållig livsmedelsförsörjning kräver att samverkan och samordning inte enbart sker på kommunal nivå utan även kopplas samman med ett nationellt perspektiv. Regeringen har ingen annan uppfattning i det avseendet. Att kommunerna har ett samverkansansvar inom sitt geografiska område hindrar inte att samverkan sker på olika nivåer. Det kan framhållas att i avsnitt 5.11 föreslås att kommuner och regioner ska vara skyldiga att samverka med berörda statliga myndigheter inom ramen för sin beredskapsplanering. Det innefattar t.ex. samverkan med Livsmedelsverket, som är sektorsansvarig myndighet för beredskapssektorn livsmedelsförsörjning och dricksvatten. Vidare är det, som *Försvarshögskolan* pekar på, viktigt med lokala lägesbilder för få en samlad bild av vilka åtgärder som kan behöva vidtas inför och under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Det gäller inte minst inom ramen för den lokala samverkan. Enligt regeringen finns det dock inte ett behov av att reglera en skyldighet att ta fram lägesbilder i lag.

Enköpings kommun föreslår att ansvaret ska benämnas geografiskt samordningsansvar. Uttrycket geografiskt områdesansvar är dock ett vedertaget och väl etablerat begrepp när det gäller samhällets krisberedskap och arbete med civilt försvar. Regeringen instämmer därför i utredningens bedömning att uttrycket geografiskt områdesansvar bör användas även i den nya lagen.

5.11 Samverkan och samordning

Regeringens förslag

Kommunernas och regionernas planer och förberedande åtgärder ska tas fram och genomföras i samverkan med berörda statliga myndigheter.

Regeringens bedömning

Det bör inte införas en bestämmelse i den nya lagen om att samverkan mellan kommuner och regioner och statliga myndigheter ska samordnas av länsstyrelsen, och inte heller en bestämmelse om att länsstyrelsen ska stödja och samordna kommunerna och regionen vid genomförandet av deras planering och åtgärder enligt den nya lagen.

Det bör inte införas en bestämmelse i den nya lagen om att kommunerna och regionen ska ge länsstyrelsen möjlighet att fullgöra sina uppgifter i fråga om stöd och samordning.

Utredningens förslag

Utredningens förslag stämmer delvis överens med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår att det ska framgå av den nya lagen att länsstyrelsen ska samordna den samverkan som kommunerna och regionen ska ha med berörda statliga myndigheter, och att det även ska framgå av lagen att länsstyrelsen ska stödja och samordna kommunerna och regionen vid genomförandet av deras planering och åtgärder. Utredningen föreslår också att det ska framgå av lagen att kommuner och regioner ska ge länsstyrelsen möjlighet att fullgöra sina uppgifter i fråga om samverkan och samordning.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller har inga synpunkter på förslagen om samverkan och samordning. *Gagnefs kommun*, *Livsmedelsverket* och *Myndigheten för tillgängliga medier* välkomnar att länsstyrelserna ges tydligare uppdrag att stödja och samordna kommunernas och regionernas beredskapsarbete. *Gagnefs kommun* anser att betoningen ska ligga på stöd och samordning eftersom behörighet och befogenhet ska överensstämma med den kommunala självstyrelsen. *Malmö kommun* avstyrker förslaget om att länsstyrelserna ska ha en samordningsroll med hänvisning till att förslaget, som det beskrivs i utredningen, innebär att länsstyrelserna ska utöva styrning vilket inskränker den kommunala självstyrelsen.

Fagersta kommun framför att det är viktigt att länsstyrelsernas stöd till kommunerna är likvärdigt över hela landet och att information går även från statliga myndigheter till kommunerna. *Askersunds kommun*, *Fagersta kommun* och *Gävle kommun* framhåller vikten av att länsstyrelserna samordnar kontakterna mellan kommuner och statliga myndigheter medan *Naturvårdsverket* anser att det framstår som ineffektivt. Även *Gävle kommun* och *Länsstyrelsen i Jönköpings län* understryker att kommuner

måste kunna samverka direkt med statliga myndigheter. *Region Gotland* framför att i de fall det finns ett välfungerande stöd och samordning från Socialstyrelsen är det mer ändamålsenligt och effektivt att fortsätta med detta.

Bodens kommun och *Norrbottnens kommuner* framför bl.a. att länsstyrelserna bör ha en skyldighet att sammanställa planeringsförutsättningar för de kommuner inom länet som anses ha strategisk betydelse eller som är särskilt utsatta. *Jönköpings kommun*, *Region Norrbotten* och *Region Västernorrland* framhåller att det är viktigt att kommuner och regioner är representerade i civilområdenas och sektorsmyndigheternas forum och löpande arbete.

Länsstyrelsen i Blekinge län och *Länsstyrelsen i Skåne län* framför att förslaget om att kommuner och regioner ska ge länsstyrelsen möjlighet att fullgöra sina uppgifter i fråga om samverkan och samordning framstår som ovanligt och otydligt.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Kommunernas och regionernas planer och förberedande åtgärder ska tas fram och genomföras i samverkan med berörda statliga myndigheter

Sedan den 1 oktober 2022 finns det en ny reglering och struktur för statliga myndigheters beredskap. Inom den strukturen finns det tolv beredskapssektorer. Vilka dessa är anges i bilaga 2 till förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap: 1) Ekonomisk säkerhet, 2) Elektroniska kommunikationer och post, 3) Energiförsörjning, 4) Finansiella tjänster, 5) Försörjning av grunddata, 6) Hälsa, vård och omsorg, 7) Livsmedelsförsörjning och dricksvatten, 8) Ordning och säkerhet, 9) Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen, 10) Transporter, 11) Industri, byggande och handel, samt 12) Utrikeshandel. För varje sektor finns en sektorsansvarig myndighet.

Sektorerna för statliga myndigheters beredskap omfattar i stor omfattning verksamheter som även ligger inom kommuners och regioners ansvarsområden. Det finns alltså ett behov av att kommunernas och regionernas planer och åtgärder inför fredstida krissituationer och höjd beredskap genomförs i samverkan med berörda statliga myndigheter. Exempelvis behöver en kommun vid sin planering i fråga om räddningstjänst under höjd beredskap samverka med Myndigheten för civilt försvar som är beredskapsmyndighet och sektorsansvarig myndighet för beredskapssektorn Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen. Ett annat exempel är att en region kan behöva samverka med Socialstyrelsen i samband med planeringen av sjukvårdsinsatser som kan behövas vid masskadehändelser. Socialstyrelsen är beredskapsmyndighet och sektorsansvarig myndighet för beredskapssektorn Hälsa, vård och omsorg.

De statliga myndigheter som är beredskapsmyndigheter ska verka för att bl.a. kommuner och regioner utvecklar sin förmåga att motstå hot och risker, förebygga sårbarheter, hantera fredstida krissituationer och genomföra sina uppgifter vid höjd beredskap. Beredskapsmyndigheterna ska också särskilt samverka med kommuner och regioner samt andra samhällsaktörer (20 § förordningen om statliga myndigheters beredskap).

Skyldigheterna i detta avseende tar alltså sikte på beredskapsmyndigheterna. Någon motsvarande skyldighet för kommuner och regioner att samverka med berörda myndigheter finns inte i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 2006 års lag.

Det kan visserligen anses ingå i det kommunala och regionala grunduppdraget att samverka med berörda instanser. Regeringen delar dock utredningens uppfattning att det, av tydlighetsskäl, finns anledning att införa en bestämmelse om att kommunernas och regionernas planer och förberedande åtgärder enligt den nya lagen ska tas fram och genomföras i samverkan med berörda statliga myndigheter.

Det bör inte införas bestämmelser om länsstyrelsernas roll i den nya lagen

Med hänsyn till att det finns 290 kommuner och 21 regioner i landet bedömer regeringen att det finns ett behov av att koncentrera och samordna den samverkan som kommuner och regioner ska ha med berörda statliga myndigheter. En sådan samordning kan bidra till att samverkan mellan kommun- och regionsektorn och berörda statliga myndigheter blir mer effektiv även om det naturligtvis, som vissa remissinstanser påpekar, inte bör hindra att kommunerna och regionerna har en direktkontakt med en statlig beredskapsmyndighet när det är påkallat. Dessutom bör en sådan samordning generellt sett leda till en större enhetlighet i fråga om kommunernas och regionernas planer och åtgärder inför fredstida krisituationer och höjd beredskap.

Utredningen föreslår att det ska införas en bestämmelse i den nya lagen om att länsstyrelserna ska samordna kommunernas och regionernas samverkan. Med hänsyn till det ansvar och de uppgifter som länsstyrelsen har i fråga om fredstida krisberedskap och totalförsvaret på regional nivå framstår det förvisso som lämpligt att länsstyrelserna ges ett sådant samordningsuppdrag som föreslås. Regeringen bedömer emellertid att en bestämmelse om ett sådant samordningsuppdrag för länsstyrelserna inte bör införas i den nya lagen. Den nya lagens bestämmelser tar sikte på kommuners och regioners grundläggande ansvar och uppgifter inför och under fredstida kriser och höjd beredskap. Länsstyrelsernas uppgifter inför och vid kris samt inför höjd beredskap regleras i förordningen (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter inför och vid höjd beredskap. Enligt regeringen framstår det som tydligare och mer konsekvent att bestämmelser som avser skyldigheter för länsstyrelserna inom beredskapsområdet införs i den förordningen.

Utredningen föreslår vidare att länsstyrelserna ska stödja och samordna kommuners och regioners planering och förberedande åtgärder. Regeringen delar uppfattningen att det vid kommunernas och regionernas planering och åtgärder enligt den nya lagen kan finnas ett behov av stöd och samordning, inte minst avseende de bedömningar som behöver göras i fråga om civilt försvar. Även i detta avseende är det emellertid lämpligare att ett sådant uppdrag regleras i förordningen om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter inför och vid höjd beredskap. Regeringen återkommer till dessa frågor i samband med arbetet med förordningsändringar.

Därutöver föreslår utredningen att det ska införas en bestämmelse om att kommunerna och regionerna ska ge länsstyrelsen möjlighet att fullgöra sina samordningsuppdrag. Som *Länsstyrelsen i Blekinge län* och *Länsstyrelsen i Skåne län* pekar på framstår en sådan bestämmelse som både ovanlig och otydlig. Att kommuner och regioner ska ha en skyldighet att samverka med berörda statliga myndigheter – vilket innefattar även länsstyrelserna – följer dessutom av förslaget ovan. Utredningens förslag i den delen bör därför inte genomföras.

5.12 Informationsskyldighet gentemot statliga myndigheter

Regeringens förslag

Kommuner och regioner ska hålla den myndighet som regeringen bestämmer informerad om de planer och de förberedande åtgärder som de har vidtagit inför fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vad informationen som ska lämnas inför fredstida krissituationer och höjd beredskap ska avse samt på vilket sätt och med vilken regelbundenhet den ska lämnas.

Kommuner och regioner ska under fredstida krissituationer och höjd beredskap hålla den myndighet som regeringen bestämmer informerad om händelseutvecklingen, den aktuella situationen, den förväntade utvecklingen, tillgängliga resurser samt vidtagna och planerade åtgärder. Kommuner och regioner ska också på begäran av den myndighet som regeringen bestämmer lämna sådan information.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vad informationen som ska lämnas under fredstida krissituationer och höjd beredskap ska avse och på vilket sätt den ska lämnas.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen lämnar inget förslag om att kommuner och regioner ska lämna information efter begäran från den myndighet som regeringen bestämmer.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller har inga synpunkter på förslagen. *Länsstyrelsen i Hallands Län* framför att en god hantering av fredstida krissituationer och höjd beredskap kräver samlade lägesbilder inför sådana situationer och att det finns ett stort värde av information om lägesbilder även i ett s.k. normalläge. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* framför en liknande synpunkt. *Solna kommun* framhåller vikten av att information om t.ex. händelseutveckling och lägesbilder även kommer till kommunerna från länsstyrelserna eller annan myndighet. *Region Skåne*,

Sunne kommun och *Ystads kommun* påtalar att det finns ett behov av samordning mellan statliga myndigheter i fråga om informationsinhämtning och anser att kravet på att lämna uppgifter medför en risk för ökad administrativ börda för kommunerna och regionerna. Även *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* framhåller att de statliga myndigheterna behöver samordna sin informationsinhämtning och att dessa myndigheter även bör delge kommuner och regioner information om exempelvis lägesbilder.

Energimyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Naturvårdsverket och *Region Uppsala* har synpunkter på vilka statliga myndigheter som bör omfattas av informationsskyldigheten.

Försvarshögskolan och *Myndigheten för civilt försvar (MCF)* pekar på att det är otydligt vilken aktör som har tolkningsföreträde vid bedömningen av om en fredstida krissituation föreligger eller inte och anser att bestämmelsen behöver förtydligas i fråga om när informations-skyldigheten under fredstida krissituationer aktiveras. MCF anser att bestämmelsen bör kompletteras så att statliga myndigheter kan begära information även i fall där kommunen eller regionen inte bedömer att en fredstida krissituation råder.

Skälen för regeringens förslag

Kommuner och regioner har i dag en informationsskyldighet gentemot vissa statliga myndigheter i fråga om beredskapsåtgärder, 2 kap. 9 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 2006 års lag, samt 2, 3, 6 och 7 §§ förordningen (2006:637) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Bestämmelserna innebär att kommunerna och regionerna vid extraordinära händelser ska lämna lägesrapporter och information om händelseutvecklingen till länsstyrelsen. Regionerna ska även lämna motsvarande information till Socialstyrelsen. Vid höjd beredskap ska kommunerna och regionerna löpande hålla länsstyrelsen underrättad om beredskapsläget och andra förhållanden av betydelse för det civila försvaret inom deras respektive ansvarsområden. Regionerna ska även underrätta Socialstyrelsen och MCF på motsvarande sätt.

Informationsskyldigheten motiverades i förarbetena med att det är viktigt att det beredskapsarbete som görs på lokal nivå vidarebefordras till regional och central nivå, för att staten ska kunna få en helhetsbild av vilka risker och vilken sårbarhet som finns i samhället och hur det förebyggande arbetet planeras (se propositionen *Samverkan vid kris – för ett säkrare samhälle*, prop. 2005/06:133 s. 160). Dessa skäl har fortfarande bäring. Kommuner och regioner bör därför även fortsättningsvis ge nödvändigt underlag i det avseendet till de statliga myndigheter som har ett behov av det. I den nya lagen bör det alltså införas en skyldighet för kommuner och regioner att informera den myndighet som regeringen bestämmer om de planer och de förberedande åtgärder som de har vidtagit inför fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Även under en pågående fredstida krissituation och höjd beredskap finns det ett stort behov av information från kommunerna och regionerna. Regeringen delar utredningens bedömning att det bör finnas en

informationsskyldighet under sådana förhållanden även fortsättningsvis. Bestämmelsen bör utformas i linje med vad som gäller för statliga myndigheter, dvs. på så sätt att kommuner och regioner ska vara skyldiga att under fredstida krissituationer och höjd beredskap hålla regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer informerad om händelseutvecklingen, den aktuella situationen, den förväntade utvecklingen, tillgängliga resurser samt vidtagna och planerade åtgärder, se 22 § förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap.

Rapporteringen bör utgå från faktiska behov av underlag. Uppgifter som inte används i olika processer bör alltså inte hämtas in. Som flera remissinstanser pekar på bör de statliga myndigheter som ska informeras samordna sig kring vilket behov av uppgifter som finns, så att uppgiften inte blir betungande i onödan för kommunerna och regionerna. Om det bedöms lämpligt kan myndigheterna också ge återkoppling om vilka slutsatser som dras av den information som samlats in.

MCF framför att olika aktörer skulle kunna ha olika uppfattningar om huruvida det råder en fredstida krissituation eller inte, vilket i sin tur kan innebära oenighet kring om informationsskyldigheten har inträtt. Som *Försvarshögskolan* anför gör sig den problematiken inte gällande vid höjd beredskap, eftersom regeringen beslutar om höjd beredskap. Mot bakgrund av syftet med rapporteringsskyldigheten, dvs. att staten under ett pågående allvarligt tillstånd ska få information om bl.a. händelseutvecklingen och tillgängliga resurser, är det av stor vikt att det inte uppstår utdragna diskussioner eller tillämpningssvårigheter i fråga om rapporteringsskyldigheten. Regeringen bedömer därför att bestämmelsen bör utformas så att den myndighet som regeringen bestämmer även ska kunna begära att kommuner och regioner lämnar information om bl.a. händelseutvecklingen under en fredstida krissituation. Det är en given utgångspunkt att en sådan begäran endast ska framställas om det finns ett tydligt behov av viss information.

Sammanfattningsvis syftar förslagen i denna del till att statliga myndigheter och ytterst regeringen ska få tillgång till den information som är nödvändig för deras bedömningar och ställningstaganden såväl inför som under fredstida krissituationer eller höjd beredskap.

Rätt att meddela föreskrifter

För att informationen från kommunerna och regionerna inför fredstida krissituationer och höjd beredskap ska vara enhetlig och ändamålsenligt utformad kan det finnas ett behov av närmare reglering i förordning eller myndighetsföreskrifter. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför få meddela föreskrifter om vad informationen närmare ska avse samt på vilket sätt och med vilken regelbundenhet den ska lämnas. När det gäller information som ska lämnas under fredstida krissituationer och höjd beredskap bör regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om vad informationen ska avse och på vilket sätt den ska lämnas.

Några remissinstanser, bl.a. *Folkhälsomyndigheten* och *Naturvårdsverket*, framför synpunkter på vilka statliga myndigheter som bör få del av information från kommunerna och regionerna. Regeringen återkommer till den frågan i samband med arbetet med förordningsändringar.

5.13 Informationsskyldighet gentemot allmänheten

Regeringens förslag

Kommuner och regioner ska under fredstida krissituationer och höjd beredskap informera allmänheten inom kommunen respektive regionen om sådana omständigheter som bedöms vara av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa eller för att förhindra eller begränsa omfattande skador på egendom eller miljön.

En kommun ska under fredstida krissituationer och höjd beredskap inom sitt geografiska område verka för samordning mellan relevanta aktörer av den information som behöver förmedlas till allmänheten.

Regeringens bedömning

Det bör inte införas en skyldighet för kommunerna att informera de som bor eller annars regelbundet vistas i kommunen om de skyddsrum och andra skyddade utrymmen som finns inom kommunen och om användningen av dessa.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. Utredningen föreslår att det ska införas en skyldighet för kommunerna att informera dem som bor eller annars regelbundet vistas i kommunen om de skyddsrum och andra skyddade utrymmen som finns inom kommunen och om användningen av dessa.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller har inga synpunkter på förslaget. *Uppsala kommun* välkomnar att kommunernas kommunikationsansvar förtydligas och för fram att det är rimligt att kommuner och regioner får en tydligare roll i att informera allmänheten vid kriser och vid höjd beredskap. *Kramfors kommun* är positiv till förslaget men menar att kommunerna behöver få stöd i att utveckla strategier för snabb och korrekt informationsspridning till invånarna.

Bodens kommun, *Malmö kommun* och *Västerås kommun* framför att informationsskyldigheten måste begränsas till kommunens kompetensområde och att staten eller andra myndigheter bör ansvara för information inom sina expertområden. *Gagnefs kommun* betonar att en skyldighet för kommunerna att hålla allmänheten informerad inte påverkar det ansvar som t.ex. finns för verksamhetsutövare, fastighetsägare, väghållare och länsstyrelserna. Andra kommuner, exempelvis *Fagersta kommun*, *Sunne kommun* och *Uppsala kommun*, samt *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* understryker att kommunerna måste få korrekt och aktuell information från statliga myndigheter för att kunna fullgöra skyldigheten. *Kramfors kommun*, *Uppsala kommun* och *Västerås kommun* framhåller vidare att en informationsskyldighet medför ett behov av ökade resurser och kompetensutveckling. *Region Halland* och *Region Östergötland* anser att uppdelningen av informationsansvaret mellan

kommuner och regioner behöver tydliggöras. Västerås kommun anser att det är viktigt att de som lämnar information till allmänheten har tillräcklig kunskap om säkerhetsskydd och sekretesslagstiftning så att inte sekretessbelagd information lämnas ut.

Flera remissinstanser framför synpunkter i fråga om tillgängligheten hos den information som ska lämnas. *Myndigheten för delaktighet*, som välkomnar förslaget om en informationsskyldighet för kommunerna och regionerna, betonar vikten av att alla invånare faktiskt nås av viktig information. *Myndigheten för tillgängliga medier* för fram att informationen som lämnas bör vara universellt utformad eller utformad i olika format, så att samtliga mottagare kan ta del av den, oavsett behov. *Synskadades Riksförbund* pekar bl.a. på att personer med synned sättningar har svårigheter med att ta del av skriftligt material och att många äldre inte kan söka information via digitala kanaler. *Synskadades Riksförbund* anser att kommunernas skyldighet att göra information tillgänglig och nå ut till så många som möjligt bör vara likvärdigt över landet och behöver regleras. Även *Funktionsrätt Sverige* anser att det behöver ställas krav på att krisinformationen är fullt inkluderande, robust, relevant, tillförlitlig, fullt tillgänglig och anpassad för alla olika målgruppers behov. *Sveriges Dövas Riksförbund* framför liknande synpunkter.

Rädda Barnen betonar vikten av att kommunernas och regionernas information når alla barn och framför även att grupper av barn och familjer som samhället har svårare att nå med information behöver identifieras före en kris inträffar.

Ett antal remissinstanser, däribland *Myndigheten för civilt försvar (MCF)* och *Norrbottnens kommuner*, avstyrker förslaget om att kommunerna ska ansvara för att informera om skyddsrum. MCF anser att ansvaret bör regleras i den lagstiftning som gäller för skyddsrum. Norrbottnens kommuner framhåller att kommunerna inte har möjlighet att beskriva användningen och förhållanden i skyddsrum som ägs av andra aktörer och att ett krav på sådan informationsskyldighet därför sannolikt kommer att omhändertaras genom hänvisning till MCF:s övergripande information om skyddsrum och en skyddsrumskarta. Även *Malmö kommun* anser att ett informationsansvar rörande skyddsrum och användningen av dessa inte ensidigt bör åläggas kommuner och pekar på att kommunen bara äger och förvaltar en bråkdel av samtliga skyddsrum och skyddade utrymmen i det geografiska området. *Gävle kommun* och *Stockholms kommun* anser att ansvaret för att informera om skyddsrum ska ligga på MCF.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Kommuner och regioner ska ha en informationskyldighet gentemot allmänheten under pågående krissituationer och höjd beredskap

I lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 2006 års lag, finns inga bestämmelser om att kommuner och regioner ska informera allmänheten under extraordinära händelser i fredstid eller höjd beredskap. Kommunerna ska däremot som ett led i sitt geografiska områdesansvar verka för att informationen till allmänheten under extraordinära händelser

i fredstid samordnas (2 kap. 7 § i 2006 års lag). Någon motsvarande skyldighet att verka för samordnad information finns inte under höjd beredskap. I andra författningar finns det däremot krav på att kommuner och regioner ska informera allmänheten om förhållanden som är av betydelse för deras trygghet och säkerhet i olika avseenden, se t.ex. 2 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168), 3 kap. 2 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor samt 14 och 14 a §§ lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Information och kommunikation är av stor betydelse under en pågående krissituation. Inte minst kan tillgång till relevant och korrekt krisinformation vara avgörande för att skadeverkningar ska kunna förhindras eller begränsas. Som utredningen redogör för har det i flera utvärderingar efter krissituationer framhållits att brister i information till allmänheten påverkat eller riskerat att påverka hanteringen av krisen. Bristerna har bl.a. bestått i avsaknad av information, att informationen har varit motstridig eller att allmänhetens tillgång till information har hindrats på grund av att hemsidor med information har blivit överbelastade. Även spridning av obekräftade uppgifter i media har framhållits som problematiskt.

Det är kommunerna och regionerna som i stor utsträckning initialt hanterar uppkomna kriser genom insatser av t.ex. räddningstjänsten och sjukvården. Det är också kommunerna och regionerna som kan antas ha bäst kännedom om de lokala förhållandena och följderna av den uppkomna krissituationen. Vidare är det rimligt att utgå från att allmänheten under en krissituation eller höjd beredskap kommer att söka efter tillgänglig information hos kommuner och regioner. Regeringen anser därför att det bör införas en skyldighet för kommuner och regioner att hålla allmänheten inom kommunen respektive regionen informerad under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Som några remissinstanser framhåller bör en sådan informations-skyldighet givetvis ta sikte på händelser och förhållanden inom kommunen och regionen, eller som berör kommunen och regionen. Skyldigheten bör omfatta sådan information som är av grundläggande betydelse för den enskildes liv och hälsa eller för att förhindra eller begränsa omfattande skador på egendom eller miljön. När det gäller fredstida krissituationer kan det t.ex. handla om information om att vissa områden kan vara farliga att vistas i till följd av ras, översvämning eller andra omständigheter. Det kan också handla om vilka förutsättningar det finns att söka vård på olika akutmottagningar vid större skadehändelser eller vilka möjligheter det finns att ta sig från ett farligt område med kollektivtrafiken givet de risker som omständigheterna medför. Under höjd beredskap kan det t.ex. handla om information om störningar som påverkar tillgången till sjukvård eller till fungerande vattenförsörjning och avlopp. Det skulle också kunna handla om information som är mycket angelägen att få ut snabbt, såsom förekomsten av minering eller odetonerad ammunition inom vissa områden. Annan information som kan vara viktig att förmedla är t.ex. vilka åtgärder som vidtas i olika avseenden för att hjälpa enskilda eller att kommunens särskilda samlingsplatser har öppnat upp (se avsnitt 5.15). Informationen ska alltså syfta till att enskilda ska kunna vidta rätt åtgärder för att undvika fara och att den som drabbats av konsekvenserna av en kris ska kunna få nödvändig hjälp.

Informationsskyldigheten bör gälla så länge en fredstida krissituation pågår eller så länge höjd beredskap råder. Formerna för och omfattningen av informationen behöver anpassas utifrån omständigheterna. Exempelvis kan informationen initialt behöva avse konkreta och detaljerade uppgifter om omständigheter som utgör omedelbar fara för liv eller hälsa eller för omfattande skador på egendom eller miljön och hur dessa kan undvikas. Efter den mer akuta fasen kan informationen behöva anpassas till att övergripande förmedla hur påverkan på liv och hälsa eller omfattande skador på egendom eller miljö kan undvikas och hur personer som har drabbats eller påverkats av krisen kan få hjälp eller stöd. Det är givetvis viktigt att informationen fortlöpande uppdateras. Som flera remissinstanser framhåller är det också viktigt att informationen så långt det är möjligt anpassas så att den blir tillgänglig för alla målgrupper som behöver få del av den, vilket bl.a. kan innefatta personer med funktionsnedsättning, äldre personer och barn. Till skillnad från bl.a. *Synskadades Riksförbund* anser regeringen dock att det inte är lämpligt att reglera i lag på vilket sätt informationen ska finnas tillgänglig.

Informationsskyldigheten innebär att kommunerna och regionerna behöver ha förmåga att nå ut med relevant information även under förhållanden som innebär stora påfrestningar på verksamheterna. Det förutsätter t.ex. personal med rätt kompetens i fråga om information och kommunikation, och att det finns robusta system och tekniska förutsättningar för att informationskanalerna ska tåla en större belastning än normalt. Som *Kramfors kommun* framhåller kan det finnas behov av stöd för kommunerna och regionerna för att utveckla förmågan till snabb och korrekt informationsspridning till invånarna under svåra förhållanden. Det kan också – som *Västerås kommun* tar upp – behövas ett förberedande arbete kring säkerhetsskydd och sekretessfrågor, så att inte information som är skyddsvärd riskerar att lämnas ut utan närmare överväganden i ett pressat läge.

Kommunerna och regionerna måste också vara beredda på att de traditionella kommunikationskanalerna inte alltid är tillgängliga. Det behöver t.ex. finnas en beredskap för att kunna kommunicera viktig information utan tillgång till internet. Planering och förberedelser behöver alltså vidtas för att kunna informera på andra sätt, exempelvis genom att muntlig eller skriftlig information lämnas vid särskilda samlingsplatser eller genom spridande av flygblad över större områden. Ett annat exempel på hur information kan förmedlas är att begära sändning av viktigt meddelande till allmänheten (VMA) enligt lagen (2023:407) om viktigt meddelande till allmänheten, enligt de förutsättningar som gäller för ett sådant meddelande.

Kommuner ska verka för samordning av information till allmänheten

Som anges ovan är det viktigt att information snabbt kan förmedlas till allmänheten. Det är också – givetvis – av stor vikt att informationen är korrekt och tillförlitlig och att allmänheten inte får olika besked från olika håll. I utvärderingar av hanteringen av tidigare fredstida krissituationer har det bl.a. konstaterats att det förekommit motstridig information från olika aktörer som varit involverade i krishanteringen. Enligt regeringens bedömning bör det finnas en utpekad aktör som har ett ansvar för

samordning av information, både för att minska riskerna för att motstridig information lämnas och för att ge bättre förutsättningar för de involverade aktörerna att hantera krisen. Samordningsansvaret bör på lokal nivå alltså ligga på kommunerna. Ansvaret för samordning av information innebär inte, som *Gagnefs kommun* framför, att kommunen övertar andra aktörers informationsansvar inom deras respektive verksamhetsområden.

Behovet av samordning av information gäller givetvis även under höjd beredskap. Samordningsansvaret bör därför utökas till att även avse förhållanden under höjd beredskap. Detta innebär att kommunerna även ska verka för att samordna den information som relevanta aktörer inom det civila försvaret i kommunen behöver förmedla till allmänheten. Bestämmelsen om samordning bör utformas i linje med den nuvarande bestämmelsen i 2006 års lag, dvs. på så sätt att en kommun ska, inom sitt geografiska område, under fredstida krissituationer och höjd beredskap verka för att den information som behöver förmedlas till allmänheten samordnas.

Det bör inte införas en bestämmelse om skyldighet för kommuner att informera allmänheten om skyddsrum

Utredningen föreslår att det ska införas en bestämmelse i den nya lagen om att kommunerna ska vara skyldiga att informera de som bor eller annars regelbundet vistas i kommunen om de skyddsrum och andra skyddade utrymmen som finns inom kommunen och om användningen av dessa.

Lagen (2026:440) om skyddsrum och skyddade utrymmen, som trädde i kraft den 1 juni 2026, innehåller en bestämmelse om att en kommun, på det sätt som kommunen bedömer är lämpligt, ska informera sina invånare om vilka skyddsrum och skyddade utrymmen som finns inom kommunen och hur dessa kan användas (1 kap. 4 § andra stycket). Med hänsyn till att en skyldighet att informera allmänheten om skyddsrum och skyddade utrymmen alltså redan finns i en annan lag bör det inte införas någon sådan skyldighet för kommuner i den nu aktuella lagen.

5.14 Det bör inte införas ett kapitel om särskilda verksamhetskrav

Regeringens bedömning

Det bör inte införas ett kapitel om särskilda verksamhetskrav i lagen.

Det bör inte införas krav på att kommuner och regioner ska kunna hjälpa vissa utpekade personkategorier att omedelbart komma i skydd i skyddsrum eller skyddade utrymmen vid ett väpnat angrepp.

Det bör inte heller införas krav på att kommuner ska ha förmåga att under höjd beredskap kunna verkställa beslut om utrymning inom sina geografiska områden samt kunna inkvartera de som har utrymmts eller flytt från andra kommuner.

Utredningens förslag

Utredningens förslag stämmer inte överens med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att det ska införas ett kapitel i lagen med s.k. särskilda verksamhetskrav i tre specifika avseenden. De tre krav som utredningen föreslår är, i korthet 1) att kommuner ska ha tillgång till en eller flera särskilda samlingsplatser för de som bor eller annars regelbundet vistas i kommunen, 2) att kommuner och regioner ska utarbeta de planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att kommunen, regionen, staten och privata aktörer som berörda verksamhetsutövare ska kunna hjälpa vissa särskilt utpekade personkategorier att omedelbart komma i skydd i skyddsrum eller annat skyddat utrymme vid ett väpnat angrepp, och 3) att kommuner under höjd beredskap ska ha en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att genomföra utrymningar och kunna inkvartera personer, samt vidta särskilda förberedande åtgärder för detta.

Remissinstanserna

Ett stort antal remissinstanser invänder mot utredningens förslag om att kommuner och regioner ska omfattas av krav på att kunna skydda eller hjälpa allmänheten i vissa särskilda avseenden, det utredningen kallar särskilda verksamhetskrav. De remissinstanser som övergripande motsätter sig förslagen om särskilda verksamhetskrav är bl.a. *Försvarsmakten*, *Myndigheten för civilt försvar (MCF)* och majoriteten av länsstyrelserna t.ex. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Länsstyrelsen i Stockholms län*. Försvarsmakten framför att verksamhetskraven som föreslås är alltför begränsade i förhållande till målen för det civila försvaret och att det finns risk för att fokus läggs på endast dessa verksamheter och att andra viktiga områden därmed nedprioriteras. Även *Stockholms kommun* anser att förslagen om särskilda verksamhetskrav är för detaljerade i förhållande till det övergripande målet i den nya lagen, och menar att det riskerar att leda till att uppgifterna ges företräde framför upprätthållande av det övergripande målet. MCF framhåller att de tre verksamhetsområden som behandlas i betänkandet inte primärt är de viktigaste att reglera och menar att regleringen, om den ska genomföras, bör kompletteras med ytterligare verksamhetskrav. Majoriteten av länsstyrelserna, däribland *Länsstyrelsen i Dalarnas län*, *Länsstyrelsen i Gotlands län*, *Länsstyrelsen i Gävleborgs län*, *Länsstyrelsen i Hallands län*, *Länsstyrelsen i Kalmar län* och *Länsstyrelsen i Örebro län* framför liknande invändningar och föreslår att de särskilda verksamhetskraven ersätts med föreskrifter från t.ex. MCF, bl.a. med hänvisning till att detta skulle innebära att förmågekraven enklare kan justeras över tid. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* framför bl.a. att lagreglerade särskilda verksamhetskrav kan vara ett kraftfullt instrument att nå stärkt förmåga att skydda civilbefolkningen men menar att kraven behöver motiveras och förtydligas och kompletteras med ytterligare områden genom föreskrifter. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* är positiv till att ansvaret förtydligas genom de särskilda verksamhetskraven. Även *Malmö kommun* är positiv till att lagstiftningen utvecklas avseende skydd och hjälp till civilbefolkningen vid fredstida kriser och höjd beredskap och att kommuners och regioners ansvar tydliggörs.

Flera remissinstanser framför också synpunkter på de specifika förslag som föreslås ingå i kapitlet om särskilda verksamhetskrav. Förslaget om krav på kommunerna och regionerna att kunna hjälpa vissa personkategorier vid användning av skyddsrum och skyddade utrymmen avstyrks eller kritiseras av ett stort antal remissinstanser, bl.a. *Enköpings kommun*, *Linköpings kommun*, MCF, *Region Halland* och Stockholms kommun. Även många av länsstyrelserna, däribland *Länsstyrelsen i Blekinge län*, *Länsstyrelsen i Dalarnas län* och *Länsstyrelsen i Gävleborgs län*, har invändningar mot förslaget. MCF och Stockholms kommun framför att kommunerna inte kan planera för platstilldelning i skyddsrum eller ansvara för andra aktörers verksamheter. *Borgholms kommun*, *Mörbylånga kommun* och *Sunne kommun* pekar på att det i många delar av landet helt saknas skyddsrumsbestånd. *Kramfors kommun*, Malmö kommun och Stockholms kommun framhåller att det finns praktiska svårigheter med att förflytta vissa särskilt sårbara grupper såsom sjuka, äldre och barn.

Flera remissinstanser, bl.a. *Norrbottens kommuner*, *Inspektionen för vård och omsorg*, *Länsstyrelsen i Gävleborgs län*, *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, *Myndigheten för delaktighet* och *Socialstyrelsen* ifrågasätter urvalet av personkategorier som ska omfattas av särskild hjälp och pekar på att det finns ytterligare grupper som är i behov av liknande stöd.

När det gäller förslaget om att kommunerna ska ha ansvar för att verkställa utrymning och inkvartering är flera kommuner, bl.a. *Burlövs kommun*, *Gagnefs kommun*, *Västerås kommun* och *Solna kommun*, i grunden positiva till eller har inget att invända mot att kommunerna ska ha uppgiften att ansvara för att verkställa utrymning och inkvartering. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* framför att förslaget är rimligt och sannolikt kommer att bidra till att skapa en större tydlighet för kommunerna gällande det ansvar de har. Ett flertal instanser kritiserar dock utredningens förslag. *Linköpings kommun*, Stockholms kommun och *Ystads kommun* menar att kommunerna saknar mandat, kapacitet eller möjlighet att ha en enhetlig förmåga att genomföra utrymningar. *Mörbylånga kommun*, *Region Gotland* och *Ystads kommun* framhåller vissa särskilda geografiska eller strukturella förutsättningar som kan omöjliggöra likvärdig förmåga mellan kommuner. Bland annat *Burlövs kommun*, *Kramfors kommun* och *Region Skåne* efterfrågar nationell planering, finansiering och riktlinjer för kapacitet och inkvartering. *Länsstyrelsen i Hallands län*, *Region Gotland* och *Region Uppsala* efterfrågar tydligare ansvar och samordning vid fredstida kriser mellan polis, räddningstjänst, länsstyrelser och statliga myndigheter.

Linköpings kommun och MCF pekar på att liknande förslag lagts fram i betänkandet *Ett starkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap* (SOU 2022:57) och att åtgärder avseende utrymning och inkvartering under höjd beredskap behöver bedömas i förhållande till de förslagen.

Skälen för regeringens bedömning

Den nya lagen bör inte innehålla ett kapitel om särskilda verksamhetskrav

För att säkerställa att kommuner och regioner har en förmåga att skydda och hjälpa allmänheten i vissa särskilda avseenden under allvarliga kriser i fredstid och under höjd beredskap föreslår utredningen att den nya lagen ska innehålla specifika krav på kommunerna, och i viss mån regionerna, i tre särskilda avseenden. De särskilda verksamhetskraven som föreslås handlar om att 1) kommunerna ska ha tillgång till särskilda samlingsplatser, 2) kommunerna och regionerna ska kunna hjälpa vissa utpekade personkategorier att omedelbart komma i skydd i skyddsrum eller annat skyddat utrymme vid ett väpnat angrepp, och 3) kommunerna ska ha förmåga att under höjd beredskap kunna verkställa beslut om utrymningar inom sina geografiska områden samt kunna inkvartera de som har utrymmts eller flytt från andra kommuner.

Många remissinstanser, däribland majoriteten av länsstyrelserna, MCF och Försvarmakten, invänder mot utredningens förslag att specifikt peka ut dessa tre områden. Remissinstanserna pekar bl.a. på att det finns en risk att dessa tre uppgifter kommer att tolkas som kommunernas huvudsakliga uppgifter vid höjd beredskap, att det är svårt att se motiven till varför just dessa områden, och inte andra, särskilt ska pekas ut på det sätt som föreslås samt att de utvalda områdena inte är de primärt viktigaste att reglera.

Av dessa skäl anser även regeringen att det inte bör införas ett kapitel om särskilda verksamhetskrav. Det finns dessutom ytterligare skäl för att inte genomföra förslaget om att kommuner och regioner ska kunna hjälpa vissa personkategorier att omedelbart komma i skydd vid ett väpnat angrepp, eller förslaget om att kommuner ska ha förmåga att under höjd beredskap kunna verkställa beslut om utrymningar eller inkvarteringar inom sina geografiska områden. Detta utvecklas nedan. Regeringen anser däremot att det bör införas ett krav på att kommunerna ska ha särskilda samlingsplatser. Förslaget i den delen bör, med vissa justeringar, genomföras. Detta utvecklas i avsnitt 5.15.

Lagen bör inte innehålla bestämmelser om hjälp vid användning av skyddsrum och skyddade utrymmen

Med skyddsrum avses utrymmen för skydd av befolkningen i krig. De ska vara utformade och utrustade för att stå emot verkningar av sådana stridsmedel som kan antas komma till användning i krig, se 1 kap. 2 § första stycket och 2 kap. 1 § första stycket lagen (2026:440) om skyddsrum och skyddade utrymmen. Med skyddade utrymmen avses utrymmen som ger ett i förhållande till skyddsrum begränsat skydd. De ska vara utformade och utrustade för att ge ett skäligt skydd mot verkningar av sådana stridsmedel som kan antas komma till användning i krig, se 1 kap. 3 § första stycket och 2 kap. 4 § samma lag. Skyddsrummen är i huvudsak belägna i någon av de 140 s.k. skyddsrumstatorterna. Skyddade utrymmen avses inrättas i befintliga byggnader och anläggningar. Arbetet med detta pågår.

Som bl.a. MCF framför finns det betydande svårigheter för kommunerna och regionerna att kunna leva upp till ett krav på att kunna hjälpa vissa

personkategorier att omedelbart komma i skydd vid ett väpnat angrepp. Skyddsrum i Sverige är allmänna och till för hela befolkningen. Detsamma gäller för skyddade utrymmen. Det finns därmed inte några begränsningar i fråga om vilket skyddsrum eller skyddat utrymme en viss person får söka skydd i. Det finns inte heller någon möjlighet att ”boka plats” åt vissa personer eller personkategorier, och det finns alltså inte några möjligheter för kommunerna och regionerna att säkerställa att ett visst skyddsrum eller skyddat utrymme har tillgängliga platser vid ett väpnat angrepp. Vid ett väpnat angrepp kan utrymmena vara upptagna innan de aktuella personerna kommit på plats.

Regeringen konstaterar, i likhet med bl.a. *Borgholms kommun*, *Mörbylånga kommun* och *Sunne kommun*, att många kommuner i dag saknar skyddsrum och skyddade utrymmen. I områden och byggnader uppförda efter år 2002 saknas det också skyddsrum, vilket även omfattar skolor, sjukhus och äldreboenden som byggts efter det året. Skyddsrummen är inte heller anpassade för t.ex. människor med särskilda vårdbehov. Dessa förhållanden innebär att det i praktiken blir svårt och i vissa fall omöjligt för kommunerna och regionerna att uppfylla ett krav på att de omedelbart ska kunna hjälpa vissa barn, äldre och sjuka till skydd i sådana utrymmen. Det bör inte införas ett krav i lagen som det saknas praktiska förutsättningar att leva upp till för kommunerna och regionerna. Till det kommer att det, som en rad remissinstanser pekar på, finns ytterligare sårbara grupper som kan antas ha behov av hjälp och stöd av att komma i skydd vid ett väpnat angrepp. Att peka ut vissa personkategorier särskilt i lagen framstår inte som lämpligt i detta sammanhang. Förslaget bör inte genomföras.

Regeringen vill dock framhålla att det är mycket viktigt att det i största möjliga utsträckning finns en planering för hur hjälpbehövande grupper, t.ex. barn, äldre och sjuka, ska kunna få hjälp i händelse av ett väpnat angrepp eller någon annan allvarlig händelse. Inom ramen för den allmänna skyldigheten att utarbeta planer och vidta åtgärder ska kommunerna och regionerna ta ställning till hur sårbara eller särskilt utsatta grupper ska tas om hand under olika scenarier, exempelvis vid ett väpnat angrepp, se avsnitt 5.6.

Lagen bör inte innehålla bestämmelser om verkställighet av utrymning och inkvarteringar under höjd beredskap

Utredningen föreslår att den nya lagen ska innehålla bestämmelser om att kommuner ska ha en ändamålsenlig och likvärdig verksamhetsförmåga att under höjd beredskap kunna verkställa beslut om utrymningar eller genomföra inkvarteringar, och att kommunerna följaktligen ska vara skyldiga att vidta de särskilda förberedande åtgärder som behövs i det avseendet.

Enligt lagändringar som trädde i kraft den 1 juni 2026 ska kommuner planera för utrymning eller inkvartering vid höjd beredskap samt ansvara för verkställighet av ett beslut om utrymning, se 1 a kap. 2 § första stycket och 2 kap. 3 § första stycket lagen (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap. Med hänsyn till att en liknande reglering alltså nyss införts i en annan lag bör det inte införas någon sådan skyldighet för kommuner i den nu aktuella lagen.

5.15 Särskilda samlingsplatser

Regeringens förslag

En kommun ska ha tillgång till en eller flera särskilda samlingsplatser för de som bor eller annars vistas i kommunen, som vid behov ska kunna användas under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om särskilda samlingsplatser.

Utredningens förslag

Förslaget i betänkandet stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår att det i lagtexten ska anges att särskilda samlingsplatser ska kunna användas för det fall ett beslut om utrymning behöver verkställas inom kommunens geografiska område, och att det även ska anges att platserna ska kunna utgöra mottagningsplats för utrymda eller flyende personer från andra kommuner samt för utlänningar som under höjd beredskap söker skydd i Sverige på grund av krig i deras hemländer. Utredningen föreslår också att det ska ställas upp krav i lagen på att det vid en särskild samlingsplats ska finnas tillgång till dricksvatten, elektricitet, värme, sanitets- och hygienmöjligheter, första hjälpen åt skadade, information, möjligheter till elektronisk kommunikation samt annan likartad hjälp. Utredningen lämnar inget förslag om ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om särskilda samlingsplatser.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller har inga synpunkter på förslaget om särskilda samlingsplatser. *Länsstyrelsen i Hallands län* instämmer i att det finns ett behov för alla kommuner att ha tillgång till särskilda samlingsplatser, och pekar på att det finns särskilda behov av särskilda samlingsplatser inom eller i kringliggande län där kärnkraftverk är lokaliserat.

Myndigheten för civilt försvar (MCF) tillstyrker förslaget att författningsreglera uppgiften att kommuner ska ha tillgång till särskilda samlingsplatser men bedömer att den föreslagna regleringen är alltför detaljerad. Även bl.a. *Enköpings kommun* och *Fagersta kommun*, anser att förslaget är alltför detaljreglerat. Enköpings kommun ser en risk med att ett så pass detaljerat förslag, i kombination med tillsynsuppdraget, riskerar att leda till att upprättandet av särskilda samlingsplatser får en oproportionerlig betydelse och prioritet i beredskapsarbetet kommande år. *Malmö kommun* framhåller att kommunerna själva måste få bestämma lösningar utifrån lokala förutsättningar. Även *Stockholms kommun* bedömer att det är olämpligt att i lag reglera att kommuner ska ha en viss typ av lokal som ska användas för vissa utpekade uppgifter.

Försvarshögskolan efterfrågar ett förtydligande av om en kommuns skyldighet att aktivera de särskilda samlingsplatserna ska infinna sig vid spontanutrymningar som saknar författningsreglering.

Vissa remissinstanser invänder mot uttrycket särskild samlingsplats och anser att uttrycket trygghetspunkt i stället bör användas i den nya lagen, med hänvisning till att detta är inarbetat och används i MCF:s vägledning. Remissinstanser som för fram detta är bl.a. *Jönköpings kommun, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Markaryds kommun, Region Gotland och Vara kommun.*

Funktionsrätt Sverige, Myndigheten för delaktighet, Pensionärernas riksorganisation och Riksförbundet FUB, framhåller att det är av stor betydelse att det finns tillgänglighetsanpassning på de särskilda samlingsplatserna och stöd för bl.a. äldre och personer med funktionsnedsättning att kunna ta sig till en särskild samlingsplats. *Rädda Barnen* framhåller bl.a. att samlingsplatserna behöver vara anpassade för att vara trygga och säkra för barn, även för barn som blivit separerade från sina trygga vuxna, och att platserna behöver planeras utifrån ett barn- och barnrättsperspektiv och de unika risker som barn kan utsättas för i en kris. *Region Västerbotten* anser att särskilda samlingsplatser bör utformas utifrån ett integrerat jämställdhets-, jämlikhets- och barnrättsperspektiv, för att säkra trygghet för alla.

Socialstyrelsen, som tillstyrker förslaget om särskilda samlingsplatser, bedömer att det beroende på situation kan finnas behov av tillgång till hälso- och sjukvårdspersonal på platserna och att samplanering därför bör ske med regionen.

Försvarshögskolan, som noterar att kommunala skolor i dagsläget används som trygghetspunkter, framhåller att om skollokaler ska nyttjas behöver det ske på ett sätt som inte stör skolverksamheten och inte påverkar elevernas undervisning negativt. *Länsstyrelsen i Hallands län* för fram att utbildningslokaler inte bör anses vara lämpliga som samlingsplatser, med hänvisning till att det under tider av kris och höjd beredskap är särskilt viktigt att värna skolans lokaler och att skapa trygga, tillgängliga miljöer för barn och elever.

Skälen för regeringens förslag

Flera kommuner har under senare år inrättat funktioner som av kommunerna brukar benämnas t.ex. trygghetsplatser, service- och trygghetspunkter, krispunkter eller värmestugor. Syftet är att kunna ge kommunens befolkning tillgång till grundläggande stöd och hjälp under fredstida krissituationer eller höjd beredskap, under en kortare period. Utformningen och de funktioner som tillhandahålls på dessa platser varierar betydligt mellan kommunerna. Det saknas i dag såväl författningsreglering som en enhetlig standard för sådana platser.

Vid ett väpnat angrepp mot Sverige eller andra allvarliga krissituationer är det sannolikt att stora delar av befolkningen kommer att behöva stöd från det allmänna. Vissa grupper – såsom äldre eller sjuka personer, personer med funktionsnedsättning samt barn och ungdomar som skilts från sina föräldrar eller andra anhöriga – kan antas ha ett särskilt behov av hjälp genom kommunens försorg. Regeringen bedömer att det är av stor vikt att kommunerna i t.ex. sådana situationer har tillgång till särskilda samlingsplatser där befolkningen kan få grundläggande hjälp, omsorg och information. Ett krav på kommunerna att det ska finnas tillgång till sådana

platser bör därför införas i den nya lagen. Exempelvis kan idrotthallar, bibliotek, kursgårdar, hotell eller trossamfundens församlingslokaler vara lämpliga att använda som särskilda samlingsplatser.

Behovet av särskilda samlingsplatser kan antas vara särskilt stort under höjd beredskap och ytterst krig, t.ex. om ett beslut om utrymning behöver verkställas inom kommunens geografiska område. Behov av särskilda samlingsplatser kan dock, som *Försvarshögskolan* tar upp, föreligga även i en rad andra situationer. Under ett väpnat angrepp mot landet kan t.ex. omfattande folkförflyttningar förväntas även om det inte har fattats formella utrymningsbeslut och medföra ett behov av en samlingsplats. Ett behov av samlingsplatser kan även uppkomma vid fredstida krissituationer av allvarligare slag, t.ex. långvariga el- och värmeavbrott, allvarliga störningar i dricksvattenförsörjningen eller omfattande översvämningar, jordbävningar eller andra naturkatastrofer. Till skillnad från utredningen anser regeringen att det inte bör preciseras närmare i lagtexten i vilka situationer en särskild samlingsplats ska kunna användas. Tillgång till en kommuns samlingsplats bör vidare inte vara begränsat till de personer som är bosatta eller vistas regelbundet i kommunen utan även personer som vistas tillfälligt i kommunen bör ha tillgång till platserna.

Flera remissinstanser, däribland *Jönköpings kommun*, *Länsstyrelsen i Skåne län*, *Länsstyrelsen i Södermanlands län* och *Region Gotland*, invänder mot uttrycket särskild samlingsplats. Regeringen anser dock att uttrycket särskild samlingsplats framstår som lämpligt att använda för en plats av ifrågavarande slag, jämfört med de varierande benämningar som används i dag.

Det kan antas att kommunerna i stor utsträckning kommer att anordna en eller flera särskilda samlingsplatser i egen regi inom kommunen. Det bör dock vara upp till kommunerna att själva avgöra på vilket sätt de ska organisera särskilda samlingsplatser för de som bor eller vistas där. Den nya lagens utformning bör därför lämna utrymme för att en kommun genom exempelvis avtalsamverkan med en annan kommun ska kunna få tillgång till en särskild samlingsplats i den kommunen för en del av sin befolkning, om det är nödvändigt och bedöms vara lämpligt. Som *Socialstyrelsen* lyfter fram kan det finnas skäl för kommunerna att samverka med regionerna i fråga om tillgång till hälso- och sjukvårdspersonal.

Sammantaget bör bestämmelsen därför utformas så att en kommun ska ha tillgång till en eller flera särskilda samlingsplatser för de som bor eller annars vistas i kommunen, som vid behov kan användas under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Rätt att meddela föreskrifter

Utredningen föreslår att lagen ska innehålla krav på att det vid en särskild samlingsplats ska finnas tillgång till dricksvatten, elektricitet, värme, sanitets- och hygienmöjligheter, första hjälpen åt skadade, information, möjligheter till elektronisk kommunikation samt annan likartad hjälp. Flera remissinstanser, bl.a. *MCF* och *Stockholms kommun*, invänder mot förslaget i den delen och menar att regleringen är alltför detaljerad. Andra remissinstanser tar upp ytterligare aspekter som bör beaktas vid planeringen och inrättandet av samlingsplatser, t.ex. tillgänglighetsanpassning och anpassningar för barn.

Regeringen anser att det inte bör detaljregleras i lagen hur samlingsplatserna ska vara utformade eller vilken typ av funktioner som ska finnas där. Som t.ex. *Enköpings kommun* framhåller kan behoven av funktioner vara mycket olika beroende på de lokala förutsättningarna och vilken situation det handlar om. De detaljerade kraven på utformning som utredningen föreslår bör därför inte införas i lagen.

För att säkerställa en likvärdig grundnivå mellan olika kommuner kan det däremot finnas skäl att ha en viss fastslagen grundstandard i fråga om vilka funktioner som ska finnas tillgängliga på en särskild samlingsplats. Sådana preciserade krav om särskilda samlingsplatser bör vid behov meddelas i förordning eller myndighetsföreskrifter. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför ges möjlighet att meddela ytterligare föreskrifter om särskilda samlingsplatser. Sådana föreskrifter kan exempelvis avse vilka funktioner som ska finnas tillgängliga på en särskild samlingsplats, var de ska placeras samt det antal särskilda samlingsplatser som ska finnas i en kommun.

5.16 Kommuners och regioners ledning under fredstida krissituationer och höjd beredskap

5.16.1 Olika ledningsformer under fredstida krissituationer respektive höjd beredskap

Regeringens bedömning

Det bör även i fortsättningen vara olika regler för kommuners och regioners ledning under fredstida krissituationer respektive höjd beredskap.

Utredningens bedömning

Utredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller har inga synpunkter på bedömningen, däribland *Försvarsmakten*, *Fagersta kommun*, *Länsstyrelsen i Blekinge län*, *Länsstyrelsen i Gotlands län*, *Mörbylånga kommun*, *Norrbottnens kommuner*, *Uppsala kommun* och *Skellefteå kommun*.

Ett antal remissinstanser, bl.a. *Länsstyrelsen i Hallands län*, *Västerås kommun*, *Stockholms kommun*, *Sunne kommun*, *Region Uppsala* och *Region Västerbotten* anser att det bör vara samma ledningsform under fredstida krissituationer och under höjd beredskap. De skäl som framförs är huvudsakligen att det finns en risk för att ledningen tappar i effektivitet om kommunen eller regionen tvingas byta ledningsform i en ansträngd situation som övergår från en fredstida krissituation till höjd beredskap. *Enköpings kommun*, *Gävle kommun*, *Linköpings kommun*, *Sunne kommun*

och *Västra Götalandsregionen* anser att det skulle vara både tydligare och mer effektivt att kommunstyrelsen fick ledningsansvaret både under fredstida krissituationer och höjd beredskap med samma befogenheter som krisledningsnämnden har i dag. Region Västerbotten anser att det bör vara samma ledningsform under fredstida krissituationer och höjd beredskap, men att det bör vara krisledningsnämnden som ska ha befogenhet även under höjd beredskap. Region Västerbotten pekar bl.a. på att det i län med stor geografisk yta såsom Västerbotten kan vara svårt att tillräckligt fort och ofta samla hela regionstyrelsen vid höjd beredskap, samt att krisledningsnämndsformen ger möjlighet att säkerställa god representation från de olika nämnderna i ledningen. *Region Östergötland* anser att kommuner och regioner, mot bakgrund av att de har olika förutsättningar och behov, bör ges möjlighet att själva bestämma ledningsformen under höjd beredskap. Region Uppsala framför att två olika ledningsformer inte är förenligt med likhetsprincipen och kan skapa otydlighet exempelvis i ett gräzonsläge.

Skälen för regeringens bedömning

Ledningen av kommuner och regioner under höjd beredskap respektive fredstida krissituationer

Kommuner och regioner har stor frihet att bestämma sin organisation. Endast ett fåtal organ är obligatoriska, däribland fullmäktige och styrelse, 3 kap. 1 och 3 §§ kommunallagen (2017:725). Fullmäktige beslutar i ärenden av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt för kommunen, däribland om nämndernas organisation och verksamhetsformer (5 kap. 1 §). Fullmäktige kan också löpande justera nämndorganisationen under mandatperioden. Styrelsen har till uppgift att leda och samordna förvaltningen av kommunens eller regionens angelägenheter samt utöva uppsikt över övriga nämnder, gemensamma nämnder och kommunala bolag (6 kap. 1 §). Styrelsen kan påverka nämnderna genom beslut om rekommendationer, riktlinjer och liknande, men har däremot inte någon egen generell beslutanderätt över andra nämnder. Bindande styrning kan endast ske genom beslut i fullmäktige, efter initiativ från styrelsen, eller genom särskilt delegerade beslutsmandat enligt kommunallagen.

Det finns bestämmelser som stärker kommuners och regioners besluts- och ledningsförmåga vid krig och höjd beredskap i specialförfattningar. Lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. (förfarandelagen) är en s.k. fullmaktslag som ska tillämpas om riket är i krig eller, efter beslut av regeringen, om riket är i krigsfara eller det råder sådana utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara vari riket har befunnit sig (2 §). När lagen är tillämplig har kommunstyrelsen och regionstyrelsen, med ett par undantag, behörighet att besluta i stället för fullmäktige i ett ärende som inte kan anstå (7 §). Ett sådant beslut ska anmälas till fullmäktiges nästa sammanträde. Ordföranden får också besluta i en sådan fråga som avses i 7 § om det är av synnerlig vikt att det fattas innan styrelsen (eller i vissa fall nämnden) kan sammanträda (9 §). Fullmäktige har vidare mandat att uppdra åt

styrelsen eller åt en eller flera andra nämnder att helt eller delvis handha förvaltning eller verkställighet som annars enligt lag eller annan författning ankommer på annan nämnd än styrelsen (10 §). Syftet är att så långt som möjligt låta den kommunala beslutsprocessen vara densamma under höjd beredskap som i fredstid och att fullmäktigesammanträden bör hållas i så stor utsträckning som möjligt (propositionen om de offentliga organens verksamhet vid krig eller krigsfara, prop. 1987/88:6 s. 42 – 43).

Bestämmelser om kommuners och regioners ledning under höjd beredskap finns även i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 2006 års lag. Bestämmelserna innebär att under höjd beredskap ansvarar kommunstyrelsen för ledningen av det civila försvaret som kommunen ska bedriva och regionstyrelsen för ledningen av den civila hälso- och sjukvården samt övrig verksamhet för det civila försvaret som regionen ska bedriva (3 kap. 2 § i 2006 års lag).

I 2006 års lag finns det vidare särskilda bestämmelser om kommuners och regioners ledning under krissituationer i fredstid. För att fullgöra uppgifter under sådana situationer har kommunerna och regionerna en skyldighet att ha en särskild nämnd, en krisledningsnämnd (2 kap. 2 §). Ordföranden i krisledningsnämnden bedömer när en extraordinär händelse medför att nämnden ska träda i funktion och beslutar i sådana fall att så ska ske (2 kap. 3 §). Krisledningsnämnden får fatta beslut om att överta hela eller delar av övriga nämnders verksamhetsområden i kommunen eller regionen i den utsträckning som är nödvändig med hänsyn till den extraordinära händelsens art och omfattning (2 kap. 4 §). Krisledningsnämndens beslut ska anmälas vid närmast följande fullmäktigesammanträde (2 kap. 5 §). Kommun- respektive regionstyrelsen får när krisledningsnämndens verksamhet inte längre behövs, besluta att verksamheten ska upphöra. Även fullmäktige kan fatta ett sådant beslut (2 kap. 6 §).

Det bör även i fortsättningen vara olika ledningsformer under fredstida krissituationer respektive höjd beredskap

Som framgår ovan är det alltså i dag två olika former för kommuners och regioners ledning under fredstida kriser respektive under höjd beredskap. Skälen för detta går tillbaka till hur lagstiftningen för civilt försvar och krisberedskap har utvecklats över tid. I betänkandet finns en närmare redogörelse för detta. Kort kan nämnas att skillnaderna i ledningsform har formats utifrån olika behov. Krisledningsnämnden infördes för att skapa en effektivisering och centralisering av beslutsfattande under fredstida kriser, medan kommun- och regionstyrelsens ledning under höjd beredskap har sitt ursprung i äldre regler om civilt försvar och syftar till att fungera under en mer långvarig period med ett övergripande ansvar.

Regeringen anser att det finns starka skäl som talar för att även fortsättningsvis ha olika regler för ledning under fredstida kriser respektive under höjd beredskap. Under höjd beredskap, och särskilt vid krig, kan stora delar av den ordinarie samhällsorganisationen behöva fungera under helt andra förutsättningar än i fredstid. Detta ställer särskilda krav på kommuners och regioners ledningsförmåga, inte bara i form av skyndsamma beslut och effektivt genomförande av åtgärder, utan även vad

gäller uthållighet över tid. Höjd beredskap kan, i värsta fall, komma att bestå under flera år och präglas av stor osäkerhet vad gäller både varaktighet och utveckling. Ledningsansvaret behöver därför kunna utövas kontinuerligt och stabilt under en potentiellt mycket lång period, kanske utan tydlig horisont för när en återgång till normala förhållanden kan ske. Som utredningen framhåller är det av grundläggande betydelse att demokratiska principer kan upprätthållas även under sådana förhållanden, och att det kommunala och regionala beslutsfattandet uppfattas som legitimt. Att de folkvalda församlingarna behåller ett reellt inflytande över verksamheterna även under höjd beredskap och ytterst krig är centralt ur ett demokratiskt perspektiv. Regeringen anser därför, till skillnad från bl.a. *Region Östergötland*, att kommunerna och regionerna inte bör ha frihet att själva välja ledningsform under höjd beredskap.

Under en fredstida kris gör sig andra aspekter av ledningsförhållandena gällande. Införandet av krisledningsnämnd motiverades av behovet av snabbare och mer samordnat beslutsfattande i extraordinära situationer där den ordinarie nämndorganisationen riskerade att inte kunna vara tillräckligt effektiv. Krisledningsnämnden är konstruerad som en flexibel och tillfällig lösning, med möjlighet till centralisering av beslutanderätten under en avgränsad tid. Regleringen tar sikte på situationer som typiskt sett är av begränsad varaktighet och där huvudprincipen är att ordinarie nämnder så snart som möjligt ska återta sitt ansvar. Som utvecklas nedan är krisledningsnämnden ett komplement till det ordinarie beslutsfattandet som är viktigt att behålla för att kunna hantera fredstida krissituationer på ett effektivt sätt. Regeringen bedömer sammantaget – till skillnad från bl.a. *Länsstyrelsen i Hallands län*, *Stockholms kommun* och *Västerås kommun* – att de skillnader i syfte, varaktighet och krav på legitimitet som föreligger mellan fredstida krissituationer respektive höjd beredskap motiverar att ledningsformerna även fortsatt skiljer sig åt i dessa situationer.

Flera remissinstanser pekar på att om en krissituation övergår till ett beslut om höjd beredskap så blir det en omställning i samband med att ledningsformen ändras, som innebär att ledningen kan tappa i effektivitet i ett ansträngt läge. Regeringen har förståelse för den invändningen men kan konstatera att sådana omställningssvårigheter bör kunna förebyggas genom t.ex. planering och övning.

5.16.2 Ledning under fredstida krissituationer

Regeringens förslag

Nuvarande bestämmelser om en krisledningsnämnd ska överföras oförändrade till den nya lagen. Uttrycket extraordinär händelse i fredstid ska dock ersättas med fredstida krissituation.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller yttrar sig inte särskilt över förslaget. *Region Östergötland* och *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* anser att det är otydligt när krisledningsnämnden bör aktiveras och inaktiveras och efterfrågar ett förtydligande i det avseendet. *Norrbottnens kommuner* föreslår ett tillägg av rekvisitet ”behov av skyndsamma insatser av en kommun”, motsvarande vad som anges i definitionen av extraordinär händelse i den nuvarande lagen, och framhåller att det skulle vara ett viktigt stöd i kommunens bedömning av om krisledningsnämnden ska aktiveras. *Försvarshögskolan* pekar på att det inte är en skyldighet att aktivera krisledningsnämnden och att det bör tydliggöras att kommuner och regioner kan bedöma att en fredstida krissituation föreligger utan att nämnden aktiveras. Vidare anför *Försvarshögskolan* att kommuner och regioner tydligt bör meddela berörda aktörer att det föreligger en fredstida krissituation, även i de fall krisledningsnämnden inte har aktiverats.

Skälen för regeringens förslag

Utredningen har inhämtat kommuners och regioners erfarenheter av krisledningsnämndens användning vid olika kriser. Genomgången visar att krisledningsnämnden endast har aktiverats vid ett begränsat antal allvarliga händelser. Även när nämnden har aktiverats har den i regel inte övertagit andra nämnders verksamhetsområden, utan i huvudsak fungerat som ett forum för samordning. Kommunerna och regionerna har alltså i praktiken ofta valt att hantera även omfattande kriser inom ramen för den ordinarie organisationen. Det har skett genom organisatoriska anpassningar, t.ex. kortare beredningstider och långtgående delegation till nämnder och tjänstemän. Som utredningen konstaterar ligger detta i linje med förarbetsuttalanden om att övertagande av andra nämnders verksamhet bör ske restriktivt.

Kommuner och regioner har dock till utredningen framhållit att det är av stor vikt att möjligheten att aktivera krisledningsnämnden finns kvar. Regeringen delar den uppfattningen. Krisledningsnämnden utgör ett nödvändigt komplement till kommunallagens (2017:725) bestämmelser och säkerställer att det finns ett fungerande besluts- och ledningsmandat även i oförutsedda och mycket krävande situationer. De nuvarande bestämmelserna om krisledningsnämnd synes också ha fungerat väl. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att skyldigheten för kommuner och regioner att ha en krisledningsnämnd bör kvarstå, och att bestämmelserna om nämndens aktivering, beslutsfattande och ansvar ska föras över till den nya lagen. Det innebär att krisledningsnämnden även fortsättningsvis ska överta andra nämnders verksamhetsområden endast i den utsträckning som situationen kräver. Om den ordinarie organisationen eller en särskild krisorganisation är tillräcklig bör något övertagande inte ske. Som *Försvarshögskolan* pekar på är behovet av information till berörda aktörer om situationen inte beroende av om krisledningsnämnden aktiverats eller inte. Frågor om informationsskyldighet berörs även i avsnitt 5.12.

Som utredningen pekar på har det framkommit att det funnits viss osäkerhet kring tolkningen av uttrycket extraordinär händelse. Genom att ersätta detta uttryck med fredstida krissituation, som regeringen föreslår i

avsnitt 5.2, tydliggörs lagens tillämpningsområde. Det skapar bl.a. bättre förutsebarhet för beslutsfattare, bl.a. i fråga om när krisledningsnämnden kan aktiveras. *Norrbottnens kommuner* anser att det i lagtexten bör läggas till att en förutsättning för aktivering av krisledningsnämnden är att det krävs skyndsamma insatser av kommunen. Ett av kriterierna för att en fredstida krissituation ska föreligga är att det krävs samordnade och skyndsamma insatser från flera aktörer. Det kan t.ex. handla om flera kommunala myndigheter. Regeringen anser därför inte att det finns behov av ett sådant tillägg som *Norrbottnens kommuner* efterfrågar.

Krisledningsnämndens verksamhet regleras, förutom av bestämmelserna i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 2006 års lag, även av kommunallagen. Det kommer att vara fallet också när bestämmelserna förs över till den nya lagen. I den nuvarande lagen finns en upplysning om detta. Regeringen delar dock utredningens uppfattning att det inte behöver anges uttryckligen i den nya lagen.

5.16.3 Ledning under höjd beredskap

Regeringens förslag

Kommunstyrelsen och regionstyrelsen ska under höjd beredskap särskilt inrikta sitt ledningsarbete på att samordna och följa de verksamheter av betydelse för det civila försvaret som kommunen respektive regionen bedriver.

Det ska införas en upplysning om att det i lagen om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. finns ytterligare bestämmelser om kommunstyrelsens respektive regionstyrelsens befogenheter under höjd beredskap.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller har inte några synpunkter på förslaget. *Försvarshögskolan* ser positivt på förslaget att konkretisera innebörden och inriktningen av kommun- och regionstyrelsens ledningsansvar vid höjd beredskap. *Försvarshögskolan* tillstyrker därutöver förslaget om att införa en hänvisning till lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. (förfarandelagen). *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* efterfrågar ett förtydligande av när krisledningsnämnden ska upphöra med sin eventuella verksamhet. *Försvarsmakten* föreslår att det i bestämmelsen om inriktningen för kommun- och regionstyrelsens ledning ska förtydligas att totalförsvarets behov ska beaktas i det arbetet. *Svenska Röda Korset* anser att

bestämmelsen bör kompletteras med ett krav på kunskap om den internationella humanitära rätten hos ledningen.

Skälen för regeringens förslag

Enligt förfarandelagen kan styrelsen i brådskande fall fatta beslut i fullmäktiges ställe, och en sådan rätt tillkommer även ordföranden om frågan inte kan anstå. Regeringen anser att det inte finns ett behov av att utöka styrelsens beslutsmandat genom den nya lagen. Som utvecklas ovan bör i stället de folkvalda församlingarna behålla ett reellt inflytande över verksamheterna även under höjd beredskap och ytterst krig. Bestämmelserna om kommunernas och regionernas ledning i förfarandelagen bör alltså fortsatt gälla. För att det ska vara tydligt att det finns ytterligare bestämmelser om ledning under höjd beredskap i annan lagstiftning bör det föras in en hänvisning till förfarandelagen i den nya lagen.

Som anges ovan finns det i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 2006 års lag, en bestämmelse om att under höjd beredskap ansvarar kommunstyrelsen för ledningen av det civila försvaret som kommunen ska bedriva och regionstyrelsen för ledningen av den civila hälso- och sjukvården samt övrig verksamhet för det civila försvaret som regionen ska bedriva (3 kap. 2 § i 2006 års lag). Regeringen delar utredningens uppfattning att det finns skäl att se över och förtydliga denna reglering.

Förhållandena under höjd beredskap kommer att medföra att kommunerna och regionerna behöver anpassa och ställa om sin verksamhet. Den inriktning som verksamheterna får och de åtgärder som vidtas ska bidra till att stärka det civila försvaret, jfr 7 § lagen (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap. Det bör därför anges i lagen att styrelsens ledningsarbete under höjd beredskap ska vara särskilt inriktat på att samordna och följa de verksamheter av betydelse för det civila försvaret som kommunen respektive regionen bedriver. Det innebär att styrelsen fortlöpande ska hålla sig väl underrättad om nämndernas åtgärder i fråga om civilt försvar och lämna råd, anvisningar och förslag till åtgärder i detta avseende. Syftet är att säkerställa att kommunens och regionens verksamheter på ett samordnat och effektivt sätt bidrar till det civila försvaret i kommunen respektive regionen.

Uppgiften ska fullgöras inom ramen för befintligt beslutsmandat. Om styrelsen bedömer att nödvändiga åtgärder inte vidtas av nämnderna har styrelsen att använda de verktyg som redan står till buds, såsom initiativrätt till fullmäktige eller befogenheter enligt förfarandelagen.

Försvarsmakten föreslår att det i lagtexten ska anges att totalförsvarets behov ska beaktas. Som utvecklas i avsitt 5.6 är en del av målen för det civila försvaret att inom ramen för Natos kollektiva försvar och uppgifter i övrigt, bidra till det militära försvarets förmåga. Att kommuner och regioner ska bidra till det militära försvarets förmåga är alltså en redan integrerad del av det civila försvaret.

Regeringen delar *Svenska Röda Korsets* uppfattning att kommun- och regionstyrelser behöver ha tillräcklig kunskap om det internationella regelverk som är tillämpligt vid pågående konflikt. Till skillnad från Svenska

Röda Korset anser regeringen däremot inte att det behöver anges uttryckligen i lagtexten.

5.16.4 Kommunstyrelsen och regionstyrelsen ska ansvara för en robust och uthållig ledning

Regeringens förslag

Kommunstyrelsen och regionstyrelsen ska utarbeta de planer och vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa en robust och uthållig ledning av kommunens respektive regionens verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller har inga synpunkter på förslaget. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* tillstyrker förslaget.

En stor andel av länsstyrelserna, bl.a. *Länsstyrelsen i Hallands län*, *Länsstyrelsen i Skåne län*, *Länsstyrelsen i Västerbottens län* och *Länsstyrelsen i Västernorrlands län*, anför att kommunerna och regionerna bör omfattas av krav på att ha funktionen tjänsteman i beredskap. Även *Myndigheten för civilt försvar (MCF)* anser att det är en viktig funktion. *Försvarshögskolan* framhåller att det finns anledning för kommunerna och regionerna att se över styrningen av de aktiebolag som de har ett ägande i, för att säkerställa att bolagen vidtar beredskapsförberedelser.

Försvarsmakten anser att kommuners och regioners ledning behöver ha tillgång till säkra kryptografiska funktioner och pekar på att avsaknaden av sådana funktioner kan få stora negativa konsekvenser för samverkan och informationsdelning gentemot statliga myndigheter. Även MCF framhåller att för att säkerställa ledningsförmåga under höjd beredskap bör kommuner och regioner ha vissa gemensamma tekniska system för att kunna samverka.

Skälen för regeringens förslag

En robust ledningsförmåga kräver förberedelser

För att möjliggöra ett snabbt och legitimt beslutsfattande under fredstida krissituationer och höjd beredskap krävs att kommunernas och regionernas ledning har förberett sig. De konkreta åtgärderna behöver anpassas till lokala förutsättningar, men som utredningen redogör för finns det ett antal centrala områden där förberedelser kan antas vara särskilt viktiga. Det handlar t.ex. om att se över mandat och ansvarsfördelning mellan fullmäktige, styrelse och nämnder och klarlägga förutsättningarna för olika organs beslutsmandat. Vidare handlar det om att analysera hur olika verksamhetsformer påverkar möjligheterna till styrning och ledning. Som

Försvårshögskolan pekar på kan verksamheter som bedrivs i kommunalförbund eller bolagsform kräva särskilda förberedelser, exempelvis genom anpassningar av förbundsordningar eller ägardirektiv, för att säkerställa snabb och effektiv ledning även under krissituationer och höjd beredskap. I den mån det är möjligt bör sådana beslut förberedas i fredstid.

Utöver övergripande organisatoriska förberedelser kan det också krävas praktiska åtgärder för att säkerställa ledningsförmågan. Det kan t.ex. handla om att säkerställa att det finns tillgång till informationssäkra kommunikationssystem för intern och extern kommunikation, bl.a. genom att införskaffa nödvändiga system, se till att de underhålls och säkerställa att berörd personal har tillräcklig utbildning och övning i hur systemen används. Utvärderingar av tidigare kriser visar att brister i dessa avseenden påverkar möjligheten att hantera kriser effektivt. Både *Försvarmakten* och *MCF* framhåller också att gemensamma tekniska system är centralt för att kunna samverka med andra och dela information.

En annan viktig åtgärd är tillgång till lämpliga och säkra lokaler för ledning. Särskilt under höjd beredskap kan det finnas behov av alternativa eller skyddade ledningsplatser med uthålliga tekniska försörjningssystem och robusta lösningar för informationsdelning. Även mobila ledningslösningar kan behöva övervägas. Vidare behöver personalförsörjningen beaktas. Särskilt under höjd beredskap kan ledningsarbetet behöva pågå under lång tid, vilket förutsätter möjlighet till uthållighet och avlösning i den politiska och administrativa ledningen.

Vidare krävs planering för hur information om inträffade händelser ska tas emot, bearbetas och förmedlas vidare till beslutsfattare, oavsett tid på dygnet. Som en rad länsstyrelser framhåller skulle beredskapsfunktionen tjänsteman i beredskap kunna fylla en viktig funktion i det avseendet. För nationell och regional nivå finns författningskrav om att det ska finnas en tjänsteman i beredskap. Något motsvarande krav finns däremot inte för kommunerna. Både *MCF* och länsstyrelserna menar att det finns starka skäl att införa en skyldighet för kommunerna att ha en tjänsteman i beredskap. Det finns dock inte möjlighet att se över frågan om lagstadgat krav på tjänsteman i beredskap för kommunerna inom ramen för denna lagrådsremiss. Att det inte finns ett uttryckligt krav hindrar emellertid inte att de kommuner som inte redan har tjänsteman i beredskap ändå inrättar en sådan funktion. Det är ett verktyg som innebär förbättrad förmåga att agera effektivt vid krissituationer och höjd beredskap. Ett återkommande problem i utvärderingar av krissituationer är att aktivering av krisledning och krishanteringen startar för sent, och ett krav på tjänsteman i beredskap skulle minska den risken. Inget hindrar heller att mindre kommuner samarbetar om en sådan funktion.

Styrelsen bör ha ansvar för förberedelserna

Utredningen föreslår att det ska införas en bestämmelse om att kommunstyrelsen och regionstyrelsen ska utarbeta de planer och vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa en robust och uthållig ledning av kommunens respektive regionens verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

I avsnitt 5.6 föreslås att det ska införas ett krav på kommunerna och regionerna att utarbeta de planer och vidta de åtgärder som behövs för att de ska ha en grundläggande verksamhetsförmåga. Det skulle kunna hävdas att en robust och uthållig ledning är en del av den grundläggande verksamhetsförmågan och att det därför inte behövs en särskild bestämmelse om planer och åtgärder i det avseendet. Regeringen anser dock, i likhet med utredningen, att det av tydlighetsskäl bör införas en bestämmelse som tydliggör att ansvaret för att uppnå en robust och uthållig ledningsförmåga ligger på kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen. Styrelsen har ett övergripande ansvar för ledning och uppföljning av nämndernas verksamheter och har därmed bäst förutsättningar att överblicka det samlade behovet av förberedelser. Att styrelsen ska utarbeta de närmare planer och vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa en uthållig och robust ledningsförmåga innebär ett ansvar att se till att relevanta förberedelser identifieras, att nödvändiga åtgärder sedan initieras och vid behov följs upp samt att frågor som kräver fullmäktigebeslut lyfts dit. Det praktiska genomförandet av åtgärderna bör däremot, i enlighet med ansvarsprincipen och likhetsprincipen, ske inom respektive nämnd och förvaltning. Om nödvändiga förberedelser inte genomförs bör dock styrelsen använda de styrmedel som står till buds, exempelvis genom initiativ till fullmäktige.

5.17 Kommuners och regioners stöd till varandra och till enskilda

Regeringens förslag

Nuvarande bestämmelser om kommuners och regioners befogenheter respektive skyldigheter att ge stöd till andra kommuner och regioner och till enskilda ska i stort överföras oförändrade till den nya lagen. Uttrycket extraordinär händelse i fredstid ska dock ersättas med fredstida krissituation.

Kommunernas och regionernas möjlighet att på begäran ge stöd till en annan kommun eller region ska utökas till att även avse stöd under höjd beredskap.

Det ska införas ett bemyndigande om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om sådant stöd som kommuner och regioner under vissa förhållanden är skyldiga att lämna till en annan kommun eller region.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår inte att kommuner och regioner under höjd beredskap på begäran ska få lämna hjälp till en annan kommun eller region som har behov av hjälp.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller yttrar sig inte särskilt över förslagen. *Malmö kommun*, *Region Gävleborg* och *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* tillstyrker förslagen utan att yttra sig särskilt.

Ett flertal av länsstyrelserna, bl.a. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län*, *Länsstyrelsen i Hallands län*, *Länsstyrelsen i Jämtlands län* och *Länsstyrelsen i Södermanlands län* samt *Enköpings kommun* motsätter sig inte förslaget men föreslår att det införs en skyldighet för kommuner och regioner att bistå med hjälp även under fredstida krissituationer. Länsstyrelsen i Södermanlands län anser att regeringens föreskrifter i så fall bör innehålla villkor för att kommunerna och regionerna ska erhålla hjälp, såsom att en kommun ska ha investerat i nödvatten och drivkraftmedel beräknat utifrån kommunens ekonomiska möjligheter och befolkningsmängd.

Myndigheten för civilt försvar (MCF) pekar på att nuvarande reglering inte möjliggör för kommuner och regioner att bistå varandra frivilligt vid höjd beredskap. MCF anser att det bör skapas förutsättningar för att kunna hantera en situation vid höjd beredskap så flexibelt som möjligt och föreslår att möjligheten till bistånd även bör omfatta höjd beredskap.

Burlövs kommun menar att det hade varit positivt för resurseffektivitet och likvärdig kvalitetssäkring för mindre kommuner, om det infördes ett lagstadgat incitament för samverkan. Burlövs kommun pekar särskilt på bestämmelsen i 3 kap. 1 § andra stycket lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, som anger att kommunerna ska ta tillvara möjligheterna att utnyttja varandras resurser för förebyggande verksamhet.

MCF tillstyrker förslaget om stöd till enskilda men anser att det finns risk för att möjligheten till stöd inskränks i och med att lokala händelser som tidigare kunnat betraktas som en extraordinär händelse i fredstid inte kommer att betraktas som en fredstida krissituation enligt den föreslagna definitionen. Enligt MCF kan följden av detta bli är att färre händelser ger rätt till stöd.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande reglering om kommuners och regioners inbördes bistånd och stöd till enskilda

I 4 kap. lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006 års lag) finns bestämmelser om bistånd mellan kommuner och regioner samt stöd till enskilda under extraordinära händelser i fredstid och under krigsförhållanden. Bestämmelserna innebär att kommunerna och regionerna på begäran *får* lämna hjälp till andra kommuner och regioner som har drabbats av en extraordinär händelse i fredstid (4 kap. 1 § första stycket). Kommunen eller regionen som har lämnat hjälp har då rätt till skälig ersättning av den andra kommunen eller regionen (4 kap. 1 § andra stycket). Bestämmelsen i andra stycket syftar främst på det fallet att vistelsekommunen har varit skyldig att utge bistånd enligt socialtjänstlagen (2025:400), se propositionen *Extraordinära händelser i kommuner och landsting*, prop. 2001/02:184 s. 29.

Bestämmelserna i 4 kap. innebär också att kommuner och regioner har en *skyldighet* att i vissa fall lämna hjälp till en annan kommun eller region. Skyldigheten gäller om en kommun eller region har en för totalförsvaret viktig uppgift och denna blir oskäligt betungande till följd av krigsskada eller andra utomordentliga förhållanden som orsakats av krig eller krigsfara (4 kap. 2 § första stycket). Vad som avses med en för totalförsvaret viktig uppgift avgörs i det enskilda fallet. Omfattningen av den hjälp som kommunerna och regionerna är skyldiga att lämna beslutas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (4 kap. 2 § andra stycket). Regeringen har pekat ut länsstyrelsen som den myndighet som beslutar om omfattningen av hjälpen i det län där den kommun eller den region som ska lämna hjälpen ligger, se 9 § förordningen (2006:637) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Det kan nämnas att det även finns särskilda skyldigheter för kommuner och regioner att lämna hjälp till andra kommuner och regioner under fredstida krissituationer, höjd beredskap och katastroftillstånd, se 16 a kap. hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

Kommuner och regioner har under en extraordinär händelse i fredstid även möjlighet att lämna begränsat ekonomiskt stöd till en enskild som drabbats av händelsen (4 kap. 3 §). Det kan t.ex. röra sig om att ge enskild tillgång till kommunala kommunikationsmedel eller taxi, eller möjlighet att ringa samtal i samband med krissituation (propositionen Extraordinära händelser i kommuner och landsting, prop. 2001/02:184 s. 29). Bestämmelsen ger kommuner och regioner en möjlighet att lämna stöd men innebär ingen rättighet för den enskilde att utkräva stöd.

Kommuner och regioner ska även i fortsättningen ha möjlighet, och i vissa fall skyldighet, att hjälpa varandra och enskilda

Bestämmelserna om att kommuner och regioner får, och i vissa fall är skyldiga, att hjälpa andra kommuner och regioner innebär ett avsteg från den s.k. lokaliseringsprincipen. Principen, som kommer till uttryck i 2 kap. 1 § kommunallagen (2017:725), innebär att en kommunal åtgärd måste vara knuten till kommunens eller regionens eget område eller dess medlemmar för att den ska ses som en kommunal angelägenhet (se propositionen En ny kommunallag, prop. 2016/17:171 s. 299).

Olika delar av landet drabbas ofta olika hårt av fredstida krissituationer. Även under höjd beredskap eller ytterst krig kan det antas att följderna kan komma att variera mellan olika kommuner och regioner. Det är därför av stor vikt att det finns utrymme för kommuner och regioner att hjälpa varandra i de situationer det handlar om. Under höjd beredskap, och särskilt vid krig eller krigsfara, är det sannolikt att det kommer att råda stor resursbrist i landet samtidigt som det är av största vikt att totalförsvaret upprätthålls. Fördelningen av resurserna i landet behöver då kunna ske på ett ändamålsenligt sätt. Det finns därför starka skäl för att det även fortsättningsvis ska vara en skyldighet för kommuner och regioner att lämna stöd i dessa situationer, och att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i ett enskilt fall ska få besluta om omfattningen av stödet. Det kan inte uteslutas att det kan behöva meddelas föreskrifter som går utöver vad 8 kap. 7 § regeringsformen möjliggör. Regeringen bör därför bemyndigas att meddela föreskrifter om stödet.

Som *MCF* pekar på bör förutsättningarna för att kunna hantera en situation vid höjd beredskap vara så flexibla som möjligt. Det bör därför även finnas en möjlighet för kommuner och regioner att på begäran bistå andra kommuner och regioner på frivillig väg under höjd beredskap. Ett sådant tillägg bör därför göras i lagen.

Vid fredstida krissituationer bör stöd kunna lämnas på frivillig basis på samma sätt som i dag. Flera remissinstanser anser att det även bör införas en *skyldighet* för kommuner och regioner att lämna stöd i fredstida krissituationer. Det finns i dag en skyldighet för kommuner och regioner att skyndsamt lämna hjälp till andra kommuner eller regioner där det råder katastroftillstånd i hälso- och sjukvården, se 16 a kap. 2 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). När det gäller frågan om det bör införas en skyldighet för kommuner och regioner att lämna stöd under fredstida krissituationer enligt den nya lagen konstaterar utredningen att om enskilda kommuners och regioners personella eller materiella resurser visar sig otillräckliga under fredstida krissituationer är det rimligt att utgå från att det medför hjälpåtgärder från statliga myndigheter, regeringen och civilsamhället. Kommuner och regioner kan vid fredstida krissituationer även få frivillig hjälp från andra kommuner och regioner. Med hänsyn till det anser utredningen att det inte finns skäl att införa en skyldighet för kommuner och regioner att lämna hjälp till varandra under fredstida krissituationer. Regeringen har ingen annan uppfattning i det avseendet.

Bestämmelserna om kommuners och regioners stöd till varandra ska alltså överföras i princip oförändrade från 2006 års lag till den nya lagen, med det tillägget att kommunerna och regionerna under höjd beredskap på begäran ska få lämna stöd till en annan kommun eller region som har behov av stöd. Det finns inte ett behov av, som *Burlövs kommun* föreslagit, att i lag införa ett lagstadgat incitament för samverkan mellan kommuner.

Vidare bör bestämmelsen om att kommuner och regioner under fredstida krissituation får lämna begränsat stöd till enskild som drabbas överföras till den nya lagen. I bestämmelsen bör uttrycket fredstida krissituation användas i stället för extraordinär händelse i fredstid. Det innebär, som *MCF* är inne på, att enskildas möjlighet att få stöd kommer att bedömas utifrån kriterierna för en fredstida krissituation, se vidare i avsnitt 5.2. Regeringen bedömer dock inte att det innebär sämre möjligheter till hjälp för enskilda än vad som gäller i dag.

5.18 Kommuners uppgifter i fråga om landets försörjning

Regeringens förslag

Nuvarande bestämmelser om kommuners särskilda uppgifter i fråga om landets försörjning ska överföras oförändrade till den nya lagen.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Skälen för regeringens förslag

I 3 kap. 3 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006 års lag) regleras en kommuns uppgifter vid varuransonering och allmän prisreglering, i lagen benämnd ”lokal kristidsverksamhet” i underrubriken, vid höjd beredskap eller när ransoneringslagen (1978:268) i annat fall tillämpas. Kommunens uppgifter består i att vidta de åtgärder som behövs för försörjningen med nödvändiga varor, medverka vid allmän prisreglering och ransonering och i övrigt medverka vid genomförandet av åtgärder som är viktiga för landets försörjning. Ytterligare bestämmelser i fråga om kommunernas uppgifter i detta avseende finns i 8 § förordningen (2006:637) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

Regeringen anser att kommunerna även fortsättningsvis ska ansvara för uppgifterna avseende varuransonering och allmän prisreglering i enlighet med den nuvarande regleringen. Bestämmelserna bör därför överföras till den nya lagen utan ändringar.

Utredningen föreslår att den nuvarande rubriken ”Lokal kristidsverksamhet” ska ersättas med ”Kommuners särskilda uppgifter avseende landets försörjning”. Regeringen delar den uppfattningen och anser, till skillnad från MCF, att rubriken därigenom blir tydligare än tidigare.

Fagersta kommun efterfrågar vägledning avseende kommunens uppgifter enligt bestämmelsen. Som anges ovan finns det bestämmelser i förordningen (2006:637) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap som i viss utsträckning tydliggör vilka uppgifter det handlar om. Utredningen föreslår att dessa ska överföras till den förordning som föreslås komplettera den nya lagen. Regeringen återkommer till detta i samband med arbetet med förordningsändringar. Det kan också finnas skäl för kommunerna att i samverkan med berörda statliga myndigheter ta fram vägledning och rutindokument för fullgörande av uppgifterna.

Livsmedelsverket anser att lagstiftningen bör ses över i syfte att ge kommunerna ett utökat ansvar och uppgifter i fråga om landets försörjning, bl.a. skyldighet att beakta nationella intressen och aktivt verka för landets försörjning. Det finns inte möjlighet att göra en sådan översyn som Livsmedelsverket efterfrågar inom ramen för denna lagrådsremiss.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslaget. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* tillstyrker förslaget. *Fagersta kommun* efterfrågar vägledning om vad uppgifterna innebär för kommunerna och vad kommunerna ska planera för. *Livsmedelsverket* anser att lagstiftningen avseende kommunernas särskilda uppgifter bör ses över ytterligare för att vidga innebörden av kommunernas ansvar och uppgifter i beredskapssystemet och ge dem utökad skyldighet att beakta nationella intressen och aktivt verka för landets försörjning. *Myndigheten för civilt försvar (MCF)* tillstyrker att bestämmelsen överförs till den nya lagen men har en synpunkt på rubriken.

5.19 Skyldighet för kommuner och regioner att lämna upplysningar om krigsfångar och andra skyddade personer

Regeringens förslag

Bestämmelserna om kommuners och regioners skyldighet att lämna upplysningar om krigsfångar och andra skyddade personer överförs i huvudsak oförändrade till den nya lagen.

Regeringens bedömning

Skyldigheterna för Totalförsvarets plikt- och prövningsverk och Migrationsverket att vidarebefordra vissa uppgifter, handlingar och föremål bör inte regleras i den nya lagen.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att även bestämmelserna om vissa skyldigheter för Totalförsvarets plikt- och prövningsverk och Migrationsverket ska överföras till den nya lagen.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna har inga synpunkter på förslaget. *Region Gävleborg* framför synpunkter på utformningen av bestämmelserna, bl.a. att det bör framgå uttryckligen att lämnande av uppgifter om krigsfångar och andra skyddade personer ska ske skyndsamt. *Svenska Röda Korset* anser att det behöver förtydligas hur kommuners och regioners samverkan med Svenska Röda Korset i fråga om den nationella upplysningsbyrån ska åstadkommas i praktiken och framhåller att det finns ett behov av konkret planering och dialog.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Den nationella upplysningsbyrån och kommunernas och regioners skyldigheter

Sverige har genom sin ratificering av Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter och tilläggsprotokollen till konventionerna, härefter Genèvekonventionerna, förbundit sig att upprätta en officiell byrå med uppgift att lämna upplysningar m.m. rörande krigsfångar och andra skyddade personer som är i Sveriges våld. Den nationella upplysningsbyråns uppgift är att dels lämna upplysningar om krigsfångar som befinner sig i den krigförande statens våld, dels uppsamla och till vederbörande makter vidarebefordra sådana personliga värdeföremål och handlingar som krigsfångar lämnat efter sig vid hemsändande, frigivning, flykt eller dödsfall och som är av vikt för de närmast anhöriga (se regeringens proposition Totalförsvaret i förnyelse – etapp 2, prop. 1996/97:4 s. 202 –

203). Genom ett avtal med staten har Svenska Röda Korset fått i uppdrag att lösa de uppgifter som enligt Genèvekonventionerna ska utföras av den nationella upplysningsbyrån i Sverige.

I 6 kap. 1 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006 års lag) finns bestämmelser om att kommuner och regioner är skyldiga att, i enlighet med Genèvekonventionerna, lämna uppgifter om krigsfångar och andra skyddade personer som är i Sveriges våld. Uppgifterna ska lämnas till Totalförsvarets plikt- och prövningsverk när det gäller krigsfångar och till Migrationsverket när det gäller andra skyddade personer. Kommunerna och regionerna är också skyldiga att till Totalförsvarets plikt- och prövningsverk respektive Migrationsverket lämna uppsamlade värdeföremål och handlingar som kvarlämnats av skyddade personer eller som efterlämnats av avlidna skyddade personer, om föremålen eller handlingarna är av vikt för de närmast anhöriga, samt även lämna uppgifter om var avlidna skyddade personers gravar är belägna. I 6 kap 1 § i 2006 års lag finns också bestämmelser om att Totalförsvarets plikt- och prövningsverk och Migrationsverket ska lämna vidare de uppsamlade värdeföremålen och handlingarna samt vidarebefordra vissa uppgifter till den nationella upplysningsbyrån.

I 6 kap. 2 § i 2006 års lag anges att på begäran av Svenska Röda Korset ska varje kommun och region, som i krig eller under neutralitet kan få sådan information som avses i 6 kap. 1 §, i fred hjälpa Svenska Röda Korset med att förbereda den nationella upplysningsbyråns verksamhet.

Bestämmelserna om kommunerna och regionernas skyldigheter bör överföras till den nya lagen

Regeringen delar utredningens uppfattning att bestämmelserna om kommuners och regioners skyldighet att lämna upplysningar om krigsfångar m.m. och andra skyddade personer bör föras över till den nya lagen. Bestämmelserna som innebär skyldigheter för Totalförsvarets plikt- och prövningsverk och för Migrationsverket – om att lämna vidare uppsamlade värdeföremål och handlingar samt vidarebefordra vissa uppgifter till den nationella upplysningsbyrån – bör dock inte regleras i den nya lagen, som handlar om grundläggande beredskap hos kommuner och regioner. Dessa uppgifter för Totalförsvarets plikt- och prövningsverk och Migrationsverket bör i stället regleras i förordningen (1996:1475) om skyldigheten att lämna upplysningar m.m. rörande krigsfångar och andra skyddade personer, där liknande uppgifter för dessa myndigheter regleras. Regeringen anser inte, till skillnad från *Region Gävleborg*, att det behöver framgå uttryckligen av lagen att lämnandet av uppgifter ska ske skyndsamt. Av sakens natur följer dock att den typ av åtgärder som det handlar om ska vidtas med skyndsamhet.

Regeringen delar *Svenska Röda Korsets* uppfattning att det är viktigt att det finns en planering och en dialog för hur samverkan kring den nationella upplysningsbyrån ska fungera i praktiken. Av 6 kap. 2 § i 2006 års lag – som alltså föreslås föras över till den nya lagen – framgår att varje kommun och region på begäran av Svenska Röda Korset ska hjälpa organisationen med att förbereda den nationella upplysningsbyråns

verksamhet. Regeringen anser att det inte bör regleras närmare hur detta ska ske.

5.20 Tillsyn

5.20.1 En myndighet ska ha tillsyn över att kommunerna och regionerna följer lagen

Regeringens förslag

Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha tillsyn över att kommunerna och regionerna följer den nya lagen och föreskrifter som meddelats i anslutning till lagen.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen föreslår att det ska anges i den nya lagen att länsstyrelserna är tillsynsmyndighet.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till förslaget eller har inga synpunkter på det. Ett flertal remissinstanser, bl.a. *Gagnefs kommun*, *Länsstyrelsen i Kalmar län*, *Myndigheten för civilt försvar (MCF)*, *Solna kommun*, *Statskontoret* och *Upphandlingsmyndigheten* anför att de inte har någon invändning i sig mot att länsstyrelserna får ett tillsynsansvar men framhåller att intressekonflikten mellan länsstyrelsernas stödjande och samordnande roll respektive tillsynsroll kan bli problematisk i olika avseenden. MCF framhåller att det kan finnas en risk att länsstyrelsernas tillsynsuppdrag får till följd att kommunernas och regionernas arbete med civilt försvar bromsas på grund av minskat stöd från länsstyrelserna. Några remissinstanser, bl.a. *Bodens kommun*, *Linköpings kommun* och *Statskontoret*, understryker att fokus för länsstyrelserna bör ligga på den stödjande rollen och inte på att utöva tillsyn, för att bättre stärka det civila försvaret. Bland andra *Länsstyrelsen i Gotlands län*, *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* och *Länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller att tillsynsansvaret riskerar att påverka relationen till kommuner och regioner negativt, exempelvis genom ett minskat incitament att lyfta frågor och be om råd på grund av risken att länsstyrelsen då upptäcker brister och förelägger om åtgärder. Länsstyrelsen i Stockholms län framhåller att stöd och tillsyn kan fungera parallellt under förutsättning att tillsynen har tydliga ramar och är transparent. Även *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* bedömer att en sådan ordning kan fungera väl och pekar på tillsynen på säkerhetsskyddsområdet som ett exempel på detta.

Ett mindre antal remissinstanser avstyrker förslaget. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Länsstyrelsen i Örebro län* förordar att förslaget ska utgå med hänvisning till intressekonflikten mellan länsstyrelsernas dubbla roller. Bland andra *Region Västernorrland*, *Sveriges Kommuner och*

Regioner (SKR) och *Västerviks kommun* avstyrker förslaget om tillsyn under uppbyggnadsfasen och anser att länsstyrelserna inledningsvis bör fokusera på att utveckla den stödjande och samordnande rollen.

Några remissinstanser anser att tillsynsansvaret bör ligga på en annan myndighet. *Region Skåne* och *Solna kommun* stödjer inte förslaget om att länsstyrelsen ska ha tillsynsansvaret utan anser i stället att ansvaret bör ligga på någon annan myndighet. *Göteborgs kommun* anser att tillsynsrollen bör tilldelas en geografiskt oberoende statlig myndighet, exempelvis MCF, alternativt att en av landets länsstyrelser får det samlade tillsynsansvaret. Även *Länsstyrelsen i Blekinge län* och MCF för fram att tillsynsverksamheten skulle kunna koncentreras till färre länsstyrelser.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) invänder inte mot att länsstyrelserna i huvudsak får tillsynsansvaret, men anför att det skulle vara mest ändamålsenligt från ett kunskaps- och kompetensperspektiv att IVO får ansvaret för tillsyn enligt den nya lagen i frågor som rör hälso- och sjukvård samt socialtjänst. IVO pekar bl.a. på att myndigheten är eller föreslås vara tillsynsmyndighet inom områden med koppling till hälso- och sjukvårdens beredskap och att det är lämpligt att tillsynen över dessa frågor hålls samman av en och samma myndighet.

Länsstyrelsen i *Blekinge län*, *Länsstyrelsen i Dalarnas län*, *Länsstyrelsen i Kalmar län* och MCF anser att lagen inte har tillräckligt tydliga eller avgränsande krav som möjliggör en bedömning av huruvida en kommun eller region uppnår kraven. MCF framhåller att för att tillsynen ska vara ett effektivt verktyg krävs att den kopplas till konkreta och enhetliga krav så att inte varje kommun eller region själv tolkar och avgör hur lagens krav uppfylls. Tillsynen riskerar annars att bli ineffektiv och beredskapssystemet förlora i såväl trovärdighet som funktionalitet. *Burlövs kommun* anser att tillsynen även behöver omfatta efterlevnad av speciallagstiftning för att kunna avgöra om kommunerna och regionerna uppnår en grundläggande verksamhetsförmåga. *Malmö kommun* föreslår att det ska anges uttryckligen i lagen att tillsynen inte ska omfatta verksamhet och krav som är föremål för tillsyn enligt annan lagstiftning.

Skälen för regeringens förslag

För att de föreslagna kraven på kommunerna och regionerna ska få effekt krävs att lagen efterlevs. Detta kan säkerställas genom att en oberoende instans utövar tillsyn över efterlevnaden av lagen. Tillsyn möjliggör bl.a. att brister i kommunernas och regionernas beredskapsarbete kan identifieras och åtgärdas och dessutom skapa förutsättningar för lärande, uppföljning och kontinuerlig utveckling av beredskapsförmågan. Därigenom förbättras förutsättningarna för en likvärdig förmåga över landet. Regeringen delar utredningens uppfattning att det bör finnas en tillsynsmyndighet som har i uppgift att säkerställa efterlevnaden av lagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den.

Utredningen föreslår att länsstyrelserna ska ansvara för sådan tillsyn. Det kan konstateras att en förutsättning för att bedriva en effektiv tillsyn är god kunskap om förhållandena på både regional och lokal nivå samt hög sakkunskap i fråga om samhällets krisberedskap, civilt försvar och även förvaltningsrättslig kompetens. Detta besitter länsstyrelserna. Att bedriva tillsyn är dessutom redan i dag en av länsstyrelsernas kärnverksamheter.

Det finns alltså, som utredningen pekar på, skäl som talar för att länsstyrelserna bör ges tillsynsansvaret. Som framgår i avsnitt 5.11 bedömer regeringen att det framstår som lämpligt att länsstyrelserna ges en stödjande och samordnande uppgift för kommunerna och regionerna, och att detta bör regleras i förordningen (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter inför och vid höjd beredskap. Flera remissinstanser för fram att en sådan dubbel roll för länsstyrelserna – dvs. att både stödja kommunerna och regionerna och utöva tillsyn över dem – kan bli problematisk i olika avseenden, t.ex. att kommunerna och regionerna avstår från att be om stöd och råd för att inte riskera ett åtgärdsföreläggande. Det skulle visserligen kunna finnas en risk för sådana effekter. Riskerna bör dock inte överdrivas. En liknande uppdragsuppdelning förekommer t.ex. enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, där MCF ska samordna och stödja kommunerna samtidigt som myndigheten ska bedriva tillsyn över att kommunerna följer den lagen. Det finns även exempel inom andra områden på sådana dubbla uppdrag. I likhet med *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser regeringen att både stöd och tillsyn kan antas fungera väl under förutsättning att tillsynen har tydliga ramar och är transparent. Det får också förutsättas att tillsynen utövas på ett konstruktivt och förtroendefullt sätt. Att länsstyrelserna har en samordnande och stödjande roll är alltså inte i sig tillräckliga skäl emot att ge länsstyrelserna tillsynsrollen. Till skillnad från utredningen anser regeringen att länsstyrelserna inte bör pekas ut som tillsynsmyndighet direkt i lagen. Det kan, som några remissinstanser för fram, t.ex. visa sig mer ändamålsenligt att samla tillsynsansvaret hos vissa särskilt utpekade länsstyrelser eller hos någon annan myndighet. Exempelvis i ett ansträngt läge kan det finnas behov av att anpassa vilken myndighet som ansvarar för tillsynen på ett mer flexibelt sätt än genom lagändringar. I lagen bör därför anges att den myndighet som regeringen bestämmer är tillsynsmyndighet.

Bestämmelserna om tillsyn ska enligt förslaget i avsnitt 6 inte träda i kraft förrän den 1 januari 2029. Kommunerna och regionerna får därmed möjlighet att tillämpa lagen i några år innan tillsynen påbörjas. Som *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* är inne på ska tillsyn alltså inte ske under en uppbyggnadsfas. Det är dock viktigt att tillsynen inte påbörjas senare än föreslaget datum. Tillsynsmyndigheten behöver kunna påbörja sitt arbete med att identifiera eventuella brister, för att bättre stödja och utveckla de aktuella verksamheterna.

Bestämmelsen bör utformas så att tillsynsmyndigheten har tillsyn över att kommunerna och regionerna följer lagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. Några remissinstanser, bl.a. MCF och en rad länsstyrelser, anser att kraven i lagen inte är så pass tydliga eller avgränsade att det är möjligt att bedöma huruvida en kommun eller region uppnår kraven och att det därigenom blir svårt att bedriva tillsyn. Regeringen delar inte den uppfattningen. Den nya lagen föreslås innehålla en rad konkreta krav på beredskapsåtgärder som kommunerna och regionerna ska vidta. Som några exempel kan nämnas krav på att utarbeta risk- och sårbarhetsanalyser, ta fram planer och vidta förberedande åtgärder, ha tillgång till en särskild samordningsfunktion och särskilda samlingsplatser och genomföra utbildningar och övningar. Det kan framhållas att det också föreslås att kompletterande bestämmelser i flera

avseenden ska kunna meddelas i förordning eller myndighetsföreskrifter, se t.ex. avsnitt 5.5, 5.6, 5.9 och 5.15, vilket innebär att bestämmelserna i dessa avseenden kan komma att konkretiseras ytterligare.

Tillsynen ska vara så pass ingående att tillsynsmyndigheten kan bedöma om kommuner och regioner har en grundläggande verksamhetsförmåga i enlighet med den nya lagen. Kommunernas och regionernas verksamheter kan dock bedrivas på olika sätt och beredskapsåtgärderna ska anpassas efter lokala och regionala förhållandena. Det behöver givetvis beaktas inom ramen för tillsynen.

Som utredningen utvecklar kommer tillsynen – som omfattar det grundläggande beredskapsarbetet enligt den nya lagen – att inbegripa även sådana verksamhetsområden som är reglerade i specialförfattningar. Tillsynen bör dock, till skillnad från vad *Burlövs kommun* föreslår, inte omfatta kommunernas och regionernas efterlevnad av speciallagstiftning. I motsats till *Malmö kommun* anser regeringen att detta följer av den föreslagna formuleringen, som innebär att tillsynsmyndigheten ska ha tillsyn över lagen och föreskrifter som meddelats i anslutning till den. Det behöver alltså inte anges särskilt i lagtexten att tillsynen inte omfattar speciallagstiftning. Regeringen anser, till skillnad från *IVO*, att det finns skäl som talar för att tillsynen över kommunernas och regionernas beredskapsarbete enligt den nya lagen bör hållas samman av en myndighet. Regeringen förutsätter dock att tillsynsmyndigheten inom ramen för tillsynen samverkar med andra berörda statliga myndigheter.

5.20.2 Tillsynsmyndigheten ska kunna förelägga kommunerna och regionerna att åtgärda brister

Regeringens förslag

Tillsynsmyndigheten ska ha rätt att av den kommun eller region som tillsynen avser få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

Om en kommun eller region i betydande omfattning inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, ska tillsynsmyndigheten få förelägga kommunen eller regionen att åtgärda bristerna.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna är positiva till eller har inga synpunkter på förslaget att länsstyrelsen ska ha rätt till de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen. *Region Skåne* stödjer inte förslaget. Ett antal länsstyrelser, bl.a. *Länsstyrelsen i Dalarnas län*, *Länsstyrelsen i Norrbottens län* och *Länsstyrelsen i Västernorrlands län*, föreslår att förslaget utformas så att länsstyrelserna ges rätt att förelägga om de handlingar och upplysningar som krävs.

Majoriteten av remissinstanserna är också positiva till eller har inga synpunkter på förslaget att länsstyrelserna ska kunna förelägga om åtgärder vid brister i efterlevnaden, däribland Länsstyrelsen i Dalarnas län, *Länsstyrelsen i Hallands län* och *Länsstyrelsen i Jämtlands län*. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser att rekvisitet ”i betydande omfattning” innebär att tillsynen blir svår.

Ett flertal remissinstanser, bl.a. *Länsstyrelsen i Västmanlands län*, *Länsstyrelsen i Örebro län*, *Malmö kommun* och Region Skåne, instämmer i utredningens bedömning att förelägganden inte bör kunna förenas med vite. *Enköpings kommun* framhåller att den intressekonflikt som finns hos länsstyrelsen mellan den stödjande och samordnande respektive tillsynande rollen motiverar att förelägganden inte ska kunna förenas med vite. Flera länsstyrelser, bl.a. Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, *Länsstyrelsen i Kalmar län* och *Länsstyrelsen i Västerbottens län* samt *Inspektionen för vård och omsorg (IVO)* och *Fackförbundet Kommunal* anser däremot att ett föreläggande bör kunna förenas med vite, med hänvisning till att förelägganden annars skulle bli tandlösa. Bland andra Länsstyrelsen i Kalmar län, *Länsstyrelsen i Skåne län* och *Länsstyrelsen i Uppsala län* anser att ett föreläggande ska kunna förenas med vite för att inte tillsynen ska bli verkningslös, men understryker att vitesmöjligheten i så fall behöver användas med försiktighet och endast när andra alternativ inte gett effekt.

Länsstyrelsen i Dalarnas län och Länsstyrelsen i Västernorrlands län ifrågasätter – med hänvisning till utredningens resonemang om inspektioner – om länsstyrelserna har befogenhet att bereda sig tillträde till en kommuns lokaler för att utöva tillsyn och pekar på att en sådan befogenhet inte framgår av lagtexten. Även IVO påpekar att det bör införas en bestämmelse om tillträde för tillsynsmyndigheten.

Skälen för regeringens förslag

Tillsynsmyndigheten bör ha rätt att av den berörda kommunen och regionen få tillgång till de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen. Det är en nödvändig förutsättning för tillsynsuppdraget ska kunna bedrivas effektivt. En sådan bestämmelse bör därför införas i lagen. Det innebär att kommunerna och regionerna är skyldiga att lämna de uppgifter och handlingar som tillsynsmyndigheten behöver. Regeringen anser inte, till skillnad från bl.a. *Länsstyrelsen i Dalarnas län*, att det behövs en särskild bestämmelse om att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att rikta förelägganden mot kommunerna och regionerna för att få ut handlingar.

Regeringen anser vidare, i likhet med utredningen, att tillsynsmyndigheten ska få möjlighet att förelägga kommunerna och regionerna att åtgärda brister. Genom ett sådant föreläggande kan tillsynsmyndighetens påpekanden förväntas få större tyngd. För att vara effektivt behöver ett sådant föreläggande ange konkret i vilket avseende kommunen eller regionen brister i sina skyldigheter och hur bristerna kan åtgärdas. Kommunen eller regionen kan själv välja hur den ska uppfylla sina skyldigheter och kan välja att åtgärda bristerna på annat sätt än vad som anges i föreläggandet, under förutsättning att kraven i lagen blir uppfyllda. Innan ett föreläggande ges bör tillsynsmyndigheten sträva efter

att i första hand hjälpa kommunerna och regionerna genom dialog, rådgivning och påpekanden. Endast i de fall där kommunerna och regionerna inte självmant vidtar de åtgärder som behövs för att regelefterlevnad ska uppnås bör ett åtgärdsföreläggande meddelas.

I likhet med utredningen, men till skillnad från *Länsstyrelsen i Jönköpings län*, anser regeringen att ett åtgärdsföreläggande bör få meddelas först om en kommun eller region i betydande omfattning inte fullgör sina skyldigheter. Det innebär att det ska vara fråga om en brist som är av mer allvarligt slag, exempelvis om en kommun eller en region inte har bedrivit ett systematiskt och fortlöpande arbete för att säkerställa sin grundläggande verksamhetsförmåga, eller underlåtit att vidta åtgärder som följer av lagen, t.ex. ta fram risk- och sårbarhetsanalyser eller att utarbeta planer eller vidta andra förberedande åtgärder. Mindre allvarliga brister bör alltså inte föranleda ett åtgärdsföreläggande. Däremot kan och bör det påpekas i tillsynsrapporter eller på annat sätt.

Flera remissinstanser framför att ett föreläggande bör kunna förenas med vite med hänvisning till att tillsynen annars riskerar att bli verkningslös. Som framgår ovan är kommunernas och regionernas beredskapsarbete grundläggande för tryggheten i samhället. Det kan därför anses vara särskilt angeläget att kunna åstadkomma rättelse om det finns brister inom det området. Det talar för att möjligheten att förena ett föreläggande med vite bör införas. Samtidigt kan det konstateras att det tidigare inte har funnits någon tillsynsfunktion i fråga om kommunernas och regionernas grundläggande beredskap och inte någon möjlighet att meddela åtgärdsföreläggande. Den möjligheten i sig bör utgöra ett effektivt påtryckningsmedel. Det finns inte heller något som talar för att kommunerna inte skulle följa sådana förelägganden. Vid en samlad bedömning anser därför regeringen, i likhet med *Länsstyrelsen i Örebro län* och *Malmö kommun*, att det inte finns skäl att införa en möjlighet att förena ett föreläggande med vite.

Några remissinstanser, bl.a. *IVO*, pekar på att det inte föreslås någon befogenhet för tillsynsmyndigheten att bereda sig tillträde till kommunernas och regioners lokaler i samband med tillsyn. Regeringen bedömer att en sådan bestämmelse framstår som överflödigt. För det fall tillsynsmyndigheten i samband med tillsynen behöver besöka lokaler eller genomföra inspektioner på plats får det förutsättas att kommunerna och regionerna medverkar frivilligt till det.

5.21 Tystnadsplikt

Regeringens förslag

Nuvarande bestämmelser om tystnadsplikt ska överföras oförändrade till den nya lagen. Uttrycket extraordinär händelse i fredstid ska dock ersättas med fredstida krissituation.

I lagen ska det upplysas om att i det allmännas verksamhet gäller offentlighets- och sekretesslagen.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslaget. *Västerås kommun* efterfrågar ett tydliggörande av hur beredskapsfrågorna förhåller sig till säkerhetsskyddsperspektivet. *Västerås kommun* menar även att det finns ett behov för kommunerna att kunna sekretessbelägga vissa typer av uppgifter kopplat till höjd beredskap, men som inte nödvändigtvis berör hela rikets säkerhet eller är säkerhetsskyddsklassificerade, och att det kan finnas behov av ändringar offentlighet- och sekretesslagen (2009:400), OSL.

Skälen för regeringens förslag

Tystnadsplikt för enskilda och i det allmännas verksamhet

I 7 kap. 1 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006 års lag) finns bestämmelser om tystnadsplikt för den som deltar i kommuners och regioners beredskapsförberedelser. Bestämmelserna innebär att den som deltar eller har deltagit i en kommuns eller en regions verksamhet med beredskap för eller åtgärder under extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, inte obehörigen får röja eller utnyttja vad han eller hon därigenom har fått veta om 1) förhållanden av betydelse för att förebygga och hantera fredstida kriser 2) förhållanden av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt 3) en enskild persons ekonomiska förhållanden, eller 4) ett företags affärs- eller driftsförhållanden.

Bestämmelsen motiverades i förarbetena med att kommuner och regioner i sitt arbete med risk- och sårbarhetsanalyser skulle samverka med bland annat näringsidkare, att det var av största vikt att en öppen dialog kunde förekomma i dessa kontakter och att privata aktörer inte undanhöll viktig information av det skälet att de befarade att uppgifterna skulle komma till allmän kännedom. Det ansågs därför finnas behov av en bestämmelse om tystnadsplikt för enskilda som motsvarade det som gällde för statliga myndigheter även i kommunernas och regionernas verksamhet avseende förberedelser för extraordinära händelser (se propositionen *Samverkan vid kris – för ett säkrare samhälle*, prop. 2005/06:133 s. 132 – 133). De skäl som angavs vid lagens införande gör sig fortfarande gällande. Bestämmelsen bör därför överföras till den nya lagen, dock med den justeringen att begreppen extraordinära händelser och fredstida kris byts ut mot uttrycket fredstida krissituationer, se avsnitt 5.2.

Bestämmelser om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet finns i OSL. Enligt 18 kap. 13 § gäller sekretess för uppgift som hänför sig till en myndighets verksamhet som består i risk- och sårbarhetsanalyser avseende fredstida krissituationer, planering och förberedelser inför sådana situationer eller hantering av sådana situationer, om det kan antas att det allmännas möjligheter att förebygga och hantera fredstida kriser motverkas om uppgiften röjs. Av 38 kap. 7 § OSL följer att sekretess gäller hos kommuner och regioner i verksamhet som avser beredskap för

extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap enligt 2006 års lag för uppgift om enskilda affärs- och driftförhållande, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs. Under motsvarande förhållanden gäller sekretess för uppgifter om andra ekonomiska eller personliga förhållanden för den som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som är föremål för verksamheten. För att tydliggöra att tystnadsplikt även gäller i det allmännas verksamhet bör den nya lagen innehålla en upplysning om att OSL gäller i det allmännas verksamhet.

Västerås kommun efterfrågar ett förtydligande av hur beredskapsfrågorna förhåller sig till säkerhetsskyddsperspektivet. Kommunernas och regionernas beredskapsåtgärder ska givetvis ske med beaktande av de regler som gäller för säkerhetsskydd. Det innebär t.ex. att i den utsträckning kommunerna och regionerna inom ramen för beredskapsarbetet bedriver säkerhetskänslig verksamhet så gäller bestämmelserna i säkerhetsskyddslagen (2018:585).

Västerås kommun menar även att bestämmelserna i OSL bör ses över med hänvisning till att det finns ett behov för kommunerna att kunna sekretessbelägga viss typ av information kopplat till höjd beredskap. Västerås kommun pekar särskilt på sådana uppgifter som möjliggör en kartläggning av organisationens, och därmed i slutändan även Sveriges, kapacitet att hantera olika situationer som skulle kunna uppstå vid höjd beredskap, t.ex. uppgifter om personalresurser.

Bestämmelser om s.k. försvarssekretess finns i 15 kap. 2 § OSL. Enligt paragrafen gäller sekretess för uppgift som rör verksamhet för att försvara landet eller planläggning eller annan förberedelse av sådan verksamhet eller som i övrigt rör totalförsvaret, om det kan antas att det skadar landets försvar eller på annat sätt vållar fara för rikets säkerhet om uppgiften röjs. Det innebär att även ett röjande av uppgifter som kan innebära skada för rikets säkerhet på annat sätt än genom skador för de traditionella försvarsintressena inom det militära försvaret kan omfattas av sekretess enligt bestämmelsen. Uppgifterna måste dock på något sätt röra totalförsvaret för att sekretess ska kunna föreligga. En stor mängd uppgifter som var för sig är harmlösa kan enligt paragrafen bedömas innebära skada vid ett utlämnande, om känslig information kan utvinnas genom pussläggning, se RÅ 1989 ref. 111. När det särskilt gäller uppgifter om personal kan det nämnas att t.ex. en sammanställning av uppgifter om identiteten avseende ett stort antal anställda inom Kriminalvården har bedömts vara av sådant slag att ett utlämnande typiskt sett kan vara ägnat att medföra skada för det intresse som skyddas av försvarssekretessen, se Högsta förvaltningsdomstolens domar den 16 januari 2020 i mål nr 6055-19 och 6453-19, se även dom den 5 november 2025 i mål 4499-25.

Tystnadsplikt för den som deltar i verksamhet hos den nationella upplysningsbyrån

I 7 kap. 2 § i 2006 års lag finns bestämmelser om tystnadsplikt för den som deltar i verksamhet hos den nationella upplysningsbyrån, se även avsnitt 8.1. Bestämmelserna innebär att den som deltar eller har deltagit i sådan verksamhet inte obehörigen får röja vad han eller hon har fått veta om en

krigsfånge eller annan skyddad person som avses i Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter och tilläggsprotokollen till konventionerna, såvitt gäller vistelseort, hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. Tystnadsplikten hindrar dock inte den som deltar i verksamhet hos den nationella upplysningsbyrån att vidarebefordra uppgifterna till Central Tracing Agency vid Internationella rödakorskommittén i Genève.

Bestämmelsen bör överföras till den nya lagen.

5.22 Övrigt bemyndigande

Regeringens förslag

Om Sverige är i krig eller krigsfara eller det råder sådana extraordinära förhållanden som är orsakade av krig eller av krigsfara som landet har befunnit sig i ska regeringen få meddela föreskrifter om kommuners eller regioners uppgifter att skydda och hjälpa civilbefolkningen.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna yttrar sig inte över förslaget. *Malmö kommun*, som tillstyrker förslaget, framför att andra delar av lagstiftningen bör anpassas med anledning av beredskapsbestämmelsens utformning och att det är otydligt vilket bemyndigande som riksdagen ska föreslå att ge till regeringen.

Skälen för regeringens förslag

Den nya lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap syftar till att i olika avseenden säkerställa att det finns förutsättningar för kommunerna och regionerna att skydda och hjälpa civilbefolkningen under extraordinära förhållanden. Kommuner och regioner har ett omfattande ansvar för människors liv och hälsa. Det är inte möjligt att i dag förutse vilka ytterligare uppgifter som kommuner eller regioner kan komma att behöva fullgöra i det avseendet under ett pågående krig eller krigsfara. Det är dock rimligt att utgå från att det under sådana förhållanden kan uppstå ett behov av att kunna meddela ytterligare föreskrifter om sådana uppgifter. Utredningen föreslår därför att regeringen bör bemyndigas att, om Sverige är i krig eller krigsfara eller det råder sådana extraordinära förhållanden som är föranledda av att Sverige har varit i krig eller av krigsfara, meddela föreskrifter om kommuners eller regioners uppgifter avseende skydd eller hjälp till civilbefolkningen. Det handlar alltså om föreskrifter som riksdagen kan bemyndiga regeringen att meddela enligt 8 kap. 3 § regeringsformen och som innebär att kommuner och regioner åläggs ytterligare uppgifter.

Malmö kommun anser att det är otydligt vad som innefattas i uttrycket skydd och hjälp för civilbefolkningen och att det därmed är otydligt vad bemyndigandet omfattar. Med skydd och hjälp för civilbefolkningen avses åtgärder för att skydda den civila befolkningen i landet, t.ex. se till att personer i krigsdrabbade områden får nödvändigt stöd, omsorg och grundläggande service. Förslaget omfattar alltså en föreskriftsrätt för regeringen att ålägga kommunerna och regionerna nya uppgifter i sådana avseenden. Till skillnad från Malmö kommun anser regeringen att utformningen av bemyndigandet är tillräckligt tydligt och delar utredningens uppfattning att det är angeläget att ett sådant bemyndigande införs i lagen. Regeringen bör därför bemyndigas att, om Sverige är i krig eller krigsfara eller det råder sådana extraordinära förhållanden som är föranledda av krig eller av att Sverige har varit i krigsfara, meddela föreskrifter om kommuners eller regioners uppgifter avseende skydd eller hjälp till civilbefolkningen.

5.23 Överklagande

Regeringens förslag

Tillsynsmyndighetens beslut om att förelägga en kommun eller region att åtgärda brister ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. När ett beslut om föreläggande överklagas ska tillsynsmyndigheten vara motpart i domstolen. Det ska krävas prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Andra beslut enligt lagen ska få överklagas bara om överklagande får ske enligt 13 kap. kommunallagen.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår inte en uttrycklig bestämmelse om att tillsynsmyndigheten ska vara motpart i domstolen vid ett överklagande av ett beslut om åtgärdsföreläggande. Utredningen föreslår inte heller att det ska krävas prövningstillstånd vid ett överklagande till kammarrätten. Utredningen föreslår inte en bestämmelse om att andra beslut får överklagas genom bestämmelserna om laglighetsprövning i 13 kap. kommunallagen (2017:725). Utredningen föreslår att beslut som rör kommuners uppgifter i fråga om landets försörjning inte ska få överklagas.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna yttrar sig inte över förslagen som rör överklagande. *Kammarrätten i Sundsvall* motsätter sig förslaget om att ett beslut om åtgärdsföreläggande ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Domstolen anser bl.a. att verksamhetskraven i lagförslaget ger utrymme för bedömningar med vida marginaler vid tillsyn av brister och ifrågasätter lämpligheten av en domstolsprövning. Enligt domstolen behöver det utvecklas varför föreläggandena ska kunna överklagas och vad en sådan prövning i domstol tillför. Om förslaget ska

genomföras anser domstolen att det behöver förtydligas vilken part som ska vara kommunens eller regionens motpart. Vidare bör det enligt domstolen krävas prövningstillstånd vid ett överklagande till kammarrätt.

Skälen för regeringens förslag

Tillsynsmyndighetens beslut om åtgärdsföreläggande ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol

Regeringen föreslår i avsnitt 5.20 att den myndighet som regeringen bestämmer ska utöva tillsyn över kommunernas och regionernas efterlevnad av lagen och ha möjlighet att förelägga kommunerna och regionerna att åtgärda brister. Tillsynen syftar till att möjliggöra att brister i kommunernas och regionernas beredskapsarbete kan identifieras och åtgärdas. Förslaget innebär att ett föreläggande om åtgärd endast ska meddelas om en kommun eller region i betydande omfattning inte fullgör sina skyldigheter enligt lagen eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. I föreläggandet ska det konkret anges i vilket avseende kommunen eller regionen brister i sina skyldigheter och hur bristerna kan åtgärdas. Även om beslutet att meddela ett åtgärdsföreläggande inte är förenat med någon sanktion kan det enligt regeringen förväntas att föreläggandena kommer att utgöra ett effektivt påtryckningsmedel och att kommunerna och regionerna kommer vidta rättelse efter dessa. Ett beslut om föreläggande kan därmed antas påverka inriktningen på kommunernas och regionernas verksamhet på ett sådant sätt att det bör finnas en möjlighet för kommuner och regioner att få föreläggandet prövat i domstol. Regeringen anser, till skillnad från *Kammarrätten i Sundsvall*, att en sådan prövning inte är olämplig för ett domstolsförfarande. En liknande möjlighet till domstolsprövning av tillsynsmyndighets beslut om föreläggande mot kommuner finns i bl.a. 10 kap. 6 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Den nya lagen bör därför innehålla en bestämmelse om att länsstyrelsens beslut om att förelägga kommuner och regioner ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Regeringen bedömer, i likhet med *Kammarrätten i Sundsvall*, att det bör framgå av lagen att tillsynsmyndigheten som har meddelat beslutet är motpart i domstolen. Regeringen anser även, i likhet med *Kammarrätten i Sundsvall*, att det bör krävas prövningstillstånd vid ett överklagande till kammarrätten.

Överklagande av övriga beslut

I den nuvarande lagen finns det bestämmelser om överklagande av vissa beslut, se 8 kap. 1 och 2 §§ lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 2006 års lag. Överklagandeförbudet i 8 kap. 2 § i 2006 års lag gäller för beslut om ransonering och prisreglering m.m. enligt 3 kap. 3 § i 2006 års lag, dvs. beslut under höjd beredskap eller när ransoneringslagen (1978:268) i annat fall tillämpas som rör landets försörjning. Förbudet mot att överklaga dessa beslut infördes i samband med införandet av lagen (1994:1720) om civilt försvar och motiverades inte närmare (propositionen *Lag om civilt försvar*, prop. 1994/95:7 s. 93). Bestämmelsen överfördes därefter till 2006 års lag utan någon ändring

eller motivering (propositionen Samverkan vid kris – för ett säkrare samhälle, prop. 2005/06:133). I övrigt saknas det särskilda överklagandebestämmelser i 2006 års lag. Det innebär att beslut som fattas enligt lagen endast kan bli föremål för laglighetsprövning enligt bestämmelserna i 13 kap. kommunallagen. Regeringen anser att detta bör tydliggöras i den nya lagen. En sådan prövning är viktig för att ge kommunmedlemmarna en möjlighet till domstolskontroll av kommunala beslut. Det kan t.ex. vara fråga om att få lagligheten prövad av beslut om övergripande planer, kommuners och regioners stöd till varandra och till enskilda. Det bör därför framgå uttryckligen i lagen att beslut enligt lagen – med undantag för länsstyrelsernas beslut om åtgärdsföreläggande – bara ska kunna överklagas med stöd av bestämmelserna laglighetsprövning. Regeringen bedömer vidare att det saknas skäl att särskilja beslut om åtgärder som kommuner kan komma att fatta om ransonering och prisreglering från de andra besluten. Även dessa beslut bör därför omfattas av bestämmelsen.

5.24 Ändringar i andra lagar

Regeringens förslag

Bestämmelser i andra lagar som innehåller hänvisningar till den nuvarande lagen ska ändras till att avse den nya lagen och motsvarande bestämmelser i denna.

I de lagar där uttrycket extraordinära händelser i fredstid förekommer i samband med en hänvisning till den nuvarande lagen ska uttrycket ersättas med fredstida krissituation.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inte några synpunkter på förslagen på följdändringar.

Skälen för regeringens förslag

Förslaget till en ny lag som ersätter lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006 års lag) innebär att ändringar behöver göras i andra författningar som innehåller hänvisningar till 2006 års lag. I de fall hänvisningen avser en specifik bestämmelse i 2006 års lag ska hänvisningen ändras till motsvarande bestämmelse i den nya lagen. Detta medför ingen ändring i sak. De lagar som berörs är begravningslagen (1990:1144), offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och kommunallagen (2017:725).

I den nya lagen föreslås att uttrycket fredstida krissituation ska ersätta extraordinära händelser i fredstid. I de fall där uttrycket extraordinära

händelser i fredstid förekommer i samband med hänvisning till 2006 års lag bör detta ersättas med det nya uttrycket. Ändringen berör 38 kap. 7 § OSL, rubriken närmast 18 kap. 3 § hälso- och sjukvårdslagen och 3 kap. 13 § kommunallagen. Det bör också göras vissa redaktionella ändringar av upplysningsbestämmelsen i 3 kap. 13 § kommunallagen.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Den nya lagen och övriga lagändringar ska träda i kraft den 1 januari 2027, med undantag för ändringarna i begravningslagen som ska träda i kraft den 2 januari 2027.

Bestämmelserna om tillsyn i den nya lagen ska träda i kraft först den 1 januari 2029.

Regeringens bedömning

Det behövs inte några övergångsbestämmelser.

Utredningens förslag och bedömning

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inga synpunkter på förslaget eller bedömningen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket är den 1 januari 2027. Regeringen anser att det ger tillräcklig tid för berörda aktörer att genomföra nödvändiga förberedelser. Ändringarna i begravningslagen (1990:1144) bör av författningstekniska skäl träda i kraft något senare, se förslag i avsnitt 2.3 i propositionen En modern personalförsörjning av det civila försvaret (prop. 2025/26:302).

I likhet med utredningen bedömer regeringen att den nya lagen bör ha tillämpats under ett par år innan bestämmelserna om tillsyn träder i kraft. Bestämmelserna om detta bör därför träda i kraft först den 1 januari 2029.

Förslagen medför inte något behov av övergångsbestämmelser.

7 Konsekvenser av förslagen

7.1 Ekonomiska konsekvenser

Regeringens bedömning

Förslagen innebär ökade kostnader för kommuner och regioner. Förslagen innebär även ökade kostnader för länsstyrelserna. Dessa kostnader är finansierade genom tillskott i budgetpropositionen för 2026 för kommunerna, regionerna och länsstyrelserna.

I övrigt ger förslagen endast upphov till mindre kostnadsökningar för statliga myndigheter. Dessa bedöms rymmas inom befintliga ekonomiska ramar.

Utredningens bedömning

Utredningens bedömning stämmer delvis överens med regeringens. Utredningen gör i vissa avseenden andra antaganden för beräkningen av förslagets kostnader för kommuner och regioner och för länsstyrelserna.

Remissinstanserna

Många remissinstanser, däribland *Fagersta kommun*, *Mullsjö kommun*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* och *Västerviks kommun*, framhåller att förslagen innebär ambitionshöjningar och nya uppgifter för kommunerna och regionerna som medför betydande och långsiktiga kostnader, och att staten måste säkerställa full kostnadstäckning enligt finansieringsprincipen.

Ett antal remissinstanser, t.ex. *Enköpings kommun*, *Fagersta kommun* och *Gagnefs kommun* är positiva till finansiering genom höjning av de generella statsbidragen. *Statskontoret* pekar på att finansieringen på så sätt blir förutsägbar och långsiktig samt ger kommuner och regioner bättre planeringsmöjligheter och förutsättningar för en effektiv resursanvändning. *Statskontoret* framhåller samtidigt, i likhet med bl.a. *Askersunds kommun*, *Borgholms kommun*, *Burlövs kommun*, *Lycksele kommun* och *Vara kommun*, att det är angeläget att medel till kommuner fördelas på ett sådant sätt att hänsyn tas till de specifika förutsättningar som finns i olika områden sett till bl.a. arbete med civilt försvar och inte enbart fördelas utifrån invånarantal. Ett stort antal av länsstyrelserna, bl.a. *Länsstyrelsen i Blekinge län*, för liknande resonemang och menar att alla kommuner och regioner bör garanteras en miniminivå när de generella statsbidragen förstärks som innebär en substantiell ökning jämfört med dagens nivå av riktade statsbidrag. *Enköpings kommun* föreslår att finansiering av uppgifter som kopplar till enskilda kommuners strategiska betydelse sker på annat sätt än genom höjning av generella statsbidrag. *Region Norrbotten* betonar vikten av att höjningar av statsbidrag inte sker på bekostnad av finansiering för ökade kostnader i regionernas ordinarie verksamheter.

Myndigheten för civilt försvar (MCF) anser att generella statsbidrag inte huvudsakligen bör användas som finansiering, med hänvisning till att medlen inte kommer att vara öronmärkta för att gå till att höja förmågan inom krisberedskap och civilt försvar och det därmed finns en risk att medlen de facto går till annat än förmågehöjande åtgärder. MCF pekar också på att det blir mycket svårt att följa upp hur pengarna har använts och vilken effekt som har skapats. MCF ser fördelar med att en större andel av ersättningen fördelas genom riktade bidrag i någon form men bedömer att det krävs en djupare analys av hur finansieringen bör utformas som helhet, beroende på i vilken grad den kommunala utjämningsprincipen, kostnadsersättningar samt riktade statsbidrag samspelar och tillämpas.

Några remissinstanser, bl.a. Burlövs kommun, framhåller att höjningar av generella statsbidrag måste kombineras med riktade bidrag för exempelvis särskilda investeringar. *Energimyndigheten* pekar på att det finns ett stort behov av riktade statsbidrag inom området energiberedskap, eftersom energiberedskap är förknippat med stora investeringskostnader. Flera länsstyrelser, bl.a. *Länsstyrelsen i Dalarnas län*, anser att länsstyrelserna bör ges möjlighet att finansiera specifika beredskapsåtgärder i kommuner.

Ett flertal remissinstanser, däribland Burlövs kommun, *Jönköpings kommun*, *Kramfors kommun*, *Malmö kommun*, *Region Jönköping*, *Region Skåne*, *SKR*, *Södertälje kommun* och *Västra Götalandsregionen* anser att utredningens bedömning av förslagets kostnader är för låg. Malmö kommun pekar på att bedömningen som avser förslagen om hjälp till skyddsrum och beredskap inom måltidsverksamheten inte tar hänsyn till boendeformer enligt socialtjänstlagstiftningen, så som hem för vård och boende och skyddat boende. Malmö kommun anser även att den beräknade kostnaden per särskild samlingsplats är för låg. *Stockholms kommun* menar att ersättningsnivån för måltidsberedskapen är för låg och att de beräkningar som utredningen har gjort för måltidsberedskap med Jönköpings kommun och Uppsala kommun som exempel inte enkelt låter sig skalas upp på det sätt som görs av utredningen. Fagersta kommun framhåller att vissa kostnader som redovisas som engångsvisa kostnader kan återkomma flera gånger, t.ex. för att rotera varor i förråd, investeringar för att uppdatera utrustning i lokaler och behov av reservdelar. *Västerås kommun* har likande synpunkter. *Solna kommun* framhåller att utredningens beräkningar inte innefattar krav som kan komma att ställas genom relaterad speciallagstiftning.

SKR betonar att bedömningen av vad som är nya uppgifter för kommuner och regioner behöver utgå från vad som ingått i tidigare överenskommelser med staten. SKR anser även att en kommun eller en region som agerar innan ny lagstiftning kommer på plats för att etablera viss förmåga, måste få finansiering i efterhand. Jönköpings kommun har en liknande synpunkt.

Skälen för regeringens bedömning

Principer för finansiering

Den kommunala finansieringsprincipen innebär att kommuner och regioner ska kompenseras för statligt beslutade åtgärder som direkt tar

sikte på den kommunala eller den regionala verksamheten. Principen gäller när riksdagen, regeringen eller en myndighet fattar bindande beslut om ändrade regler för verksamhet.

Det som gäller i fråga om fördelningen mellan å ena sidan staten och å andra sidan kommuner och regioner avseende finansieringen av kommuners och regioners förberedande uppgifter inför fredstida kriser och höjd beredskap grundar sig på de övergripande principer som utvecklades i propositionerna Samverkan vid kris – för ett säkrare samhälle (prop. 2005/06:133) och Vårt framtida försvar (prop. 2004/05:5). De principer som slogs fast i dessa propositioner innebär att de risk- och sårbarhetsreducerande åtgärder som inte avser höjd beredskap bör finansieras inom ramen för respektive myndighets eller annat organs ordinarie verksamhet, och att statens ansvar gentemot övriga aktörer endast bör avse de åtgärder där det rimligen inte kan förväntas att någon annan aktör ska eller kan vidta behövliga åtgärder (prop. 2004/05:5, s. 217 och prop. 2005/06:133, s. 153 f.). Statens finansieringsansvar bör alltså i fråga om förberedande uppgifter inför fredstida kriser endast omfatta extrema situationer, motsvarande en svår påfrestning i samhället i fred (prop. 2005/06:133 s. 112). De övergripande principerna för statens finansiering bör alltså gälla.

Som utredningen redogör för närmare finns det sedan en lång tid tillbaka en etablerad ordning som innebär att staten återkommande ingår överenskommelser med SKR om finansiering och inriktning av kommuners och regioners krisberedskap och arbete med civilt försvar. Ordningen med överenskommelser mellan staten och SKR kan dock ifrågasättas av flera skäl. Utredningen pekar bl.a. på att den aktuella formen för styrning av kommuner och regioner inte kan anses vara lämplig med hänsyn till regleringen i 8 kap. 2 och 3 §§ regeringsformen. Det kan också nämnas att Statskontoret i en analys av överenskommelser som styrmedel har pekat på att det inte är lämpligt att använda överenskommelser för att sätta mål som redan är reglerade i lag. Med ett särskilt belöningsystem för följsamhet mot vissa lagkrav finns det risk för att andra lagkrav prioriteras ned. Det är också problematiskt om ersättning ges för uppfyllda krav som är lägre ställda än de som stipuleras i lag.

Regeringen delar utredningens uppfattning att den nuvarande ordningen med överenskommelser mellan staten och SKR inte längre bör tillämpas när den nya lagen träder i kraft. Kostnader för kommuner och regioner med anledning av förslagen som är hänförliga till nya uppgifter och ambitionsökningar kompenseras av staten i enlighet med finansieringsprincipen.

Ekonomiska konsekvenser för kommuner och regioner

Förslagen i denna lagrådsremiss tar sin utgångspunkt i den hittillsvarande lagen men tydliggör och ökar kraven på kommuner och regioner i olika avseenden. Vissa bestämmelser förs i princip oförändrade över till den nya lagen, t.ex. bestämmelserna om geografiskt områdesansvar, ledning under fredstida krissituationer och bestämmelserna om skyldighet att lämna vissa uppgifter om skyddade personer och om tystnadsplikt. Förslagen innebär i vissa avseenden en höjd ambitionsnivå för redan befintliga uppgifter, t.ex. i fråga om att ta fram risk- och sårbarhetsanalyser, utarbeta

planer och vidta förberedande åtgärder samt skyldighet att genomföra övningar och utbildningar, där kraven föreslås omfatta en bredare hotskala jämfört med 2006 års lag. Förslagen innebär även nya uppgifter i form av krav på tillgång till samlingsplatser och samordningsfunktion, information till allmänheten under fredstida krissituationer och höjd beredskap och samverkan med statliga myndigheter. De kostnadsökningar som följer av ambitionsökningar och tillkommande uppgifter bör kommunerna och regionerna kompenseras för i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen

Regeringen har under 2026 gjort betydande ekonomiska satsningar på att stärka kommunernas beredskap innan lagens ikraftträdande. Genom MCF fördelas 400 miljoner till kommunerna för investeringar i materiel med koppling till försörjningsberedskap och ytterligare 490 miljoner fördelas genom MCF till kommuner som MCF och Försvarsmakten identifierat som av särskild betydelse för totalförsvaret. Därtill har MCF fått 500 miljoner för att anskaffa materiel som ska kunna användas av kommuner och regioner.

Regeringen har med avseende på implementering av den nya lagen och nödvändiga åtgärder för att möta lagens ambitionshöjning och tillkommande krav avsatt medel i budgetpropositionen för 2026. Behovet av tillskott till kommuner och regioner för detta bedöms uppgå till 1 219 miljoner kronor för 2027, 1 305 miljoner kronor för 2028 och 910 miljoner kronor per år från och med 2029. Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag (prop. 2025/26:1 utg.omr. 6, bet. 2025/26:FöU1, rskr. 2025/26:111). I likhet med *Stockholms kommun* ser regeringen att vissa inköp behöver planeras och utföras över en längre tidsperiod, bl.a. för att undvika marknadsstörande effekter och uppdrivna priser för kommunernas anskaffningar.

Regeringen delar även utredningens uppfattning om vikten av att kunna upprätthålla måltidsverksamheter och har därför särskilt avsatt medel för sådana investeringar. Behovet av tillskott till måltidsverksamhet bedöms uppgå till 750 miljoner kronor för 2027 och för 2028. Riksdagen har beslutat att tillföra medel för detta ändamål i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 6, bet. 2025/26:FöU1, rskr. 2025/26:111).

Regeringen kommer i lämplig ordning hantera fördelningen av de medel som avsatts enligt ovan.

Konsekvenser för länsstyrelserna

I avsnitt 5.20.1 föreslås att den myndighet som regeringen bestämmer ska utöva tillsyn av kommuners och regioners efterlevnad av kraven i den nya lagen. Som anges i det avsnittet finns det skäl som talar för att länsstyrelserna bör ges tillsynsansvaret. Regeringen återkommer till den frågan i samband med förordningsändringarna. Länsstyrelserna bör också ha en stödjande och samordnande roll, se avsnitt 5.11. Flera länsstyrelser anser att det är viktigt att länsstyrelserna tilldelas resurser för dessa uppgifter.

Regeringen delar uppfattningen att länsstyrelserna kommer att få ökade kostnader i form av ett ökat antal årsarbetskrafter. Behovet av tillskott till länsstyrelserna bedöms uppgå till 30 miljoner kronor för 2027 och

40 miljoner kronor för 2028. Riksdagen har beslutat att tillföra medel för detta ändamål i enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 6, bet. 2025/26:FöU1, rskr. 2025/26:111).

Konsekvenser för förvaltningsdomstolarna

Regeringens förslag innebär att tillsynsmyndighetens beslut om ett åtgärdsföreläggande, inom ramen för tillsynsuppdraget, ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Förslagen kan därmed leda till en något ökad måltillströmning till de allmänna förvaltningsdomstolarna. Det kan antas att det kommer att handla om ett begränsat antal åtgärdsförelägganden som överklagas varje år. Förslaget i den delen bör därför endast påverka domstolarna marginellt och kostnaderna bör kunna hanteras inom befintliga budgetramar.

Konsekvenser för andra statliga myndigheter

I avsnitt 5.11 föreslås att kommuner och regioner ska vara skyldiga att samverka med berörda myndigheter. Det anges också att länsstyrelserna bör ha en samordnande roll när det gäller den samverkan som ska mellan kommunsektorn och de statliga myndigheterna. Regeringen bedömer att detta kan underlätta och effektivisera samverkan och skapa bättre förutsättningar för samordning och dialog kring frågor och åtgärder som berör förberedelser inför fredstida krissituationer och höjd beredskap i kommuner och regioner. Förslagen i övrigt bedöms inte medföra några kostnadsökningar för beredskapsmyndigheterna eller för andra statliga myndigheter som inte kan hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

7.2 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Regeringens bedömning

Förslagen innebär en viss inskränkning av den kommunala självstyrelsen. Inskränkningen går dock inte utöver vad som är motiverat med hänsyn till syftet med förslagen.

Utredningens bedömning

Utredningens bedömning stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna har inga synpunkter på bedömningen. *Stockholms kommun* och *Malmö kommun* anser att förslaget om krav på en samordningsfunktion är för långtgående i förhållande till kommunallagens regler om den kommunala organisationen och att de utgör en orimlig inskränkning av den kommunala självstyrelsen. *Malmö kommun* framför även att förslaget om att kommuner ska samverka med berörda myndigheter innebär en omotiverad inskränkning av den kommunala självstyrelsen.

Skälen för regeringens bedömning

Den kommunala självstyrelsen

Den kommunala självstyrelsen är grundlagsfäst i Sverige. I 14 kap. 1 § regeringsformen anges att beslutanderätten i kommunerna utövas av valda församlingar. Enligt 2 § sköter kommunerna lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den kommunala självstyrelsens grund. Den kommunala självstyrelsen utgör en av grundstenarna för den svenska demokratin (se t.ex. Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m. m., prop. 1973:90 s. 188 och bet. 1973:KU26 s. 39).

Principen om den kommunala självstyrelsen framgår av 1 kap. 2 § kommunallagen (2017:725). Där anges att kommuner och regioner, på demokratins och den kommunala självstyrelsens grund, sköter de angelägenheter som anges i lagen eller i annan författning. Kommuner och regioner får själva ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller regionens område eller deras medlemmar och som inte ska tas om hand enbart av staten, en annan kommun, region eller någon annan (2 kap. 1 och 2 §§).

Den kommunala självstyrelsen är inte absolut. Enligt 8 kap. 2 § första stycket 3 regeringsformen beslutar riksdagen genom lag bl.a. om kommunernas och regionernas befogenheter och åligganden. Graden av självstyrelse avgörs ytterst av formerna för samverkan mellan staten och den kommunala sektorn (se bland annat prop. 1990/91:117 s. 23 och bet. 2016/17:KU10 s. 86). I 14 kap. 3 § regeringsformen anges att en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte bör gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den. Vid en sådan proportionalitetsbedömning ska en avvägning göras mellan de kommunala självstyrelseintressena och de nationella intressen som den föreslagna lagstiftningen ska tillgodose.

Förslagen innebär viss inskränkning av den kommunala självstyrelsen

I flera avseenden innebär förslagen att nuvarande regler i princip oförändrade överförs till den nya lagen. Det gäller t.ex. bestämmelserna om geografiskt områdesansvar, ledning under fredstida krissituationer, uppgifter i fråga om landets försörjning och annan kristidsverksamhet och skyldighet att lämna hjälp till andra kommuner och regioner. Dessa bestämmelser har i vissa avseenden förtydligats något, dock inte på ett sätt som medför några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen.

Förslagen innefattar i andra avseenden nya skyldigheter för kommunerna och regionerna samt ambitionsökningar för deras befintliga uppgifter. Exempelvis innebär förslagen om förberedelser såsom risk- och sårbarhetsanalyser, planering samt utbildning och övning förtydliganden, preciserade krav och i viss mån utökade krav avseende förberedelserna i förhållande till regleringen i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006 års lag). Utöver detta innebär förslagen nya uttryckliga krav på kommunernas och regionernas verksamhet t.ex. avseende tillgång till samlingsplatser, information till allmänheten, samverkan med statliga myndigheter och krav på att ha tillgång till en samordningsfunktion.

Kraven syftar övergripande till att förberedelserna i större utsträckning ska leda till konkreta åtgärder som skapar robusta verksamheter med bättre förutsättningar för kontinuitet under svåra förhållanden. Detsamma gäller i fråga om förslagen om vissa nya krav på kommuners och regioners ledning.

Förslagen innebär vidare att statlig tillsyn ska utövas av en tillsynsmyndighet. Genom tillsynen ska säkerställas att kommuner och regioner följer den nya lagen. Syftet är övergripande att brister i kommunernas och regionernas beredskapsarbete ska kunna identifieras och åtgärdas. Därigenom kan förutsättningarna för en likvärdig förmåga i landet antas öka. Tillsynen kan föranleda tillsynsmyndigheten att utfärda förelägganden. Denna möjlighet är dock inte förenad med rätt att förelägga åtgärder vid vite.

Sammantaget bedömer regeringen att förslagen kommer att innebära viss inskränkning av den kommunala självstyrelsen. De skäl som motiverar varför kommuner och regioner ska åläggas vissa uppgifter behandlas i anslutning till respektive förslag. Därutöver bör det nämnas att förslagen har utformats så att kommuner och regioner i så stor utsträckning som möjligt ska ha utrymme att välja hur de olika uppgifterna ska uppfyllas. Det gäller både i fråga om hur verksamheten ska organiseras, ledas och styras och hur verksamheten faktiskt ska bedrivas. På så vis blir inskränkningen av självstyrelsen så begränsad som möjligt. De tillkommande uppgifter som förslagen innehåller har också en sådan stark anknytning till kommuners och regioners verksamheter att det saknas möjlighet att ålägga någon annan aktör uppgiften. Vidare är de nya kraven i flera avseenden uppgifter som kommunerna och regionerna i viss utsträckning redan frivilligt utför. Det tillförs alltså inte några uppgifter som är främmande för kommunernas och regionernas verksamheter. Förslagen påverkar inte heller uppgiftsfördelningen mellan staten och kommunerna eller regionerna.

Förslagen syftar till att samtliga kommuner och regioner ska ha en robust och likvärdig förmåga att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Att en sådan förmåga uppnås och upprätthålls är av stor vikt för Sveriges beredskap och ytterst för Sveriges möjlighet att försvara sig vid ett väpnat angrepp. Regeringens bedömning är, till skillnad från *Malmö kommun* och *Stockholms kommun*, att inskränkningarna är godtagbara med hänsyn till det starka allmänintresse som ligger bakom förslagen. De förslag som lämnas är enligt regeringens bedömning nödvändiga vart och ett för sig, men även samlat, för att uppnå en god beredskapsförmåga hos kommunerna och regionerna. Det saknas möjlighet att vidta andra åtgärder som är mindre ingripande men ger samma effekt. Inskränkningen i den kommunala självstyrelsen är därmed proportionerlig.

7.3 Övriga konsekvenser

Regeringens bedömning

Förslagen kan ha en begränsat positiv effekt på näringslivet och vissa företag. Förslagen bedöms inte få några direkta konsekvenser för civilsamhällets organisationer och andra enskilda. Förslagen förväntas inte få några andra konsekvenser av betydelse.

Utredningens bedömning

Utredningens bedömning stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen gör ingen bedömning av förslagets konsekvenser för civilsamhällets organisationer eller för företag.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna har inga synpunkter på bedömningen. *Institutet för mänskliga rättigheter* anser att utredningen saknar en analys av situationen, behoven och förslagen utifrån ett människorättsperspektiv och i synnerhet utifrån ett funktionsrättsperspektiv och de krav som FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FN:s funktionsrättskonvention) ställer. Även *Funktionsrätt Sverige* och *Myndigheten för delaktighet* menar att ett funktionshindersperspektiv saknas i utredningen, däribland en analys utifrån behoven hos barn med funktionsnedsättning i krissituationer. *Svenska Röda Korset* ser positivt på att betänkandet lyfter behovet av att inkludera civilsamhället i arbetet med bl.a. planering och övning i kommuner och regioner. *Karolinska institutet* och *Svensk handel* betonar vikten av att aktörer inom universitet respektive näringslivet inkluderas i beredskapsarbetet.

Skälen för regeringens bedömning

Förslagen innebär att kommuner och regioner i viss utsträckning behöver införskaffa vissa varor och tjänster. Som anges i avsnitt 5.6 kan det handla om lagerhållning av t.ex. livsmedel, läkemedel, bränsle, reservdelar och reparationsutrustning. Även den angivna målsättningen i avsnitt 5.7 – och då särskilt målsättningen att under minst två veckor upprätthålla måltidsverksamhet i bl.a. skolor och sjukvårdsverksamheter – kan antas bidra till ett behov av att införskaffa varor. Det innebär att förslagen kan komma att medföra en viss ökad efterfrågan på vissa specifika varor och tjänster. Förslagen bedöms därför i begränsad omfattning få positiva effekter på näringslivet och för vissa företag.

Regeringen delar *Karolinska institutets* och *Svensk handels* uppfattning att det är viktigt att inkludera näringslivet i beredskapsarbete. Förslagen i avsnitt 5.10 innebär att kommuner får ett tydligare ansvar för att verka för samverkan mellan berörda aktörer inom sitt geografiska område, t.ex. aktörer från civilsamhället eller näringsidkare. Regeringen bedömer dock att förslagen inte kommer att medföra några direkta konsekvenser för civilsamhällets organisationer.

Flera remissinstanser, bl.a. *Institutet för mänskliga rättigheter*, framför att det saknas ett funktionshinderperspektiv i utredningen. Det kan konstateras att en krigssituation, eller en allvarlig fredstida kris, på olika sätt kan förstärka utsattheten hos personer med funktionsnedsättning och andra sårbara grupper i samhället. Även barn är i många fall särskilt utsatta i händelse av kris och krig. En förstärkning av kommuners och regioners beredskap är positivt för hela landets befolkning, och därmed även för dessa grupper. Regeringens avsikt är att den beredskap som finns och som kommer att förstärkas genom de bestämmelser som nu föreslås ska vara anpassad till samtliga invånares säkerhet. Kommuners och regioners beredskapsarbete inför fredstida krissituationer och höjd beredskap behöver alltså i olika avseenden ta hänsyn till att människor har olika förutsättningar och anpassas därefter. Som några exempel kan nämnas att kommunernas och regionernas planer och förberedande åtgärder bör innefatta ställningstaganden för hur sårbara eller särskilt utsatta grupper tas om hand under olika scenarier, exempelvis om det behöver ske en storskalig utrymning (se avsnitt 5.6) och att information till allmänheten under en fredstida krissituation eller höjd beredskap ska anpassas så att den blir tillgänglig för alla målgrupper som behöver få del av den, t.ex. personer med funktionsnedsättning (se avsnitt 5.13). Vidare tar målsättningen i avsnitt 5.7, om förmåga att upprätthålla måltidsverksamhet vid en omfattande bristsituation, sikte på bl.a. personer med funktionsnedsättning, äldre personer som bor i särskilda boenden och barn som går i förskolan, skolan eller fritidshem. Regeringen har även gett Myndigheten för civilt försvar (MCF) i uppdrag att skapa förutsättningar för att personer med funktionsnedsättning inkluderas i arbetet med krisberedskap och civilt försvar genom att analysera vad tillgänglighet innebär i befolkningsskyddets kontext. Inom ramen för uppdraget ska MCF även ta fram underlag som ska kunna användas för att kartlägga skyddsrum status vad gäller tillgänglighetsanpassning samt ta fram ett metodstöd för kommuner och regioner om hur man integrerar ett funktionshinderperspektiv i syfte att stärka arbetet med krisberedskap och civilt försvar på lokal och regional nivå.

Förslagen bedöms inte få någon påverkan på jämställdheten mellan kvinnor och män. Utformningen av och vilka funktioner som finns tillgängliga vid de särskilda samlingsplatserna kan dock få betydelse i det avseendet. Utformningen av och vilka funktioner som finns tillgängliga vid de särskilda samlingsplatserna kan också få betydelse för barn och personer med funktionshinder. Dessa perspektiv behöver därför beaktas i det fortsatta arbetet med att ta fram föreskrifter gällande samlingsplatserna.

Regeringen delar utredningens bedömning att förslagen inte kommer att ha några konsekvenser för det brottsförebyggande arbetet, för små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt i förhållande till större företags eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap

En ny lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap införs. Lagen ersätter lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, som fortsättningsvis benämns 2006 års lag. Allmänna överväganden om behovet av en ny lag finns i avsnitt 5.1. I följande avsnitt kommenteras förslagen till den nya lagen.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om kommuners och regioners grundläggande uppgifter inför och under fredstida krissituationer och höjd beredskap och om kommuners och regioners ledning under sådana förhållanden.

Lagen innehåller också bestämmelser om kommuners och regioners stöd till varandra och till enskilda under fredstida krissituationer och höjd beredskap. I lagen finns även bestämmelser om vissa uppgifter för kommuner och regioner i fråga om landets försörjning och i fråga om krigsfångar och andra skyddade personer.

I paragrafen finns en beskrivning av lagens innehåll. Paragrafen saknar motsvarighet i 2006 års lag. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

2 § Det som sägs i denna lag om regioner gäller också kommuner som inte ingår i en region.

I paragrafen anges att det som sägs i lagen om regioner också gäller kommuner som inte ingår i en region. Paragrafen motsvarar 1 kap. 2 § i 2006 års lag (prop. 2005/06:133 s. 156). Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

Ord och uttryck i lagen

3 § Med en fredstida krissituation avses i denna lag en situation som

- avviker från det normala,
- drabbar många människor, stora delar av samhället eller hotar grundläggande värden,
- innebär en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning av viktiga samhällsfunktioner, och
- kräver samordnade och skyndsamma insatser från flera aktörer.

I paragrafen finns en definition av vad som i lagen avses med en fredstida krissituation. Paragrafen motsvarar delvis 1 kap. 4 § i 2006 års lag (prop. 2001/02:184 s. 25 och prop. 2005/06:133 s. 157). Övervägandena finns i avsnitt 5.2.

Uttrycket fredstida krissituation ersätter extraordinär händelse i fredstid i den hittillsvarande lagen. Definitionen av en fredstida krissituation motsvarar definitionen enligt 6 § 1 förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap.

Samtliga kriterier ska vara uppfyllda för att det ska föreligga en fredstida krissituation. En fredstida krissituation kan inträffa lokalt, regionalt eller nationellt. Det kan handla både om en krissituation som är geografiskt begränsad, t.ex. ett omfattande elavbrott eller omfattande översvämningar i en eller flera kommuner, och krissituationer som omfattar hela eller stora delar av landet, såsom covid-19-pandemin eller de omfattande skogsbränderna år 2018. Vad som ska anses utgöra en fredstida krissituation får avgöras utifrån vilken typ av krissituation det rör sig om, dvs. om det är en lokal, regional eller nationell situation. En helhetsbedömning av situationen får göras i det enskilda fallet.

Med kriteriet avviker från det normala avses att situationen är allvarligare än vad som rimligen kan förväntas i ett normalläge och att ordinarie rutiner eller resurser inte är tillräckliga för att hantera den aktuella situationen.

Kriterierna drabbar många människor eller stora delar av samhället ska bedömas utifrån vilken typ av krissituation det rör sig om och med beaktande av de lokala och regionala förutsättningarna, exempelvis kommunens eller regionens storlek, befolkningsmängd och geografiska förhållanden. Med hotar grundläggande värden avses huvudsakligen demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter.

Några exempel på vad som avses med att situationen innebär en allvarlig störning av viktiga samhällsfunktioner kan t.ex. vara långvariga strömavbrott, angrepp mot samhällsviktiga it-system, föroreningar i dricksvattentäkter eller ett omfattande sjukdomsbortfall av läkare och annan sjukvårdspersonal under en pandemi. Med överhängande risk avses en risk som är nära förestående och konkret, dvs. kräver att kommunen eller regionen skyndsamt vidtar åtgärder för att avvärja risken.

Att situationen kräver samordnade och skyndsamma insatser från flera aktörer innebär att en kommun eller region behöver agera samordnat och skyndsamt med andra kommuner eller regioner, statliga myndigheter, frivilliga försvarsorganisationer eller andra aktörer inom civilsamhället. Det kan också innebära att flera kommunala förvaltningsmyndigheter behöver agera samordnat och skyndsamt.

4 § Med samhällsviktig verksamhet avses i denna lag verksamhet, tjänst eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet.

I paragrafen finns en definition av vad som i lagen avses med samhällsviktig verksamhet. Paragrafen saknar motsvarighet i 2006 års lag. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Med samhällsviktig verksamhet avses verksamhet, tjänst eller infrastruktur som upprätthåller eller säkerställer samhällsfunktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden eller säkerhet. Definitionen motsvarar definitionen i 6 § 2 förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. Det kan t.ex. handla om räddningstjänst, hälso- och sjukvård eller värme-, vatten- och elförsörjning. Det är inte

typen av verksamhet, tjänst eller infrastruktur i sig, utan konsekvenserna av avbrott, som är det avgörande vid bedömningen.

2 kap. Kommuners och regioners uppgifter inför och under fredstida krissituationer och höjd beredskap

Grundläggande verksamhetsförmåga

1 § Kommuner och regioner ska under fredstida krissituationer och höjd beredskap ha en robust och likvärdig förmåga att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter (grundläggande verksamhetsförmåga).

Den grundläggande verksamhetsförmågan ska anpassas efter de lokala och regionala förhållandena samt kommunens eller regionens strategiska betydelse för totalförsvaret och dess utsatthet vid ett väpnat angrepp mot Sverige.

Paragrafen innehåller bestämmelser om den grundläggande verksamhetsförmåga som kommuner och regioner ska ha under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Paragrafen saknar motsvarighet i 2006 års lag. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Enligt *första stycket* ska kommuner och regioner under fredstida krissituationer och höjd beredskap ha en robust och likvärdig förmåga att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter (grundläggande verksamhetsförmåga). Bestämmelsen utgör en ram för den förmåga som kommunerna och regionerna ska uppnå genom de skyldigheter som följer av lagen. Med höjd beredskap avses detsamma som i lagen (1992:1403) om totalförvar och höjd beredskap. Vad som avses med fredstida krissituation och samhällsviktig verksamhet definieras i 1 kap. 3 och 4 §§. Av 5 § första och andra stycket framgår att de närmare planer och åtgärder som kommuner och regioner utarbetar och vidtar för att uppnå och upprätthålla en grundläggande verksamhetsförmåga ska vara särskilt inriktade på förmågan att upprätthålla sådan samhällsviktig verksamhet som är av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa.

Att förmågan ska vara robust innebär att kommuners och regioners förmåga att upprätthålla samhällsviktiga verksamheter ska vara stabil och bestå även vid påfrestningar, störningar eller angrepp. Att förmågan ska vara likvärdig innebär att det inte ska finnas betydande skillnader i beredskap mellan olika kommuner och regioner, dvs. samhällsviktiga verksamheter ska kunna upprätthållas på en i huvudsak jämförbar nivå i hela landet och enskilda ska kunna förvänta sig i huvudsak likartade förutsättningar till hjälp under fredstida krissituationer och höjd beredskap, oberoende var i landet de befinner sig.

Enligt *andra stycket* ska den grundläggande verksamhetsförmågan anpassas efter de lokala och regionala förhållandena samt kommunens eller regionens strategiska betydelse för totalförsvaret och dess utsatthet om Sverige blir utsatt för ett väpnat angrepp. Med lokala och regionala förhållanden avses t.ex. geografiska förhållanden, befolkningsmängd, befolkningsstruktur och förekomst av verksamheter kopplade till risker för allvarliga olyckor. Med en kommuns eller regions strategiska betydelse för totalförsvaret avses vilken roll och funktion kommunen eller regionen har för att upprätthålla eller stödja landets samlade försvarsförmåga. Bedömningar och ställningstaganden i fråga om vilka geografiska

områden i Sverige som är strategiskt viktiga i totalförsvarshänseende görs i första hand av riksdagen, regeringen eller statliga myndigheter. Med en kommuns eller regions utsatthet avses den generella risken för att en viss kommun eller region drabbas om Sverige blir utsatt för ett väpnat angrepp.

Att förmågan ska anpassas efter sådana förhållanden innebär att kommunerna och regionerna ska vidta de åtgärder som behövs för att tillse att förmågan är likvärdig och robust även med beaktande av de angivna förhållandena.

Ett fortlöpande och systematiskt arbete

2 § Kommuner och regioner ska bedriva ett fortlöpande och systematiskt arbete för att uppnå och upprätthålla en grundläggande verksamhetsförmåga.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att kommuner och regioner ska bedriva ett fortlöpande och systematiskt arbete för att uppnå och upprätthålla en grundläggande verksamhetsförmåga. Paragrafen saknar motsvarighet i 2006 års lag. Övervägandena finns i avsnitt 5.4.

Vad som avses med grundläggande verksamhetsförmåga anges i 1 §. Att arbetet med att säkerställa en grundläggande verksamhetsförmåga ska bedrivas fortlöpande och systematiskt innebär att arbetet ska bedrivas kontinuerligt över tid, och inte genom enstaka eller tillfälliga insatser, och utgöra en integrerad del av den ordinarie verksamheten. Det innebär vidare att det ska finnas tydliga processer, ansvarsfördelning och dokumentation samt att åtgärder ska planeras, genomföras, följas upp och utvecklas på ett strukturerat och metodiskt sätt.

Risk- och sårbarhetsanalyser

3 § Kommuner och regioner ska analysera i vilken omfattning det finns sårbarheter, hot eller risker som allvarligt kan begränsa eller förhindra deras möjligheter att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Resultatet av analysarbetet ska sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad en risk- och sårbarhetsanalys ska innehålla, med vilken regelbundenhet den ska tas fram samt hur den ska rapporteras och följas upp.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att kommuner och regioner ska ta fram risk- och sårbarhetsanalyser. Paragrafen motsvarar delvis 2 kap. 1 § i 2006 års lag (prop. 2005/06:133 s. 157–158). Övervägandena finns i avsnitt 5.5.

I *första stycket* anges att kommuner och regioner ska analysera i vilken omfattning det finns sårbarheter, hot eller risker som allvarligt kan begränsa eller förhindra deras möjligheter att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Resultatet av analysarbetet ska sammanställas i en risk- och sårbarhetsanalys. Med sårbarheter avses t.ex. bristande personella eller materiella resurser för att hantera en fredstida krissituation eller höjd beredskap, eller att personalen inte har tillräcklig utbildning eller övning. Med hot avses främst följder av rådande omvärldsförhållanden. Det kan t.ex. handla om hot i form av säkerhetspolitiska krissituationer eller ett

väpnat angrepp och de olika konsekvenserna som kan följa av detta. Det kan även avse hot i form av andra slags antagonistiska angrepp, t.ex. terroristangrepp eller cyberangrepp. Med risker avses omständigheter som kunskaps- och erfarenhetsmässigt medför en ökad sannolikhet för vissa händelser eller företeelser, t.ex. för översvämningar, skogsbränder, stormar, stora ras och skred eller pandemier. Med allvarligt kan begränsa eller förhindra avses sårbarheter, hot eller risker som bedöms kunna leda till omfattande och svårartade konsekvenser i samhället, och som kan få till följd att verksamheter endast kan bedrivas med svårighet eller inte alls.

I *andra stycket* finns ett bemyndigande som innebär att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, ska få meddela föreskrifter om vad en risk- och sårbarhetsanalys ska innehålla, med vilken regelbundenhet den ska tas fram samt hur den ska rapporteras och följas upp.

En övergripande plan för beredskapsarbetet

4 § Kommuner och regioner ska varje mandatperiod anta en övergripande plan för arbetet med beredskap för fredstida krissituationer och höjd beredskap. Planen ska innehålla de mål och verksamhetsinriktningar som behövs för att kommunen eller regionen ska uppnå och upprätthålla en grundläggande verksamhetsförmåga.

Planen ska ändras när det behövs på grund av väsentligt förändrade förhållanden.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att kommuner och regioner ska ta fram en övergripande plan för arbetet med beredskap för fredstida krissituationer och höjd beredskap. Paragrafen motsvarar delvis 2 kap. 1 § andra stycket i 2006 års lag (prop. 2001/02:184 s. 26 och prop. 2005/06:133 s. 157–158). Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

I *första stycket* anges att kommuner och regioner för varje mandatperiod ska anta en övergripande plan för sitt arbete med beredskap för fredstida krissituationer och höjd beredskap. Planen ska innehålla de mål och verksamhetsinriktningar som behövs för att kommunen eller regionen ska uppnå och upprätthålla en grundläggande verksamhetsförmåga. Vad som avses med grundläggande verksamhetsförmåga anges i 1 §. Den risk- och sårbarhetsanalys som ska tas fram enligt 3 § bör utgöra underlag för planen. Som utgångspunkt bör planen antas av fullmäktige i kommuner och regioner, se 5 kap. 1 § 1 kommunallagen (2017:725).

I *andra stycket* anges att planen ska ändras när det behövs på grund av väsentligt förändrade förhållanden. Det kan t.ex. handla om större förändringar av den fysiska samhällsstrukturen inom kommunen eller regionen, demografiska förändringar, omfattande organisationsförändringar eller andra ändringar i en kommuns eller regions verksamheter som i betydande omfattning innebär nya eller utökade krav på kommuner eller regioner. Ett oförutsett och påtagligt förändrat säkerhetspolitiskt läge i Sveriges närområde kan också medföra behov av att ändra planen.

Planer och andra förberedande åtgärder

5 § Kommuner och regioner ska med utgångspunkt i den övergripande planen utarbeta de närmare planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att uppnå och upprätthålla en grundläggande verksamhetsförmåga.

Planerna och de förberedande åtgärderna ska särskilt vara inriktade på förmågan att upprätthålla sådan samhällsviktig verksamhet som är av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa.

Av planerna ska det framgå i vilken omfattning det behöver tillföras resurser i form av personal eller materiel till kommunens eller regionens verksamheter under en fredstida krissituation eller höjd beredskap.

Paragrafen innehåller bestämmelser om kommuners och regioners närmare planer och förberedande åtgärder inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. Paragrafen motsvarar delvis 3 kap. 1 § i 2006 års lag (prop. 1994/95:7 s. 97 och prop. 2005/06:133 s. 160). Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

I *första stycket* anges att kommuner och regioner ska utarbeta de närmare planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att uppnå och upprätthålla en grundläggande verksamhetsförmåga. Vad som avses med grundläggande verksamhetsförmåga framgår av 1 §. Med att utarbeta planer avses t.ex. att upprätta och uppdatera krisledningsplaner och kontinuitetsplaner, besluts- och delegationsordningar, dokument med rutiner och riktlinjer och samverkanstrukturer. Med förberedande åtgärder avses de konkreta handlingar och insatser som behöver vidtas för att uppnå eller upprätthålla förmågan.

I *andra stycket* anges att planerna och de förberedande åtgärderna särskilt ska vara inriktade på förmågan att upprätthålla sådan samhällsviktig verksamhet som är av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa. Med samhällsviktig verksamhet av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa avses verksamhet som på ett direkt och konkret sätt är av betydelse för människors liv och hälsa, t.ex. sjukvårdsverksamhet, räddningstjänst, social omsorgsverksamhet, skolverksamhet samt verksamheter för vatten-, el- och värmeförsörjning. Att planerna och åtgärderna särskilt ska vara inriktade på förmågan att upprätthålla dessa verksamheter innebär att de ska ges särskild prioritet och att resurser och kapacitet i första hand ska dimensioneras för att säkerställa dessa verksamheters funktion vid fredstida kriser och höjd beredskap.

Enligt *tredje stycket* ska det framgå av planerna i vilken omfattning det behöver tillföras resurser i form av personal eller materiel till kommunens eller regionens verksamheter under en fredstida krissituation eller höjd beredskap. Det innebär att kommuner och regioner i sina planer ska klarlägga arten och omfattningen av dessa behov. Syftet är att möjliggöra för kommuner, regioner och staten att ta ställning till vilka resurser som behövs för att förstärka och utveckla krisberedskapen och det civila försvaret på lokal och regional nivå över tid.

6 § Kommunstyrelsen och regionstyrelsen ska utarbeta de närmare planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att säkerställa en robust och uthållig ledning av kommunens respektive regionens verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Paragrafen innehåller särskilda bestämmelser om planer och förberedande åtgärder i fråga om kommuners och regioners ledning under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Paragrafen saknar motsvarighet i 2006 års lag. Övervägandena finns i avsnitt 5.16.4.

I paragrafen åläggs kommunstyrelsen och regionstyrelsen ett särskilt ansvar för att kommunen och regionen utarbetar de närmare planer och vidtar de förberedande åtgärder som behövs för att säkerställa en robust och uthållig ledning av kommunens respektive regionens verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Ansvaret avser inte bara den högsta beslutande ledningens förmåga utan även ledningen av de olika verksamheterna.

Vilka planer och åtgärder som behöver utarbetas och vidtas kan variera beroende på förhållandena inom kommunen eller regionen. Det kan t.ex. handla om organisatoriska planer för ansvarsfördelning och bemanning av ledningen eller åtgärder för att säkerställa att de personer som ska utöva ledningen får nödvändig utbildning och övning. Det kan också handla om åtgärder för att säkerställa tillgång till ledningslokaler med robusta tekniska lösningar. Styrelsen uppfyller sitt ansvar genom beslut inom sitt mandat samt de råd och vägledningar som det normalt ankommer på styrelsen att utfärda till nämnderna.

7 § Kommuner och regioner ska beakta de krav som ställs på det civila försvaret när de utarbetar planer och vidtar förberedande åtgärder inför höjd beredskap. Planerna ska innehålla uppgifter om krigsorganisationen och den personal som ska tjänstgöra i denna.

Paragrafen innehåller särskilda bestämmelser om kommuners och regioners planer och förberedande åtgärder inför höjd beredskap. Paragrafen saknar motsvarighet i 2006 års lag. Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

Enligt paragrafen ska kommuner och regioner beakta de krav som ställs på det civila försvaret när de utarbetar planer och vidtar förberedande åtgärder inför höjd beredskap. Civilt försvar är, tillsammans med militärt försvar, en del av totalförsvaret, se 1 § 3 lagen (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap. Styrningen av Sveriges militära och civila försvar sker genom totalförsvarspropositioner, inriktningsbeslut, planeringsanvisningar och övrig planering för totalförsvaret.

I paragrafen anges även att planerna ska innehålla uppgift om krigsorganisationen och den personal som ska tjänstgöra i denna. Bestämmelsen motsvarar hittillsvarande 4 § förordningen (2006:637) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Med krigsorganisation avses den organisation som är nödvändig för att prioriterad verksamhet ska kunna upprätthållas vid höjd beredskap, inklusive samtliga befattningar som ska finnas i organisationen. Bestämmelsen innebär att kommunerna och regionerna behöver analysera vilka delar av verksamheterna som är totalförsvarsviktiga och behöver bemannas samt hur bemanningen kan ordnas. Det innebär också att planeringen behöver revideras vid förändringar, t.ex. om viss personal inte längre är tillgänglig för den planerade krigsuppgiften.

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om kommunernas och regionernas planer och andra förberedande åtgärder enligt 4, 5 och 7 §§.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om kommunernas och regionernas övergripande plan för beredskapsarbetet enligt 4 §, om planer och andra förberedande åtgärder enligt 5 § samt om planer och förberedande åtgärder inför höjd beredskap enligt 7§. Paragrafen motsvarar delvis 2 kap. 1 § tredje stycket i 2006 års lag (prop. 2005/06:133 s. 158). Övervägandena finns i avsnitt 5.6.

Utbildning och övning

9 § Kommuner och regioner ska tillse att förtroendevalda och anställda får den utbildning och övning som behövs för att kunna utföra sina uppgifter på ett ändamålsenligt och effektivt sätt under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om sådan utbildning och övning som avses i första stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att kommuner och regioner har ansvar för utbildning och övning. Paragrafen motsvarar delvis 2 kap. 8 § i 2006 års lag (prop. 2005/06:133 s. 159). Övervägandena finns i avsnitt 5.9.

I *första stycket* anges att kommuner och regioner ska tillse att förtroendevalda och anställda får den utbildning och övning som behövs för att kunna utföra sina uppgifter på ett ändamålsenligt och effektivt sätt under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Vilken typ av utbildning och övning som behövs får bedömas utifrån vilka uppgifter individen planeras att ha under en fredstida krissituation eller höjd beredskap. Utbildning och övning behöver genomföras med sådan regelbundenhet att kunskapen hos de anställda och förtroendevalda hålls uppdaterad och aktuell.

I *andra stycket* anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om sådan utbildning och övning som avses i första stycket. Det kan t.ex. handla om innehållet i en viss utbildning eller övning och med vilken regelbundenhet den ska genomföras.

Samordningsfunktion

10 § Kommuner och regioner ska ha tillgång till en funktion för samordning av sitt arbete med beredskap för fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 2006 års lag, innehåller bestämmelser om att kommuner och regioner ska ha en samordningsfunktion. Övervägandena finns i avsnitt 5.8.

Enligt paragrafen ska varje kommun och region ha tillgång till en funktion för samordning av sitt arbete inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. Kravet innebär att kommunerna och regionerna behöver säkerställa att det finns personella resurser för samordning av arbetet inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. Hur funktionen ska utformas och organiseras är upp till kommunerna och regionerna. Det kan t.ex. vara en särskild befattning eller tjänst eller en särskild organisation inom kommunen eller regionen. Kommunerna och regionerna kan ha tillgång till en samordningsfunktion genom att inrätta en egen sådan funktion. Det

är också möjligt för en kommun eller region att ha tillgång till en samordningsfunktion genom t.ex. avtalssamverkan med annan kommun eller region.

Geografiskt områdesansvar

11 § En kommun ska inom sitt geografiska område verka för att relevanta aktörer samverkar och samordnar sig i fråga om åtgärder inför och under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att kommuner ska verka för att relevanta aktörer samverkar och samordnar sig i fråga om beredskapsåtgärder, s.k. geografiskt områdesansvar. Paragrafen motsvarar delvis 2 kap. 7 § 1 och 2 samt 3 kap. 4 § i 2006 års lag (prop. 1994/95:7 s. 99 och prop. 2005/06:133 s. 159 och 161). Övervägandena finns i avsnitt 5.10.

Att kommunen ska verka för att relevanta aktörer samverkar innebär att kommunen aktivt och kontinuerligt ska arbeta med att identifiera vilka aktörer som är relevanta och initiera samverkan med och mellan dessa. Relevanta aktörer kan vara t.ex. statliga myndigheter, regionen, enskilda fysiska eller juridiska personer samt ideella organisationer och trossamfund som är verksamma i kommunen och som förväntas kunna bidra till fredstida krishantering eller åtgärder avseende civilt försvar. Vilka aktörer som är relevanta för samverkan i en viss fråga får bedömas utifrån den aktuella frågan och de lokala förutsättningarna.

Enligt paragrafen ska kommuner också verka för att relevanta aktörer samordnar sig i fråga om åtgärder inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. Det innebär att kommunerna ska ta initiativ som bidrar till en gemensam lägesbild av vilket behov av åtgärder som finns, vilka prioriteringar som bör göras och vem som gör vad.

Under en fredstida krissituation eller höjd beredskap, dvs. under ett pågående händelseförlopp, innebär ansvaret för kommunerna att ta initiativ så att aktörerna t.ex. har samma uppfattning om vad som har hänt, hur krisen kan komma att utvecklas, vilken inriktning åtgärderna bör ha och vilka prioriteringar som bör göras.

Samverkan med statliga myndigheter

12 § Kommuners och regioners planer och förberedande åtgärder enligt denna lag ska tas fram och genomföras i samverkan med berörda statliga myndigheter.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 2006 års lag, innehåller en skyldighet för kommuner och regioner att samverka med statliga myndigheter i vissa avseenden. Övervägandena finns i avsnitt 5.11.

I paragrafen anges att kommuners och regioners planer och förberedande åtgärder enligt lagen ska tas fram och genomföras i samverkan med berörda statliga myndigheter. Med berörda statliga myndigheter avses i första hand länsstyrelserna, Försvarsmakten, Myndigheten för civilt försvar och övriga statliga myndigheter som är beredskapsmyndigheter enligt förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. En motsvarande skyldighet för beredskapsmyndigheterna att samverka med berörda kommuner och

regioner finns i 20 § andra stycket 3 förordningen om statliga myndigheters beredskap.

Informationsskyldighet gentemot statliga myndigheter

13 § Kommuner och regioner ska hålla den myndighet som regeringen bestämmer informerad om de planer och förberedande åtgärder som de har vidtagit inför fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad informationen ska avse samt på vilket sätt och med vilken regelbundenhet den ska lämnas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att kommuner och regioner ska informera vissa statliga myndigheter om sina planer och förberedande åtgärder inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. Paragrafen motsvarar delvis 2 kap. 9 § i 2006 års lag (prop. 2005/06:133 s. 160). Övervägandena finns i avsnitt 5.12.

I *första stycket* anges att kommuner och regioner ska hålla den myndighet som regeringen bestämmer informerad om de planer och förberedande åtgärder som de har vidtagit inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. Informationskyldigheten kan omfatta en eller flera myndigheter.

Enligt *andra stycket* får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om vad informationen ska avse samt på vilket sätt och med vilken regelbundenhet den ska lämnas.

14 § Kommuner och regioner ska under fredstida krissituationer och höjd beredskap hålla den myndighet som regeringen bestämmer informerad om händelseutvecklingen, den aktuella situationen, den förväntade utvecklingen, tillgängliga resurser samt vidtagna och planerade åtgärder. Sådan information ska även lämnas på begäran av den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad informationen ska avse och på vilket sätt den ska lämnas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att kommuner och regioner ska lämna viss information under en pågående fredstida krissituation och höjd beredskap. Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 kap. 9 § och 3 kap. 5 § i 2006 års lag (prop. 1994/95:7 s. 100 och prop. 2005/06:133 s. 160–161). Övervägandena finns i avsnitt 5.12.

Första stycket innebär att kommuner och regioner under fredstida krissituationer och höjd beredskap ska hålla den myndighet som regeringen bestämmer informerad om händelseutvecklingen, den aktuella situationen, den förväntade utvecklingen, tillgängliga resurser samt om vidtagna och planerade åtgärder. Informationskyldigheten kan omfatta en eller flera myndigheter. Bestämmelsen innebär att kommuner och regioner ska informera om omständigheterna under en pågående fredstida krissituation eller höjd beredskap, göra en bedömning av den aktuella situationen och hur denna kan komma att utvecklas samt redovisa sina verksamhetsmässiga förutsättningar att hantera situationen. Sådan information ska även lämnas om den myndighet som regeringen bestämmer begär det.

Enligt *andra stycket* får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om vad informationen ska avse och på vilket sätt den ska lämnas.

Informationsskyldighet gentemot allmänheten

15 § Kommuner och regioner ska under fredstida krissituationer och höjd beredskap informera allmänheten inom kommunen respektive regionen om sådana omständigheter som bedöms vara av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa eller för att förhindra eller begränsa omfattande skador på egendom eller miljön.

Paragrafen reglerar informationsskyldighet för kommuner och regioner gentemot allmänheten under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Paragrafen saknar motsvarighet i 2006 års lag. Övervägandena finns i avsnitt 5.13.

Informationsskyldigheten inträder under fredstida krissituationer och höjd beredskap om det under sådana förhållanden bedöms föreligga risker för människors liv och hälsa eller omfattande skador på egendom eller miljön. Informationen ska syfta till att enskilda ska kunna vidta rätt åtgärder för att undvika faran och till att den som drabbats av en kris ska kunna få nödvändig hjälp. Det kan t.ex. handla om information om risker på grund av brand, ras eller liknande förhållanden, vilka åtgärder de enskilda bör vidta i en viss situation och vilken hjälp som finns att få. Informationsskyldigheten innebär att kommuner och regioner behöver ha förmåga att lämna relevant information till allmänheten även under förhållanden som innebär stora påfrestningar på verksamheterna, t.ex. om de traditionella informationsvägarna inte är tillgängliga.

16 § En kommun ska under fredstida krissituationer och höjd beredskap inom sitt geografiska område verka för samordning mellan relevanta aktörer av den information som behöver förmedlas till allmänheten.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att kommuner ska verka för samordning av information som behöver förmedlas till allmänheten under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Paragrafen motsvarar i huvudsak 2 kap. 7 § 3 i 2006 års lag (prop. 2005/06:133 s. 159). Övervägandena finns i avsnitt 5.13.

Bestämmelsen innebär att kommunen ska verka för att information som behöver förmedlas till allmänheten under en pågående fredstida krissituation och höjd beredskap samordnas mellan relevanta aktörer. Med relevanta aktörer avses detsamma som i 11 §. Syftet är att aktörerna ska förmedla samstämmig information till allmänheten.

Särskilda samlingsplatser

17 § En kommun ska ha tillgång till en eller flera särskilda samlingsplatser för de som bor eller annars vistas i kommunen, som vid behov ska kunna användas under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om särskilda samlingsplatser.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 2006 års lag, innehåller bestämmelser om särskilda samlingsplatser. Övervägandena finns i avsnitt 5.15.

Enligt *första stycket* ska en kommun ha tillgång till en eller flera särskilda samlingsplatser för dem som bor eller annars vistas i kommunen, som vid behov ska kunna användas under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Med särskild samlingsplats avses en förberedd plats där allmänheten kan samlas för att få information och basal hjälp och där de kan vistas under en kortare tid. Behov av att använda en särskild samlingsplats kan finnas t.ex. i samband med kraftiga översvämningar, bränder, långvariga el- och värmeavbrott eller allvarliga störningar i dricksvattenförsörjningen. Ett annat exempel på när det kan finnas behov av att använda en särskild samlingsplats kan vara under en kritisk situation under krigstillstånd, som medför att kommunen behöver informera invånarna om det rådande tillståndet och vad det innebär för deras del i olika avseenden. Vidare kan det finnas behov av att använda en särskild samlingsplats vid ett beslut om utrymning enligt lagen (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap eller lagen (2003:778) om skydd mot olyckor. Det krävs inte att kommunerna inrättar egna samlingsplatser utan det är möjligt för en kommun att genom t.ex. avtalsamverkan med en annan kommun ha tillgång till en särskild samlingsplats i en eller flera näraliggande kommuner. En sådan lösning förutsätter att det bedöms som lämpligt med hänsyn till samlingsplatsens syfte.

I *andra stycket* anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om särskilda samlingsplatser. Det kan t.ex. handla om de särskilda samlingsplatsernas utformning, vilka funktioner som ska finnas tillgängliga och hur många särskilda samlingsplatser som ska finnas i en kommun.

3 kap. Kommuners och regioners ledning under fredstida krissituationer och höjd beredskap

Ledning under fredstida krissituationer

1 § I varje kommun och region ska det finnas en nämnd för att fullgöra uppgifter under fredstida krissituationer (krisledningsnämnd).

I paragrafen anges att i varje kommun och region ska det finnas en nämnd för att fullgöra uppgifter under fredstida krissituationer (krisledningsnämnd). Paragrafen motsvarar 2 kap. 2 § i 2006 års lag (prop. 2001/02:184 s. 26–27 och prop. 2005/06:133 s. 158), dock med den ändringen att uttrycket fredstida krissituation ersätter uttrycket extraordinära händelser i fredstid, se författningskommentaren till 1 kap. 3 §. I jämförelse med 2006 års lag görs vissa språkliga ändringar. Övervägandena finns i avsnitt 5.16.2.

2 § Ordföranden i krisledningsnämnden ska besluta att nämnden ska träda i funktion, om det behövs för att hantera en fredstida krissituation.

I paragrafen regleras vem som beslutar att krisledningsnämnden ska träda i funktion. Paragrafen motsvarar 2 kap. 3 § första stycket i 2006 års lag (prop. 2001/02:184 s. 27 och prop. 2005/06:133 s. 158), dock med den ändringen att uttrycket fredstida krissituation ersätter uttrycket extraordinära händelser i fredstid, se författningskommentaren till 1 kap. 3 §. I jämförelse med 2006 års lag görs även vissa språkliga ändringar. Övervägandena finns i avsnitt 5.16.2.

3 § Ordföranden får besluta på krisledningsnämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas. Sådana beslut ska snarast anmälas till nämnden.

Vid förhinder för ordföranden i krisledningsnämnden träder vice ordföranden i nämnden i hans eller hennes ställe.

I paragrafen regleras vem som får besluta på krisledningsnämndens vägnar i brådskande ärenden. Paragrafen motsvarar 2 kap. 3 § andra och tredje styckena i 2006 års lag (prop. 2001/02:184 s. 27 och prop. 2005/06:133 s. 158), dock med den ändringen att uttrycket fredstida krissituation ersätter uttrycket extraordinära händelser i fredstid, se författningskommentaren till 1 kap. 3 §. I jämförelse med 2006 års lag görs även vissa språkliga ändringar. Övervägandena finns i avsnitt 5.16.2.

4 § Krisledningsnämnden får fatta beslut om att överta hela eller delar av verksamhetsområden från övriga nämnder i kommunen eller regionen i den utsträckning som är nödvändig med hänsyn till den fredstida krissituationens art och omfattning.

När förhållandena medger det ska krisledningsnämnden besluta att de uppgifter som nämnden har övertagit från ordinarie nämnder ska återgå till dessa nämnder.

I paragrafen finns bestämmelser om att krisledningsnämnden under vissa förutsättningar får överta verksamhetsområden från övriga nämnder. Paragrafen motsvarar 2 kap. 4 § i 2006 års lag (prop. 2001/02:184 s. 27–28 och prop. 2005/06:133 s. 158), dock med den ändringen att uttrycket fredstida krissituation ersätter uttrycket extraordinära händelser i fredstid, se författningskommentaren till 1 kap. 3 §. I jämförelse med 2006 års lag görs även vissa språkliga ändringar. Övervägandena finns i avsnitt 5.16.2.

5 § Krisledningsnämndens beslut ska anmälas vid närmast följande fullmäktigesammanträde. Fullmäktige beslutar om redovisningens omfattning och form.

I paragrafen finns bestämmelser om att krisledningsnämndens beslut ska anmälas till fullmäktigesammanträde. Paragrafen motsvarar 2 kap. 5 § i 2006 års lag (prop. 2001/02:184 s. 28 och prop. 2005/06:133 s. 158). I jämförelse med 2006 års lag görs vissa språkliga ändringar. Övervägandena finns i avsnitt 5.16.2.

6 § Kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen får besluta att krisledningsnämndens verksamhet med anledning av en fredstida krissituation ska upphöra om nämndens verksamhet inte längre behövs. Om styrelsen fattar ett sådant beslut återgår de verksamhetsområden som krisledningsnämnden har övertagit till de ordinarie nämnderna.

Fullmäktige får också fatta ett sådant beslut som avses i första stycket.

I paragrafen finns bestämmelser om upphörande av krisledningsnämndens verksamhet. Paragrafen motsvarar 2 kap. 6 § i 2006 års lag (prop. 2001/02:184 s. 28 och prop. 2005/06:133 s. 159), dock med den ändringen att uttrycket fredstida krissituation ersätter uttrycket extraordinära händelser i fredstid, se författningskommentaren till 1 kap 3 §. I jämförelse med 2006 års lag görs även vissa språkliga ändringar. Övervägandena finns i avsnitt 5.16.2.

Ledning under höjd beredskap

7 § Kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen ska under höjd beredskap särskilt inrikta sitt ledningsarbete på att samordna och följa de verksamheter av betydelse för det civila försvaret som kommunen respektive regionen bedriver.

Paragrafen innehåller bestämmelser om inriktningen på kommunstyrelsens och regionstyrelsens ledning under höjd beredskap. Paragrafen motsvarar delvis 3 kap. 2 § i 2006 års lag (prop. 1994/95:7 s. 99–100 och prop. 2005/06:133 s. 161). Övervägandena finns i avsnitt 5.16.3.

I paragrafen anges att kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen under höjd beredskap särskilt ska inrikta sitt ledningsarbete på att samordna och följa de verksamheter av betydelse för det civila försvaret som kommunen respektive regionen bedriver. Det innebär att styrelsen fortlöpande ska hålla sig väl underrättad om nämndernas åtgärder i fråga om civilt försvar och verka för att deras åtgärder samordnas, i syfte att säkerställa att kommunens och regionens verksamheter på ett effektivt sätt bidrar till det civila försvaret. Bestämmelsen innebär inte att styrelsen får några utökade beslutsbefogenheter, dvs. styrelsens ansvar för ledning av nämnderna ska inte vara mer omfattande än vad som följer av 6 kap. 1 § kommunallagen (2017:725).

8 § I lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. finns ytterligare bestämmelser om kommunstyrelsens och regionstyrelsens befogenheter under höjd beredskap.

Paragrafen innehåller en upplysning om att det finns ytterligare bestämmelser om kommunstyrelsens respektive regionstyrelsens befogenheter under höjd beredskap i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. Paragrafen saknar motsvarighet i 2006 års lag. Övervägandena finns i avsnitt 5.16.3.

4 kap. Kommuners och regioners stöd till varandra och till enskilda under fredstida krissituationer och höjd beredskap

Stöd mellan kommuner och regioner

1 § Kommuners och regioner får på begäran lämna stöd till den kommun eller region som drabbats av en fredstida krissituation eller som har behov av stöd under höjd beredskap. En kommun eller region som har lämnat stöd har rätt till skäligen ersättning av den kommun eller region som har fått stödet.

När en enskild persons vistelse i en kommun beror på en fredstida krissituation, har vistelsekommunen rätt till ersättning från den kommun som drabbats av den fredstida krissituationen.

I paragrafen finns bestämmelser om kommuners och regioners möjlighet att på begäran lämna stöd till andra kommuner och regioner. Övervägandena finns i avsnitt 5.17.

Paragrafens *första stycke* motsvarar i huvudsak 4 kap. 1 § första stycket i 2006 års lag (prop. 2001/02:184 s. 28 och prop. 2005/06:133 s. 161). Uttrycket fredstida krissituation ersätter extraordinär händelse i fredstid, se författningskommentaren till 1 kap. 3 §. Det görs också ett tillägg om att stöd på begäran får lämnas till en annan kommun eller region som har behov av stöd under höjd beredskap. Även i den situationen har den kommun eller region som har lämnat stöd rätt till skälig ersättning av den kommun eller region som har fått stödet. Med stöd avses inte endast ekonomiskt stöd utan det kan även vara fråga om att t.ex. ställa egna resurser till förfogande, såsom räddningstjänst, eller att upplåta lokaler för omhändertagande av nödställda.

Andra stycket motsvarar 4 kap. 1 § andra stycket i 2006 års lag (prop. 2001/02:184 s. 28–29, prop. 2005/06:133 s. 161 och prop. 2016/17:43 s. 156), dock med den ändringen att begreppet fredstida krissituation ersätter begreppet extraordinära händelser i fredstid, se författningskommentaren till 1 kap. 3 §.

I jämförelse med 2006 års lag görs även vissa språkliga ändringar.

2 § Kommuner och regioner ska lämna stöd till den kommun eller region som har en för totalförsvaret viktig uppgift, om denna uppgift blivit oskäligt betungande till följd av krigsskada eller andra extraordinära förhållanden som orsakats av krig eller krigsfara.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i ett enskilt fall besluta om stödets omfattning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om stödet.

I paragrafen finns bestämmelser om skyldighet för kommuner och regioner att under vissa förutsättningar lämna stöd till andra kommuner och regioner. Övervägandena finns i avsnitt 5.17.

Första och andra styckena motsvarar 4 kap. 2 § i 2006 års lag (prop. 1994/95:7 s. 100 och prop. 2005/06:133 s. 161).

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om stöd enligt paragrafen.

I jämförelse med 2006 års lag görs även vissa språkliga ändringar.

Stöd till enskilda

3 § Kommuner och regioner får under en fredstida krissituation lämna begränsat ekonomiskt stöd till en enskild som drabbats av situationen.

I paragrafen anges att kommuner och regioner under en fredstida krissituation får lämna begränsat ekonomiskt stöd till enskild som drabbats av situationen. Övervägandena finns i avsnitt 5.17.

Paragrafen motsvarar 4 kap. 3 § i 2006 års lag (prop. 2001/02:184 s. 29 och prop. 2005/06:133 s. 161), dock med den ändringen att begreppet fredstida krissituation ersätter begreppet extraordinära händelser i fredstid, se författningskommentaren till 1 kap. 3 §.

5 kap. Kommuners uppgifter i fråga om landets försörjning

1 § Kommuner ska under höjd beredskap eller när ransoneringslagen (1978:268) i annat fall tillämpas, i den omfattning som regeringen i särskilda fall beslutar,

1. vidta de åtgärder som behövs för försörjningen med nödvändiga varor,
2. medverka vid allmän prisreglering och ransonering, och
3. medverka i övrigt vid genomförandet av åtgärder som är viktiga för landets försörjning.

I paragrafen finns bestämmelser om vissa uppgifter för kommuner som rör landets försörjning och viss annan verksamhet i kristider. Paragrafen motsvarar 3 kap. 3 § i 2006 års lag (prop. 1973:132 s. 43–44, prop. 1994/95:7 s. 100 och prop. 2005/06:133 s. 161). Övervägandena finns i avsnitt 5.18.

6 kap. Kommuners och regioners uppgifter i fråga om krigsfångar och andra skyddade personer

1 § Uppgifter om identitet, vistelseort, hälsotillstånd och liknande förhållanden som avser krigsfångar och andra skyddade personer som är i Sveriges våld ska lämnas till en officiell nationell upplysningsbyrå enligt Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter och tilläggsprotokollen till konventionerna. Varje kommun och region som har sådana uppgifter ska, under den tid som den nationella upplysningsbyrån är upprättad, lämna dessa uppgifter i fråga om krigsfångar till Totalförsvarets plikt- och prövningsverk och i fråga om andra skyddade personer till Migrationsverket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att kommuner och regioner, under vissa förutsättningar, ska lämna vissa uppgifter om krigsfångar och andra skyddade personer till Totalförsvarets plikt- och prövningsverk respektive Migrationsverket. Paragrafen motsvarar 6 kap. 1 § första stycket i 2006 års lag (prop. 1996/97:4 s. 299 och prop. 2005/06:133 s. 162), med den ändringen att någon skyldighet för Totalförsvarets plikt- och prövningsverk och Migrationsverket att vidarebefordra uppgifterna inte anges i paragrafen. I jämförelse med 2006 års lag görs även vissa språkliga ändringar. Övervägandena finns i avsnitt 5.19.

2 § Varje kommun och region ska till Totalförsvarets plikt- och prövningsverk respektive Migrationsverket lämna uppsamlade värdeföremål och handlingar, som kvarlämnats av krigsfångar eller andra skyddade personer eller som efterlämnats av avlidna krigsfångar eller andra skyddade personer, om värdeföremålen eller handlingarna är av vikt för de närmast anhöriga.

Uppgift ska även lämnas om var avlidna krigsfångars och andra skyddade personers gravar är belägna.

Paragrafen innehåller bestämmelser om att kommuner och regioner ska lämna vissa föremål och uppgifter till Totalförsvarets plikt- och

prövningsverk respektive Migrationsverket. Paragrafen motsvarar i 6 kap. 1 § andra stycket i 2006 års lag (prop. 1996/97:4 s. 299 och prop. 2005/06:133 s. 162), med den ändringen att någon skyldighet för Totalförsvarets plikt- och prövningsverk och Migrationsverket att lämna vidare föremålen och vidarebefordra uppgifterna inte anges i paragrafen. I jämförelse med 2006 års lag görs även vissa språkliga ändringar. Övervägandena finns i avsnitt 5.19.

3 § På begäran av Svenska Röda Korset ska varje kommun och region, som i krig eller under neutralitet kan få sådan information som avses i 1 §, i fredstid bistå Svenska Röda Korset med att förbereda den nationella upplysningsbyråns verksamhet.

Paragrafen reglerar en skyldighet för kommuner och regioner att bistå Svenska Röda Korset. Paragrafen motsvarar 6 kap. 2 § i 2006 års lag (prop. 1996/97:4 s. 299–300 och prop. 2005/06:133 s. 162). I jämförelse med 2006 års lag görs vissa språkliga ändringar. Övervägandena finns i avsnitt 5.19.

7 kap. Tystnadsplikt

1 § Den som deltar eller har deltagit i en kommuns eller en regions verksamhet med beredskap inför eller åtgärder under en fredstida krissituation eller höjd beredskap får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon har fått veta om

1. förhållanden av betydelse för att förebygga och hantera fredstida krissituationer,

2. förhållanden av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt,

3. en enskild persons ekonomiska förhållanden, eller

4. ett företags affärs- eller driftsförhållanden.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Paragrafen innehåller bestämmelser om tystnadsplikt för den som deltar eller har deltagit i en kommuns eller en regions verksamhet med beredskap inför eller åtgärder under en fredstida krissituation eller höjd beredskap. Övervägandena finns i avsnitt 5.21.

Första stycket motsvarar 7 kap. 1 § i 2006 års lag (prop. 1994/95:7 s. 116, prop. 1995/96:129 s. 91 och prop. 2005/06:133 s. 163), dock med den ändringen att uttrycket fredstida krissituation ersätter extraordinär händelse i fredstid, se författningskommentaren till 1 kap. 3 §.

Andra stycket, som saknar motsvarighet i 2006 års lag, innehåller en upplysning om att i det allmännas verksamhet tillämpas i stället offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), t.ex. 18 kap. 13 § och 38 kap. 7 § offentlighets- och sekretesslagen.

2 § Den som deltar eller har deltagit i verksamhet hos den nationella upplysningsbyrå som avses i 6 kap. 1 § får inte obehörigen röja vad han eller hon har fått veta om en krigsfånge eller annan skyddad person som avses i Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter och tilläggsprotokollen till konventionerna, i fråga om vistelseort, hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden.

Trots tystnadsplikten får den som deltar i verksamhet hos den nationella upplysningsbyrån till Internationella rödakorskommitténs efterforskningsbyrå (Central Tracing Agency) vidarebefordra sådana uppgifter som avses i 6 kap. 1 §

och motsvarande uppgifter som lämnats till den nationella upplysningsbyrån av statliga myndigheter.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tystnadsplikt för den som deltar i verksamhet hos den nationella upplysningsbyrån. Paragrafen motsvarar 7 kap. 2 § i 2006 års lag (prop. 1996/97:4 s. 300 och prop. 2005/06:133 s. 163). I jämförelse med 2006 års lag görs vissa språkliga ändringar. Övervägandena finns i avsnitt 5.21.

8 kap. Tillsyn

1 § Den myndighet som regeringen bestämmer (tillsynsmyndigheten) ska ha tillsyn över att kommunerna och regionerna följer denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att den myndighet som regeringen bestämmer ska ha tillsyn över att kommunerna och regionerna följer lagen och de föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. Paragrafen saknar motsvarighet i 2006 års lag. Övervägandena finns i avsnitt 5.20.1.

Att en myndighet ska ha tillsyn innebär att myndigheten ska granska att kommunerna och regionerna uppfyller de krav som ställs upp i lagen och föreskrifterna. Resultatet av tillsynen ska kunna bidra till att förbättra och utveckla kommunernas och regionernas beredskap. Tillsynen ska vara så pass ingående att tillsynsmyndigheten kan bedöma om den granskade kommunen eller regionen har en grundläggande verksamhetsförmåga i enlighet med 2 kap. 1 § och i övrigt följer kraven i lagen och föreskrifterna. Tillsynen avser inte kommunernas och regionernas efterlevnad av regler om beredskap i specialförfattningar. Tillsynsmyndigheten kan dock vid utövandet av tillsynen behöva samverka med och samordna sig med andra statliga tillsynsmyndigheter.

2 § Tillsynsmyndigheten har rätt att av den kommun eller region som tillsynen avser få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att tillsynsmyndigheten har rätt att av den som tillsynen avser få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen. Paragrafen saknar motsvarighet i 2006 års lag. Övervägandena finns i avsnitt 5.20.2.

3 § Om en kommun eller region i betydande omfattning inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, får tillsynsmyndigheten förelägga kommunen eller regionen att åtgärda bristerna.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 2006 års lag, reglerar möjligheten till åtgärdsföreläggande. Övervägandena finns i avsnitt 5.20.2.

Paragrafen innebär att om en kommun eller region i betydande omfattning inte följer sina skyldigheter enligt lagen eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen får tillsynsmyndigheten förelägga kommunen eller regionen att åtgärda bristerna. Med i betydande omfattning avses att det ska vara fråga om avsevärda brister. Det kan t.ex.

handla om att en kommun eller region på ett eller flera områden inte har vidtagit de åtgärder som följer av lagen, t.ex. underlåtit att ta fram en risk- och sårbarhetsanalys eller utarbeta planer eller vidta förberedande åtgärder. I ett föreläggande bör det utförligt och tydligt anges på vilket eller vilka sätt kommunen eller regionen har brutit i sina skyldigheter och hur bristerna ska åtgärdas. En kommun eller region kan välja att åtgärda bristerna på annat sätt om det innebär att kommunen eller regionen därigenom uppfyller sina skyldigheter.

9 kap. Övrigt bemyndigande

1 § Om Sverige är i krig eller krigsfara eller det råder sådana extraordinära förhållanden som är orsakade av krig eller av krigsfara som landet har befunnit sig i, får regeringen meddela föreskrifter om kommuners eller regioners uppgifter att skydda och hjälpa civilbefolkningen.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 2006 års lag, innehåller ett bemyndigande till regeringen. Övervägandena finns i avsnitt 5.22.

Bemyndigandet innebär att om Sverige är i krig, krigsfara eller det råder sådana extraordinära förhållanden som är föranledda av krig eller av krigsfara som landet har befunnit sig i, får regeringen meddela föreskrifter om kommuners eller regioners uppgifter avseende skydd eller hjälp till civilbefolkningen. Föreskrifterna kan t.ex. avse åtgärder som kommunerna och regionerna behöver vidta för att skydda civilbefolkningen i krigsdrabbade områden eller åtgärder för nödförsörjning av dricksvatten, livsmedel eller andra förnödenheter i större omfattning. Det är regeringen som under konstitutionellt ansvar avgör om förutsättningarna att tillämpa bemyndigandet är för handen.

10 kap. Överklagande av beslut

1 § Ett beslut som meddelats av tillsynsmyndigheten enligt 8 kap. 3 § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Om en kommun eller region överklagar ett sådant beslut som avses i första stycket är tillsynsmyndigheten motpart. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I paragrafen regleras möjligheten att överklaga ett beslut om åtgärdsföreläggande. Paragrafen saknar motsvarighet i 2006 års lag. Övervägandena finns i avsnitt 5.23.

Enligt *första stycket* får ett beslut som har meddelats av tillsynsmyndigheten enligt 8 kap. 3 § överklagas. Det innebär att tillsynsmyndighetens beslut om att, inom ramen för sin tillsyn, förelägga en kommun eller region att åtgärda en eller flera brister får överklagas. Överklagande ska ske till allmän förvaltningsdomstol.

Enligt *andra stycket* är tillsynsmyndigheten motpart i domstolen. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

2 § Andra beslut enligt lagen än de som avses i 1 § får överklagas bara om överklagande får ske enligt 13 kap. kommunallagen (2017:725).

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 2006 års lag, tydliggör att andra beslut än de som anges i 1 § inte får överklagas annat än enligt bestämmelserna om laglighetsprövning i 13 kap. kommunallagen (2017:725). Bestämmelsen innebär att t.ex. beslut om bistånd enligt 4 kap. inte får överklagas av enskilda genom förvaltningsbesvär. Övervägandena finns i avsnitt 5.23.

8.2 Övriga lagförslag

Den nya lagen får till följd att hänvisningar till 2006 års lag och i vissa fall till specifika paragrafer i den lagen behöver ändras i ett antal lagar. Det gäller begravningslagen (1990:1144), offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och kommunallagen (2017:725), där det även görs en språklig justering. Övervägandena finns i avsnitt 5.24.

Sammanfattning av betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65)

Om utredningens uppdrag och utgångspunkter

Utredningens uppdrag har sin bakgrund i ett klart försämrat säkerhetspolitiskt läge i Sveriges närområde och i övriga Europa på grund av det anfallskrig som Ryssland inledde mot Ukraina den 24 februari 2022, och som alltjämt pågår. Det nuvarande mycket allvarliga säkerhetspolitiska läget i Sveriges geografiska närområde och i övriga Europa innebär enligt utredningens bedömning att det behöver ställas nya krav på kommuner och regioner i fråga om deras grundläggande verksamhetsförmåga om det blir krig i Sverige.

Till utredningens bakgrund hör också att Sverige och vår omvärld allt oftare drabbas av omfattande och svårartade konsekvenser av klimatförändringar, såsom stormar och orkaner, extrema nederbörds-mängder, omfattande översvämningar, stora ras och skred, långvariga värmeböljor, långvarig torka samt stora skogsbränder. Andra typer av fredstida krissituationer av minst lika omfattande och svårartat slag kan exempelvis utgöras av pandemier och epizootier (epidemier bland djur). De mycket omfattande och svårartade fredstida krissituationer som drabbat Sverige i modern tid har enligt utredningens bedömning visat att det behöver ställas nya verksamhetskrav på kommuner och regioner under sådana förhållanden. Covid-19-pandemin och de omfattande skogsbränderna åren 2014 och 2018 är tydliga exempel på detta.

Kärnan i utredningens uppdrag har varit att analysera vilket grundläggande ansvar och vilka huvudsakliga uppgifter som kommuner och regioner bör ha i fråga om förberedelser för och verksamhet under fredstida kriser och höjd beredskap, och på grundval av det föreslå en mera ändamålsenlig och utförlig reglering än den i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap (2006 års lag).

En annan del av utredningens uppdrag har bestått i att analysera ändamålsenligheten och effektiviteten i statens ordning för styrning, uppföljning och finansiering av kommuners och regioners förberedande uppgifter inför fredstida kriser och höjd beredskap, och vid behov föreslå en förändrad ordning. Utredningens uppdrag har i den delen innefattat att analysera om det är ändamålsenligt och effektivt med överenskommelser mellan staten och medlems- och arbetsgivarorganisationen Sveriges Kommuner och Regioner i fråga om kommuners och regioners förberedande uppgifter inför fredstida kriser och höjd beredskap.

Vissa identifierade större frågor som inte har omfattats av utredningsuppdraget

Bilaga 1

Privata aktörers utövande av samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer eller höjd beredskap

Utredningen konstaterar att den samhällsutveckling som har skett under de senaste decennierna har medfört att enskilda fysiska eller juridiska personer (privata aktörer) i dag bedriver samhällsviktiga verksamheter i betydande omfattning på områden där kommuner och regioner har ett huvudmannaskap eller ett yttersta samhällsansvar, exempelvis när det gäller utbildningar enligt skollagen (2010:800), särskilda boendeformer enligt socialtjänstlagen (2001:453) eller lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), samt hälso- och sjukvård enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

Det har dock legat utanför utredningens uppdrag att lämna förslag om privata aktörers medverkan i planeringen för det civila försvaret eller deras förmåga att upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer eller höjd beredskap. Utredningens författningsförslag och bedömningar syftar dock i en del avseenden till att säkerställa vissa privata aktörers verksamhetsförutsättningar under nyss nämnda förhållanden.

Frågor med anledning av Sveriges medlemskap i Nato och Försvarsmaktens behov

Utredningen har från kommunalt håll fått flera frågor om kommuners och regioners ansvar avseende värdlandsstöd, framför allt kopplat till Sveriges medlemskap i Nato, och hur kommuner och regioner ska förhålla sig till uttalade förväntningar från Försvarsmaktens sida i fråga om åtgärder inom totalförsvaret. Åtgärder av kommuner och regioner med anledning av Sveriges medlemskap i Nato, avseende till exempel värdlandsstöd, har dock legat utanför utredningens uppdrag. Detsamma har gällt i fråga om de behov som Försvarsmakten har av kommuners och regioners åtgärder.

Betydelsen av kommuners och regioners organisering av sina verksamheter inför fredstida krissituationer eller höjd beredskap

Kommun- och regionfullmäktiges och deras respektive styrelsers möjligheter att leda och samordna olika verksamheter bör i varierande utsträckning påverkas av inom vilken organisationsform som uppgiften fullgörs. Denna fråga har aktualiserats vid genomförandet av utredningens uppdrag. Kommunalförbund, gemensam nämnd och kommunala bolag är organisationsformer som utredningen bedömer har en faktisk påverkan på fullmäktiges och styrelsens möjligheter till styrning av den fredstida krisberedskapen och det civila försvaret.

Frågor om kommunernas och regionernas organisering av verksamheterna har dock legat utanför utredningens uppdrag.

Utredningens förslag och bedömningar

En ny lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap (LKRB)

Kommuner och regioner har ett omfattande och väsentligt ansvar i fråga om fredstida krisberedskap och civilt försvar. Utredningen bedömer att den nuvarande regleringen i 2006 års lag inte ställer de krav som i dag bör ställas på kommuner och regioner inför främst mycket omfattande och svårartade fredstida krissituationer eller om det blir krig i Sverige. Det är enligt utredningen tydligt att utformningen av regleringen i 2006 års lag har styrts av att det vid dess tillkomst hade varit ett lugnt och avspänt omvärldsläge under flera decennier.

Mot denna bakgrund föreslår utredningen att en ny lag ska ersätta 2006 års lag. Den nya lagen föreslås betecknas *lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap*. Den nya lagen föreslås kompletteras av *förordningen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap*. Akronymen för den nya lagen bör vara LKRB och FKRB för den nya kompletterande förordningen.

Författningsförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2027. Bestämmelserna om länsstyrelsernas tillsyn över att kommuner och regioner följer bestämmelserna i LKRB och FKRB föreslås dock träda i kraft den 1 januari 2029.

Det övergripande syftet med LKRB

Utredningen föreslår att det övergripande syftet med LKRB ska vara att säkerställa att kommuner och regioner under fredstida krissituationer och höjd beredskap har en *ändamålsenlig och likvärdig förmåga* att fullgöra sina författningensliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter (grundläggande verksamhetsförmåga). Kommuner och regioner ska därigenom under sådana förhållanden ha en förmåga att värna människors liv och hälsa, upprätthålla grundläggande värden i samhället samt rädda egendom eller miljön.

Det är enligt utredningens bedömning följdriktigt och ändamålsenligt att en rättslig reglering avseende kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap utgår från de mål som regeringen och riksdagen har ställt upp i fråga om den fredstida krisberedskapen och det civila försvaret. Dessa mål innebär i grunden att människors liv och hälsa samt grundläggande värden i samhället ska värnas av bland annat kommuner och regioner.

Det ställs i stor omfattning särskilda och detaljerade krav på kommuner och regioner i olika specialförfattningar, exempelvis i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, socialtjänstlagen (2001:453), hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) och lagen (2010:1065) om kollektivtrafik. Utöver den grundläggande regleringen i LKRB kan det finnas behov av att i specialförfattningar i detalj reglera kommuners eller regioners planering och förberedande åtgärder inför

fredstida krissituationer och höjd beredskap. I enlighet med direktiven Bilaga 1 lämnar utredningen inte några förslag i det avseendet.

Begreppet fredstida krissituation används i LKRB

Regleringen i LKRB ska inte som den i 2006 års lag innehålla begreppet *extraordinär händelse i fredstid*, eftersom en användning av det begreppet riskerar att inskränka kommuners och regioners grundläggande verksamhetsansvar under fredstida kriser.

Utredningen föreslår att begreppet *fredstida krissituation* som definieras och används i förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap även ska användas i LKRB. Det finns inga bärande skäl för att ha skilda begrepp för olika slags offentliga aktörer när det gäller att i författning definiera en fredstida kris. Tvärtom är det av stor betydelse att kommuner, regioner och statliga myndigheter kan utgå från samma begrepp vid sin planering och sina förberedelser inför fredstida krissituationer.

Utredningen föreslår följaktligen att med begreppet fredstida krissituation ska i LKRB avses en sådan situation som:

- avviker från det normala,
- drabbar många människor, stora delar av samhället eller hotar grundläggande värden,
- innebär en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning av viktiga samhällsfunktioner, och
- kräver samordnade och skyndsamma åtgärder från flera aktörer.

Samtliga dessa kriterier ska vara uppfyllda för att det ska vara fråga om en fredstida krissituation.

Det nya begreppet kvalificerad fredstida krissituation används i LKRB

Definitionen av begreppet fredstida krissituation i LKRB är enligt utredningens bedömning inte tillräcklig för att uttrycka att en sådan situation kan variera i fråga om allvarlighetsgrad. Därför föreslår utredningen även att det nya begreppet *kvalificerad fredstida krissituation* ska användas i LKRB.

Med en kvalificerad fredstida krissituation ska i LKRB definitionsmässigt avses *en mycket omfattande och svårartad fredstida krissituation som innebär en hög risk för många människors liv och hälsa eller för mycket omfattande skador på egendom eller miljön*.

Begreppet kvalificerad fredstida krissituation innebär en kvalificering av begreppet fredstida krissituation, och är således inte ett fristående begrepp i förhållande till begreppet fredstida krissituation. När begreppet fredstida krissituation används i LKRB avses följaktligen även kvalificerade fredstida krissituationer.

Det grundläggande syftet med att använda begreppet kvalificerad fredstida krissituation i LKRB är att det begreppet ska vara styrande för arten och omfattningen på kommuners och regioners planering och

förberedande åtgärder inför fredstida krissituationer som antingen drabbar hela eller stora delar av landet eller endast en eller ett fåtal kommuner eller regioner på ett mycket svårartat sätt.

Enligt utredningens bedömning bör det finnas skäl att använda begreppet kvalificerad fredstida krissituation även i författningar som styr statliga myndigheters beredskap inför fredstida krissituationer. Närmare överväganden i det avseendet har dock legat utanför utredningens uppdrag.

Kommuners och regioners planering och förberedande åtgärder inför kvalificerade fredstida krissituationer bör enligt utredningens bedömning även ha stor betydelse för kommuners och regioners förmåga att snabbt kunna säkerställa upprätthållandet av sina samhällsviktiga verksamheter av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa under de mycket svårartade förhållanden som högst sannolikt kommer att råda om det blir krig på svenskt territorium.

Exempelvis kan kommuner och regioner under en kvalificerad fredstida krissituation eller höjd beredskap hastigt behöva ta emot och hjälpa ett mycket stort antal utrymda eller allvarligt skadade personer från andra delar av landet eller i största möjliga omfattning bistå andra kommuner eller regioner med nödvändiga hjälpresurser.

Generella verksamhetskrav på kommuner och regioner inför fredstida krissituationer och höjd beredskap

Risk- och sårbarhetsanalys

Enligt LKRB ska kommuner och regioner utarbeta risk- och sårbarhetsanalyser. Dessa analyser ska syfta till att kommuner och regioner ska kunna fullgöra sina författningensliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Risk- och sårbarhetsanalyserna ska således kunna ligga till grund för kommuners och regioners arbete med att *upprätthålla kontinuiteten* på sina olika verksamhetsområden under nyss nämnda förhållanden.

Grundläggande verksamhetsförmåga – planering och förberedande åtgärder

Enligt LKRB ska kommuner och regioner ha en *ändamålsenlig och likvärdig förmåga* att fullgöra sina författningensliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap (grundläggande verksamhetsförmåga). Kommunerna och regionerna ska ha denna grundläggande verksamhetsförmåga utifrån lokala och regionala förhållanden samt den strategiska betydelse eller utsatthet som en kommun eller region har om Sverige blir utsatt för ett väpnat angrepp.

Den grundläggande verksamhetsförmågan ska således utifrån kommuners och regioners varierande verksamhetsförutsättningar vara anpassad till de förhållanden som befaras råda under fredstida krissituationer eller höjd beredskap. För att uppnå en sådan förmåga ska kommuner och regioner i enlighet med LKRB utarbeta de planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs inför fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Med *likvärdig förmåga* avses att samtliga kommuner och regioner ska ha utarbetat de planer och vidtagit de förberedande åtgärder som behövs

för att de ska ha den grundläggande verksamhetsförmåga som föreskrivs i LKRB. Den närmare innebörden av att förmågan ska vara likvärdig är att enskilda under fredstida krissituationer och höjd beredskap ska kunna få skydd och hjälp oberoende var i landet de befinner sig. Med likvärdig förmåga ska inte förstås att det alltid ska vara fråga om en förmåga som är utformad på samma sätt eller vara lika långtgående i samtliga kommuner och regioner. Exempelvis behöver en mindre kommun i ett geografiskt område som inte har bedömts vara av strategisk betydelse eller särskilt utsatt om Sverige blir utsatt för ett väpnat angrepp inte genomföra lika långtgående planering och förberedande åtgärder i fråga om utrymning av befolkningen som en storstadskommun.

Den närmare innebörden av att kommuner och regioner ska ha en grundläggande verksamhetsförmåga enligt LKRB är att de i grunden ska ha reella möjligheter att generellt kunna fullgöra sina författningsenliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Det kan i det avseendet exempelvis handla om att i en extrem bristsituation under krigsförhållanden ha omedelbar tillgång till dricksvatten och livsmedel, drivmedel, reservsystem för el- och värmeförsörjning eller reservdelar och reparationsutrustning. Ett annat tydligt exempel är att kommuner och regioner under höjd beredskap har tillgång till robusta och säkra ledningsplatser (alternativa ledningsplatser).

Följaktligen ska regleringen i LKRB om en grundläggande verksamhetsförmåga i grunden vara styrande för kommuners och regioners planering och förberedande åtgärder inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. Därutöver innebär regleringen i LKRB att det ställs preciserade generella verksamhetskrav på kommuners och regioners planering och förberedande åtgärder inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. De kraven är följande.

- Kommuner och regioner ska för varje ny mandatperiod anta en övergripande plan för sin planering och sina förberedande åtgärder inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. Planen ska särskilt innehålla de mål och verksamhetsinriktningar som behövs för att en kommun eller region ska ha en grundläggande verksamhetsförmåga enligt LKRB.
- Kommuner och regioner ska utarbeta de planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att de ska ha en grundläggande verksamhetsförmåga enligt LKRB. Planerna ska särskilt avse i vilken omfattning det behöver tillföras materiella eller personella resurser till en kommuns eller en regions verksamheter inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap.
- Kommuners och regioners planering och förberedande åtgärder inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap ska särskilt avse deras förmåga att under sådana förhållanden kunna upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa.
- Kommuner och regioner ska vid sin planering och förberedande åtgärder inför höjd beredskap beakta de mål och krav som ställs på det

civila försvaret. Planeringen ska innehålla uppgift om krigsorganisationen och den personal som ska tjänstgöra i denna.

Särskilda arbetsformer

Enligt LKRB ska följande gälla i fråga om kommuners och regioners arbetsformer vid deras planering och förberedande åtgärder enligt lagen.

- Kommuner och regioner ska bedriva ett fortlöpande och systematiskt arbete för att säkerställa sin grundläggande verksamhetsförmåga enligt LKRB (kontinuitetshantering).
- Kommuners och regioners planering och förberedande åtgärder enligt LKRB ska genomföras i samverkan med berörda statliga myndigheter.
- Varje kommun och region ska ha tillgång till en funktion för samordning av sitt förberedande arbete inför fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Kommuners och regioners verksamhetsförmåga vid omfattande eller extrema bristsituationer under kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap

Enligt utredningens bedömning ska kommunerna och regionerna, till följd av den grundläggande verksamhetsförmåga som de ska enligt LKRB och utifrån sina författningsenliga uppgifter på nedan angivna verksamhetsområden, under den närmaste femårsperioden bygga upp en verksamhetsförmåga, som innebär följande.

- Vid omfattande eller extrema bristsituationer under kvalificerade fredstida krissituationer eller höjd beredskap ska kommunerna och regionerna ha förmåga att, med användning av endast egna tillgängliga resurser, under cirka *två veckor* kunna upprätthålla sina måltidsverksamheter för skolformer som omfattas av kostnadsfria måltider enligt skollagen (se t.ex. 10 kap. 10 §, 2010:800) och verksamheter avseende särskilda boendeformer enligt 5 kap. 5 och 7 §§ socialtjänstlagen (2001:453) eller 9 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) respektive sjukvårdsverksamheter enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) som innefattar att patienter är intagna på vårdinrättningar.
- Kommuners och regioners planering och förberedande åtgärder för att de ska ha den förmåga som anges i den ovanstående punkten ska enligt utredningens bedömning även omfatta de verksamheter som utövas av privata aktörer på dessa områden.

Vidare bedömer utredningen att en del av den närmare inriktningen för den fortsatta utvecklingen av det civila försvaret bör vara följande.

- Kommuner och regioner bör, till följd av den grundläggande verksamhetsförmåga som de ska ha enligt LKRB och utifrån deras författningsenliga uppgifter i nedan angivna avseenden, ges förutsättningar att successivt på längre sikt bygga upp en verksamhetsförmåga som innebär följande: Vid omfattande eller extrema bristsituationer

under kvalificerade fredstida krissituationer eller höjd beredskap ska kommuner och regioner, med användning av endast egna tillgängliga resurser, under cirka *två veckor* kunna försörja sina samhällsviktiga verksamheter av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa samt sina verksamheter för kollektivtrafik med vatten, el, värme och drivmedel samt reservdelar och reparationsutrustning.

Enligt utredningen bör regeringen ge MSB ett eller flera uppdrag att, tillsammans med berörda statliga myndigheter och i nära samverkan med kommuner och regioner, göra kartläggningar och analyser av vilka behov av materielförvärv och investeringar det finns inom kommuners och regioners olika verksamhetsområden för att säkerställa en sådan förmåga som avses i den ovanstående punkten, och lämna redovisningar av de kostnader som kan förväntas uppstå för att uppfylla sådana behov. Följaktligen bör eventuella uppdrag av det slaget komma att avse exempelvis verksamheter som omfattar drift av skolbyggnader, särskilda boendeformer, sjukhus och andra vårdinrättningar, brandstationer samt depåer för fordon i kollektivtrafik.

Utbildning och övning

Kommuner och regioner ska enligt LKRB ansvara för att förtroendevalda och anställda ges den utbildning och övning som behövs för att dessa ska kunna utföra sina uppgifter på ett ändamålsenligt och effektivt sätt under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Denna reglering innebär således i motsats till regleringen i 2006 års lag att kommuners och regioners ansvar även ska omfatta utbildningar och övningar inför höjd beredskap.

Informationsskyldighet gentemot statliga myndigheter

Varje kommun och region ska enligt LKRB och FKRB hålla *länsstyrelsen* informerad om den planering och de förberedande åtgärder som de har vidtagit inför fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Vidare ska varje kommun och region enligt LKRB och FKRB under fredstida krissituationer och höjd beredskap hålla *länsstyrelsen* informerad om händelseutvecklingen, det rådande tillståndet, den förväntade utvecklingen, tillgängliga resurser samt om vidtagna och planerade åtgärder.

Dessutom ska varje kommun i ovan angivna avseenden lämna information till *Socialstyrelsen*, såvitt informationen avser verksamhet för hälso- och sjukvård eller socialtjänst. Detsamma ska gälla för varje region, såvitt informationen avser hälso- och sjukvård.

Informationsskyldighet gentemot allmänheten

Kommuner och regioner ska enligt LKRB informera allmänheten inom kommunen respektive regionen om sådana omständigheter som bedöms vara av grundläggande betydelse för människors liv eller hälsa eller för att förhindra eller begränsa omfattande skador på egendom eller miljön under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Vidare ska kommuner enligt LKRB under fredstida krissituationer och höjd beredskap inom sitt geografiska område verka för att den information som behöver förmedlas till allmänheten samordnas.

Dessutom ska en kommun enligt LKRB informera dem som bor eller annars regelbundet vistas i kommunen om de skyddsrum och andra skyddade utrymmen som finns inom kommunen och om användningen av dessa.

Särskilda verksamhetskrav

LKRB innehåller även bestämmelser om *särskilda verksamhetskrav* på kommuner och regioner i syfte att säkerställa deras förmåga att i vissa särskilda avseenden kunna skydda och hjälpa allmänheten under kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap. Dessa bestämmelser innebär följande åligganden för kommuner eller regioner.

Särskilda samlingsplatser

Varje kommun ska ha tillgång till en eller flera särskilda samlingsplatser för dem som bor eller annars regelbundet vistas i kommunen för det fall ett beslut om utrymning behöver verkställas inom kommunens geografiska område, eller om det annars finns särskilda skäl att använda sådana platser, under kvalificerade fredstida krissituationer eller höjd beredskap.

En särskild samlingsplats ska även kunna utgöra mottagningsplats för utrymda eller flyende personer från andra kommuner under kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap samt för utlänningar som under höjd beredskap söker skydd i Sverige på grund av krig i deras hemländer. Med mottagningsplats avses inte en inkvarteringsbostad eller annat boende.

På en särskild samlingsplats ska det finnas tillgång till dricksvatten, elektricitet, värme, sanitets- och hygienmöjligheter, första hjälpen åt skadade, information, möjligheter till elektronisk kommunikation samt annan likartad hjälp. Enskilda ska under en kortare tidsrymd kunna vistas på en särskild samlingsplats.

Hjälp vid användning av skyddsrum eller andra skyddade utrymmen

En kommun ska utarbeta de planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att kommunen, regionen, staten och privata aktörer som berörda verksamhetsutövare ska kunna hjälpa skolbarn och skolungdomar samt äldre personer och personer med funktionshinder som bor i vissa särskilda boendeformer att omedelbart komma i skydd i skyddsrum eller annat skyddat utrymme vid ett väpnat angrepp.

En region ska utarbeta de planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att regionen och privata aktörer som berörda verksamhetsutövare ska kunna hjälpa patienter som är intagna på vårdinrättningar inom regionen att omedelbart komma i skydd i skyddsrum eller annat skyddat utrymme vid ett väpnat angrepp.

Verkställighet av utrymningar och inkvarteringar

Kommunerna ska ha en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att under höjd beredskap kunna verkställa beslut om *utrymningar* inom sina geografiska

områden. Vidare ska kommunerna ha en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att kunna *inkvartera* dem som har utrymmts eller flytt från andra kommuner under höjd beredskap. En kommun ska vidta de särskilda förberedande åtgärder som behövs för att kommunen ska kunna uppfylla dessa särskilda verksamhetskrav.

Länsstyrelsernas stöd och samordning

Enligt LKRB ska länsstyrelsen stödja och samordna kommunerna och regionen vid genomförandet av deras planering och förberedande åtgärder enligt den lagen. Vidare ska länsstyrelsen samordna den samverkan som kommunerna och regionen ska ha med berörda statliga myndigheter vid genomförandet av nyss nämnda uppgifter.

Länsstyrelsernas tillsyn

Enligt LKRB ska länsstyrelserna ha tillsyn över att kommunerna och regionerna följer den lagen och föreskrifter som har meddelats för att komplettera lagen. En länsstyrelse ska ha rätt att av den som tillsynen avser få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen. Om en kommun eller region i betydande omfattning inte fullgör sina skyldigheter enligt LKRB eller föreskrifter som har meddelats för att komplettera lagen ska länsstyrelsen få förelägga kommunen eller regionen att åtgärda bristerna. Ett sådant föreläggande ska inte få förenas med vite.

Bestämmelser i 2006 års lag som överförs i princip sakligt oförändrade till LKRB – förtydliganden görs i författningsförslag och överväganden

Nuvarande bestämmelser i 2006 års lag avseende geografiskt områdesansvar samt kommunstyrelsens respektive regionstyrelsens planering och förberedande åtgärder inför fredstida krissituationer och höjd beredskap samt ledning under höjd beredskap förtydligas i utredningens författningsförslag. Innebörden av dessa bestämmelser utvecklas ingående i de överväganden som görs.

Bestämmelser i 2006 års lag som överförs i sak oförändrade till LKRB

Det nya begreppet *fredstida krissituation* har genomgående ersatt det nuvarande begreppet *extraordinär händelse i fredstid* i 2006 års lag i de bestämmelser som i sak föreslås överföras oförändrade från 2006 års lag till LKRB. Bestämmelser i följande avseenden föreslås överföras i sak oförändrade från 2006 års lag till LKRB.

- Krisledningsnämnd
- Kommuners och regioners inbördes bistånd samt deras stöd till enskilda
- Kommuners särskilda uppgifter avseende landets försörjning (benämnt Lokal kristidsverksamhet i 2006 års lag)
- Kommuners och regioners uppgifter i fråga om krigsfångar och andra skyddade personer

- Tystnadsplikt

Statlig ersättning till kommunerna och regionerna för deras planering och förberedande åtgärder enligt LKRB

Ordningen med överenskommelser mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner bör inte längre tillämpas när LKRB träder i kraft

Utredningen bedömer att den nuvarande ordningen med överenskommelser mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner varken är en ändamålsenlig eller effektiv form för att styra och tillföra medel till kommuner och regioner för deras planering och förberedande åtgärder enligt LKRB inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap. Ordningen kan inte heller anses vara lämplig med hänsyn till regleringen i 8 kap. 2 och 3 §§ regeringsformen. Enligt de föreskrifterna ska statens styrning av kommuner och regioner ske genom lag eller förordning som har stöd i lag om styrningen innebär åligganden för kommunsektorn.

Mot denna bakgrund bedömer utredningen att den ifrågavarande ordningen inte längre bör tillämpas när LKRB träder i kraft. Statens styrning av kommuners och regioners förberedande åtgärder inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap bör i stället ske med traditionella styrmedel inom ramen för den etablerade förvaltningsmodellen och de reglerade ansvarsförhållanden som råder mellan regeringen, myndigheter, kommuner och regioner.

Omfattningen av statens ersättningskyldighet gentemot kommunsektorn behöver inte föreskrivas i LKRB

Utredningen bedömer att det inte behöver göras några förändringar av de övergripande principerna för kostnadsfördelningen mellan staten och den övriga offentliga förvaltningen i fråga om samhällets fredstida krisberedskap och arbete med civilt försvar. Utredningen bedömer att staten i enlighet med dessa övergripande principer bör lämna ekonomisk ersättning till kommuner och regioner för deras nya eller utökade uppgifter avseende planering och förberedande åtgärder enligt LKRB inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap. Vidare är det enligt utredningens bedömning varken nödvändigt eller ändamålsenligt att LKRB innehåller bestämmelser om i vilken omfattning staten ska ersätta kommuner och regioner för deras planering och förberedande åtgärder enligt den lagen.

Staten bör huvudsakligen genom höjningar av de generella statsbidragen i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen lämna ekonomisk ersättning till kommuner och regioner för åtgärder som följer av LKRB

Enligt utredningens bedömning bör staten huvudsakligen genom höjningar av de generella statsbidragen ersätta kommuner och regioner för sådana kostnader som är hänförliga till de *nya uppgifter* och de

ambitionsökningar avseende befintliga uppgifter som LKRB innebär. Denna bedömning är i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen. Skillnader i kostnader för kommuners eller regioners förberedande åtgärder till följd av LKRB som kan hänföras till strukturella skillnader mellan kommuner respektive regioner bör enligt utredningens bedömning hanteras inom ramen för kostnadsutjämningen.

LKRB innebär nya uppgifter och en avsevärd ambitionsökning avseende befintliga uppgifter för kommuner och regioner i fråga om deras planering och förberedande åtgärder inför *kvalificerade fredstida krissituationer* och *höjd beredskap*. Staten bör i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen och de övergripande principerna för kostnadsfördelningen mellan staten och den övriga offentliga förvaltningen, i fråga om samhällets fredstida krisberedskap och arbete med civilt försvar, lämna ekonomisk ersättning till kommuner och regioner för de betydande kostnadsökningar som de förväntas att få till följd av LKRB i nyss nämnt avseende.

Enligt utredningens bedömning kommer LKRB inte i nämnvärd utsträckning att medföra nya uppgifter eller ambitionsökningar avseende befintliga uppgifter för kommuner och regioner i fråga om deras planering och förberedande åtgärder inför *fredstida krissituationer*. Kommunerna och regionerna bör därför i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen och de övergripande principerna för kostnadsfördelningen mellan staten och den övriga offentliga förvaltningen, i fråga om samhällets fredstida krisberedskap och arbete med civilt försvar, själva finansiera den planering och de förberedande åtgärder som de till följd av LKRB kommer att behöva genomföra inför *fredstida krissituationer*.

Om staten bedömer att det finns behov av att ålägga vissa kommuner eller regioner att vidta vissa särskilda förberedande åtgärder inför fredstida krissituationer eller höjd beredskap bör dessa enligt utredningens bedömning finansieras genom *kostnadsersättningar*. Vidare bedömer utredningen att om staten ser behov av särskilda förberedande åtgärder av aktivitetsbaserad karaktär inför nyss nämnda förhållanden bör den grundläggande finansieringen kompletteras med *riktade statsbidrag*.

Ekonomiska konsekvenser av utredningens författningsförslag

Konsekvenser för kommuner och regioner

De författningsförslag som utredningen lämnar förväntas leda till nya stora löpande kostnader (permanenta kostnader) och nya stora anskaffnings- och investeringskostnader (engångsvisa kostnader) för kommunerna och regionerna under den närmaste femårsperioden.

Utredningens författningsförslag avseende kommuner och regioner förväntas medföra utökade kostnader för staten med totalt cirka *13,5 miljarder kronor* under åren 2027–2031 avseende statlig ersättning till kommuner eller regioner.

De permanenta kostnaderna förväntas huvudsakligen bestå av kostnader för nya årsarbetskrafter samt utbildningar och övningar.

De engångsvisa kostnaderna förväntas huvudsakligen bestå av kostnader för anskaffning av livsmedel och utrustning för upprätthållande av måltidsverksamheter, investeringar för inrättandet av särskilda samlingsplatser, robusta och säkra ledningsplatser (alternativa ledningsplatser) samt lager för förvaring av nödvatten och livsmedel.

Det är i dag inte möjligt att uppskatta storleken på kommuners och regioners löpande drifts- och underhållskostnader för de investeringar som behöver göras.

Konsekvenser för länsstyrelserna

De författningsförslag som utredningen lämnar förväntas leda till nya stora löpande kostnader för länsstyrelserna hänförliga till ett stort antal nya årsarbetskrafter.

Länsstyrelserna bör under åren 2027–2031 tillföras totalt 100 nya årsarbetskrafter. För år 2027 förväntas kostnaden för detta att uppgå till 45 miljoner kronor, 90 miljoner kronor för år 2028, 115 miljoner kronor för år 2029 och 140 miljoner kronor årligen under tidsperioden 2030–2031. För åren 2027–2031 förväntas länsstyrelserna alltså behöva tillföras totalt *530 miljoner kronor*.

Finansiering av utredningens förslag

De förslag som utredningen lämnar kommer att innebära omfattande kostnadsökningar för staten både i fråga om direkta kostnadsökningar och ekonomiska ersättningar till kommuner och regioner. Genomförandet av utredningens förslag ryms inte inom de medel som redan har beslutats eller aviserats för samhällets samlade åtgärder inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap, vilket innebär att de kostnader som uppkommer till följd av förslagen behöver behandlas och finansieras i kommande budgetpropositioner.

Förslag till lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens syfte

1 § Bestämmelserna i denna lag syftar till att säkerställa att kommuner och regioner under fredstida krissituationer och höjd beredskap har en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att fullgöra sina författningsenliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter. Kommuner och regioner ska därigenom under sådana förhållanden ha en förmåga att värna människors liv och hälsa, upprätthålla grundläggande värden i samhället samt skydda och rädda egendom eller miljön.

2 § Det som föreskrivs i denna lag om regioner gäller också kommuner som inte ingår i en region.

Grundläggande bestämmelser om kommuner och regioner i andra författningar

3 § Grundläggande bestämmelser om kommuner och regioner finns i 1 kap. 7 § och 14 kap. regeringsformen samt kommunallagen (2017:725).

Definitioner

4 § Med en fredstida krissituation avses i denna lag en situation som

- avviker från det normala,
- drabbar många människor, stora delar av samhället eller hotar grundläggande värden,
- innebär en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning av viktiga samhällsfunktioner, och
- kräver samordnade och skyndsamma insatser från flera aktörer.

5 § Med en kvalificerad fredstida krissituation avses i denna lag en mycket omfattande och svårartad fredstida krissituation som innebär en hög risk för många människors liv och hälsa eller för mycket omfattande skador på egendom eller miljön.

2 kap. Generella verksamhetskrav

Grundläggande verksamhetsförmåga

1 § Kommuner och regioner ska under fredstida krissituationer och höjd beredskap ha en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att fullgöra sina författningsenliga uppgifter och upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter.

2 § Kommuner och regioner ska ha den verksamhetsförmåga som avses i 1 § utifrån lokala och regionala förhållanden samt den strategiska betydelse eller utsatthet som en kommun eller region har om Sverige blir utsatt för ett väpnat angrepp.

Särskilda arbetsformer

3 § Kommuner och regioner ska bedriva ett fortlöpande och systematiskt arbete för att säkerställa den verksamhetsförmåga som avses i 1 §.

4 § Kommuners och regioners planering och förberedande åtgärder enligt denna lag ska genomföras i samverkan med berörda statliga myndigheter.

5 § Kommunerna och regionen ska ge länsstyrelsen möjlighet att fullgöra de uppgifter som avses i 4 kap. 1 och 2 §§.

6 § Varje kommun och region ska inrätta eller ha tillgång till en funktion för samordning av sitt förberedande arbete inför fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Risk- och sårbarhetsanalys

7 § Kommuner och regioner ska analysera i vilken omfattning det finns sårbarheter inom deras verksamhetsområden eller hot och risker som allvarligt kan hota, begränsa eller förhindra deras möjligheter att fullgöra sina författningensliga uppgifter eller upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Kommuner och regioner ska värdera och sammanställa resultatet av analysarbetet i en risk- och sårbarhetsanalys.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad en risk- och sårbarhetsanalys ska innehålla och med vilken regelbundenhet den ska tas fram samt om kommuners och regioners rapportering och uppföljning av den.

Planering och förberedande åtgärder

8 § Kommuner och regioner ska för varje ny mandatperiod anta en övergripande plan för sin planering och sina förberedande åtgärder inför fredstida krissituationer och höjd beredskap. Planen ska särskilt innehålla de mål och verksamhetsinriktningar som behövs för att en kommun eller en region ska ha den verksamhetsförmåga som avses i 1 §. Planen ska ändras när det behövs på grund av väsentligen förändrade förhållanden.

9 § Kommuner och regioner ska utarbeta de planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att de ska ha den verksamhetsförmåga som avses i 1 §. Planerna ska särskilt avse i vilken omfattning det behöver tillföras personella eller materiella resurser till en kommuns eller en regions verksamheter inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap.

10 § Kommuners och regioners planering och förberedande åtgärder inför kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap ska särskilt avse

deras förmåga att under sådana förhållanden upprätthålla sina samhällsviktiga verksamheter av grundläggande betydelse för människors liv och hälsa.

11 § Kommuner och regioner ska vid sin planering och sina förberedande åtgärder inför höjd beredskap beakta de krav som ställs på det civila försvaret. Planeringen ska innehålla uppgift om krigsorganisationen och den personal som ska tjänstgöra i denna.

Utbildning och övning

12 § Kommuner och regioner ska ansvara för att förtroendevalda och anställda ges den utbildning och övning som behövs för att dessa ska kunna utföra sina uppgifter på ett ändamålsenligt och effektivt sätt under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Geografiskt områdesansvar

13 § En kommun ska inom sitt geografiska område verka för att relevanta aktörer samverkar och uppnår samordning i fråga om de åtgärder som kan behöva vidtas inför och under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Informationsskyldighet gentemot statliga myndigheter

14 § Kommuner och regioner ska hålla den myndighet som regeringen bestämmer informerad om den planering och de förberedande åtgärder som de har vidtagit inför fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad informationen närmare ska avse samt på vilket sätt och med vilken regelbundenhet den ska lämnas.

15 § Kommuner och regioner ska under fredstida krissituationer och höjd beredskap hålla den myndighet som regeringen bestämmer informerad om händelseutvecklingen, det rådande tillståndet, den förväntade utvecklingen, tillgängliga resurser samt om vidtagna och planerade åtgärder.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad informationen närmare ska avse och på vilket sätt den ska lämnas.

Informationsskyldighet gentemot allmänheten

16 § Kommuner och regioner ska under fredstida krissituationer och höjd beredskap informera allmänheten inom kommunen respektive regionen om sådana omständigheter som bedöms vara av grundläggande betydelse för människors liv eller hälsa eller för att förhindra eller begränsa omfattande skador på egendom eller miljön.

17 § En kommun ska under fredstida krissituationer och höjd beredskap inom sitt geografiska område verka för att den information som behöver förmedlas till allmänheten samordnas.

18 § En kommun ska informera dem som bor eller annars regelbundet vistas i kommunen om de skyddsrum och andra skyddade utrymmen som finns inom kommunen och om användningen av dessa.

3 kap. Särskilda verksamhetskrav

Ändamålsbestämmelse

1 § Bestämmelserna i detta kapitel syftar till att säkerställa att kommuner och regioner under kvalificerade fredstida krissituationer eller höjd beredskap har en förmåga att i vissa särskilda avseenden kunna skydda eller hjälpa allmänheten.

Särskilda samlingsplatser

2 § En kommun ska ha tillgång till en eller flera särskilda samlingsplatser för dem som bor eller annars regelbundet vistas i kommunen för det fall ett beslut om utrymning behöver verkställas inom kommunens geografiska område, eller om det annars finns särskilda skäl att använda sådana platser, under kvalificerade fredstida krissituationer eller höjd beredskap. En särskild samlingsplats ska även kunna utgöra mottagningsplats för utrymda eller flyende personer från andra kommuner under kvalificerade fredstida krissituationer och höjd beredskap samt för utläningar som under höjd beredskap söker skydd i Sverige på grund av krig i deras hemländer.

På en särskild samlingsplats ska det finnas tillgång till dricksvatten, elektricitet, värme, sanitets- och hygienmöjligheter, första hjälpen åt skadade, information, möjligheter till elektronisk kommunikation samt annan likartad hjälp. Enskilda ska under en kortare tidsrymd kunna vistas på en särskild samlingsplats.

Hjälp vid användning av skyddsrum eller andra skyddade utrymmen

3 § En kommun ska utarbeta de planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att kommunen, regionen, staten och enskilda fysiska eller juridiska personer som berörda verksamhetsutövare ska kunna hjälpa följande grupper av personer inom kommunen att omedelbart komma i skydd i skyddsrum eller annat skyddat utrymme vid ett väpnat angrepp:

- barn och ungdomar som befinner sig i förskolor, grundskolor, gymnasieskolor och fritidshem för utbildningar enligt skollagen (2010:800),

- äldre personer och personer med funktionshinder som bor i särskilda boendeformer med stöd av 5 kap. 5 eller 7 §§ socialtjänstlagen (2001:453), och

- personer som bor i särskilda boendeformer med stöd av 9 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

En kommun ska verka för att den planering och de förberedande åtgärder som avses i första stycket kan genomföras i samverkan med berörda verksamhetsutövare i kommunen.

4 § En region ska utarbeta de planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att regionen och enskilda fysiska eller juridiska personer som berörda verksamhetsutövare ska kunna hjälpa patienter som är intagna på vårdinrättningar inom regionen att omedelbart komma i skydd i skyddsrum eller annat skyddat utrymme vid ett väpnat angrepp.

En region ska verka för att den planering och de förberedande åtgärder som avses i första stycket kan genomföras i samverkan med berörda enskilda fysiska eller juridiska personer.

Verkställighet av utrymningar och inkvarteringar

5 § Kommunerna ska ha en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att under höjd beredskap kunna verkställa beslut om utrymningar inom sina geografiska områden.

Kommunerna ska ha en ändamålsenlig och likvärdig förmåga att kunna inkvartera utrymda eller flyende personer från andra kommuner under höjd beredskap.

En kommun ska vidta de särskilda förberedande åtgärder som behövs för att kommunen ska ha den förmåga som avses i första och andra styckena.

6 § Särskilda bestämmelser om utrymning och inkvartering under höjd beredskap finns i lagen (2006:546) om utrymning och inkvartering m.m. under höjd beredskap.

4 kap. Länsstyrelsernas stöd och samordning

1 § Länsstyrelsen ska stödja och samordna kommunerna och regionen vid deras planering och förberedande åtgärder enligt denna lag.

2 § Länsstyrelsen ska samordna den samverkan som kommunerna och regionen ska ha med berörda statliga myndigheter enligt 2 kap. 4 §.

5 kap. Särskilda bestämmelser om ledning under fredstida krissituationer och höjd beredskap

Inledande bestämmelse

1 § Detta kapitel innehåller särskilda bestämmelser om kommuners och regioners ledning under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

I lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. finns ytterligare bestämmelser om kommunstyrelsens respektive regionstyrelsens befogenheter under höjd beredskap.

Särskilda verksamhetskrav i fråga om ledning

2 § Kommunstyrelsen och regionstyrelsen ska utarbeta de planer och vidta de förberedande åtgärder som behövs för att säkerställa en robust och uthållig ledning av kommunens respektive regionens verksamheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Ledning under fredstida krissituationer

3 § I varje kommun och region ska det finnas en nämnd för att fullgöra uppgifter under fredstida krissituationer (krisledningsnämnd).

4 § Ordföranden i krisledningsnämnden ska bedöma om en fredstida krissituation medför att nämnden ska träda i funktion och om så bedöms vara fallet besluta att det ska ske.

5 § Ordföranden får besluta på krisledningsnämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas. Sådana beslut ska snarast anmälas till nämnden.

Vid förhinder för ordföranden i krisledningsnämnden träder vice ordföranden i nämnden i hans eller hennes ställe.

6 § Krisledningsnämnden får fatta beslut om att överta hela eller delar av verksamhetsområden från övriga nämnder i kommunen eller regionen i den utsträckning som är nödvändig med hänsyn till den fredstida krissituationens art och omfattning.

När förhållandena medger det ska krisledningsnämnden besluta att de uppgifter som nämnden har övertagit från ordinarie nämnder ska återgå till dessa nämnder.

7 § Krisledningsnämndens beslut ska anmälas vid närmast följande fullmäktigesammanträde. Fullmäktige beslutar om omfattningen av redovisningen och formerna för denna.

8 § Kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen får besluta att krisledningsnämndens verksamhet ska upphöra om nämndens verksamhet, som är föranledd av en fredstida krissituation, inte längre behövs. Om styrelsen fattar ett sådant beslut återgår de verksamhetsområden som krisledningsnämnden har övertagit från ordinarie nämnder till dessa nämnder.

Fullmäktige kan också fatta ett sådant beslut som avses i första stycket.

Ledning under höjd beredskap

9 § Kommunstyrelsens respektive regionstyrelsens ledning under höjd beredskap ska vara särskilt inriktad på att samordna och ha uppsikt över verksamheterna i fråga om civilt försvar.

6 kap. Kommuners och regioners inbördes bistånd samt deras stöd till enskilda

Bistånd mellan kommuner och regioner

1 § Kommuner och regioner får på begäran lämna hjälp till den kommun eller region som drabbats av en fredstida krissituation. Om hjälp har lämnats av en kommun eller region har denna rätt till skäligen ersättning av den kommun eller region som drabbats av den fredstida krissituationen.

När en enskild persons vistelse i en kommun är föranledd av en fredstida krissituation, har vistelsekommunen rätt till ersättning från den kommun som drabbats av den fredstida krissituationen.

2 § Kommuner och regioner ska lämna hjälp till den kommun eller region som har en för totalförsvaret viktig uppgift och denna uppgift blivit oskäligt betungande till följd av krigsskada eller andra extraordinära förhållanden som föranletts av krig eller krigsfara.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta om omfattningen av hjälpen. Regeringen får meddela föreskrifter om vad som ska gälla när sådan hjälp lämnas.

Stöd till enskilda

3 § Kommuner och regioner får under en fredstida krissituation lämna begränsat ekonomiskt stöd till enskild som drabbats av situationen.

7 kap. Kommuners särskilda uppgifter avseende landets försörjning

1 § Kommunen ska under höjd beredskap eller när ransoneringslagen (1978:268) i annat fall tillämpas, i den omfattning som regeringen i särskilda fall beslutar,

1. vidta de åtgärder som behövs för försörjningen med nödvändiga varor,
2. medverka vid allmän prisreglering och ransonerings, och
3. medverka i övrigt vid genomförandet av åtgärder som är viktiga för landets försörjning.

8 kap. Kommuners och regioners uppgifter i fråga om krigsfångar och andra skyddade personer

1 § Enligt Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter och tilläggsprotokollen till konventionerna ska uppgifter om identitet, vistelseort, hälsotillstånd och liknande förhållanden som avser krigsfångar och andra skyddade personer som är i Sveriges våld lämnas till en officiell nationell upplysningsbyrå. Varje kommun och region som har sådana uppgifter ska, under tid när den nationella upplysningsbyrå är upprättad, lämna dessa uppgifter i fråga om krigsfångar till Totalförsvarets plikt- och prövningsverk och i fråga om andra skyddade personer till Migrationsverket. Totalförsvarets plikt- och prövningsverk och Migrationsverket ska vidarebefordra uppgifterna till den nationella upplysningsbyrå.

Varje kommun och region ska också till Totalförsvarets plikt- och prövningsverk respektive Migrationsverket lämna uppsamlade värdeföremål och handlingar, som kvarlämnats av skyddade personer eller som efterlämnats av avlidna skyddade personer, om värdeföremålen eller handlingarna är av vikt för de närmast anhöriga. Uppgift ska även lämnas om var avlidna skyddade personers gravar är belägna. Totalförsvarets plikt- och prövningsverk och Migrationsverket ska lämna vidare

uppsamlade värdeföremål och handlingar samt vidarebefordra uppgifter om gravars belägenhet till den nationella upplysningsbyrån.

2 § På begäran av Svenska Röda Korset ska varje kommun och region, som i krig eller under neutralitet kan få sådan information som avses i 1 §, i fred hjälpa Svenska Röda Korset med att förbereda den nationella upplysningsbyråns verksamhet.

9 kap. Tystnadsplikt

1 § Den som deltar eller har deltagit i en kommuns eller en regions verksamhet med beredskap för eller åtgärder under fredstida krissituationer eller höjd beredskap får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon därigenom har fått veta om

1. förhållanden av betydelse för att förebygga och hantera fredstida krissituationer,
2. förhållanden av betydelse för totalförsvaret eller rikets säkerhet i övrigt,
3. en enskild persons ekonomiska förhållanden, eller
4. ett företags affärs- eller driftsförhållanden.

I fråga om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet gäller offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

2 § Den som deltar eller har deltagit i verksamhet hos den nationella upplysningsbyrå som avses i 8 kap. 1 § får inte obehörigen röja vad han eller hon i sin verksamhet har fått veta om en krigsfånge eller annan skyddad person som avses i Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter och tilläggsprotokollen till konventionerna, såvitt gäller vistelseort, hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden.

Trots tystnadsplikten får den som deltar i verksamhet hos den nationella upplysningsbyrån till Central Tracing Agency vid Internationella rödakorskommittén i Genève vidarebefordra sådana uppgifter som avses i 1 § och motsvarande uppgifter som lämnats till den nationella upplysningsbyrån av statliga myndigheter.

10 kap. Tillsyn

1 § Länsstyrelserna ska ha tillsyn över att kommunerna och regionerna följer denna lag och föreskrifter som har meddelats för att komplettera lagen.

2 § En länsstyrelse har rätt att av den som tillsynen avser få de uppgifter och handlingar som behövs för tillsynen.

Om en kommun eller region i betydande omfattning inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats för att komplettera lagen, får länsstyrelsen förelägga kommunen eller regionen att åtgärda bristerna.

11 kap. Övrigt bemyndigande

1 § Om Sverige är i krig eller krigsfara eller det råder sådana extraordinära förhållanden som är föranledda av att Sverige har varit i krig eller krigsfara ska regeringen få meddela föreskrifter om kommuners eller regioners uppgifter avseende skydd och hjälp till civilbefolkningen.

12 kap. Överklagande av beslut

1 § Beslut som meddelats i frågor som avses i 7 kap. 1 § får inte överklagas.

2 § Beslut som meddelats av länsstyrelsen enligt 10 kap. 2 § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2029 i fråga om 10 kap. 1 och 2 §§ och 12 kap. 2 § och i övrigt den 1 januari 2027.

2. Genom lagen upphävs lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

Förslag till lag om ändring i begravningslagen (1990:1144)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 3 och 4 §§ begravningslagen (1990:1144) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

3 §¹⁰

En församling som är huvudman för begravningsverksamheten ska vidta de beredskapsförberedelser som behövs för denna verksamhet under höjd beredskap.

Bestämmelser om vilket ansvar kommuner i detta sammanhang har inom det civila försvaret finns i *lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.*

Bestämmelser om vilket ansvar kommuner i detta sammanhang har inom det civila försvaret finns i *lagen (0000:0000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap.*

4 §¹¹

Skyldigheten att lämna upplysningar m.m. enligt *6 kap. 1 § andra stycket och 2 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap* gäller för huvudman och annan församling som innehar en eller flera allmänna begravningsplatser.

Skyldigheten att lämna upplysningar m.m. enligt *8 kap. 1 § andra stycket och 2 § lagen (0000:0000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap* gäller för huvudman och annan församling som innehar en eller flera allmänna begravningsplatser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

¹⁰ Senaste lydelse 2019:867.

¹¹ Senaste lydelse 2019:867.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Bilaga 2

Härigenom föreslås att 15 kap. 3 §, 21 kap. 6 §, 37 kap. 5 §, 38 kap. 7 § och 44 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap.

3 §¹²

Sekretessen enligt 1, 1 a och 2 §§ hindrar inte att uppgifter som avses i 37 kap. 4 § lämnas till den nationella upplysningsbyrån enligt det som föreskrivs i *6 kap. 1 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap* och förordningen (1996:1475) om skyldighet att lämna upplysningar m.m. om krigsfångar och andra skyddade personer.

Sekretessen enligt 1, 1 a och 2 §§ hindrar inte att uppgifter som avses i 37 kap. 4 § lämnas till den nationella upplysningsbyrån enligt det som föreskrivs i *8 kap. 1 § lagen (0000:0000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap* och förordningen (1996:1475) om skyldighet att lämna upplysningar m.m. om krigsfångar och andra skyddade personer.

21 kap.

6 §¹³

Sekretessen enligt 5 § hindrar inte att uppgifter som avses i 37 kap. 4 § lämnas till den nationella upplysningsbyrån enligt det som föreskrivs i *6 kap. 1 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap* och förordningen (1996:1475) om skyldighet att lämna upplysningar m.m. om krigsfångar och andra skyddade personer.

Sekretessen enligt 5 § hindrar inte att uppgifter som avses i 37 kap. 4 § lämnas till den nationella upplysningsbyrån enligt det som föreskrivs i *8 kap. 1 § lagen (0000:0000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap* och förordningen (1996:1475) om skyldighet att lämna upplysningar m.m. om krigsfångar och andra skyddade personer.

37 kap.

5 §¹⁴

Sekretess enligt 4 § hindrar inte att uppgifter som avses i den paragrafen lämnas till den natio-

Sekretess enligt 4 § hindrar inte att uppgifter som avses i den paragrafen lämnas till den natio-

¹² Senaste lydelse 2019:937.

¹³ Senaste lydelse 2019:937.

¹⁴ Senaste lydelse 2019:937.

nella upplysningsbyrån enligt det som föreskrivs i 6 kap. 1 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap och förordningen (1996:1475) om skyldighet att lämna upplysningar m.m. om krigsfångar och andra skyddade personer.

nella upplysningsbyrån enligt det som föreskrivs i 8 kap. 1 § lagen (0000:0000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap och förordningen (1996:1475) om skyldighet att lämna upplysningar m.m. om krigsfångar och andra skyddade personer.

38 kap.

7 §¹⁵

Sekretess gäller hos kommuner och regioner i verksamhet som avser beredskap för *extraordinära händelser i fredstid* och höjd beredskap enligt lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid *extraordinära händelser i fredstid* och höjd beredskap eller planering enligt förfogandelagen (1978:262)

Sekretess gäller hos kommuner och regioner i verksamhet som avser beredskap för *fredstida krissituationer* och höjd beredskap enligt lagen (0000:0000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför *fredstida krissituationer* och höjd beredskap eller planering enligt förfogandelagen (1978:262)

1. för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs, och

2. för uppgift om andra ekonomiska eller personliga förhållanden än som avses i 1 för den som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som är föremål för verksamheten.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

44 kap.

5 §¹⁶

Rätten enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter inskränks av den tystnadsplikt som följer

1. av beslut som har meddelats med stöd av 7 § lagen (1999:988) om förhör m.m. hos kommissionen för granskning av de svenska säkerhetstjänsternas författningsskyddande verksamhet,

2. av 7 kap. 1 § 1 lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap, 2. av 9 kap. 1 § 1 lagen (0000:0000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap,

3. av 4 kap. 16 § försäkringsrörelselagen (2010:2043),

4. av 5 kap. 15 § lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares och tjänstepensionsinstituts verksamhet i Sverige,

¹⁵ Senaste lydelse 2019:937.

¹⁶ Senaste lydelse 2023:335.

5. av 32 § lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning, och
6. av 4 § lagen (2020:914) om tystnadsplikt vid utkontraktering av
teknisk bearbetning eller lagring av uppgifter.

Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

Förslag till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Härigenom föreskrivs att 18 kap. 3 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

3 §¹⁷

Personer som tas emot från en annan kommun eller en annan region enligt 4 kap. 1 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap omfattas av mottagande kommuns och regions skyldigheter enligt denna lag.

Personer som tas emot från en annan kommun eller en annan region enligt 6 kap. 1 § lagen (0000:0000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap omfattas av mottagande kommuns och regions skyldigheter enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

Härigenom föreskrivs i fråga om kommunallagen (2017:725) att 3 kap. 13 §, 9 kap. 21 § och rubriken närmast före 3 kap. 13 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Bestämmelser om krig eller krigsfara och extraordinära händelser i fredstid

Bestämmelser om organisation och befogenheter under fredstida krissituationer samt under krig eller krigsfara

3 kap.

13 §¹⁸

Bestämmelser om den kommunala organisationen under krig eller krigsfara finns i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.

Bestämmelser om kommuners och regioners organisation och befogenheter under fredstida krissituationer och höjd beredskap finns i lagen (0000:0000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Bestämmelser om kommuners och regioners organisation och befogenheter vid extraordinära händelser i fredstid finns i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

Bestämmelser om kommuners och regioners organisation och befogenheter under krig eller krigsfara finns i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.

9 kap.

21 §¹⁹

Kommuner och regioner får genom en gemensam nämnd fullgöra uppgifter enligt 3 kap. 4 §.

En gemensam nämnd får fullgöra uppgifter för vilka det enligt lag eller annan författning ska finnas en eller flera nämnder i varje kommun eller region. Uppgifter som kommun- eller regionstyrelsen har vid höjd beredskap enligt lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid

En gemensam nämnd får fullgöra uppgifter för vilka det enligt lag eller annan författning ska finnas en eller flera nämnder i varje kommun eller region. Uppgifter som kommun- eller regionstyrelsen har vid höjd beredskap enligt lagen (0000:0000) om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida

¹⁸ Senaste lydelse 2019:835.

¹⁹ Senaste lydelse 2019:835.

och höjd beredskap får dock inte
fullgöras av en gemensam nämnd.

krissituationer och höjd beredskap
får dock inte fullgöras av en
gemensam nämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

Efter remiss av betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65) har yttranden kommit in från Affärsverket Svenska kraftnät, Almega Utbildning, Arvidsjaur kommun, Askersunds kommun, Avfall Sverige, Barnombudsmannen, Bodens kommun, Borgholms kommun, Branschorganisationen för dagligvaruhandel, Burlövs kommun, Capiö AB, Dals-Eds kommun, Domstolsverket, Drivkraft Sverige, E-hälsomyndigheten, Ekonomistyrningsverket, Energiföretagen Sverige, Enköpings kommun, Fackförbundet Kommunal, Finansinspektionen, Folkhälsomyndigheten, Funktionsrätt Sverige, Försvarshögskolan, Försvarsmakten, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Växjö, Gagnefs kommun, Gävle kommun, Inspektionen för vård och omsorg (IVO), Kammarrätten i Sundsvall, Karlskronas kommun, Karolinska Institutet, Kramfors kommun, Kriminalvården, Lantmäteriet, Linköpings kommun, Livsmedelsföretagen, Livsmedelsgrossisterna, Livsmedelsverket, Lunds universitet, Lycksele kommun, Läkemedelsverket, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Migrationsverket, Mullsjö kommun, Myndigheten för civilt försvar, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för psykologiskt försvar, Myndigheten för tillgängliga medier, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Naturvårdsverket, Pensionsmyndigheten, Pensionärernas Riksorganisation (PRO), Polismyndigheten, Post- och telestyrelsen, Region Dalarna, Region Gotland, Region Jönköping, Region Skåne, Region Stockholm, Region Uppsala, Region Värmland, Region Västerbotten, Region Östergötland, Riksgäldskontoret, Rädda Barnen, Skatteverket, Skolinspektionen, Socialstyrelsen, Solna kommun, SPF Seniorerna, Statens energimyndighet, Statens jordbruksverk, Statens skolverk, Statens veterinärmedicinska anstalt, Statskontoret, Stenungsunds kommun, Stockholms kommun, Strålsäkerhetsmyndigheten, Sunne kommun, Svenska kyrkan, Svenska Röda Korset, Svenska stadsnätetsföreningen, Svenskt Vatten, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges Läkarförbund, Södertälje kommun, Trafikverket, Transportföretagen, Transportstyrelsen, Upphandlingsmyndigheten, Uppsala kommun, Vara kommun, Vårdföretagarna, Västervik kommun, Västerås kommun, Västra Götalandsregionen, Ystad kommun, Älvdalens kommun, Öckerö kommun och Örebro kommun.

Därutöver har yttranden inkommit från Adda AB, CEBON GROUP AB, Fagersta kommun, Göteborgs kommun, Institutet för mänskliga rättigheter, Jönköpings kommun, Kommunalförbundet Svenskt Ambulansflyg, Kungliga biblioteket, Kungliga Krigsvetenskapsakademien, Malmö kommun, Markaryds kommun,

Mörbylånga kommun, Norrbottens kommuner, Primär immunbristorganisation (PIO), Region Gävleborg, Region Halland, Region Norrbotten, Region Västernorrland, Riksförbundet för barn, unga och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning (FUB), Riksförbundet HjärtLung, Riksorganisationen Hela Sverige ska leva, SimSuFoodS, Skellefteå kommun, Storstockholms brandförvar, Svalövs kommun, Svensk biblioteksförening, Svensk Dagligvaruhandel, Svensk Handel, Svensk Vattenkraftförening, Sveriges Dövas Riksförbund (SDR), Synskadades Riksförbund, Umeå kommun och Östersunds kommun.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Alingsås kommun, Delaktighet – Handlingskraft – Rörelsefrihet (DHR), Energigas Sverige, Fackförbundet Sveriges Lärare, Förvaltningsrätten i Umeå, Menigo, Myndigheten för totalförsvarsanalys, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, SOS Alarm i Sverige AB, Svenskt Näringsliv och Sveriges Civilförsvarsförbund.